

**GODIŠNJI IZVJEŠTAJ O REZULTATIMA
AKTIVNOSTI INSTITUCIJE
OMBUDSMENA ZA LJUDSKA PRAVA
BOSNE I HERCEGOVINE
ZA 2012. GODINU**

SADRŽAJ

UVODNA RIJEČ	5
POGLAVLJE I. KLJUČNE NAPOMENE O INSTITUCIJI OMBUDSMENA BiH	7
1.1. Pravni okvir za rad ombudsmena	7
1.2. Djelokrug Institucije ombudsmena	7
POGLAVLJE II. STATISTIČKI I BROJČANI POKAZATELJI O AKTIVNOSTIMA INSTITUCIJE OMBUDSMENA U TOKU 2012. GODINE.....	10
2.1. Preporuke upućene organima vlasti	13
2.2. Statistički pokazatelji u odnosu na teritorijalnu pripadnost građana koji se obraćaju Instituciji ombudsmena.....	14
2.3. Specijalni izvještaji u 2012. godini	15
2.4. Pregled broja žalbi prema protivnim stranama.....	16
POGLAVLJE III. POSTUPANJE PO PREDMETIMA - STRUKTURA ŽALBI I PREGLED RADA PO ODJELIMA... 17	17
3.1. ODJEL ZA PRAĆENJE POLITIČKIH I GRAĐANSKIH PRAVA	18
3.1.1. Analiza zaprimljenih žalbi	19
3.1.2. Sudovi	19
3.1.3. Uprava	23
3.1.4. Pravna pomoć.....	24
3.1.5. PolICIJA	25
3.1.6. Tužilaštvo.....	27
3.1.7. Imovinsko-pravni odnosi	28
3.1.8. Sloboda pristupa informacijama	30
3.1.9. Mediji.....	36
3.1.10. Vladina i ministarska imenovanja.....	37
3.1.11. Javne isprave	39
3.1.12. Realizacija preporuka	40
3.2. ODJEL ZA EKONOMSKA, SOCIJALNA I KULTURNA PRAVA	41
3.2.1. Analiza zaprimljenih žalbi	41
3.2.2. Pravo na penziju	42
3.2.3. Pravo na rad	43
3.2.3.1. Pitanje otpremnina u Republici Srpskoj	45
3.2.3.2. Specijalni izvještaj, pitanje radnopravnog statusa povodom provođenja člana 143. Zakona o radu Federacije BiH.....	46
3.2.3.3. Problem s Upravom za indirektno oporezivanje BiH	46
3.2.4. Ekologija i zaštita okoliša	47
3.2.5. Pravo na socijalnu zaštitu	48
3.2.6. Pravo na zdravstvenu zaštitu.....	49
3.2.7. Komunalne usluge	50
3.3. ODJEL ZA PRAĆENJE PRAVA OSOBA S INVALIDITETOM	53
3.3.1. Analiza zaprimljenih žalbi	53
3.4. ODJEL ZA PRAĆENJE PRAVA NACIONALNIH, VJERSKIH I DRUGIH MANJINA	59
3.5. ODJEL ZA ZAŠTITU PRAVA PRITVORENIH/ZATVORENIH OSOBA	63
3.5.1. Zdravstvena zaštita.....	65
3.5.2. Uslovi smještaja.....	65
3.5.3. Ishrana	67
3.5.4. Radne i druge aktivnosti.....	68
3.5.5. Kontakt s vanjskim svijetom	68
3.5.6. Vjerske potrebe	68
3.5.7. Postupanje po žalbama	68
3.5.8. Osoblje.....	69

3.6. ODJEL ZA PRAĆENJE PRAVA DJECE	73
3.6.1. Analiza zaprimljenih žalbi	73
3.6.2. Obrazovanje.....	73
3.6.3. Zanemarivanje i nasilje	75
3.6.4. Konfliktni razvodi.....	76
3.6.5. Aktivnosti Odjela	77
3.6.5.1. Ombudsmen u vašoj školi.....	77
3.6.5.2. Istraživanja i specijalni izvještaji Odjela sačinjeni tokom 2012. godine	77
3.6.5.2.1. Specijalni izvještaj ZDRAVSTVENA ZAŠTITA DJECE U BiH	77
3.6.5.2.2. Specijalni izvještaj MLADI I DJECA U SUKOBU SA ZAKONOM.....	78
3.6.5.2.3. Specijalni izvještaj PREPORUKE ZA UNAPREĐENJE ZAŠTITE PRAVA DJECE NA PRIVATNOST KADA SU PRAVA NARUŠENA OD MEDIJA U BiH.....	78
3.6.5.3. Praćenje realizacije specijalnih izvještaja sačinjenih tokom 2010. i 2011. godine.....	78
3.6.5.4. Ostale aktivnosti odjela	81
3.7. ODJEL ZA ELIMINACIJU SVIH OBLIKA DIKRIMINACIJE.....	83
POGLAVLJE IV. POSTUPANJE PO PREDMETIMA - STRUKTURA ŽALBI I PREGLED RADA PO UREDIMA ...	84
4.1. GLAVNI URED BANJA LUKA.....	84
4.1.1. Analiza zaprimljenih žalbi	84
4.2. PODRUČNI URED BRČKO	87
4.2.1. Analiza zaprimljenih žalbi	87
4.3. PODRUČNI URED MOSTAR	90
4.3.1. Analiza zaprimljenih žalbi	90
4.4. PODRUČNI URED SARAJEVO.....	92
4.4.1. Analiza zaprimljenih žalbi	92
4.5. TERENSKI URED LIVNO	95
4.5.1. Analiza zaprimljenih žalbi	96
POGLAVLJE V. FUNKCIONIRANJE INSTITUCIJE OMBUDSMENA.....	100
5.1. Uvod	100
5.2. Osoblje.....	100
5.3. Smještaj i tehnička opremljenost Institucije	100
5.4. Budžet i finansije	101
5.5. Status Institucije	101
POGLAVLJE VI. SARADNJA S BH. I MEĐUNARODNIM INSTITUCIJAMA I ORGANIZACIJAMA	103
6.1. Saradnja sa institucijama i organizacijama u BiH	103
6.2. Saradnja s nevladinim i civilnim sektorom	104
6.3. Saradnja s međunarodnim institucijama i organizacijama.....	106
POGLAVLJE VII. SARADNJA S MEDIJIMA	110
POGLAVLJE VIII . TABELARNI PRIKAZ PREPORUKA	114
ANEKS I – Pregled budžeta 2012.....	128
ANEKS II - ZOSPI	130

UVODNA RIJEČ

U skladu s čl. 34. i 35. Zakona o ombudsmenu za ljudska prava BiH, ombudsmeni BiH dostavljaju Izvještaj o rezultatima aktivnosti Institucije ombudsmena za ljudska prava BiH za 2012. godinu s podacima o stepenu poštivanja ustavnih i zakonskih prava građana BiH.

Izvještaj se upućuje Predsjedništvu BiH, Predstavničkom domu i Domu naroda Parlamentarne skupštine BiH, Parlamentu Federacije BiH i Narodnoj skupštini Republike Srpske.

U uvodnom dijelu su pregledno prikazani statistički podaci o predmetima kojima su se Ombudsmeni BiH bavili, i to po odjelima: Odjel za praćenje političkih i građanskih prava, Odjel za ekonomska, socijalna i kulturna pitanja, Odjel za praćenje prava osoba s invaliditetom, Odjel za praćenje prava nacionalnih, vjerskih i dr. manjina, Odjel za praćenje prava pritvorenika/zatvorenika, Odjel za praćenje prava djece i Odjel za eliminaciju svih oblika diskriminacije; kao i po uredima: Banja Luka, Brčko, Mostar, Sarajevo i Livno. Dati su i analitički prikazi problema po odjelima/područjima, s primjerima i preporukama.

U ovoj godini upućene su 222 preporuke i urađeno je šest specijalnih izvještaja, što je mnogo više nego u 2011. godini, kada su urađena tri specijalna izvještaja. Kad se radi o statističkim i brojčanim pokazateljima, onda je evidentno da se građani u najvećem broju Instituciji obraćaju telefonom i neposrednim kontaktom (prijem građana), a znatan je i broj građana koji se obraćaju u pismenoj formi.

Najveći broj obraćanja u 2012. godini imao je kao i proteklih godina Odjel za praćenje političkih i građanskih prava kome su građani uputili 1.737 žalbi što u odnosu na ukupna broj zaprimljenih žalbi u Instituciji ombudsmena predstavlja 55,60%. Slijedi Odjel za ekonomska, socijalna i kulturna prava sa 742 zaprimljene žalbe, a najveći broj registriranih žalbi odnosio se na povrede prava iz oblasti radnih odnosa - 362.

Najmanje žalbi zaprimio je Odjel za praćenje prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina – 17. Broj registriranih žalbi, kao i broj obraćanja građana ovom odjelu ne može biti objektivan indikator stanja ljudskih prava osoba koje pripadaju nacionalnoj, vjerskoj ili drugoj manjini, s obzirom da se često dešava da se žalbe koje podnesu pripadnici neke manjine registriraju u drugim odjelima, a s obzirom na pravo koje je bilo predmet kršenja.

Ukupno je u Instituciji ombudsmena u 2012. godini u radu bilo 5.009 predmeta, i to zaprimljeni predmeti u 2012. godini kao i preneseni predmeti iz prethodnih godina, a završeno je ukupno 3.030 predmeta, od čega je u najvećem broju došlo do ostvarivanja ugroženog prava u toku intervencije ombudsmana – 1.095.

Broj žalbi vezanih za razne oblike diskriminacije, prema odredbama Zakona o zabrani diskriminacije BiH, veći je za 35% u odnosu na prethodnu godinu. Prema oblicima diskriminacije, najveći broj žalbi odnosi se na mobing – 81, što znači da je porast u odnosu na 2011. godinu kada je registrirana 41 žalba za 99%. Nažalost, Institucija ombudsmena još uvijek nije dobila

finansijska sredstva za funkcioniranje Odjela za eliminaciju svih oblika diskriminacije u punom kapacitetu, a što je utvrđena zakonska obaveza.

U skladu sa Strategijom Institucije ombudsmena za period 2010.-2014. godina, ombudsmeni su i u 2012. godini jačali saradnju sa institucijama vlasti u segmentu provođenja preporuka, razvijali partnerske odnose s nevladinim sektorom i medijima i bili aktivni na međunarodnom planu.

Prilikom izrade izvještaja, a s ciljem uvažavanja rodne ravnopravnosti u jeziku, ombudmeni su odlučili da, prema kontekstu, koriste i imenice muškog i ženskog roda, a da tamo gdje imenice imaju opće značenje, koriste muški rod.

Mart, 2013. godine.

Ombudsmeni BiH

Ljubomir Sandić

Jasminka Džumhur

Nives Jukić

POGLAVLJE I. KLJUČNE NAPOMENE O INSTITUCIJI OMBUDSMENA BiH

1.1. Pravni okvir za rad ombudsmena

Institucija ombudsmena za ljudska prava BiH (u daljnjem tekstu: Institucija ombudsmena) uspostavljena je 1996. godine u skladu s aneksima IV. i VI. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini kao nezavisna institucija da štiti ljudska prava i promoviraje dobru upravu i vladavinu prava.

U sadašnjim uslovima Institucija ombudsmena BiH funkcionira na osnovu Ustava BiH i Zakona o ombudsmenu za ljudska prava BiH¹, kojim su zagarantirani nezavisnost i okvir infrastrukture za zaštitu i promoviranje ljudskih prava i osnovnih građanskih sloboda.

Prema članu 1. Zakona o ombudsmenu za ljudska prava BiH, Institucija ombudsmena je nezavisna institucija uspostavljena s ciljem promoviranja dobre uprave i vladavine prava, zaštite prava i sloboda fizičkih i pravnih osoba, kako je garantirano Ustavom BiH i međunarodnim sporazumima koji se nalaze u dodatku tog ustava i koja nadgleda aktivnosti institucija BiH, njenih entiteta i Brčko Distrikta BiH.

Institucija ombudsmena postupa u okviru Ustava, zakona, drugih propisa i općih akata, kao i ratificiranih međunarodnih ugovora i općeprihvaćenih pravila i standarda međunarodnog prava.

1.2. Djelokrug Institucije ombudsmena

Institucija ombudsmena nadležna je da razmatra predmete koji se odnose na slabo funkcioniranje ili povrede ljudskih prava i sloboda počinjenih od bilo kojeg organa BiH. Može postupati po prijemu žalbe ili po službenoj dužnosti, a može preduzimati i opće istrage. Nakon provedene istrage u predmetu, može preporučiti odgovarajuće pojedinačne i opće mjere. Institucija ne razmatra predmete koji se odnose na odluke, činjenice ili događaje koji su se desili prije 15. decembra 1995. godine².

U ovlaštenjima Institucije ombudsmena je da provodi istrage po žalbama o povredama ljudskih prava i sloboda počinjenih od vojnih vlasti³, kao i da postupa u predmetima koji se odnose na slabo funkcioniranje sudskog sistema ili nepravilnog procesuiranja individualnih predmeta i da preporuči odgovarajuće opće ili pojedinačne mjere.

Pri tome je izričito propisano da se ombudsmen neće miješati u proces odlučivanja sudova, što znači da nema nadležnost preispitivanja sudskih odluka u svojstvu neke više instance.⁴

Prema članu 6. Zakona o ombudsmenu za ljudska prava BiH (u daljnjem tekstu: Zakon), ombudsmen može proslijediti predmete o navodnim povredama ljudskih prava najvišim sudskim organima BiH koji su nadležni za pitanja ljudskih prava, u skladu s pravilima koja reguliraju ulaganje žalbe tim organima, kad god ustanovi da je to neophodno za efikasno obavljanje svojih dužnosti.

Institucija ombudsmena ima i posebna ovlaštenja i nadležnosti shodno odredbama Zakona o zabrani diskriminacije BiH⁵, prema kojem je ona centralna institucija za zaštitu od diskriminacije. U okviru ove nadležnosti Institucija ombudsmena zaprima žalbe fizičkih i pravnih osoba zbog diskriminacije, daje potrebna obavještenja o njihovim pravima, mogućnostima

¹ Zakon o ombudsmenu za ljudska prava BiH ("Sl. glasnik BiH", br. 32/00,19/02,35/04,32/06,38/06,)

² Vidjeti član 2. Zakon o ombudsmenu za ljudska prava BiH ("Sl. glasnik BiH", br. 32/00, 19/02)

³ Vidjeti član 3. Zakona o ombudsmenu za ljudska prava BiH ("Sl. glasnik BiH", br. 32/00, 19/02)

⁴ Vidjeti član 4. Zakona o ombudsmenu za ljudska prava BiH ("Sl. glasnik BiH", br. 32/00, 19/02)

⁵ Zakon o zabrani diskriminacije BiH ("Sl. glasnik BiH", broj 59/09)

sudske i druge zaštite, odlučuje o pokretanju postupka odlučivanja po žalbama, predlaže medijaciju, prikuplja i analizira statističke podatke o slučajevima diskriminacije, podnosi godišnje izvještaje o pojavama diskriminacije parlamentima BiH, FBiH, Narodnoj skupštini RS-a i Skupštini Brčko Distrikta BiH, daje mišljenja i preporuke s ciljem sprečavanja i suzbijanja diskriminacije, prati zakonodavstvo, unapređuje praksu koja ima za cilj da osigura jednako postupanje.

Institucija ombudsmena ima i posebna ovlaštenja shodno odredbama Zakona o ministarskim imenovanjima, imenovanjima Vijeća ministara i drugim imenovanjima BiH⁶, prema kojem Institucija ombudsmena ima ovlaštenja za preduzimanje mjera da se prigovor žalioaca na odluku o imenovanju ispita. Pri tome može pokrenuti pitanja vezana za postupak imenovanja na koji se prigovor žalioaca odnosi i može zahtijevati da odgovorni javni službenik dostavi ombudsmenu sve dokumente i spise vezane za navedeno imenovanje.

Također ima i posebna ovlaštenja shodno odredbama Zakona o pristupu informacijama u BiH⁷ prema kojem može, *inter alia*, razmatrati sačinjavanje i dostavljanje informacija, kao što su vodiči i opće preporuke koje se odnose na provođenje i primjenu ovog zakona, uključivati ih u poseban dio godišnjeg izvještaja u kojem se prezentiraju aktivnosti ombudsmena vezane za primjenu ovog zakona, te predlagati uputstava s ciljem osiguranja primjene zakona.

S ciljem zaštite prava građana, Institucija ombudsmena postupa po pojedinačnim i grupnim žalbama, obavještava fizičke i pravne osobe o njihovim pravima i obavezama, upoznaje ih s mogućnošću sudske i druge zaštite, predlaže pokretanje postupaka medijacije i dr.

Institucija ombudsmena registriira podnesene žalbe, te u slučaju kada ombudsmen odluči da ne prihvati i ne razmatra žalbu, obavještava žalioaca pismenim putem, navodeći razloge za neprihvatanje i upućuje na najpogodnija sredstva za preduzimanje radnji, ako ona postoje.

Ombudsmen može odbiti da razmatra anonimne žalbe, zatim žalbe koje smatra zlonamjernim, neosnovanim, u kojima nema žalbe, koje nanose štetu legitimnim pravima trećih osoba, ili koje su predočene van roka od 12 mjeseci nakon pojave događaja, činjenica ili odluka na koje se žalba odnosi.

Ombudsmen može predložiti nadležnom organu da obustavi izvršenje osporene mjere u vremenu ne dužem od deset dana kada u toku istrage ustanovi da izvršenje upravne odluke može rezultirati nepopravljivom štetom za prava podnosioca žalbe.

Organi i tijela vlasti obavezni su ombudsmenu pružati pomoć u vezi s omogućavanjem pristupa informacijama i dokumentima, te u obavljanju ličnih razgovora, razmatranju potrebnih spisa, dostavljanju zatraženih pismenih izjava o radnjama vezanim za dužnost osoba koje su u službi organa i tijela, zatim provjeri vjerodostojnosti traženih dokumenata i izjava.

Ombudsmen može tražiti da mu se daju na uvid ili predaju dokumenti koji su zavedeni kao povjerljivi ili tajni, u skladu sa Zakonom, kada je on obavezan da primijeni potrebnu diskreciju i ne može ove dokumente učiniti dostupnim javnosti, uz obavezu da pri njihovom uvrštavanju u izvještaje preduzima sve potrebne mjere zaštite tajnosti.

Nakon svih potrebnih radnji istraživanja po žalbi, pribavljenih isprava i dokumenata, izjašnjenja žalioaca, organa i tijela u predmetu žalbe, ombudsmen može izdati preporuke nadležnim organima i tijelima za otklanjanje povreda ljudskih prava. Organi i tijela vlasti, koji dobiju preporuke, dužni su u ostavljenom roku pismeno odgovoriti Instituciji ombudsmena o realizaciji preporuka u ostavljenim rokovima.

⁶ Zakon o ministarskim imenovanjima, imenovanjima VM i dr. imenovanjima BiH (Službeni gl. BiH br.:37/03), Zakon o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima FBiH (Sl. nov. FBiH 12/03 i 34/03) i Zakon o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima RS (Sl.gl.RS 41/03)

⁷ Zakon o pristupu informacijama u BiH (Službeni gl. BiH br.: 28/00, 45/06, 102,09 i 62/11), Zakon o slobodi pristupa informacijama FBiH (Sl. novine FBiH32/2001) i Zakon o slobodi pristupa informacijama RS (Sl. glasnik RS 20/2001)

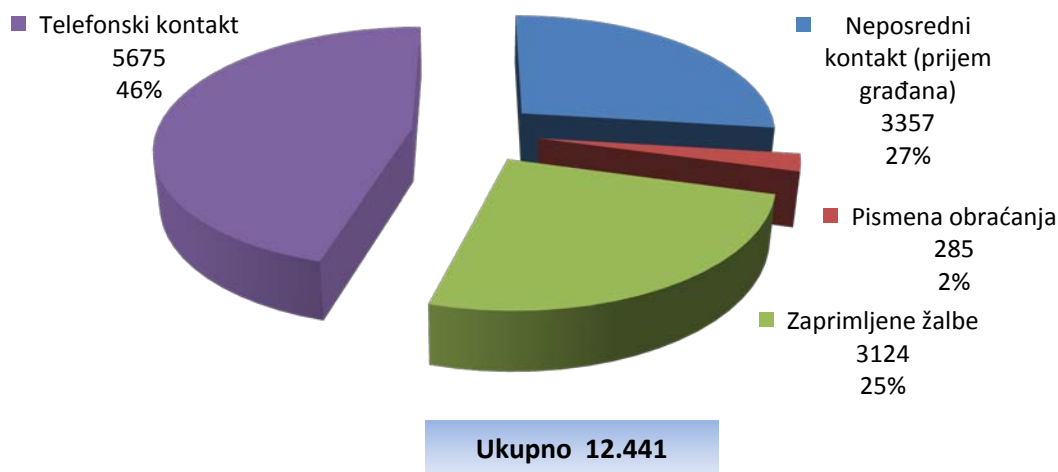
U slučaju nepostupanja određenog organa ili tijela vlasti po preporuci ombudsmena, o tome se prethodno ukazuje višem nadležnom organu, a potom, u godišnjem izvještaju o rezultatima aktivnosti Institucije ombudsmena, koji se upućuje Parlamentarnoj skupštini BiH, Parlamentu Federacije BiH, Narodnoj skupštini Republike Srpske i Predsjedništvu BiH.

POGLAVLJE II. STATISTIČKI I BROJČANI POKAZATELJI O AKTIVNOSTIMA INSTITUCIJE OMBUDSMENA U TOKU 2012. GODINE

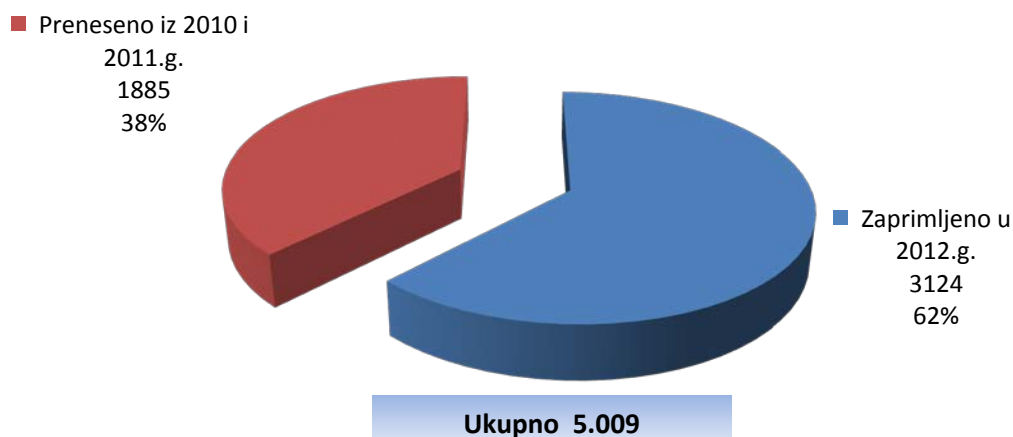
U izvještajnoj 2012. godini Instituciji ombudsmena obratio se 12 441 građanin, što ukazuje na povećanje od 20% u odnosu na 2011. godinu, kada je registrirano 9 888 obraćanja. Povećanje obraćanja Instituciji ombudsmena zabilježeno je uglavnom u telefonskim kontaktima i neposrednom obraćanju, dok je priliv žalbi neznatno povećan.

U 2012. godini Institucija ombudsmena BiH zaprimila je **3124 žalbe**, te je s prenesenim žalbama iz 2011. i 2010. godine (**1885 žalbi**) u radu bilo njih ukupno **5009**, što je za 250 žalbi više nego u 2011. kada je u radu bilo **4750 predmeta**.

Porast broja obraćanja Instituciji ombudsmena rezultat je djelovanja različitih faktora kao što su teška ekonomska situacija građana, a i povećane aktivnosti na promoviranju ljudskih prava i porast povjerenja građana u mogućnosti zaštite njihovih ljudskih prava.

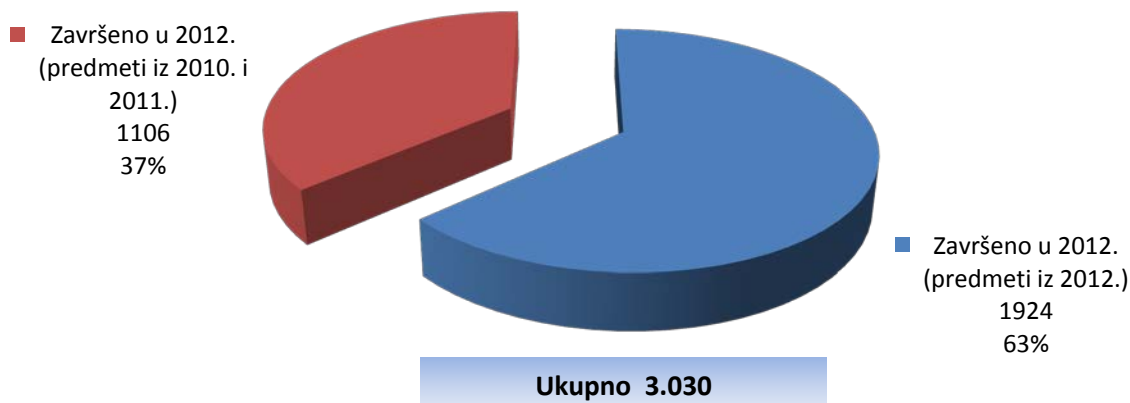

Dijagram 1: Obračanje građana u 2012. godini

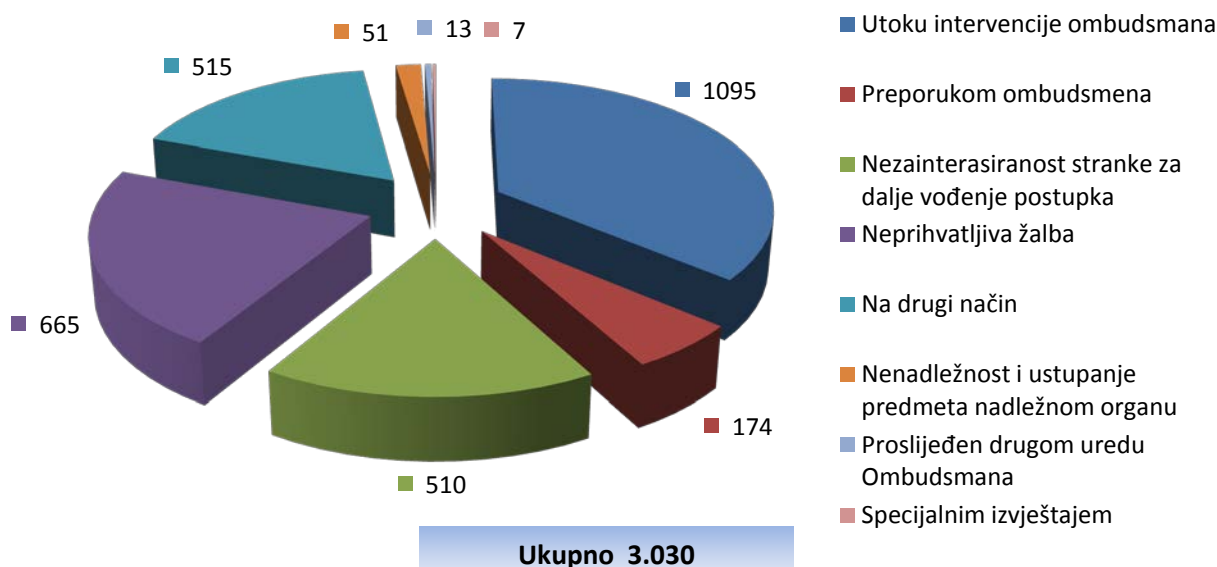
Dijagram 2: Žalbe zaprimljene u 2012. godini i prenesene iz 2010. i 2011. godine⁸

⁸ Statistički podaci prikazani su za period od 2010. godine od kada je uspostavljeno elektronsko praćenje predmeta u bazi podataka, što znači da pokazatelji ne uključuju i predmete koji su registrirani u Instituciji ombudsmena prije 1.1.2010.

Dijagram 3: Predmeti koji su završeni u toku 2012. godine

Od ukupnog broja zaprimljenih žalbi u 2012. (**3124** žalbe) završeno je **1924**, ili 63% (3% više nego u prethodnom izvještajnom periodu). Istovremeno, od ukupnog broja žalbi koje su bile u radu, uključujući i žalbe prenesene iz prethodnih kalendarskih godina (5009), završeno je 3030 žalbi.

Dijagram 4: Način okončanja predmeta u 2012. godini

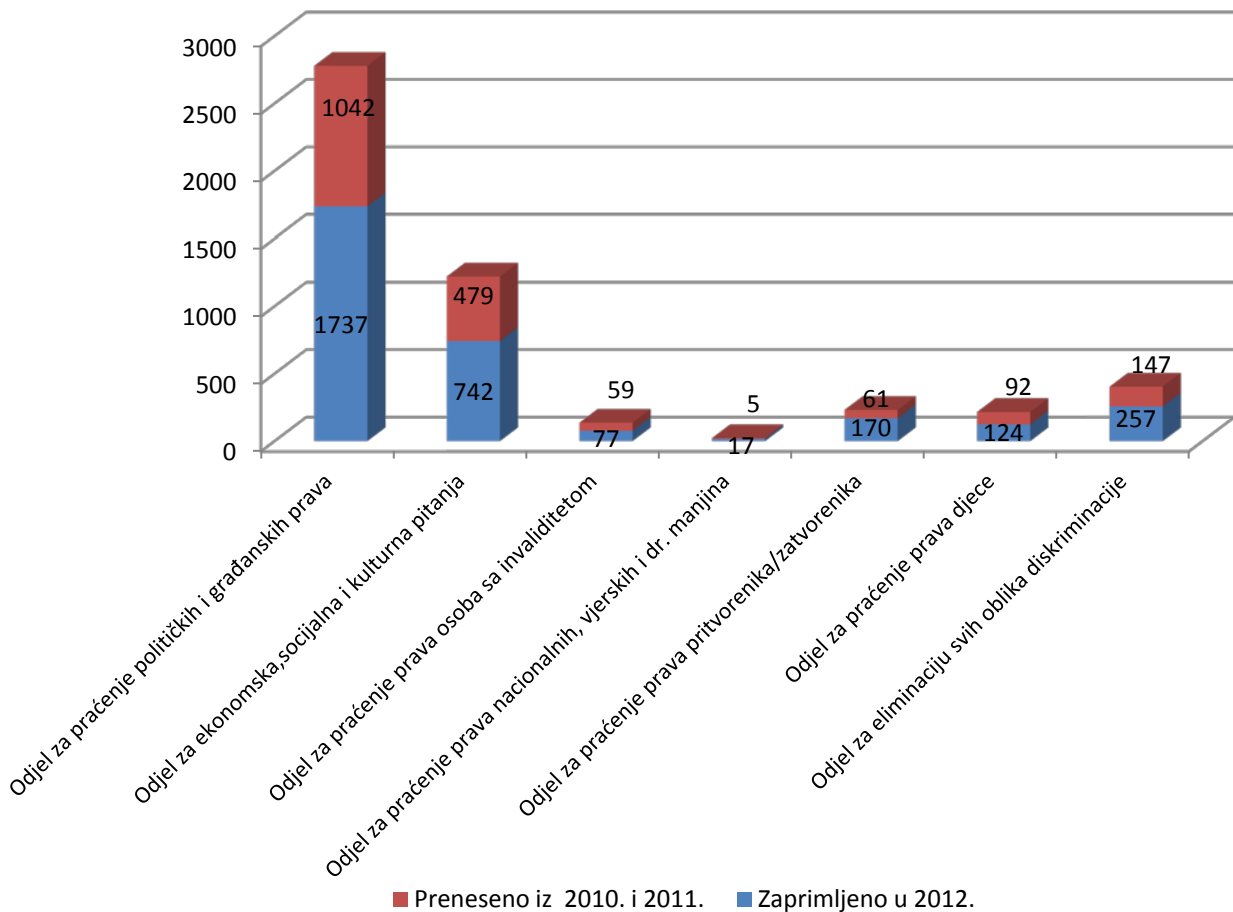
Statistički pokazatelji koji slijede prikazuju načine okončanja predmeta u skladu sa Zakonom o ombudsmenu za ljudska prava BiH i Pravilima postupka. Najveći broj predmeta u 2012. godini završen je u toku interveniranja Institucije ombudsmena te je stranka ostvarila svoje pravo. Na ovaj način riješeno je 1095 predmeta, dok je u 2011. godini riješen 891 predmet.

U 2012. godini u okviru postupanja po žalbama, u Instituciji ombudsmena preduzete su hiljade raznih aktivnosti vezano za predmete, uključujući istražni postupak po zaprimljenim žalbama, izdavanje preporuka, izjašnjenje organa po izdatim preporukama, monitoring sudskog i upravnog postupka, obavještanje stranaka o izjašnjenju odgovorne strane, urgencije nadležnim organima, zahtjevi za dopunu žalbe i sl.

Predmeti registrirani u Instituciji ombudsmena raspoređeni su prema vrsti povrede prava u odjele. Najveći broj žalbi zabilježen je ponovo u Odjelu za praćenje političkih i građanskih prava, u 2011. zaprimljeno je 1815, a u 2012. godini nešto manje – 1737. Porast žalbi u odnosu na 2011. godinu zabilježen je u 2012. godini u Odjelu za eliminiranje svih oblika diskriminacije u kojem je zaprimljeno 257 žalbi dok je u 2011. godini bila registrirana 191 žalba.

ODJEL	Zapimljeno u 2011.	Preneseno iz 2010. i 2011.	Zaprimljeno u 2012.	Ukupan broj žalbi u radu u 2012. (2+3)
Odjel za praćenje političkih i građanskih prava	1815	1042	1737	2779
Odjel za ekonomska, socijalna i kulturna pitanja	735	479	742	1221
Odjel za praćenje prava osoba s invaliditetom	86	59	77	136
Odjel za praćenje prava nacionalnih, vjerskih i dr. manjina	9	5	17	22
Odjel za praćenje prava pritvorenika/zatvorenika	121	61	170	231
Odjel za praćenje prava djece	110	92	124	216
Odjel za eliminaciju svih oblika diskriminacije	191	147	257	404
UKUPNO	3067	1885	3124	5009

Tabela 1: Komparacija broja zaprimljenih žalbi u 2011. i 2012. godini i broj prenesenih žalbi iz 2010. i 2011. godine

Dijagram 5: Broj predmeta koji su zaprimljeni u 2012. i preneseni iz 2010. i 2011. po odjelima

Prema broju zaprimljenih žalbi u toku 2012. godine, a u odnosu na teritorijalnu organizaciju Institucije ombudsmena, porast je u odnosu na 2011. godinu registriran u uredima Banja Luka, Sarajevo i Livno. U Uredu u Brčkom je u toku 2012. godine zaprimljeno 307 žalbi, što je manje za 138 žalbi u odnosu na proteklu godinu. Neznatno manje žalbi zaprimljeno je i u Uredu u Mostaru, a što se može vidijeti iz komparativnog prikaza datog u Tabeli 2.

Ured	Zaprimljeno u 2011.	Preneseno iz 2010. i 2011.	Zaprimljeno u 2012.	Ukupan broj žalbi u radu u 2012. (2+3)
Banja Luka	766	270	915	1185
Brčko	445	373	307	680
Mostar	222	110	204	314
Sarajevo	1397	1077	1425	2502
Livno	237	55	273	328
UKUPNO	3067	1885	3124	5009

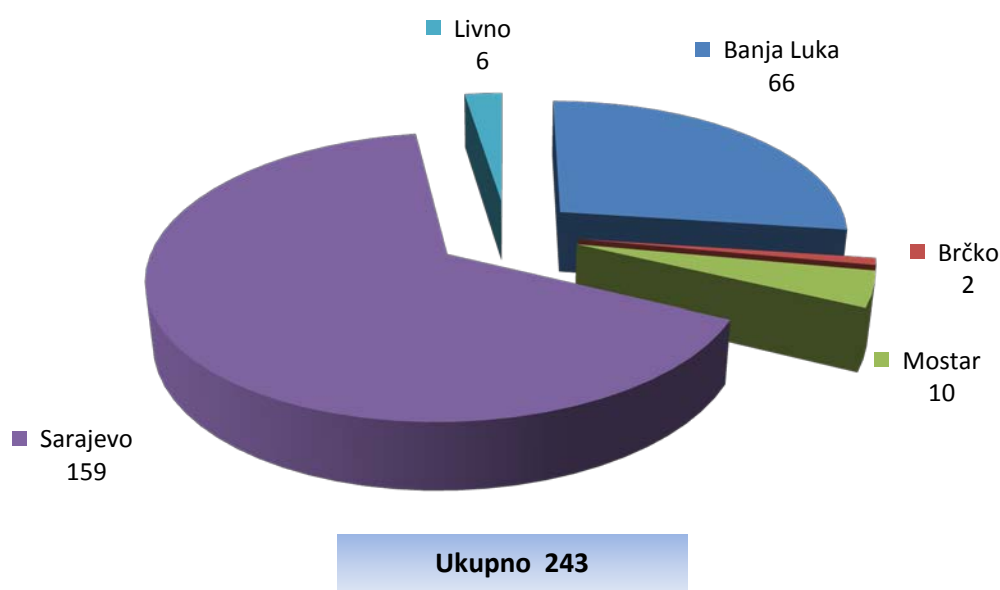
Tabela 2: Broj zaprimljenih žalbi u 2011. i 2012. godini i broj prenesenih žalbi iz 2010. i 2011. godine po uredima

2.1. Preporuke upućene organima vlasti

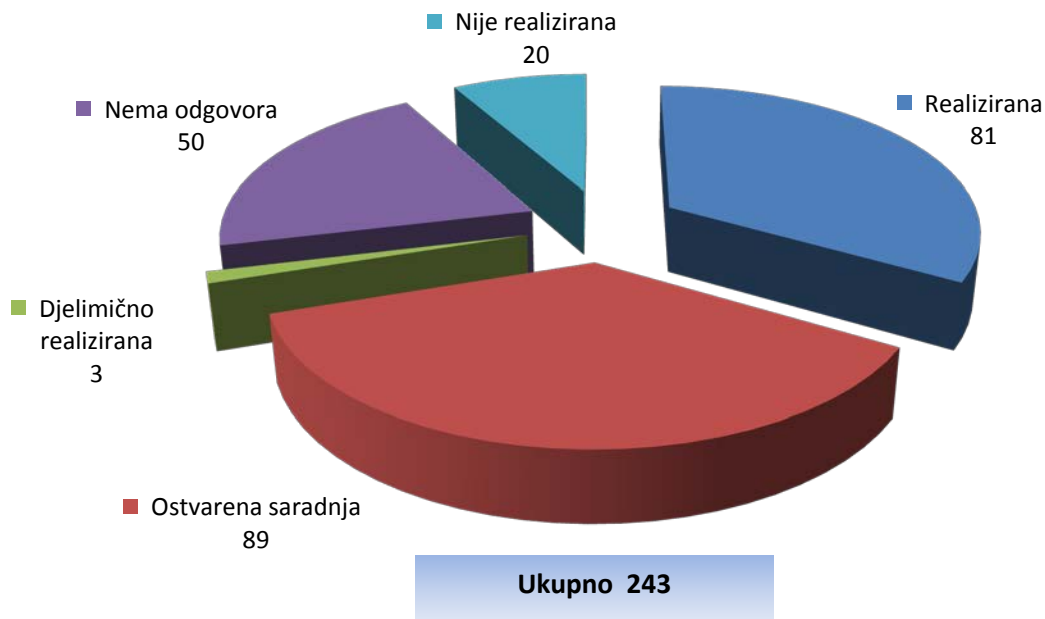
U 2012. godini ombudsmeni su izdali preporuku u 243 predmeta što je povećanje u odnosu na 2011. godinu kada je izdata preporuka u 221 predmetu. Po uredima, najviše preporuka izdato je u Područnom uredu u Sarajevu 159, Centralnom uredu Banja Luka 66, te u područnim uredima Mostar 10, Brčko 2 i Terenskom uredu Livno 6.

Ured	Broj predmeta sa izdatim preporukama u 2012.	Broj predmeta sa izdatim preporukama u 2011.
Banja Luka	66	72
Brčko	2	9
Mostar	10	3
Sarajevo	159	130
Livno	6	7
Ukupan broj preporuka u predmetima	243	221

Tabela 3: Komparacija izdatih preporuka u predmetima po uredima za 2011. i 2012. godinu

Dijagram 6: Broj preporuka po uredima izdatih u predmetima u toku 2012. godine

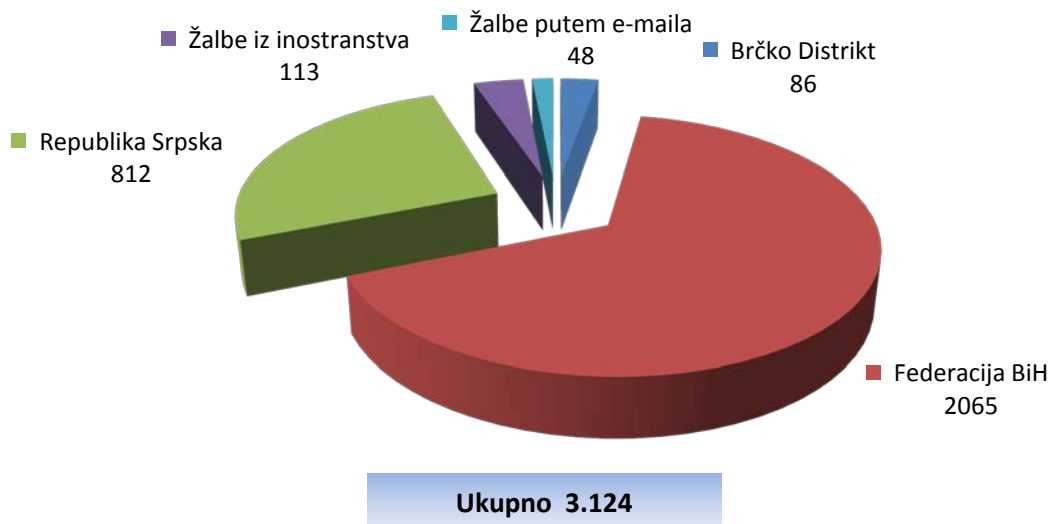

Dijagram 7: Raspored preporuka u predmetima po načinu realizacije u 2012. godini

Od ukupno 243 izdate preporuke u predmetima, realizirana je 81, djelimično su realizirane 3, nije realizirano 20, ostvarena je saradnja u 89 slučajeva, dok za 50 predmeta nismo dobili povratnu informaciju kako je postupljeno po preporuci.

2.2. Statistički pokazatelji u odnosu na teritorijalnu pripadnost građana koji se obraćaju Instituciji ombudsmena

I u 2012. godini Instituciji ombudsmena bilo je značajno identificirati i teritorijalnu lociranost podnosilaca žalbi, mada je ovaj kriterij, a s obzirom na strukturu Institucije ombudsmena, relativan indikator jer se strankama omogućava da žalbu podnesu u bilo koji ured Institucije, bez obzira gdje stranka ima prebivalište ili boravište. Jedan od opredjeljujućih faktora jeste da se žalba često podnosi u ured u kojem je sjedište kršioca prava, što za posljedicu ima i da je veći broj žalbi registriran u uredu Institucije ombudsmena koji se nalazi na teritoriji gdje je kompleksnija struktura vlasti. Tako je u 2012. godini 2065 građana s teritorije FBiH podnijelo žalbu – nešto manje nego u 2011. godini kada je taj broj iznosio 2111 žalbi. Istovremeno, povećao se broj žalbi u RS-u; u 2012. godini bilo je 812, a 2011. godini registrirano je 718 žalbi građana s teritorije RS-a. Iz Brčko Distrikta BiH je bilo 80 žalbi – 37 manje nego u 2011. godini. U 2012. godini stiglo je 113 žalbi iz inozemstva što je za 11 žalbi više u odnosu na 2011. godinu kada su bile registrirane 102 žalbe. Broj žalbi podnesenih elektronskim putem se više nego udvostručio; protekle godine ih je bilo 19, a 2012. godine 48.

Dijagram 8: broj zaprimljenih žalbi prema teritorijalnoj pripadnosti podnosioca

Teritorijalni parametar ne može se smatrati kriterijem prema kojem se može zaključiti da s obzirom na broj zaprimljenih žalbi na konkretnoj teritoriji se više krše prava u odnosu na drugu teritoriju, a s obzirom na činjenicu da uredi Institucije ombudsmena žalbe registrišu prema volji stranke izraženoj kroz čin upućivanja žalbe. Drugi važan segment vezan za teritorijalni parametar je činjenica da se neki uredi Institucije ombudsmena smješteni u glavnim gradovima teritorijalnih jedinica (države, entiteta, kantona) što se odražava i na povećano obraćanje stranaka ovim uredima.

2.3. Specijalni izvještaji u 2012. godini

U 2012. godini Institucija ombudsmena izdala je šest specijalnih izvještaja, i to:

1. Specijalni izvještaj ombudsmena BiH u vezi s primjenom člana 143. Zakona o radu FBiH
2. Specijalni izvještaj u vezi s primjenom Zakona o prestanku primjene Zakona o korištenju napuštene imovine u Republici Srpskoj; Zakona o privremeno napuštenim nekretninama u svojini građana u Federaciji BiH; Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima u Federaciji BiH
3. Specijalni izvještaj o stanju ljudskih prava u ustanovama za izvršenje kaznenih sankcija u Bosni i Hercegovini
4. Specijalni izvještaj "Mladi i djeca u sukobu sa zakonom"
5. Specijalni izvještaj - Preporuke za unapređenje zaštite prava djece na privatnost kada su prava narušena od medija u BiH
6. Specijalni izvještaj - Zdravstvena zaštita djece u BiH

2.4. Pregled broja žalbi prema protivnim stranama

S ciljem prevencije kršenja ljudskih prava značajno je ukazati koje institucije i organi vlasti se najčešće pojavljuju kao protivna strana u žalbama građana. Ovo je značajno kako bi organi odlučivanja, a prije svega resorna ministarstva i zakonodavni organi, mogli, koristeći svoje mehanizme, djelovati na faktore koji dovode do toga da evidentirane institucije krše prava. Kao što se može vidjeti, i dalje su najčešće kao kršioци označeni kazneno-popravni zavodi gdje broj žalbi direktno zavisi od broja osoba koje su smještene u tim ustanovama, zatim gradski i općinski nivo vlasti i institucije penzijsko-invalidskog osiguranja.

Nažalost, i dalje je evidentan veliki broj žalbi koji se odnosi na pravosudne institucije, što je zabrinjavajuće s obzirom da bi to trebao biti najefikasniji mehanizam zaštite u rukama građana. U tabelama 4 i 5 dat je prikaz 20 institucija i 10 pravosudnih institucija koje su građani najčešće označavali kao kršioce prava.

R. Br.	NAZIV ORGANA	Broj žalbi
1.	KPZ ZT ZENICA	48
2.	KPZ POLUOTVORENOG TIPA TUZLA	33
3.	MINISTARSTVO RADA I BORAČKO- INVALIDSKE ZAŠTITE REPUBLIKE SRPSKE	25
4.	KOMISIJA ZA IMPLEMENTACIJU ČL. 182 RS	24
5.	GRAD MOSTAR	23
6.	GRAD BANJA LUKA	23
7.	FEDERALNI ZAVOD PIO/MIO	22
8.	OPĆINA STARI GRAD	19
9.	FEDERALNI ZAVOD PIO/MIO MOSTAR	18
10.	FOND PIO RS, FILIJALA BANJA LUKA	18
11.	MUP KANTONA SARAJEVO	18
12.	VLADA BRČKO DISTRIKTA BiH	18
13.	OPĆINA NOVI GRAD SARAJEVO	16
14.	OPĆINA CENTAR	16
15.	FEDERALNO MINISTARSTVO ZA PITANJA BORACA I INVALIDA OOR FBiH	15
16.	KPZ LUKE U BIHAĆU	14
17.	OPĆINA TUZLA	14
18.	OPĆINA ZENICA	13
19.	MINISTARSTVO ZA IZBJEGLICE I RASELJENA LICA RS	13
20.	MUPRS	13

Tabela 4: 20 protivnih strana koje su imale najviše žalbi građana u 2012., isključujući pravosuđe

R.Br.	NAZIV PRAVOSUDNE INSTITUCIJE	Broj žalbi
1.	OPĆINSKI SUD LIVNO	74
2.	OPĆINSKI SUD TUZLA	60
3.	OPĆINSKI SUD SARAJEVO	50
4.	OSNOVNI SUD BANJA LUKA	50
5.	OKRUŽNI SUD BANJA LUKA	34
6.	KANTONALNI SUD LIVNO	29
7.	KANTONALNI SUD SARAJEVO	29
8.	KANTONALNI SUD TUZLA	25
9.	USTAVNI SUD BiH	25
10.	OPĆINSKI SUD MOSTAR	19

Tabela 5: 10 protivnih strana u oblasti pravosuđa koje su imale najviše žalbi građana

POGLAVLJE III. POSTUPANJE PO PREDMETIMA - STRUKTURA ŽALBI I PREGLED RADA PO ODJELIMA

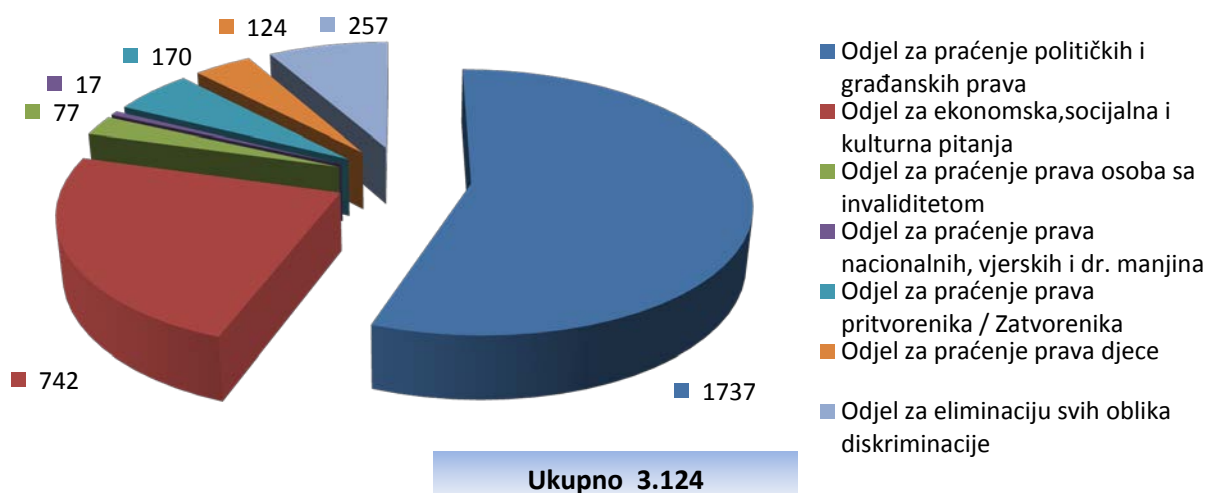
Shodno Zakonu o ombudsmenu za ljudska prava BiH, obaveza je bila da se uspostave odjeli za praćenje prava: djece, osoba s invaliditetom i manjina, te drugih odjela po potrebi. Zakon o zabrani diskriminacije BiH naložio je uspostavljanje odjela za eliminaciju svih oblika diskriminacije. Ombudsmeni su, razmatrajući zaprimljene žalbe, zaključili da je, pored četiri obavezna odjela, potrebno uspostaviti i odjele koji će se isključivo baviti zaštitom prava utvrđenih Paktom o građanskim i političkim pravima i Paktom o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, te odjel za praćenje prava zatvorenika/pritvorenika. Statistika prikazana u tabeli 6 pokazala je opravdanost ovakve odluke ombudsmena, jer je upravo u ova tri odjela i Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije registriran najveći broj žalbi. Kontinuirano praćenje stanja ljudskih prava u BiH, posebno iz perspektive podnesenih žalbi, ukazuje na potrebu uspostave odjela koji će se baviti pitanjem žalbi koje se odnose na pravosuđe i upravu, te na slobodu pristupa informacija i medije.

Ovo stajalište ombudsmeni potkrepljuju podacima o stalnom porastu broja predmeta u Odjelu za praćenje političkih i građanskih prava u okviru kojeg se registriraju i žalbe koje se odnose na funkcioniranje pravosuđa i uprave, te na slobodu pristupa informacijama i medijske slobode.

U Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije se u 2012. godini u odnosu na 2011. godinu, kada je registriran 191 predmet, ponovo bilježi porast predmeta za 66 (34,5%).

ODJEL	Zaprimljeno u 2012.	Zaprimljeno u 2011.
Odjel za praćenje političkih i građanskih prava	1737	1815
Odjel za ekonomska, socijalna i kulturna pitanja	742	735
Odjel za praćenje prava osoba s invaliditetom	77	86
Odjel za praćenje prava nacionalnih, vjerskih i dr. manjina	17	9
Odjel za praćenje prava pritvorenika/zatvorenika	170	121
Odjel za praćenje prava djece	124	110
Odjel za eliminaciju svih oblika diskriminacije	257	191
UKUPNO	3124	3067

Tabela 6: Broj žalbi po odjelima zaprimljenih u 2012. i 2011. godini

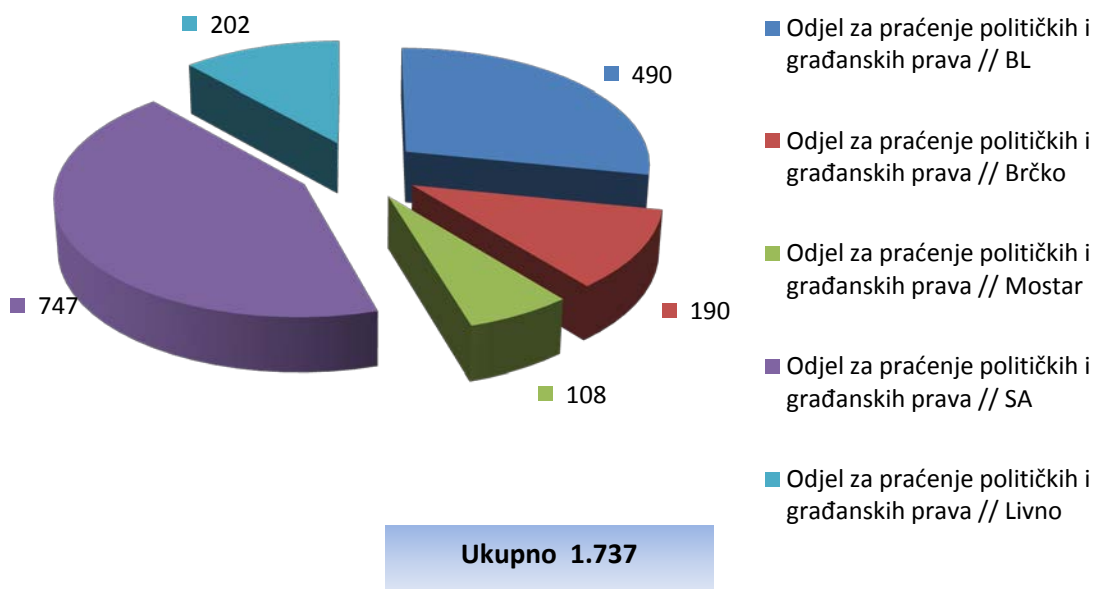
Dijagram 9: Broj žalbi po odjelima zaprimljenih u toku 2012. godine

3.1. ODJEL ZA PRAĆENJE POLITIČKIH I GRAĐANSKIH PRAVA

S ciljem osiguranja praćenja, zaštite i promocije građanskih i političkih prava u Bosni i Hercegovini, Institucija ombudsmena uspostavila je unutrašnju strukturu u okviru koje je uspostavljen Odjel za zaštitu građanskih i političkih prava (u daljnjem tekstu: Odjel).

Odjel je u 2012. godini preduzeo niz aktivnosti čiji su rezultati prezentirani o ovom dijelu Godišnjeg izvještaja. Aktivnosti su realizirane u okviru osiguranja zaštite građanskih i političkih prava koja se odnose na: pravo na život, pravo na život bez mučenja, okrutnog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, pravo na život bez ropstva ili radne eksploatacije, slobodu pristupa informacijama, slobodu mišljenja, savjesti i vjeroispovijesti, slobodu izražavanja koje obuhvata slobodu da traži, dobiva i širi informacije i misli svake vrste, bez obzira na granice (sloboda pristupa informacijama), pravo na imovinu, javne isprave, pravo na izborna prava i učešće u javnoj službi, slobodu kretanja i izbor stanovanja u granicama države, pravo na državljanstvo, vladina i ministarska imenovanja, funkcioniranje uprave i pravosuđa, jednakost muškaraca i žena u uživanju građanskih i socijalnih prava i sl.

Iako je pravo na slobodu i ličnu sigurnost građansko-političko pravo koje obavezuje državu da osigura da niko neće biti samovoljno uhapšen ili pritvoren, niti biti lišen slobode osim iz razloga i u skladu s postupkom predviđenim zakonom, aktivnosti Institucije ombudsmena na osiguranju uživanja ovog prava, zbog njegove specifičnosti, realizirane su u okviru zasebnog odjela koji ima nadležnost za praćenje prava pritvorenika/zatvorenika, te su rezultati aktivnosti prezentirani u okviru Izvještaja o radu Odjela za prava pritvorenika/zatvorenika. Rezultati aktivnosti na zaštiti prava manjina predstavljeni su u ovom izvještaju u okviru prezentacije izvještaja o djelovanju Odjela za zaštitu prava manjina.

Dijagram 10: Pregled zaprimljenih žalbi u Odjelu za praćenje političkih i građanskih prava u 2012.g. po uredima

3.1.1. Analiza zaprimljenih žalbi

U 2012. godini Odjel je **registrirao 1.737 predmeta** ili 55,60% od ukupnog broja registriranih predmeta u Instituciji ombudsmena, te s prenesenim predmetima iz prethodnih godina⁹ u radu je u ovom odjelu bilo ukupno 2.779 ili 55,58% predmeta. Ako se ovi statistički podaci uporede s ukupnim brojem predmeta koji su zaprimljeni u 2012. godini - 3.124, kao i s ukupnim brojem predmeta koji su se nalazili u radu u Instituciji ombudsmena¹⁰ - 5.009, onda se može zaključiti da se **najveći broj žalbi koji se nalazio u radu u Instituciji ombudsmena u 2012. godini odnosio na oblast građanskih i političkih prava.**

U odnosu na teritorijalni parametar, u 2012. godini žalbe iz nadležnosti Odjela su registrirane u Područnom uredu Sarajevo - 747; Centralni ured Banja Luka - 490; Područni ured Brčko, uključujući i žalbe zaprimljene u okviru obavljanja uredovnih dana u Tuzli - 190; Područni ured Mostar -108, te Terenski ured Livno - 202.

U odnosu na strukturu povrijeđenih prava iz nadležnosti Odjela došlo je do neznatnih promjena u odnosu na žalbe registrirane u 2011. godini, a što je vidljivo iz tabele 7. te je i dalje najveći broj registriranih žalbi u odnosu na postupanje sudova - 637, dok su u 2011. godini bile registrirane 623 žalbe. U 2012. godini došlo je do smanjenja broja žalbi koje se odnose na funkcioniranje uprave s 400 registriranih u 2011. godini na 381 žalbu registriranu u 2012. godini. U svim ostalim oblastima iz nadležnosti Odjela došlo je do smanjenja broja žalbi što je rezultiralo da je Odjel u cjelini zaprimio 78 žalbi manje u odnosu na broj žalbi registriranih 2011. godini.

Povrede	Zaprimljeno u 2012.	Zaprimljeno u 2011.
Sudovi	637	623
Uprava	381	400
Imovinsko- pravni	150	228
Pristup informacijama	225	243
Vladina i ministarska imenovanja	115	119
Policija	123	117
Javne isprave	26	32
Tužilaštva	44	30
Ratne štete	11	13
Pravobranilaštva	5	5
Mediji i sloboda informiranja	2	0

Tabela 7: Poređenje povreda po godinama zaprimanja 2012. i 2011., karakterističnih za Odjel za praćenje političkih i građanskih prava

3.1.2. Sudovi

U 2012. godini nastavljen je trend porasta broja žalbi upućenih Instituciji ombudsmena zbog kršenja ljudskih prava od strane sudova. Stranke se najčešće obraćaju **zbog dužine trajanja**

⁹ Iz 2010. i 2011. prenesena 1.042 predmeta

¹⁰ Predmeti zaprimljeni u 2012. i predmeti preneseni iz prethodnih godina

sudskog postupka i neefikasnog izvršenja sudskih odluka¹¹. Istovremeno, kada Ustavni sud BiH utvrdi povredu prava na suđenje u razumnom roku ostavlja se rok od tri mjeseca redovnom postupajućem sudu da preduzme korake na okončanju predmeta i obavijesti Ustavni sud o mjerama na realizaciji odluke.¹²

U toku postupka istrage koji provodi Institucija ombudsmena sudovi u svom izjašnjenju uglavnom orijentaciono navedu rok u kojem će konkretni predmet biti uzeti u rad, što shodno sudskoj praksi Evropskog suda za ljudska prava ne amnestira državu od odgovornosti za kršenje prava utvrđenih u članu 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima (EKLP), a koje se odnosi na obavezu odlučivanja sudova u razumnom roku. Ovo je posebno značajno s obzirom da nije dovoljno da država samo osigura da pravo na sud postoji kao takvo, već treba da osigura da je to pravo i djelotvorno. Kao konkretan primjer može se navesti Kantonalni sud u Tuzli koji uglavnom dostavlja tipske odgovore na traženja izjašnjenja u vezi s predmetima podnosilaca žalbe, u kojima nema izjašnjenja postupajućih sudija. Stoga, ombudsmeni u ovom godišnjem izvještaju, a zbog stalnog porasta broja predmeta koji se odnose na odlučivanje sudova u razumnom roku, ponovo žele skrenuti pažnju na obaveze koje BiH ima kao članica Vijeća Evrope, a što uključuje i obavezu osiguranja primjene sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Sud). Tako je Sud je u presudi Zimmermann i Steiner protiv Švicarske¹³ postavio kriterije koji služe za određivanje razumne dužine trajanja postupka, a prema kojem **razumna dužina trajanja postupka spada u opseg člana 6. stav 1. i mora se procjenjivati u svakom predmetu pojedinačno na osnovu okolnosti tog predmeta**.¹⁴ Sud mora, *inter alia*, voditi računa o kompleksnosti činjenica i pravnih pitanja koja se postavljaju u tom predmetu, ponašanju podnosilaca i nadležnih organa vlasti, kao od kakvog je to značaja za podnosioca; pored toga, samo kašnjenje koje se može pripisati državi može opravdati nalaz o propustu poštivanja uslova «razumnog roka».¹⁵ Sud podsjeća da je zadatak država ugovornica da organiziraju svoj pravosudni sistem tako da njihovi sudovi budu u stanju garantirati svakoj osobi pravo na konačnu odluku u sporovima u vezi s njihovim pravima i obavezama, koja će biti donesena u razumnom roku.¹⁶ U krivičnim predmetima, «razuman rok» na koji se poziva u članu 6. stav 1. počinje teći odmah nakon što je osoba «okrivljena». Ovo može biti i prije nego što je predmet u postupku,¹⁷ na dan hapšenja, naprimjer, na dan kada je osoba zvanično obaviještena o krivičnom gonjenju, ili na dan kada je otvorena preliminarna istraga. Što se tiče parnice, «razumni rok» na koji se poziva u članu 6. stav 1. obično počinje teći od trenutka kada je podnesena tužba «sudu» [...] međutim, moguće je, da u određenim okolnostima taj rok počne teći i ranije.¹⁸

Analiza predmeta koji su registrirani u Instituciji ombudsmena ukazuje na to **da postoji niz objektivnih i subjektivnih faktora koji utiču na dužinu postupka pred sudovima**. Sudovi najčešće svoje nepostupanje u razumnom roku pravdaju nedostatkom ljudskih i materijalnih resursa, velikim brojem zaostalih predmeta što za posljedicu ima pojavu da svaki novoregistrirani predmet, po automatizmu, ima vjerovatnoću da će u nekom budućem vremenu biti predmet koji nije procesuiran u razumnom roku. Primjetno je i da su prvostepeni sudovi u većim urbanim centrima opterećeni većim brojem predmeta, te da im je potrebno više

¹¹ -BL-05-67/12, P-28/12 Preporuka Osnovnom sudu u Prijedoru- preduzimanje radnji s ciljem okončavanja izvršnog postupka- preporuka ispoštovana; u predmetu: Ž-MO-05-193/10 je izdata preporuka br. P-3/12, s ciljem da se u konkretnom slučaju dosljedno provedu pravosnažne i izvršne odluke nadležnih sudova.

¹² Ž-BL-05-258/12; Ž-BL-05-259/12; Ž-BL-05-323/12; Ž-BL-05-334/12; Ž-BL-05-605/11; Ž-BL-05-737/12

¹³ 13. juli 1983, Serija A br. 66, str. 11, stav 24

¹⁴ vidi presudu Buchholz od 6. maja 1981, Serija A br. 42, str. 15, stav 49

¹⁵ vidjeti, mutatis mutandis, presudu König od 28. juna 1978., Serija A br. 27, str. 34-40, stavovi 99., 102.-105. i 107.-111.

¹⁶ Izvodi iz sudske prakse-Evropski sud za ljudska prava

¹⁷ vidjeti, npr. presudu Deweer od 27. februara 1980., Serija A br. 35, str. 22, stav 42.

¹⁸ Sud u presudi Erkner i Hofauer protiv Austrije primjećuje (23. april 1987., Serija A br. 117, str. 61-62, stavovi 64.-65.)

vremena da bi poštovali prava stranaka na suđenje u razumnom roku iz člana 6. stav 1. EKLJP-a. Ovo je indikator da pravosudni sistem kao treći stup vlasti u saradnji sa zakonodavnom i izvršnom vlasti i nezavisnim regulatorima, uz širu konsultaciju društva, treba predložiti modalitet kojim će se jasno napraviti distinkcija između predmeta koji se nalaze u zaostatku i gdje je evidentna opasnost da postoji kršenje člana 6. stav 1. EKLJP-a u odnosu na novoregistrirane predmete koji odmah treba da budu uzeti u rad.

U slučaju kada Institucija ombudsmena postupa u predmetima koji se odnose na dužinu sudskog postupka, a nakon izjašnjenja suda, uvijek postoji dilema kako postupiti, s obzirom na činjenicu da je istraga pokazala da postupak u nekom predmetu traje nerazumno dugo, a da istovremeno to sud opravdava nedostatkom resursa, pri čemu se zanemaruje obaveza iz člana 6.1. EKLJP-a prema kojoj Sud mora, *inter alia*, voditi računa o kompleksnosti činjenica i pravnih pitanja koja se postavljaju u tom predmetu, ponašanju podnosioca i nadležnih organa vlasti, a posebno od kakvog je značaja konkretno pitanje za podnosioca. Upravo sudovi u svojim izjašnjenjima nikada ne naprave osvrt na navedene kriterije, već ukazuju da bi, ako bi konkretan predmet uzeli prioritarno u rad, došlo do narušavanja prava drugih stranaka. Primjer navedenog je tipski odgovor Kantonalnog suda u Tuzli u kojem se navodi da sud predmete rješava prema Planu rješavanja starih predmeta, usvojenom 13.1.2012., a sve u skladu s Uputstvom VSTV-a i da ne mogu dati nikakvo očitovanje u pogledu vremena kada će biti donesena presuda. Posebno je značajno ukazati na povećan broj predmeta gdje je sud postupao, ali da se neke radnje u sudu odgađaju vrlo često zbog bolovanja sudije, premještanja sudije na rad u drugi sud i da se stranka o ovoj činjenici obavještava u momentu kada se radnja trebala sprovesti ili dan prije. Ombudsmeni registrišu da određeni broj žalbi ukazuje da, iako zakon nalaže hitnost postupanja, predugo traju procedure donošenja odluka o egzistencijalnim pitanjima građana, kao što su prava vezana za: radnopravni status, isplata zaostalih potraživanja iz radnog odnosa, te naknada raznih vidova štete. Registrirani su i slučajevi da se pred sudom vodi stečajni postupak nad firmom, a direktno oštećeni radnici nemaju saznanja o pojedinim procesnim radnjama. Posebno je u segmentu izvršenja sudskih odluka značajno ukazati da se veoma često odluke sudova ne poštuju i dosta vremena mora proći da se okonča njihovo izvršenje.

Karakteristične su također žalbe na spora postupanja sudova u parnicama o uređenju imovinsko-pravnih odnosa između srodnika (nasljednika), susjeda i dr. Stranke se nerijetko obraćaju u vezi s povratkom na posao nakon što nadležni sud donese rješenje o privremenoj mjeri osiguranja kojim je određeno da se stranka vraća na posao do okončanja sudskog spora.¹⁹

U 2012. godini ombudsmeni su se susreli i s praksom nesaradnje određenog broja sudova s Institucijom ombudsmena gdje su, s ciljem osiguranja preduslova za zaštitu prava stranaka, bili prinuđeni da tim sudovima izdaju preporuku²⁰ o obaveznosti saradnje sa Institucijom ombudsmena utvrđenoj članom 25. Zakona o ombudsmenu za ljudska prava BiH.²¹

¹⁹ Kao konkretni predmeti mogu se navesti: Ž-SA-05-1301/11 i Ž-SA-05-1302/11. Predmeti arhivirani 18.1.2012.

²⁰ U predmetu Ž-BL-05-239/12, izdata preporuka broj: 205/12 od 20. 11. 2012. Općinskom sudu u Velikoj Kladuši zbog nesaradnje suda sa Institucijom. Nakon preporuke, sud je uspostavio saradnju sa Institucijom i dostavio tražene informacije, tako da je predmet pozitivno riješen. Generalno, Institucija je zaprimila značajniji broj predmeta koji se odnose na rad Općinskog suda u Velikoj Kladuši zbog čega je Sudu upućen upit da li je Sud pokrenuo inicijativu za povećanje broja redovnih i dodatnih sudija, a s ciljem rješavanja velikog broja starih predmeta. U predmetu Ž-BL-05-504/12 preporuka Osnovnom sudu Prijedor zbog nesaradnje sa Institucijom jer se radi o predmetu za koji je utvrđeno da izvršni postupak traje još od 1992. godine.

²¹ Organi vlade obavezni su Instituciji pružiti odgovarajuću pomoć u istrazi i vršenju kontrole.

U vrijeme istrage ombudsmen ima pristup bilo kojem organu vlade s ciljem provjere traženih informacija, obavljanja ličnih razgovora i razmatranja potrebnih spisa i dokumenata.

Ombudsmeni ponovo žele ukazati na problem predmeta koji su aktivni jedan duži period pred Sudom BiH, a u vezi s odlukama CRPC-a. Navedeni problem vezan je za nerješavanje pitanja pravnog sljednika CRPC-a, a odnosi se na oko 330 predmeta pred Sudom BiH. Prestankom važenja sporazuma vlada entiteta i Vijeća ministara BiH, prestala je da postoji Komisija za imovinske zahtjeve protiv čijih odluka je pokrenuto oko 330 upravnih sporova. **Dakle, ne postoji tužena strana i već više godina se jednostavno ne daju odgovori na tužbu** i Sud BiH ne rješava pokrenute sporove, zbog čega je neophodno da Vijeće ministara BiH, s ciljem osiguranja izvršavanja obaveza iz Aneksa 7 Dejtonskog sporazuma, preduzme mjere.

Institucija ombudsmena je u 2012. godini zabilježila i određeni broj žalbi građana na ponašanje sudija i tužilaca o čemu je obaviješten disciplinski tužilac. Odgovori koje u ovim predmetima Institucija ombudsmena dobiva od Ureda disciplinskog tužioca uglavnom su tipski u smislu da je Ured disciplinskog tužioca, razmotrio navode pritužbe, te zaključio da nema osnova za pokretanje disciplinskog postupka. Akti disciplinskog tužioca ne sadrže obrazloženje na osnovu kojeg je izveden ovakav zaključak. Radi ilustracije, u jednom od predmeta²² registrirano je da je revizija tuženog dostavljena na odgovor sa zakašnjenjem od dvije godine i tri mjeseca. Nakon intervencije ombudsmena povreda je otklonjena. U toku izvještajnog perioda najviše žalbi zaprimljeno je u odnosu na Općinski sud Livno - 74, Općinski sud Tuzla - 60, Općinski sud Sarajevo - 50 i Općinski sud Banja Luka - 50 itd.²³ S ciljem pravovaljane ocjene efektivnosti sudova, svakako bi trebalo analizirati i činjenice kao što su područje, a posebno populacija koja gravitira konkretnom sudu, postojanje nekih činjenica koje uzrokuju potrebu za traženjem sudske zaštite i sl.

Vezano za funkciniranje pravosudnog sistema svakako je potrebno ukazati na probleme s kojima se suočavaju sudovi u Kantonu 10, zbog čega je najveći broj predmeta iz ove oblasti upravo registriran u Terenskom uredu Institucije ombudsmena u Livnu. Generalno, ovaj ured Institucije ombudsmena je u toku 2012. godine imao dobru saradnju s Općinskim i Kantonalnim sudom u Livnu, što je u značajnoj mjeri utjecalo da se kroz istragu definiraju uzroci zbog čega se stranke obraćaju Instituciji ombudsmena. Činjenica je da Općinski sud u Livnu kroz teritorijalnu nadležnost pokriva šest općina Kantona 10, te u okviru djelokruga ovog suda, sudsku funkciju obavlja Odjeljenje suda u Tomislavgradu i Odjeljenje suda u Drvaru. Iako je od reorganizacije sudskog sistema učinjen vidan napredak u pogledu rješavanja zaostalih i neriješenih predmeta, ipak je u nekim predmetima, a koji se po zakonu smatraju predmetima hitne prirode, uočena neažurnost i neefikasnost suda.²⁴ Kad su u pitanju izvršenja sudskih odluka u kojima bi sud trebao postupati po hitnom postupku, posebno u izvršenjima potraživanja iz radnog odnosa, postupci izvršenja traju duže. Razlog je uglavnom taj što tuženik (poslodavac) nema novčanih sredstava na računu, ili nema imovine koja bi bila prodana.²⁵ Postupci pred sudovima traju nerazumno dugo i zbog odlaska sudija, gdje je registrirana praksa da u Kantonalnom sudu zbog prelaska jednog sudije na drugu dužnost (sudija prešao na novu dužnost 1.7.2012.), Sud je ostao da funkcionira s predsjednikom i trojicom sudija. Upražnjeno mjesto sudije još uvijek nije popunjeno što se reflektira na rad i rezultate, jer predmeti kojima je bio zadužen sudija koji je

Ombudsmenu ne smije biti odbijen pristup spisima ili administrativnim dokumentima ili drugim dokumentima koji se tiču aktivnosti ili djelatnosti koja je pod istragom, bez prejudiciranja odredbi člana 28. ovog zakona.

²² Ž-SA-05-25/12

²³ Tabela prikaz datu u tabeli 5

²⁴ Ž-LI-05-61/11, žalilac podnio prijedlog za uređenje međa dana 9.6.2009. Uredu institucije ombudsmena obratio se 14.3.2011. Tek nakon dvije urgencije, sutkinja je dana 7.6.2012. postupila po prijedlogu, te žalba: Ž-LI-05-203/11, žaliteljica je u januaru 2011. podnijela tužbu iz oblasti radnih prava. Nakon urgencije Ureda u Livnu, zakazano pripremno ročište u predmetu dana 19.4.2012.

²⁵ Ž-LI-05-167/12, žaliteljica se obratila Uredu 13.8.2012. jer je sud donio rješenje kojim dozvoljava predloženo izvršenje, ali ne postupa po njemu (potraživanja iz radnog odnosa).

otišao nisu presignirani drugom sudiji, nego se čeka izbor novog. Činjenica je da se kod takvih predmeta, kad Ured ombudsmena u Livnu pokrene istragu, konkretni predmet presignira drugom sudiji.²⁶ S obzirom na dužinu postupka izbora sudija, stav ombudsmena je da bi se predmeti kojim je bio zadužen sudija koji je napustio sud trebali presignirati sudijama koji rade, čime bi se izbjegle žalbe stranaka da postupci pred sudovima traju nerazumno dugo. Prema podacima Terenskog ureda Livno, veliki broj žalbi koje je ovaj ured zaprimio u 2012. godini, a koji se odnosio na funkcioniranje pravosudnog sistema, riješen je intervencijom ombudsmena.

3.1.3. Uprava

Najveći broj predmeta registriranih u 2012. godini a koji su se odnosili na postupanje uprave - 381 odnosio se **na dužinu trajanja upravnog postupka, šutnju administracije, neefikasnu reakciju inspeksijskih službi i nepostupanje organa uprave u zakonskim rokovima prilikom odlučivanja o različitim zahtjevima stranaka.** U najvećem broju slučajeva organi uprave nakon intervencije Institucije odluču o zahtjevima stranaka i Instituciju obavijeste da su donijeli rješenje ili neki drugi akt, te se na taj način predmeti okončaju. Organi uprave neke predmete rješavaju tek nakon dugotrajnih intervencija ombudsmena. Prisutna je praksa prema kojoj stranka nije pokazala interes za nastavljanje postupka po žalbi.²⁷

Ombudsmeni, a na osnovu registriranih žalbi, dužni su da istaknu loše funkcioniranje uprave, a na što utječe niz okolnosti, uključujući između ostalog i različito utvrđene nivoe nadležnosti, nedostatak pravne pouke na pojedinim prvostepenim upravnim aktima, nestručnost zaposlenika i sl. Institucija ombudsmana registrirala je i žalbe vezano za funkcioniranje uprave a koje ukazuju da prvostepeni organ nije postupio u skladu s rješenjem drugostepenog, odnosno nije poništio ožalbeno rješenje i proveo ponovni postupak,²⁸ a prisutne su i prakse neprovođenja presuda sudova donesenih u upravnom sporu.²⁹

Ombudsmeni su u 2012. godini registrirali i žalbe koje ukazuju da građani nisu u mogućnosti da ostvare svoja prava zato što nisu uspostavljeni određeni mehanizmi zaštite unutar organa uprave. Ovo je posebno vezano za funkcioniranje tijela nadzora, odnosno inspeksijskih organa čija uloga jeste da osiguraju poštivanje zakona i zakonitosti rada. U Instituciji ombudsmena registriran je značajan broj predmeta koji se odnose na oblast inspeksijskog nadzora i provođenje rješenja inspekcije, kao i popunjavanje mjesta inspektora. Može se reći da postupak provođenja nadzora, izdavanja rješenja i njegovog provođenja traje dugo, što je posebno izraženo u oblasti bespravne gradnje. Tako u predmetu³⁰ žalilac se 14.9.2012. obratio Instituciji ombudsmena, a nakon proteka dvije godine od kad je u više navrata tražio od Službe za gospodarstvo i inspeksijske poslove Općine Livno, izlazak na lice mjesta urbanističko-

²⁶ Ž-LI-05-258/12, žalilac se obratio Kantonalnom sudu sa žalbom dana 14.6.2012. Uredu institucije ombudsmena obratio se 19.11.2012. U izjašnjenju Sud je obavijestio Instituciju da je predmetom bio zadužen sudija koji je otišao, ali da će on biti raspoređen drugom sudiji.

²⁷ Ž-LI-05-129/12 - Presudom Kantonalnog suda u Novom Travniku od 24.9.2010. poništeno je Rješenje Federalnog zavoda PIO/MIO Mostar i Rješenje Kantonalne administrativne službe Travnik, te je predmet vraćen na ponovno rješavanje. Žalilac se obratio Instituciji ombudsmena 7.6.2012. Nakon pokrenute istrage dana 25.6.2012. odgovorna strana-Kantonalna administrativna služba PIO/MIO Travnik je obavijestila Instituciju dana 25.7.2012. da su postupili po ovom predmetu. Ž-LI-05-66/12 - Žalilac se obratio Instituciji ombudsmena nakon proteka 60 dana od podnošenja zahtjeva za cijepanje i formiranje parcele, a koji je podnio Službi za imovinsko-pravne poslove Općine Glamoč. Nakon pokrenute istrage, odgovorna strana se izjasnila da je geometar izišao na lice mjesta, izvršio cijepanje parcele, nakon čega je donijeto rješenje u ovom predmetu.

²⁸ Ž-SA-05-696/12

²⁹ Republička uprava za geodetske i imovinsko pravne poslove (RUGIPP RS) do danas nije provela presudu Vrhovnog suda RS, donesenu 2010. godine.

³⁰ Ž-LI-05-202/12

građevinskog inspektora. Slična je situacija i u predmetu³¹ gdje je žalilac 28.3.2012. podnio zahtjev za izlazak na lice mjesta građevinskog inspektora u Službi za gospodarstvo i inspeksijske poslove općine Livno. U oba predmeta izostala je saradnja nadležnih organa s Institucijom ombudsmena. U konkretnim slučajevima utvrđeno je da je građevinski inspektor u 2012. godini bio duže vremena na bolovanju. Međutim, to ne opravdava pomoćnika načelnika Službe za gospodarstvo i inspeksijske poslove koji je morao naći adekvatnu zamjenu, te postupiti po zahtjevima i prosljediti odgovor Instituciji ombudsmena u konkretnim predmetima. U nekim predmetima su ombudsmeni bili prinuđeni s ciljem osiguranja vladavine prava i zaštite prava građana izdati preporuku. Tako je izdata preporuka³² kojom se Općini Cazin preporučuje da pokrene postupak popune upražnjenog radnog mjesta urbanističko-građevinskog inspektora, te da općinski inspektor postupi po zahtjevu podnosioca žalbe za izvršenje rješenja o rušenju.

U 2012. godini Institucija ombudsmena registrirala je i jednu specifičnu žalbu koja ukazuje da razvoj uprave u BiH ne prati razvojne trendove u drugim oblastima života. Naime, stranka je uplatila taksu za izdavanje putne isprave putem e-bankarstva, što je za posljedicu imalo da u Ministarstvu finansija i trezora BiH ovakva uplata nije bila registrirana, jer razvoj e-bankarstva nije pratio razvoj e-uprave.³³

3.1.4. Pravna pomoć

U protekloj godini uočeno je da se Instituciji ombudsmena obratio značajan broj građana koji su **tražili pravnu pomoć zbog pokrenutih sudskih postupaka**, po njihovoj tužbi, ali i u slučajevima u kojima su se ove stranke pojavljivale u svojstvu tuženika, ali i oštećene strane. Razlog traženja pravne pomoći je najčešće materijalne prirode, jer ne mogu da angažiraju advokata, a zbog neukosti ne mogu aktivno učestvovati u sudskim postupcima. U takvim slučajevima, Institucija ombudsmena davala je pravni savjet. Nesporno da je s ciljem osiguranja efikasnog pristupa sudu neophodno razmotriti postojeće sisteme pravne pomoći radi osiguranja daljnjeg jačanja ovog pravnog instituta. Ovo je posebno značajno s obzirom na stav Evropskog suda prema kojem države imaju obavezu da uspostave program pravne pomoći. Iako član 6. stav 3. c EKLP-a govori samo o krivičnim postupcima, te iako ovakva slična odredba ne postoji u parnici, član 6, stav 1. može ponekad zahtijevati od države da osigura pomoć advokata, kada je takva pomoć neophodna u svrhu djelotvornog pristupa sudu zbog toga što je pravno zastupanje obavezno u raznim vrstama parnica, kao što je slučaj na osnovu domaćih zakona u nekim od država ugovornica, ili zbog složenosti samog predmeta.³⁴

U toku 2012. godine Institucija ombudsmena zaprimila je i određeni broj žalbi koje se odnose **na rad advokata**,³⁵ koje je nastojala riješiti u saradnji s advokatskim komorama. Tako je u predmetu³⁶ stranka izjavila žalbu jer se više puta obraćala Advokatskoj komori RS-a s pritužbom na rad, te slala i urgencije na koje nije primila nikakav odgovor. Institucija ombudsmena uputila je Advokatskoj komori RS-a 4.10.2012. akt, te je 11.11.2012. zaprimljen odgovor da se protiv advokata žaliteljice vodi disciplinski postupak, a da je navedeni predmet u radu kod disciplinskog tužioca i da će po donošenju konačne odluke Institucija ombudsmena biti obaviještena.

³¹ Ž-LI-05-228/12

³² P-167/12

³³ Predmet broj: Ž-SA-05-1223/11

³⁴ Vidi također presudu R.D. protiv Poljske od 18. decembra 2001, Predstavka br. 29692/96, stavovi 43-52.

³⁵ Ž-BL-05-366/11,

³⁶ Ž-SA-05-926/12

Slična žalba registrirana³⁷ je i prema Regionalnoj advokatskoj komori Tuzla gdje je žaliteljica podnijela prigovor na rad advokata, te do dana podnošenja žalbe Instituciji ombudsmena nije zaprimila odgovor Regionalne advokatske komore Tuzla. Kako nije bilo saradnje Regionalne advokatske komore Tuzla, dana 8.6.2012. Institucija ombudsmena izdala je preporuku³⁸ kojom je zatraženo od Komore da uspostavi saradnju sa Institucijom. Postupajući po preporuci, dana 22.6.2012. Regionalna advokatska komora Tuzla dostavila je Instituciji ombudsmena izjašnjenje i Rješenje disciplinskog tužioca kojim je prigovor žaliteljice protiv advokata odbačen s obzirom da nije utvrđeno da u radnjama prijavljenog advokata ima elemenata disciplinskog prekršaja. Ombudsmeni za ljudska prava žele ukazati na temelje i principe advokatske djelatnosti koji doprinose stvaranju lika advokata i evropske advokatske komore, prema kojima: „u društvu zasnovanom na poštivanju zakona, advokat ima posebnu ulogu. Dužnosti advokata ne počinju niti završavaju s odanim izvršenjem onoga što mu je naloženo da uradi u skladu sa zakonom. Advokat mora služiti interesima pravde kao i onima čija su mu prava i slobode povjereni da ih on dokazuje i brani, te njegova dužnost nije samo da zastupa svoju stranku nego da joj bude i savjetnik. Poštovanje advokatske djelatnosti je osnovni uslov za vladavinu prava i demokratiju u društvu.“

3.1.5. Policija

U 2012. godini u Instituciji ombudsmena ukupno su registrirana 123 predmeta koji se odnose na rad policije, dok je u 2011. godini bilo registrirano 117. Predmeti koji su registrirani u Instituciji ombudsmena, a vezano za rad policije, mogu se podijeliti u dvije grupacije, i to: žalbe građana prema čijim navodima policija svojim djelovanjem ili propuštanjem da postupi u skladu sa zakonom povređuje njihova prava i žalbe koje podnose sami zaposlenici policijskih snaga zbog kršenja njihovih prava, posebno prava iz radnog odnosa, uključujući i pitanje činovanja, napredovanja i sl.

Građani su u svojim žalbama najčešće prigovarali da je policija FBiH i RS neefikasna, da zloupotrebljava položaj, da prekoračuje data ovlaštenja i na razne načine primjenjuje silu. Žalbe podnesene Instituciji ombudsmena ukazuju da pripadnici policijskih snaga u slučajevima kršenja prava građana nisu preduzeli aktivnosti u okviru svog mandata, da je policija koristila moć, bahato se ponašala i u pojedinim slučajevima nanosila tjelesnu i duševnu bol građanima, zanemarivala radne obaveze i etički kodeks, a često policijski službenici imaju i ponižavajući odnos prema građanima. Prisutni su slučajevi da je policija u predizbornom periodu pozivala na informativne razgovore rodbinu i prijatelje izbornih zvaničnika, da je protuzakonito građane lišavala slobode, da ih je silom odvodila u zdravstvene ustanove, te da je osporavala izdavanje ličnih dokumenata i da je poslije isteka roka za izricanje zaštitne mjere zabrane upravljanja motornim vozilom odbijala građanima vratiti oduzetu javnu ispravu/vozačku dozvolu, a zbog neplaćanja dugovanja na ime novčanih kazni za počinjene prekršaje u saobraćaju.³⁹ U Instituciji ombudsmena registrirane su i žalbe na rad policije koje ukazuju na probleme građana vezano za izdavanje lične karte, odbijanje zahtjeva za prijavu prebivališta i izdavanje ličnih dokumenata

³⁷ Ž-SA-05-1074/11

³⁸ P-93/12

³⁹ Ž-MO-05-4/12; Ž-MO-05-7/12; Ž-MO-05-17/12; Ž-MO-05-95/12; Ž-MO-05-138/12; Ž-MO-05-147/12; Ž-MO-05-157/12; Ž-MO-05-165/12; Ž-MO-190/12; Ž-MO-199/12; Ž-LI-05-43/12; Ž-LI-05-64/12; Ž-LI-05-67/12; Ž-LI-05-142/12; Ž-LI-05-148/12; Ž-LI-05-157/12; Ž-LI-05-163/12; Ž-LI-05-230/12; Ž-LI-05-256/12; Ž-SA-05-159/11; Ž-SA-05-452/12; Ž-SA-05-961/12; Ž-SA-05-969/12; Ž-SA-05-1239/12; Ž-SA-05-1266/12; Ž-SA-07-825/12; SA-05-1/12; Ž-SA-05-600/12; Ž-SA-05-635/12; Ž-SA-05-727/12; Ž-SA-05-924/12; Ž-SA-05-973712; Ž-SA-05-978/12; Ž-SA-05-982/12; Ž-SA-05-1147/12; Ž-SA-05-1273/12; Ž-SA-05-1357/12; Ž-SA-05-465/12; Ž-SA-05-467/12; Ž-SA-05-910/12; Ž-BL-05-534/12; Ž-BL-05-429/12; Ž-BL-05-72/12; Ž-BL-05-189/12; Ž-SA-05-892/12; Ž-SA-05-1369/12, Ž-BR-05-222/12

zbog nepotpunih ili pogrešno upisanih podataka u izvodu iz matične knjige rođenih i uvjerenju o državljanstvu i sl.⁴⁰

Ombudsmeni ponovo ukazuju da, ukoliko je u ostvarivanju nekog građanskog prava prethodila radnja nekog drugog organa i ukoliko postoje propusti u postupanju tog organa, građani ne smiju snositi posljedice i nadležni organi u postupanju ne bi trebali od stranke zahtijevati preduzimanje radnji s ciljem otklanjanja nastalih propusta, već bi to trebali uraditi u direktnoj korespondenciji s organom kod kojeg je propust nastao i to po službenoj dužnosti. Ovo je posebno značajno u slučajevima kada se radi o interno raseljenim osobama, povratnicima, dakle osobama koje se u ovom statusu nalaze ne svojom voljom, što pojačava obavezu svih institucija u BiH da preduzmu mjere s ciljem osiguranja uživanja prava ove kategorije građana. Generalno, primjetna je potreba da se uradi sveobuhvatna analiza utjecaja postojećih zakonskih rješenja na uživanje statusnih pitanja građana, kao što su: upis u matične knjige, matični broj, državljanstvo, prebivališta, boravišta i sl., s posebnim osvrtom na ugrožene kategorije kao što su interno raseljene osobe, izbjeglice, povratnici.

Žalbe na rad policije vezane su i za nezadovoljstvo odlukama policije u prekršajnom postupku,⁴¹ a što je uglavnom vezano za pitanje računanja rokova, gdje je u zakonima o prekršajima entiteta i Brčko Distrikta utvrđeno da se rokovi računaju od dana slanja prekršajnog naloga, a ne od dana uručenja, zbog čega su ombudsmeni uputili inicijativu za donošenje Zakona o izmjenama Zakona o prekršajima entitetima i Brčko Distriktu BiH kako bi se osiguralo da se rokovi kod prekršajnog naloga počinju računati od dana dostavljanja prekršajnog naloga okrivljenom. Nadležna entitetska i tijela Brčko Distrikta BiH obavijestila su Instituciju ombudsmena da je inicijativa upućena u daljnju proceduru.

Određene provedene istrage po žalbama građana pokazale su da policija često pokreće prekršajne postupke i protiv osoba koje su prijavile nezakonita ponašanja, zbog čega ovi građani traže zaštitu od Institucije ombudsmena. Ovo je posebno izraženo u slučajevima narušavanja javnog reda i mira. S ciljem zaštite svojih prava u slučajevima u kojima postoji sumnja da je policija narušila ta prava, građani nastoje iskoristiti dostupne mehanizme i najčešće se obraćaju Jedinici za profesionalne standarde i Odboru za unutrašnju kontrolu, ali su iskustva ombudsmena pokazala da su mehanizmi unutrašnje kontrole rada policije često neefikasni i predstavljaju čisto formalno uspostavljena tijela.⁴² U predmetu⁴³ stranka se obratila i Jedinici za profesionalne standarde MUP-a Sarajevo gdje je donesen zaključak da nema osnova za provođenje unutrašnje istrage po zahtjevu žalioca. Isti zaključak donijela je i Jedinica za profesionalne standarde MUP-a Bihać u predmetima broj: Ž-SA-05-924/12 i Ž-SA-05-635/12 gdje je Odsjek za unutrašnju kontrolu MUP-a ZE-DO Kantona donio zaključak da su navodi žalioca neosnovani. Iskustva ombudsmena pokazala su da se u toku istrage po prijavi uopće ne saslušava podnosilac prijave, već se odluka uglavnom donosi na osnovu izjave policajca protiv kojeg je prijava podnesena, kao i na osnovu izjave njegovih kolega.⁴⁴ Posebno zabrinjava činjenica da čak nakon donošenja preporuke⁴⁵ o potrebi provođenja nezavisne istrage i utvrđivanja svih relevantnih činjenica Institucija dobiva odgovor ...*“da je Ured za pritužbe javnosti u Ministarstvu unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo na svojoj redovnoj sjednici donio zaključak da Odjeljenje za unutrašnju kontrolu Ministarstva unutrašnjih poslova Kantona*

⁴⁰ Ž-SA-05-931/12, Ž-SA-05-932/12 i Ž-SA-05-943/12

⁴¹ Ž-BL-05-146/12 Ž-BL-05/12, Ž-BL-05-493/12, Ž-BL-05-568/12

⁴² Institucija izdala preporuku MUP-u ZE-DO kantona, Ž-SA-05-1366/11

⁴³ Ž-SA-05-600/12

⁴⁴ Ž-SA-05-467/12; Ž-SA-05-910/12; Ž-BL-05-852/12, Ž-BR-05-171/12

⁴⁵ Ž-SA-05-598/12

Sarajevo neće provoditi unutrašnju istragu povodom navedenog slučaja, s obzirom da je Ured policijskog komesara ocijenio da su, na osnovu prethodno provedene procedure postupka pravljanja sile, upotrijebljena sila-fizička snaga i sredstva za vezivanje, upotrijebljeni na način i pod uslovima propisanim Zakonom i Pravilnikom“, iako je nesumnjivo i nedvosmisleno utvrđeno da u postupanju policijskih službenika nisu poštovani osnovni principi poštivanja i zaštite ljudskog dostojanstva, posebno dostojanstva žene, te da je došlo do povrede Zakona o policijskim službenicima, jer se prije započinjanja korištenja ovlaštenja policajci nisu identificirali pokazivanjem službene policijske iskaznice ili policijske značke, da nije na uvjerljiv način dokazana upotreba sile, kao i da nisu postojale okolnosti da je to bilo neophodno potrebno i isključivo u mjeri potrebnoj radi ostvarenja zakonitog cilja. Generalno, zaprimljene žalbe ukazuju da je potrebno preispitati postojeće modalitete obrazovanja policijskih snaga o ljudskim pravima i razmotriti mogućnost uspostave modela koji će garantirati kontinuiranost i sistematičnost ovog procesa.

Vežano za saradnju policijskih snaga sa Institucijom ombudsmena potrebno je ukazati da policija uglavnom postupa po zahtjevima Institucije ombudsmena, s tim što nisu rijetki slučajevi da se moraju uputiti urgencije za postupanje po zahtjevu. Ombudsmeni posebno žele ukazati na žalbe građana koji ukazuju da policija ne postupa po prijavama građana dovoljno efikasno, što je posebno zabrinjavajuće kada se radi o povratničkoj populaciji, ženama-žrtvama nasilja, osobama starije dobi i sl. Neki predmeti evidentirani u Instituciji ombudsmena pokazali su da policija po prijavama građana ne postupa sve dok građanin ne zatraži intervenciju ombudsmena.⁴⁶

Vežano za prava iz radnog odnosa policajaca, činovanje, napredovanje u službi, u Instituciji ombudsmena registrirano je nekoliko žalbi. Tako je u predmetu⁴⁷ podnosilac žalbe naveo da je diskriminiran, da bi u toku postupka Institucija ombudsmena utvrdila da se ne radi o diskriminaciji, već da su se zakonske odredbe pogrešno primjenjivale na veći broj policajaca, a ne samo na podnosioca žalbe. U konkretnom predmetu Institucija ombudsmena je 3.12.2012. zaprimila izjašnjenje komesara policije, Ministarstva unutrašnjih poslova HNK o pozitivnom rješenju konkretnog slučaja, te da je navedeni policijski službenik unaprijeđen kao i još 16 drugih policijskih službenika koji su ispunjavali uslove utvrđene Zakonom.

3.1.6. Tužilaštvo

U Instituciji ombudsmena registrirane su i žalbe koje su se odnosile na funkcioniranje tužilaštva, gdje se stranke uglavnom žale na **dužinu postupka istrage, odnosno na sporost preduzimanja radnji na utvrđivanju odgovornosti za krivično djelo koje se stavlja na teret stranci u konkretnom slučaju.**⁴⁸ Registrirana je i žalba da je tužilac koji je bio zadužen konkretnim predmetom predugo provodio istražne radnje prije nego što je odlučeno da podigne optužnicu.⁴⁹ Žalilac je dana 20.6.2011. podnio Kantonalnom tužilaštvu Kantona 10 krivičnu prijavu protiv pomoćnika načelnika Službe za gospodarstvo i inspeksijske poslove Općine Livno. Dana 15.8.2011. otvorena je žalba u našem uredu. Nakon pokretanja istrage, te nekoliko upućenih urgencija, tužiteljica je odlučila po podnesenoj prijavi, odnosno podigla je optužnicu dana 20.06.2012.

⁴⁶ Ž-LI-05-215/12; Ž-LI-05-107/12

⁴⁷ Ž-MO-06-219/10

⁴⁸ Ž-MO-05-58/12, Ž-MO-05-84/12 i Ž-MO-05-87/12; Ž-BL-05-874/12; Ž-BL-05-210/12; Ž-BL-05-35/11; Ž-BL-05-601/12; Ž-BL-05-560/12, Ž-BR-05-209/12

⁴⁹ Ž-LI-05-146/11

Zaprimljene su i žalbe zbog predugog vođenja istrage, te stava stranke da se na tužilaštvo vrše politički pritisci radi „zataškavanja“ slučaja, radi zaštite visokopozicioniranih zvaničnika o čemu je žalilac upoznao i Federalno tužilaštvo.⁵⁰

U predmetu⁵¹ je utvrđeno da postupak istrage pred Tužilaštvom BiH traje od 2007. godine⁵² a odnosi se na veliki broj krivotvorenja isprava u matičnim uredima. U izjašnjenju Tužilaštvo BiH, ovakvu dužinu postupka opravdava kompleksnošću predmeta, a prije svega činjenicom da je na predmetu radio strani tužilac koji je otišao i koji je ovaj predmet vezao s drugim predmetima gdje se odnose na iste činjenice ali su vezani za druga područja. Nakon preuzimanja predmeta od tužioca - stranca poduzimane su radnje u cilju dostavljanja predmeta u rad nižim nivoima tužilaštva, odakle su vraćeni s obrazloženjem da je Tužilaštvo BiH nadležno jer se upustilo u istragu u kojoj je Sud BiH prihvatio nadležnost. Nažalost nesprovođenje efikasne istrage u ovim predmetima za posljedicu ima da mnogi građani, a posebno povratnici imaju problema sa uživanjem svoji statusnih prava.

3.1.7. Imovinsko-pravni odnosi

Stranke se Instituciji ombudsmena obraćaju i zbog **nemogućnosti mirnog uživanja nekog svog imovinskog prava**.⁵³ Često se ovo obraćanje Instituciji ombudsmena dešava paralelno obraćanjem stranke sudu, tako da ovi predmeti često ukazuju i na problem vezan za efikasnost uprave i sudstva. Struktura izjavljenih žalbi najbolja je potvrda da se u ovoj oblasti još uvijek u značajnom broju krše prava građana BiH. Neka od zapažanja ombudsmena vezano za uživanje imovinskih prava su: da građani traže da im se osigura ostvarivanje zagarantiranog prava na imovinu, te efikasnu zaštitu stambenih, poslovnih objekata i zemljišta, od svih oblika nezakonitog postupanja (bespravna gradnja i dr.), pa i monopolskog ponašanja javnih preduzeća; adekvatnu satisfakciju/obeštećenje za različita oštećenja na imovini; predaju u posjed stana i drugih nekretnina na kojima su nosioci prava; bezuslovno osiguranje prava na alternativni smještaj; vraćanje imovine i njenu obnovu u skladu s dogovorenim principima i zaključenim ugovorima s investitorom građevinskih radova; da se uspješno riješe problemi vezani za infrastrukturu, a što im onemogućava mirno uživanje imovine i bez kojih se imovina ne može normalno koristiti; pomoć da se sačuva i odgovarajuće raspodijeli imovina u državnom vlasništvu (poslovni prostori) koji se ustupaju građanima na korištenje, a sve s ciljem ostvarivanja prava na rad, te opstanka čitavih porodica.

Od ombudsmena stranke zahtijevaju preduzimanje aktivnosti radi otklanjanja zastoja u proceduri otkupa stana, kod odlučivanja o potraživanjima imovine /novčanih sredstava građana (stare devizne štednje), te kod izdavanja isprava o statusu nekretnina povratnika i dr., saniranja raznih šteta pričinjenih na imovini i dr.⁵⁴

⁵⁰ Ž-LI-05-143/12, Ž-LI-05-164/11, Ž-BR-05-259/12

⁵¹ Ž-SA-05-988/12

⁵² Predmet Tužilaštva broj KT-151/07, sada CMS broj T20 0 KT 000 3132 12

⁵³ Ž-BL-05-93/12, Ž-BR-05-162/12

⁵⁴ Ž-MO-05-6/12; Ž-MO-05-9/12; Ž-MO-05-10/12; Ž-MO-05-13/12; Ž-MO-05-15/12; Ž-MO-05-21/12; Ž-MO-05-23/12; Ž-MO-05-27/12; Ž-MO-05-30/12; Ž-MO-05-40/12; Ž-MO-05-42/12; Ž-MO-05-57/12; Ž-MO-05-60/12; Ž-MO-05-62/12; Ž-MO-05-67/12; Ž-MO-05-68/12; Ž-MO-05-69/12; Ž-MO-05-70/12; Ž-MO-05-74/12; Ž-MO-05-80/12; Ž-MO-05-86/12; Ž-MO-05-91/12; Ž-MO-05-97/12; Ž-MO-05-98/12; Ž-MO-05-99/12; Ž-MO-05-104/12; Ž-MO-05-115/12; Ž-MO-05-120/12; Ž-MO-05-126/12; Ž-MO-05-128/12; Ž-MO-05-130/12; Ž-MO-05-135/12; Ž-MO-05-160/12; Ž-MO-05-162/12; Ž-MO-05-163/12; Ž-MO-05-166/12; Ž-MO-05-167/12; Ž-MO-05-169/12; Ž-MO-05-170/12; Ž-MO-05-171/12; Ž-MO-05-173/12; Ž-MO-05-179/12; Ž-MO-05-180/12; Ž-MO-05-191/12; Ž-MO-05-192/12; Ž-MO-05-194/12; Ž-SA-05-822/12; Ž-SA-05-1052/12; Ž-SA-05-1101/12; Ž-SA-05-1102/12; Ž-SA-05-1046/12, Ž-BR-05-119/12

Žalbe stranaka ukazuju da je prisutna praksa neprimjerene dužine postupka otkupa stana na kojem postoji stanarsko pravo,⁵⁵ povreda prava na imovinu tako što nadležni organi dopuštaju trećoj osobi nelegalnu gradnju na način da se ugrožava imovina podnositeljice žalbe,⁵⁶ povreda prava na imovinu zbog neizvršenja pravosnažnog i izvršnog rješenja urbanističko- građevinskog inspektora⁵⁷, pitanja uređenja međa, probleme prilikom dodjele sječe drvnih sortimenata (problem razgraničenja između privatne i državne šume), pitanje naknade za uzurpirano zemljište, postupak zamjene parcela⁵⁸ i sl.

Specifičnost i dimenzija problema kršenja prava na način da se ne izvršava pravosnažno rješenje inspektora može se vidjeti kroz primjer žalbe⁵⁹ gdje je izdata preporuka Gradu Istočno Sarajevo da preduzme neophodne mjere saglasno svojim zakonskim ovlaštenjima i međunarodnim standardima za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda s ciljem rušenja bespravno izgrađenog građevinskog objekta izgrađenog od pravnog lica na nekretninama u vlasništvu podnosioca žalbe. U konkretnom slučaju nadležni organi uspostavili su saradnju s Institucijom ombudsmena, ali nije došlo do realizacije preporuke uz obrazloženje da nemaju izvođača radova, jer se na raspisani javni konkurs niko nije prijavio.

Sličan slučaj⁶⁰ je i onaj u kojem je Rješenjem Službe za poduzetništvo i budžet inspekcije Općine Kalesija, broj: 02/4-5-23-8-2602/8, od 3.4.2009., protupravnom graditelju naloženo da u roku od 30 dana od dana prijema rješenja izvrši uklanjanje izvedenih radova na gradnji-dogradnji i nadziđivanju stambenog objekta, a koje je izvršio bez prethodno pribavljenog odobrenja za građenje, te ako stranka ne postupi po rješenju dobrovoljno, uklanjanje će izvršiti općinski organ uprave posredstvom druge osobe, a na teret stranke. Do realizacije predmetnog rješenja nije došlo, a u izjašnjenjima Općina Kalesija navodi da su raspisivani konkursi za izvršioca rješenja, ali da se niko nije prijavljivao.

U segmentu imovinskih prava registriran je i određeni broj žalbi koje se odnose na pitanje uživanja prava na penziju koje će biti prezentirano u okviru rezultata aktivnosti Odjela za ekonomska i socijalna prava.

Institucija ombudsmena registrirala je i određeni broj žalbi koje se odnose na ostvarivanje prava na dodjelu **zamjenskih stanova bivših vlasnika nacionaliziranih i konfisciranih stanova**. S tim u vezi, Institucija ombudsmena pratila je izvršenje Presude Ustavnog suda FBiH kojom je utvrđeno da je Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo u dijelovima koji se odnose na obavezu jedinica lokalne samouprave na dodjelu zamjenskih stanova navedenoj kategoriji građana, povrijeđeno pravo na lokalnu samoupravu Općine Stari Grad i Općine Novo Sarajevo, a Parlamentu FBiH data je mogućnost da navedeni Zakon usaglasi u roku od šest mjeseci. Kako izmjene spornog zakona nisu donesene, bivši vlasnici nacionaliziranih i konfisciranih stanova još uvijek nisu u mogućnosti ostvariti pravo na dodjelu zamjenskih stanova zbog nedostatka propisa koji utvrđuju titulara takve obaveze, kao i propisa za pokretanje postupka.

Kada se govori o imovinskim pravima, svakako je potrebno ukazati da u BiH još uvijek nije osigurano svim građanima pravo na dom, posebno kada se govori o povratničkoj populaciji. Mnoge interno raseljene osobe nažalost i dalje žive u kolektivnim centrima.

⁵⁵ Ž-SA-05-260/12;

⁵⁶ Ž-SA-05-339/12

⁵⁷ Ž-SA-05-257/12;

⁵⁸ Ž-BL-05-657/12; Ž-BL-05-717/12; Ž-BL-05-376/12; Ž-BL-05-504/11; Ž-BL-05-828/12

⁵⁹ Ž-SA-05-257/12

⁶⁰ Ž-SA-05-1304/12

3.1.8. Sloboda pristupa informacijama

Sloboda pristupa informacijama je *conditio sine qua non* demokratskog procesa i predstavlja ustavnu kategoriju koje se pojavljuje kao samostalno pravo, odnosno kao sastavni dio prava na slobodno izražavanje utvrđeno članom 10. EKLJP-a. Ovo je osnovno demokratsko pravo građana i veoma važno sredstvo u obezbjeđivanju vladavine prava i dobrog upravljanja. Pristup informacijama omogućuje građanima kontrolu svojih izabranih predstavnika i štiti od zloupotrebe, ali omogućuje i participaciju građana u određivanju prioriteta vlasti i veže se za koncept dobre vlade, što podrazumijeva otvorenu vladu koja funkcioniše na principima efikasnosti, transparentnosti i zakonitosti. S ciljem osiguranja ostvarivanja koncepta dobre vlade, vladine institucije obavezne su osigurati javnost svog rada na način da pravodobno i opširno informiraju javnost o svojim aktivnostima, odgovore na potrebe građana, osiguraju pristupačnost i transparentnost. Pravo na pristup informacijama uključuje pristup korisnika informacijama, odnosno dostupnost informacija, te pravo na daljnje širenje dostupnih informacija. Ono što se posebno mora istaći je da pravo na pristup informacijama nije “protiv” vlasti, već za “građane” i za “vlast”. Sloboda pristupa informacijama je kao takvo propisano u brojnim međunarodnim dokumentima, uključujući: Univerzalnu deklaraciju o ljudskim pravima Ujedinjenih naroda (član 19.); Pakt o građanskim i političkim pravima Ujedinjenih naroda (član 19.); Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (član 10.); Preporuke Vijeća Evrope; Arhušku konvenciju i dr.

Bosna i Hercegovina kao demokratska zemlja koja teži ka članstvu u Evropskoj uniji prva je država u regiji koja je 2000. godine dobila Zakon o slobodi pristupa informacijama (ZoSPI), prvo na državnom nivou, a zatim 2001. godine i u oba entiteta.⁶¹ Prema navedenim zakonima, ombudsmen će obavljati svoje funkcije u skladu sa svojim mandatom i odgovornostima, kako je to utvrđeno članom II., stav 1. Ustava BiH i Aneksom 6. Općega okvirnog sporazuma za mir u BiH, kao i u skladu sa svim kasnije donesenim propisima, koji reguliraju njegovu nadležnost i odgovornosti. U obavljanju svoje funkcije, ombudsmen, između ostalog, može: razmatrati sačinjavanje i dostavljanje informacija, kao što su vodiči i opće preporuke za olakšavanje provođenja i primjenu ZoSPI-ja, uključiti u godišnji izvještaj poseban dio koji se odnosi na aktivnosti vezano za provođenje ZoSPI-ja, te predlagati svim nadležnim ministarstvima u BiH uputstva za primjenu ZoSPI-ja. S ciljem realizacije svoje nadležnosti utvrđene ZoSPI-jem, Institucija ombudsmena uspostavila je mehanizam za praćenje stanja u ovoj oblasti na način da prati izvršenje obaveza javnog organa utvrđene ZoSPI-jem, te postupa po žalbama koje joj stranke upućuju.

Vezano za izvršenje obaveza iz čl. 19. i 20. ZoSPI-ja, podaci kojima Institucija raspolaže ukazuju **da 71 javni organ** na državnom nivou (vidjeti Aneks na kraju izvještaja) u potpunosti ispunjava obavezu imenovanja službenika za informiranje. Kada je riječ o izvršenju ove obaveze u Brčko Distriktu BiH, Institucija ombudsmena konstatira da javni organi Brčko Distrikta BiH ne ispunjavaju obavezu dostave statističkih podataka, a dostavu informacije vezano za službenika za informiranje izvršio je jedino Ured gradonačelnika Brčko Distrikta BiH.

⁶¹ Zakon o slobodi pristupa informacijama BiH, “Sl. glasnik BiH”, broj 28/00; Zakon o izmjenama Zakona o slobodi pristupa informacijama BiH, “Sl. glasnik BiH”, br. 45/06, 102/09, 62/11; Zakon o slobodi pristupa informacijama FBiH, “Sl. novine FBiH”, broj 32/01, Zakon o izmjenama Zakona o slobodi pristupa informacijama FBiH, “Sl. novine FBiH”, broj 48/11, Zakon o slobodi pristupa informacijama RS, “Sl. glasnik RS”, broj 20/2001

Kada se govori o entitetskom nivou, u Federaciji BiH je u 2011. godini usvojen Zakon o izmjenama Zakona o slobodi pristupa⁶² informacijama s ciljem usklađivanja sa Zakonom o slobodi pristupa informacijama BiH, radi izmjene nadležnog organa za postupanje a s obzirom da je federalna institucija ombudsmena prestala s radom tako da stranke za zaštitu prava utvrđenih u ovom zakonu treba da se obrate Instituciji ombudsmena BiH. S tim u vezi, potrebno je da javni organi na nivou FBiH, u skladu s postojećim izmjenama zakona, dostave ažurirane podatke o službeniku za informiranje, vodiču i indeks-registru Instituciji ombudsmena za ljudska prava BiH. Ovu obavezu do sada je **izvršilo 13 javnih organa** u FBiH⁶³, dok u RS-u procedura usklađivanja ZOSPI-ja nije izvršena i Instituciji ombudsmena BiH je ove podatke dostavilo **5 javnih organa**⁶⁴ s teritorije RS-a.

Ombudsmeni izražavaju zabrinutost činjenicom da obaveze iz ZOSPI-ja ne izvršavaju i sva javna tijela koja obavljaju javnu funkciju, kao i pravne osobe koje su u vlasništvu ili koje kontrolira javni organ, kao što su: bolnice, škole, javna preduzeća, univerziteti, domovi zdravlja, javni servisi, centri za socijalni rad itd.

U skladu članom 20. sa stav (c) ZOSPI-ja, javni organi obavezni su dostavljati statističke podatke po tromjesečnom prikazu, koji treba da sadržava podatak o broju primljenih zahtjeva, vrsti traženih informacija, utvrđene izuzetke, te odluke koje su donesene u toku postupka i konačne odluke. Međutim, javni organi statističke podatke ne dostavljaju redovno, niti u formi kako to propisuje ZOSPI, vrlo često dostavljaju samo godišnje ili polugodišnje izvještaje, dok informaciju o pojedinim kvartalima u kojima nisu imali zahtjeva u skladu sa ZOSPI-jem uopće ne dostavljaju. Na nivou BiH, statističke podatke dostavlja 57 javnih organa, na nivou FBiH 47 javnih organa, a na nivou RS-a statističke podatke dostavlja 18 javnih organa (vidjeti Aneks na kraju izvještaja).

Analizirajući dostavljene statističke podatke uočeno je da **većina javnih organa ne vodi odvojenu statistiku po zahtjevima koji se isključivo pozivaju na ZOSPI**, nego ovakve zahtjeve objedinjavaju sa svakodnevnim zahtjevima medija za izjavu i/ili telefonskim zahtjevima fizičkih osoba informativne prirode. Kvartalni izvještaji nemaju sve elemente koje propisuje Zakon, nego, primjera radi, daju podatak o broju zahtjeva gdje javni organ konstatira da je odgovorio na sve zahtjeve, ali se ne navodi koje su odluke donesene tokom postupka i da li su to konačne odluke tj. da li je bilo žalbi na dostavljena rješenja. Neredovno dostavljanje statističkih podataka, koji ne sadrže sve elemente i parametre onemogućava Instituciju ombudsmena da sistematski prati stanje u ovoj oblasti i djeluje preventivno ili po službenoj dužnosti, a kako bi unaprijedila stepen provođenja ZOSPI-ja na cijeloj teritoriji BiH.

U odnosu na postupanje po individualnim žalbama, Institucija ombudsmena je u toku 2012. godine registrirala 225⁶⁵ žalbi koje se odnose na slobodu pristupa informacijama, a što je, u odnosu na 2011. godinu kada ih je bilo 243, manje za 18 predmeta. Prikaz zaprimljenih žalbi

⁶² "Sl. novine F BiH", broj 48/11

⁶³ Agencija za bankarstvo FBiH, Služba za zajedničke poslove organa i tijela FBiH, Porezna uprava FBiH, Ministarstvo pravde i uprave Kantona Sarajevo, Kantonalno tužilaštvo Posavskog kantona, Ministarstvo unutrašnjih poslova ZE-DO kantona, Služba za opću upravu, poslove mjesnih zajednica i inspeksijske poslove Općine Visoko, Služba za opću upravu i društvene djelatnosti Općine Cazin, Služba za upravu drštenih djelatnosti i opću upravu Općine Zavidovići, Općina Vareš, Općina Breza, Javna zdravstvena ustanova Dom zdravlja s poliklinikom dr. Nustafa Šehović-Tuzla, Olimpijski bazen- Sarajevo

⁶⁴ Komisija za hartije od vrijednosti Republike Srpske, Okružni sud Banja Luka, JU Centar za socijalni rad Banja Luka, Općina Teslić, Osnovna škola Sokolac

⁶⁵ Neki predmeti iz oblasti slobode pristupa informacijama: Ž-BL-05-567/11; Ž-BL-05-387/11; Ž-BL-05-709/11; Ž-BL-05-162/12; Ž-BL-05-725/12; Ž-BL-05-343/12; Ž-MO-05-24/12; Ž-MO-05-78/12; Ž-MO-05-85/12; Ž-MO-05-123/12; Ž-MO-05-140/12; Ž-MO-05-158/12; Ž-SA-05-841/12; Ž-SA-05-291/12; Ž-SA-1196/12; Ž-SA-05-59/12; Ž-SA-05-1192/12; Ž-LI-05-219/12; Ž-LI-05-243/12, Ž-BR-05-104/12

vezano za slobodu pristupa informacijama po uredima ukazuje da je najveći broj žalbi zaprimljen u Područnom uredu Sarajevo - 111, zatim Centralnom uredu Banja Luka - 92, Područnom uredu Mostar - 10, Područnom uredu Brčko - 10, te Terenskom uredu Livno - 2.

Uredi	Broj žalbi prema uredima
Ured Banja Luka	92
Ured Brčko	10
Ured Mostar	10
Ured Sarajevo	111
Ured Livno	2
Ukupno:	225

Tabela 8 Prikaz zaprimljenih žalbi u 2012. godini vezano za pristup informacijama

Analiza zaprimljenih žalbi i dalje ukazuje da su prisutne identične slabosti u primjeni ZoSPI-ja na koje je Instiucija ombudsmena ukazala i u svojim ranijem godišnjim izvještajima, a što se prije svega odnosi na: nedosljednu primjenu instrumenata prava koji reguliraju oblast „slobode pristupa informacijama u BiH, a što se prvenstveno manifestira na način da se odugovlači postupak donošenja odluke u prvostepenom i drugostepenom postupku, a nakon podnesenog zahtjeva za pristup informacijama ili izjavljene žalbe; odluke nadležnog organa nisu propisno sačinjene, kako formalno, tako i suštinski (formalno i suštinski), te često bez obrazloženja i pouke o pravnom lijeku.

Slobodu pristupa informacijama kao instrument u zaštiti svojih prava građani često koriste kako bi dobili informacije vezano za oglase i konkurse, a posebno na informacije o proceduri prijema kandidata na upražnjene pozicije. Institucija ombudsmena je u 2012. godini zaprimila i značajan broj žalbi od organizacija civilnog društva u kojima su istakli da im nadležni organi nisu dali tražene informacije koje se ni na koji način ne mogu dovesti u vezu s djelovanjem organizacije. Iako ZoSPI isključuje sva ograničenja u pristupu informacijama sa aspekta da podnosilac zahtjeva mora dokazati legitimni interes za ostvarivanje prava na informaciju, stiče se dojam da određene organizacije civilnog društva prikupljanjem informacija iz oblasti u kojima ne djeluju nastoje dokazati postojanje nezakonitih ili koruptivnih radnji. U ovakvim slučajevima prisutna je i praksa da se stranke obraćaju Instituciji ombudsmena i prije nego što su se obratile nadležnom organu.

U 2012. godini je kao poseban problem vezano za slobodu pristupa informacijama otvoreno pitanje pristupa informacijama ukoliko te informacije sadrže neki lični podatak, pri čemu se zanemaruje činjenica da Zakon o slobodi pristupa informacijama kao izuzetak za odbijanje davanja informacije definira i zaštitu prava na privatnost, a ne zaštitu ličnog podatka, ali tek nakon što se izvrši test javnog interesa. Naime, Zakon o slobodi pristupa informacijama utvrđuje: „*da svaka osoba ima pravo pristupa informacijama u najvećoj mogućoj mjeri u skladu s javnim interesom, te da javna tijela imaju odgovarajuću obavezu objavljivanja informacije*“. Ličnom informacijom Zakon smatra „*informaciju koja se odnosi na fizičku osobu koja se može direktno ili posredno identificirati činjenicama kao što su, ali nije ograničeno, identifikacijski broj ili fizički, mentalni, ekonomski, etnički, vjerski, kulturni ili socijalni identitet te osobe.*“

Prema ZoSPI-ju, svaka fizička i pravna osoba ima pravo pristupa informacijama koje su pod kontrolom javnog tijela, a svako javno tijelo ima odgovarajuću obavezu objaviti takve informacije. Ovo pravo pristupa podliježe **samo formalnim radnjama i ograničenjima koja su kao takva utvrđena u zakonu**. Dakle, nadležni organ može utvrditi izuzetke od objavljivanja

tražene informacije i to **na osnovu ispitivanja svakog pojedinačnog slučaja** i to u vezi s funkcijama javnih tijela, u pogledu povjerljivih komercijalnih informacija i u slučaju zaštite privatnosti, a što podrazumijeva slučaj da informacija koja se traži uključuje lične informacije koje se odnose na privatnost treće osobe. Prije donošenja konačne odluke na nivou javnog organa, kada se utvrdi da neka informacija spada u kategoriju izuzetaka od slobodnog pristupa informacijama, da bi se spriječilo da se ovi izuzeci koriste i kada nije opravdano, Zakon o slobodi pristupu informacijama nalaže da se u svakom pojedinačnom slučaju provede "test javnog interesa".

Bez obzira na navedeno ograničenje, zakonodavac je, cijeneći značaj i dimenziju prava na slobodu pristupa informacijama, propisao da u slučaju kada javni organ utvrdi da informacija može spadati u moguće izuzetke i da može nastati određena šteta njenim objavljivanjem – treba da objavi informaciju **ukoliko ocijeni da bi se njenim objavljivanjem postigla veća društvena korist**. Pri određivanju da li je objavljivanje opravdano javnim interesom, javni organi obavezno uzimaju u obzir činjenice i okolnosti o tome da li informacija sadrži bilo kakve dokaze koji ukazuju na nepoštivanje zakonske obaveze, neovlašteno trošenje javnih sredstava, opasnost po zdravlje ili sigurnost pojedinca, društva i čovjekove okoline, te prisustvo ovih faktora tretiraju tako da preferiraju objavljivanje takvih informacija.

Do donošenja Zakona o zaštiti ličnih podataka, u praksi nisu registrirani problemi vezano za primjenu ZoSPI-ja, te ukoliko je informacija sadržavala neki lični podatak, a koji bi mogao ugroziti privatnost građanina, javni organ je korištenjem testa javnog interesa mogao donijeti odluku o izuzetku.

Naime, Zakon o zaštiti ličnih podataka ima za cilj da svim osobama na teritoriji BiH osigura zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, a naročito prava na zaštitu obrade ličnih podataka koji se na njih odnose.⁶⁶ U članu 6. Zakona o zaštiti ličnih podataka propisano je da kontrolor (obrađivač podataka) može obrađivati podatke, bez saglasnosti nosioca podataka, *uz postojanje određenih uslova*.⁶⁷ Kada nosilac podataka ustanovi ili posumnja da su kontrolor ili obrađivač podataka povrijedili njegovo pravo ili da postoji direktna opasnost za povredu prava, može podnijeti prigovor Agenciji radi zaštite svojih prava koja je samostalna upravna organizacija uspostavljena s ciljem zaštite ličnih podataka. O prigovoru Agencija donosi rješenje koje se dostavlja podnosiocu prigovora i kontroloru. Agencija za zaštitu ličnih podataka je, prema Zakonu o zaštiti ličnih podataka, dužna osigurati nadgledanje provođenja Zakona i drugih zakona o obradi ličnih podataka, postupati po podnesenim prigovorima nosioca podataka. Istovremeno, zakon propisuje da će se njegove odredbe uzeti u obzir prilikom primjene Zakona o slobodi pristupa informacijama.⁶⁸

Posmatrajući navedeno u kontekstu relevantnog zakonodavstva BiH, može se konstatirati da se institucije vlasti pojavljuju **prema Zakonu o slobodi pristupa informacijama kao javni organi** koji raspolažu informacijom od javnog značaja i dužni su osigurati pristup informacijama, a da su **prema Zakonu o zaštiti ličnih podataka kontrolori podataka**. Iako član 6. Zakona o zaštiti

⁶⁶ Zakon definiše lični podatak kao bilo koju informaciju koja se odnosi na fizičku osobu na osnovu koje je moguće utvrditi identitet osobe, dok je nosilac podatka fizička osoba čiji se identitet može ustanoviti ili identificirati, neposredno ili posredno na osnovu jedinstvenog matičnog broja te jednog ili više faktora karakterističnih za fizički, fiziološki, mentalni, ekonomski, kulturni ili socijalni identitet te osobe.

⁶⁷ Neki od uslova su, između ostalog, da kontrolor vrši obradu ličnih podataka u skladu sa zakonom ili ako je obrada neophodna da bi se ispunile nadležnosti utvrđene zakonom ili ako je obrada ličnih podataka potrebna za ispunjenje zadatka koji se izvršava u javnom interesu ili je neophodna zaštita zakonitih prava i interesa koje ostvaruje kontrolor ili korisnik, i ako ova obrada ličnih podataka nije u suprotnosti s pravom nosioca podatka da zaštiti vlastiti privatni i lični život

⁶⁸ idem, član 54.

ličnih podataka dozvoljava da kontrolor može objavljivati podatke, bez saglasnosti nosioca podataka u slučaju kada vrši obradu ličnih podataka u skladu sa zakonom ili je obrada neophodna da bi se ispunile nadležnosti utvrđene zakonom ili je obrada ličnih podataka potrebna za ispunjenje zadatka koji se izvršava u javnom interesu, te da ova obrada ličnih podataka nije u suprotnosti s pravom nosioca podatka da zaštiti vlastiti privatni i lični život, u praksi su prisutni primjeri ograničavanja objavljivanja informacija i to ne samo za pojedinačni (konkretni) slučaj, već kroz postupanje Agencije za zaštitu ličnih podataka donose se akti kojim se od pristupa informacijama izuzimaju cjelokupne oblasti. Značajano je istaći činjenicu da se stranka za zaštitu ličnog podatka nije obratila kontroloru informacije, već direktno Agenciji za zaštitu podataka čime je kontrolor, a istovremeno i javni organ prema Zakonu o slobodi pristupa informacijama uskraćen da postupa u skladu s ovlaštenjima datim u zakonu. Ovo je posebno značajno u slučajevima objavljivanja presuda i drugih dokumenata od strane suda s obzirom na činjenicu da je objavljivanje odluka suda javni interes, te ako se zahtijeva zaštita ličnih podataka optuženih ili osuđenih osoba s ciljem zaštite privatnosti što podrazumijeva i slučaj da tražena informacija uključuje lične informacije, onda je nadležni organ dužan utvrditi izuzetke. Prije donošenja konačne odluke na nivou javnog organa, kada se utvrdi da neka informacija spada u kategoriju izuzetaka od slobodnog pristupa informacijama, da bi se spriječilo da se ovi izuzeci koriste i kada to nije opravdano, Zakon o slobodi pristupa informacijama nalaže da se u svakom pojedinačnom slučaju provede "test javnog interesa".

Ombudsmeni ponovo žele ukazati na obavezu poštivanja člana 14. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima (MPGPP) koji propisuje da: „svi su pred sudovima jednaki. Svako ima pravo na pravično i javno suđenje...“, te da se „štampa i javnost mogu isključiti u toku cijelog ili jednog dijela suđenja bilo u interesu morala, javnog poretka ili nacionalne sigurnosti u demokratskom društvu, bilo kada interesi privatnog života strana u sporu to zahtijevaju, ili pak ako sud to smatra apsolutno neophodnim, kada bi zbog posebnih okolnosti slučaja javnost škodila interesima pravde. Međutim, **svaka presuda donijeta u krivičnim ili građanskim stvarima bit će javna, izuzev ako interes maloljetnika zahtijeva da bude drugačije, ili ako se postupak tiče bračnih sporova ili starateljstva djece.**“

Pakt nadalje nalaže da se osigura da: “svako ima pravo na slobodu izražavanja; to pravo obuhvata slobodu da traži, dobija i širi informacije i misli svake vrste, bez obzira na granice, bilo usmeno, pismeno, štampom ili u umjetničkoj formi, ili bilo kojim drugim sredstvom po svom izboru.“ Navedeno pravo može biti ograničeno uz uslov da su ograničenja: utvrđena zakonom i neophodna za: a) poštovanje prava ili ugleda drugih osoba i b) zaštitu državne sigurnosti ili javnog reda, ili javnog zdravlja ili morala.

Međutim, treba ukazati na zakonsku mogućnost da javni organ, kada utvrdi da informacija može spadati u moguće izuzetke kao što su navedeni u MPGPP i da može nastati određena šteta njenim objavljivanjem, informaciju treba da objavi ukoliko cijeni da bi se njenim objavljivanjem postigla veća društvena korist. Dakle, sloboda pristupa informaciji je osnovno pravo, pa ograničenja moraju uvažavati propozicije testova proporcionalnosti i javnog interesa u ograničenju, na način da je to ograničenje propisano zakonom, da promovira legitimni cilj - javni interes i da je kao takvo rješenje neophodno u demokratskom društvu. Globalno je prisutan problem jasne formulacije izuzetaka i pitanje primjene međunarodnog pravnog standarda „testa javnog interesa“ odnosno „proporcionalnosti“.

U praksi izuzeti su iz prava na pristup informacijama pravnih standarda kojima se opravdava ograničenje prava na pristup informacijama podaci:

- označeni kao tajni (državna, vojna, službena, profesionalna i poslovna tajna),
- zaštićeni zakonom koji uređuje pravo na privatnost,
- vezani za sprečavanje, otkrivanje ili gonjenje kažnjivih djela
- koji bi onemogućili provođenje pravno-uređenih postupaka,
- koji bi onemogućili provođenje upravnog nadzora ili nadzora zakonitosti,
- koji bi izazvali ozbiljnu štetu za život, zdravlje, sigurnost ili okoliš,
- koji bi ugrozili provođenje ekonomske ili monetarne politike,
- koji bi ugrozili pravo intelektualnog vlasništva, osim u slučaju izričitog pismenog pristanka autora ili vlasnika, kao i podaci
- koji bi ugrozili pravo na privatnost, život, čast i ugled, kao i druga lična prava čovjeka i građanina u skladu s odredbama zakona koji uređuje pravo na privatnost.

Međutim, samo propisivanje izuzetaka, koji su zakonima generalno i uopćeno definirani, predstavlja ograničavanje osnovnog principa i obaveze organa vlasti da objave svaku informaciju koju posjeduju i u državama koje u zakonodavstvu o pristupu informacijama imaju ugrađen standard „testa javnog interesa“ i umanjuje dostignuti nivo razvoja demokratskog društva i principa otvorenosti i odgovornosti prema građanima koji su ih birali i prema kojima imaju obavezu da polažu račune i odgovaraju za trošenje javnog novca.

Osiguranje slobode pristupa informacijama nesporno je proces koji traje i koji zahtijeva permanentno podizanje svijesti o njegovom značaju za društvo koje želi da bude uspostavljeno i razvijeno na demokratskim principima.

Žalbe koje je Institucija ombudsmena zaprimila s obzirom na širinu problema, te da su na probleme vezano za slobodu pristupa informacijama i zaštitu ličnih podataka ukazali i predstavnici civilnog društva ukazuje na potrebu održavanja širih konsultativnih sastanaka u koje bi bili uključeni predstavnici zakonodavne, izvršne i sudske vlasti, nezavisni regulatori, civilni sektor. Veoma je važno osigurati da sloboda pristupa informacija bude ograničena samo u slučaju ako je ograničenje kao takvo propisano zakonom, ako postoji proporcionalnost u odnosu na cilj koji se želi postići i da je neophodno u demokratskom društvu, pri čemu se svakako u obzir treba uzeta praksa Evropskog suda za ljudska prava.

Drugi važan set žalbi vezano za slobodu pristupa informacijama odnosi se na činjenicu da stranke često koriste ZoSPI za dobijanje informacija koje su im nadležni organi dužni dati u skladu s odredbama nekog od procesnih zakona. Ovo je posebno izraženo u sudskim postupcima, kada sudovi „vraćaju“ strankama tužbe da ih uredi na način da osiguraju podatke o tuženoj strani, kao što su adresa stanovanja, prebivalište, matični broj itd. Dakle, radi se podacima kojima raspolažu ministarstva unutrašnjih poslova i gdje je sud ove podatke mogao tražiti direktno. Stranke, pozivajući se na odluku suda, od ministarstava unutrašnjih poslova traže podatke pozivajući se na odredbe o slobodi pristupa informacijama, umjesto da se pozivaju na procesni zakon. Razlog ovakvog postupanja je i u činjenici da prema ZoSPI-ju ne plaćaju taksu, a da je, ako se pozivaju na neki procesni zakon, plaćanje taksi obavezno. Prisutna je praksa da često ovako postupaju i advokati.

Prilikom postupanja po žalbama koje se odnose na traženje informacija od inspekcijskih organa⁶⁹ povodom izdate preporuke o obavezi objavljivanja informacije dostavljanjem zapisnika o inspekcijskom pregledu, Federalna uprava za inspekcijske poslove dostavila je izjašnjenje da neće ispoštovati odluku o utvrđivanju izuzetka od saopćavanja informacija, a da je odluka donesena u skladu sa ZoSPI-jem i Zakonom o zaštiti ličnih podataka. Pri tome u izjašnjenju se navodi: „da svaki zapisnik o inspekcijskom nadzoru predstavlja dokument koji sadrži podatke za koje se osnovano može utvrditi da uključuje lične interese koji se odnose na privatnost treće osobe, kao i podatke koji se odnose na lične informacije: jedinstveni matični broj, jedinstveni identifikacioni broj preduzeća, adresa prebivališta itd., pravnih i fizičkih osoba kao i odgovornih organa u pravnoj osobi, koji su predmet inspekcijskog nadzora i koji predstavljaju sastavni dio svakog inspekcijskog zapisnika“. Također se pozivaju na odredbe Zakona o inspekcijama u FBiH, prema kojima je inspektor dužan čuvati poslovnu tajnu i informacije koje se tiču inspekcijskog nadzora, a može biti suspendiran s dužnosti ako prekrši obavezu čuvanja poslovne i druge tajne.

Ovakvo postupanje organa vlasti, čija je osnovna obaveza provođenje nadzora i otklanjanje nezakonitosti suprotno je osnovnoj svrsi postojanja i funkcioniranja takve vrste organa, ali i obavljanju njegove preventivne uloge s ciljem osiguranja vladavine zakona i sprečavanja i otkrivanja korupcije, nepotizma, neefikasnosti funkcioniranja drugih organa i tijela vlasti. Ovo posebno iz razloga što prema ZoSPI-ju i inspekcijski organ, kao javni organ, ima obavezu objavljivanja informacija, a shodno odredbama ZoSPI-ja, informaciju može objaviti i djelimično, što znači da je obaveza Uprave za inspekcijske poslove bila da provede test javnog interesa i nakon toga, ako procijeni da postoje lični podaci ili podaci koji mogu ugroziti privatnost, uskratiti takve podatke, a ne uskratiti pristup svim podacima iz zapisnika o izvršenom nadzoru. Uskraćivanjem davanja informacija samo se može povećati sumnja tražioca informacije da nadležni organ ne obavlja poslove iz osnovne nadležnosti ili ih obavlja na nezakonit način ili se nastoji spriječiti otkrivanje nezakonitog postupanja i rada drugih organa. Ombudsmeni ponovo ističu da je jedan od osnovnih ciljeva ZoSPI-ja da je on instrument kontrole rada organa vlasti i instrument za utvrđivanje njihove odgovornosti.

3.1.9. Mediji

Iako u Instituciji ombudsmena u 2012. godini nisu registrirani predmeti koji su se direktno odnosili na medije, zaprimljen je niz predmeta koji su ukazivali na probleme koji su prisutni u medijima, a koji se indirektno odražavaju na pravo na slobodu izražavanja, koja uključuje i pravo na pristup informacijama. Zaprimljene žalbe mogu se podijeliti na žalbe koje se odnose **na status javnih emitera**, a što veže i pitanja saglasnosti osnivača na osnivačke akte javnog emitera, imenovanje i razrješenje članova upravnog odbora, imenovanje i razrješenje uprave javnog emitera i sl. U toku istrage u ovim predmetima koji su registrirani u dijelu vladinih i ministarskih imenovanja utvrđeno je da se određene aktivnosti provode bez poštivanja principa utvrđenih u Zakonu o vladinim i ministarskim i drugim imenovanjima. Druga grupa predmeta odnosi se na **radnopravni status zaposlenika u medijima** gdje su podnošene žalbe zbog mobinga, neizvršavanja sudskih odluka donesenih po osnovu tužbi u radnopravnim sporovima, premještaja i sl.

Ombudsmeni su u toku 2012. godine održali nekoliko sastanaka s predstavnicima medija i njihovih udruženja pri čemu je iznesena i njihova zabrinutost da je značajan broj novinara angažiran u medijima bez reguliranja radnopravnog statusa, i da zbog svoje egzistencijalne

⁶⁹ Ž-SA-05-388/12

ugroženosti nisu spremni zatražiti pomoć, a da je upitno i sindikalno organiziranje novinara. Udruženja novinara nastoje zaštititi prava svojih članova, ali je značajan broj novinara, posebno u manjim sredinama, izložen određenim napadima, šikaniranjima, onemogućava im se pristup informacijama, te samim tim su onemogućeni u izvršavanju svojih radnih obaveza.

3.1.10. Vladina i ministarska imenovanja

Iako se ministarska i vladina imenovanja ne mogu vezati direktno za kršenje bilo kakvog individualnog prava građanina, zakonodavac je s ciljem osiguranja nezavisnog praćenja primjene principa vladavine prava u ovoj oblasti, Instituciji ombudsmena dao ovlaštenje za preispitivanje procesa imenovanja i sačinjavanje nalaza i zaključaka po prijemu prigovora na konačno imenovanje. Razlog ovakvog stajališta zakonodavca sadržan je u činjenici da je Institucija ombudsmena nezavisan nacionalni mehanizam za zaštitu ljudskih prava akreditiran u statusu „A“, što daje garanciju da će i prilikom razmatranja slučajeva vladinih i ministarskih imenovanja biti zadržan ovaj princip.

Nažalost, česti izbori u BiH, gdje se svake dvije godine naizmjenično održavaju opći i općinski izbori, dovode do promjene u strukturama vlasti što se automatski reflektira i na promjenu upravljačke strukture u reguliranim organima, a upravo intencija prilikom donošenja Zakona o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima (u daljnjem tekstu: ZMVDI)⁷⁰ bila je da se ovakva postupanja preveniraju i da se osigura vladavina prava.

ZMVDI se osigurava poštivanje principa **zakonitosti, kvaliteta, nezavisne provjere, otvorenosti, transparentnosti i zastupljenosti** na način da je članom 3. propisano da se postupak imenovanja ne može provesti bez poštivanja i primjene navedenih principa osim u slučajevima koji su kao izuzeci utvrđeni u članu 4. ZMVDI-ja. Ovi izuzeci se, prije svega, odnose na:

- a. nominacije/imenovanja na kraći period - nominacije ili imenovanja na najviše dva mjeseca koja se ne mogu ponoviti i za koja ukupna naknada za cijeli period ne iznosi više od 5.000,00 KM;
- b. sticanje radnog iskustva – imenovanje čiji je cilj da kandidat stekne radno iskustvo vrši se na najduže šest mjeseci i ne može biti plaćeno;
- c. imenovanja na funkciju savjetnika članovima Parlamenta Federacije i Narodne skupštine, predsjedniku i potpredsjednicima, predsjednicima Vlade Federacije BiH i Vlade Republike Srpske, ministrima u vladi, članovima vlada kantona, članovima skupština kantona, članovima općinskih vijeća, predsjednicima i potpredsjednicima skupštine općine, načelnicima općina, članovima gradskih vijeća i gradonačelnicima i zamjenicima gradonačelnika.

Ombudsmeni su, postupajući po predmetima koji se odnose na vladina i ministarska imenovanja, uočili pojavu zloupotrebe činjenice da u slučajevima imenovanja na kraći period ne postoji obaveza primjene principa propisanih ZMVDI-jem. To za posljedicu ima da je nejasno na osnovu kojih kriterija su imenovane osobe na kraći period, a što je važno s obzirom da one imaju ovlaštenja jednaka konačno imenovanim osobama kod čijeg imenovanja se moraju poštovati principi i procedure utvrđene ZMVDI-jem. Prisutna je i praksa da se osobe imenovane na kraći period zadržavaju na određenoj funkciji izvan roka utvrđenog ZMVDI-jem, dakle duže od 60 dana, čime se krše odredbe zakona i otvara pitanje zakonitosti radnji i postupanja koja ove osobe preduzimaju.

⁷⁰ Zakon o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima Federacije BiH „Službene novine FBiH“, broj: 12/03 i 34/03, Zakon o ministarskim imenovanjima, imenovanjima Vijeća ministara i drugim imenovanjima BiH, "Službeni glasnik BiH", broj 37/03, Zakon o ministarskim, vladnim i drugim imenovanjima Republike Srpske, "Službeni glasnik RS", broj 25/03

Ombudsmeni BiH zaprimili su i žalbe vezane za proceduru razrješenja imenovanih osoba. Iako ZMVDI nije jasno definirao ovu proceduru, može se zaključiti da mandat imenovanim osobama može prestati samo na neki od zakonom utvrdjenih načina i nakon provedenog pravičnog i propisanog postupka. Međutim, u praksi se dešava da se imenovane osobe razrješavaju bez provođenja bilo kakve procedure i izvan principa utvrdjenih u ZMVDI-ju koja se odnose na imenovanja, te razriješene osobe o svom razrješenju budu obaviještene nakon što se odluka o razrješenju objavi u službenom glasilu ili putem saopćenja za medije. Ombudsmeni izražavaju zabrinutost što je ovakva praksa posebno izražena u obrazovnim i zdravstvenim ustanovama, s obzirom na populaciju koja svoja prava ostvaruje u tim ustanovama. Ovakva postupanja za posljedicu imaju stvaranje pravne nesigurnosti i ozbiljno ugrožavaju principe vladavine prava. Ombudsmeni su primijetili da se prilikom razrješenja zanemaruje pitanje radnog statusa razriješene osobe i uživanje njenih prava iz ovog statusa, zbog čega se razriješena osoba obraća Instituciji ombudsmena u skladu s odredbama ZMVDI-ja, ali i s ciljem zaštite svojih prava iz radnog odnosa. Prisutna je pojava da razriješene osobe istovremeno zaštitu svojih prava traže pred Institucijom ombudsmena i pred nadležnim sudom. Tako se u slučaju kada je Upravni odbor Federalnog zavoda MIO/PIO razriješio direktora Kantonalne administrativne službe u Livnu razriješena osoba obratila Instituciji ombudsmena ističući da je njena smjena politički motivirana, te da su u obrazloženju odluke paušalno navedeni propusti u radu. Ombudsmeni su proveli istragu u toku koje je utvrđeno da je žalilac pokrenuo i sudski postupak, te da je Općinski sud u Livnu izrekao privremenu mjeru, a potom donio presudu kojim uvažava tužbeni zahtjev.⁷¹ Ovaj slučaj ukazuje da propuštanje primjene odredbi ZMVDI-ja za posljedicu ima da razriješena osoba zaštitu svojih prava nastoji ostvariti i korištenjem mehanizma sudske zaštite. U slučaju da sud utvrdi povredu prava, organ koji je donio odluku o razrješenju ima obavezu da obešteti ovu osobu i to iz javnih sredstava. Stoga, ombudsmeni ukazuju na značaj osiguranja dosljedne primjene ZMVDI-ja, uz uvažavanje i relevantnog radnog zakonodavstva.

I dalje je prisutna praksa da se u potpunosti ne primjenjuju principi i procedura utvrđena ZMVDI-jem kod konačnih imenovanja. Tako je u istrazi, postupajući po žalbi koju je zaprimila Institucija ombudsmena⁷², a vezano za imenovanje članova Nadzornog odbora Investiciono-razvojne banke Republike Srpske a.d. Banja Luka, utvrđeno da odgovorni javni službenik⁷³ nije sačuvao dokumentaciju prijavljenih kandidata. Prema izjašnjenju odgovornog javnog službenika, dokumentacija je nakon provedene konkursne procedure vraćena kandidatima, što je u suprotnosti s odredbama člana 10. ZMVDI-ja koji obavezuje da: „sve odluke, uključujući i one koje sadrže odbijenice moraju, u potpunosti biti dokumentirane i moraju se čuvati u ministarstvu ili vladinoj službi u čijoj je nadležnosti regulirani organ". Neposjedovanje dokumentacije na osnovu koje je provedena procedura imenovanja za posljedicu ima da Institucija ombudsmena ne može izvršiti svoj mandat utvrđen ZMVDI-jem, posebno u dijelu koji se odnosi na utvrđivanje da li su kandidati ispunjavali opće i posebne uslove utvrđene konkursom.

U oblasti ministarskih i vladinih imenovanja u 2012. godini registrirano je **115 žalbi**⁷⁴, od kojih 80 prigovora na postupak imenovanja, 17 na proceduru razrješenja imenovanih osoba, a u 18

⁷¹ Ž-LI-05-235/11

⁷² Ž-BL-05-318/12

⁷³ Ministarstvo finansija RS

⁷⁴ Neki predmeti iz oblasti ministarskih i vladinih imenovanja: Ž-BL-05-77/12; Ž-BL-05-85/12; Ž-BL-05-234/12; Ž-BL-05-179/12; Ž-BL-05-350/12; Ž-BL-05-674/12; Ž-BL-05-54/12; Ž-BL-05-362/12; Ž-BL-05-767/12; Ž-BL-05-841/12; Ž-BR-05-105/12; Ž-BR-05-178/12; Ž-BR-05-208/12; Ž-MO-05-134/12; Ž-MO-05-81/12; Ž-MO-05-117/12; Ž-SA-05-132/12; Ž-SA-05-83/12; Ž-SA-05-85/12; Ž-SA-05-207/12; Ž-SA-05-425/12; Ž-SA-05-448/12; Ž-SA-05-621/12; Ž-SA-05-811/12; Ž-SA-05-1221/12; Ž-SA-05-447/12

predmeta, nakon preduzimanja istražnih radnji, utvrđeno je da se ne radi o postupcima imenovanja i razrješenja u reguliranim organima.

Kao i u prethodnom izvještajnom periodu, najčešći razlozi obraćanja građana Instituciji ombudsmena prigovorima na imenovanja/razrješenja s pozicija u reguliranim organima bile su **povrede u proceduri izbora i imenovanja upravnih odbora i nadzornih odbora u privrednim društvima i javnim preduzećima, te javnim ustanovama**, a manji broj odnosio se na povrede u proceduri izbora direktora za čije je imenovanje neophodno osigurati saglasnost vlade ili resornog ministarstva.

Ombudsmeni su po zaprimljenim prigovorima u 2012. godini donijeli 14 nalaza, zaključaka s preporukama da se izvršena imenovanja ili razrješenja ponište, te 12 nalaza i zaključaka u kojima su utvrdili neosnovanost navoda iznesenih u prigovorima ili propuste u proceduri koji nisu mogli utjecati na konačno imenovanje, odnosno primjenu člana 17. Zakona o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima.

Razlozi donošenja preporuka, između ostalih, bili su nepropisno sastavljanje komisije za izbor, nepostojanje utvrđenih kriterija za izbor, nepostojanje rang-liste kandidata, neosiguravanje principa zastupljenosti pri zapošljavanju, nepoštivanje Zakona o ravnopravnosti spolova, nepoštivanje utvrđenog redoslijeda s predložene rang-liste kandidata za imenovanje i dr.

3.1.11. Javne isprave

Pitanje ostvarivanja prava na putne isprave u Instituciji ombudsmena često se registriraju unutar šifre koja se odnosi na funkcioniranje uprave. Ipak, u toku 2012. godine registrirano je nekoliko predmeta koji se odnose na probleme građana koje imaju s javnim ispravama. Ti problemi su, prije svega, nezakonitosti u vezi s brisanjem žaliteljica iz evidencija državljana BiH⁷⁵, naknadnim upisom neupisanog podatka o državljanstvu u matičnu knjigu rođenih⁷⁶. Registrirana je i žalba iz koje je vidljivo da se stranka obratila Matičnom uredu Općine Glamoč radi izdavanja novog rodnog lista, koji mu je izdat, ali je naveden pogrešan datum rođenja.⁷⁷ Ovaj propust pri izdavanju rodnog lista je negativno utjecao na ostvarivanje prava na penziju, s obzirom na obavezu da je podnosilac žalbe dužan svake godine penzionom osiguranju u Njemačkoj, gdje ostvaruje penziju, dostaviti dokumente, uključujući i rodni list. Nakon intervencije Institucije ombudsmena ispravljena je greška u rodnom listu, čime je stranci omogućeno ponovno uredno ostvarivanje prava na penziju.

U instituciji ombudsmena registriran je i slučaj da Administrativna služba Grada Banja Luka nije uskladila konkursnu proceduru sa Zakonom o zaštiti ličnih podataka, gdje je izdata i preporuka s

⁷⁵ Žaliteljice su rođene u Saveznoj Republici Njemačkoj (SRNJ) i državljanke su BiH po osnovu činjenice da su im roditelji državljani BiH. U augustu 2011. godine pred nadležnim organima SRNJ pokrenule su postupak radi sticanja državljanstva i u decembru 2011. godine obaviještene su od nadležnih organa da će dobiti državljanstvo pod uslovom da izvrše ispis iz državljanstva BiH. Pismeni zahtjev za ispis iz BiH državljanstva podnijele su dana 5.4.2012. Konzulatu BiH u Frankfurtu i tom prilikom ovlaštenog službenika Konzulata upoznale s namjerom korištenja godišnjeg odmora u BiH u junu 2012. godine. Od strane konzularnog radnika su obaviještene su da nema nikakvih smetnji, da bi prilikom ulaska u BiH bile zadržane i oduzeti im pasoši i izbrisane iz evidencije državljana BiH. Nakon intervencije ombudsmena predmet je pozitivno riješen na način da su ponovo uvedene u sistem evidencija, izvršen im je povrat putnih isprava na osnovu kojih su se uspješno vratile u SRNJ gdje će preuzeti upravni akt - rješenje o otpustu iz državljanstva BiH. Ž-SA-05-722/12,

⁷⁶ Ž-SA-05-1118/12, Ž-BR-05-18/12

⁷⁷ Ž-SA-05-442/12

ciljem otkoljanja propusta, koja nije ispoštovana o čemu je obaviješten neposredno viši organ.⁷⁸

3.1.12 Realizacija preporuka

U Odjelu su izdate preporuke u 127 predmeta. Od toga je realizirano 39, djelimično su realizirane dvije, ostvarena je saradnja u 48 slučajeva, nije realizirano sedam preporuka, dok u 31 slučaju nemamo odgovor.

ILUSTRATIVNI PRIMJERI

Predmet Ž-BL-04-169/12

Stranka navodi da je zahtjev za sporni dio penzije podnijela 13.9.2002., da penziju do danas nije ostvarila iako je Kantonalni sud Bihać donio presudu u njenu korist, da je zbog vraćanja predmeta na ponovno rješavanje njeno pravo neostvareno duže od devet godina, što smatra i povredom prava na pravni lijek. Institucija ombudsmena izdala je preporuku da Kantonalni sud odluči u meritumu u predmetnoj upravnoj stvari i donese presudu bez vraćanja predmeta na ponovno odlučivanje. Preporuka je ispoštovana.

Predmet Ž-LI-05-22/12

Poslodavac nije podnosiocu žalbe uplaćivao doprinose od 2000. godine, pa sve do njegovog penzionisanja 2009. godine. Prijedlog za izvršenje pravomoćne presude podnesen je Općinskom sudu u Livnu u augustu 2011. godine, ali presuda do danas nije izvršena.

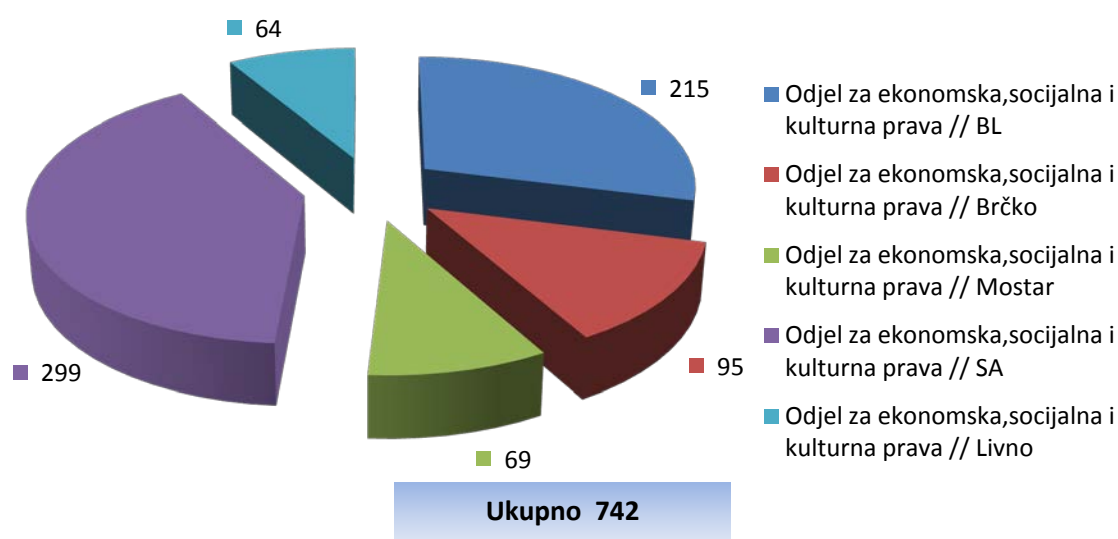
Predmet Ž-BL-06-292/12

Podnositeljica žalbe obratila se Instituciji navodeći kao razlog obraćanja prekršajni postupak koji se zbog nasilja u porodici protiv njenog supruga vodi pred Osnovnim sudom Banja Luka. Zatraženo je izjašnjenje Suda o navodima sadržanim u žalbi, u kojem je Sud naveo da rješava predmete po hronološkom redu rješavanja starih predmeta. Ombudsmeni su u konkretnom slučaju ocjenjivali odnos između općeg interesa ravnopravnog rješavanja zaostataka i pojedinačnog interesa koji se ogleda u veoma teškom porodičnom stanju podnositeljice žalbe koje je prijetilo eskalacijom. Utvrđujući prevagu pojedinačnog interesa podnositeljice žalbe i njene maloljetne djece, ombudsmeni su izdali preporuku Sudu da predmet prioritarno uzme u rad. Sud je dostavio odgovor i obavijestio Instituciju ombudsmena da je u pomenutom predmetu zakazao usmeni pretres čime je predmet riješen kao pozitivan.

⁷⁸ Ž-BL-05-396/12

3.2. ODJEL ZA EKONOMSKA, SOCIJALNA I KULTURNA PRAVA

Odjel za ekonomska, socijalna i kulturna prava (u daljnjem tekstu: Odjel) Institucije ombudsmena za ljudska prava BiH funkcionira tako što prima žalbe i *ex officio* pokreće istrage u slučajevima kada utvrdi kršenje ljudskih prava koja su zagarantirana pozitivnim domaćim normama, kao i međunarodnim standardima, posebno u ostvarivanju prava proisteklih iz Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, kao i revidirane Evropske socijalne povelje.⁷⁹ Zadatak Odjela je da informira nadležne organe i institucije, kao i javnost, o povredama učinjenim iz oblasti ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava. Odjel tretira pitanja koja se odnose na radne odnose, obrazovanje, ekologiju i zaštitu okoliša, komunalne usluge, zdravstvo, socijalnu zaštitu, penzije, ratne štete i javne prihode. Dakle, u odnosu na navedeno, može se zaključiti da su nadležnosti Odjela različite oblasti i pitanja, a što u odnosu na broj zaprimljenih žalbi i njihovu raznolikost prema kojima se postupa, zahtijeva poznavanje brojnih propisa koji pripadaju različitim pravnim oblastima.

Dijagram 11: Pregled zaprimljenih žalbi u Odjelu za ekonomska, socijalna i kulturna prava u 2012. godini po uredima

3.2.1. Analiza zaprimljenih žalbi

Tokom 2011. godine Institucija ombudsmena zaprimila je 735 žalbi, dok su u izvještajnom periodu za 2012. godinu u Instituciji ombudsmena registrirane 742 žalbe. Dakle, razlika u broju zaprimljenih predmeta je neznatna.

U strukturi zaprimljenih žalbi daleko **najveći broj žalbi** odnosi se na povrede prava iz oblasti **radnih odnosa** - 362, te se u odnosu na 2011. godinu broj predmeta iz ove oblasti povećao za 42 predmeta ili 13,1%. Po brojnosti žalbi registriranih u Odjelu mogu se pomenuti žalbe koje se odnose na penziju - 185 žalbi, komunalne usluge - 71 žalba, socijalnu zaštitu - 53 žalbe, zdravstvo - 46 žalbi, obrazovanje - 32 žalbe, ratne štete - 11 žalbi, ekologija i zaštita okoliša - 9 žalbi i javni prihodi - 5 žalbi.

Od 742 zaprimljene žalbe u 2012. godini riješena je 471, dok je u radu ostala još 271 žalba. Istovremeno, u 2012. godini se u radu nalazilo i 479 žalbi prenesenih iz 2010. i 2011. godine, od kojih je tokom izvještajnog perioda riješeno 265, a u 2013. godinu preneseno je 214 predmeta.

⁷⁹ Strasbourg, 3. maj 1996

Dakle, u 2012. godini Odjel je postupao po 1221 predmetu, od čega je riješio 736 predmeta, dok je u radu ostalo još 485 predmeta.

Odjel je, postupajući po žalbama u 2012. godini, izdao ukupno 58, od kojih se 35 preporuka odnosi na oblast radnih odnosa, 9 preporuka se odnosi na pitanje penzija, 4 na komunalne usluge, 4 na zdravstvo, 3 na ekologiju i zaštitu okoliša, jedna na socijalnu zaštitu i jedna na obrazovanje.

3.2.2. Pravo na penziju

U Odjelu je u 2012. godini zaprimljeno 185 žalbi koje se odnose na prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, što je, u odnosu na 2011. godinu kada je zaprimljeno 189 žalbi, neznatno manje.

Tokom provođenja postupka ispitivanja osnovanosti žalbi, ombudsmeni su **uspješno saradivali s fondovima penzijskog i invalidskog osiguranja** koji su blagovremeno dostavljali tražena izjašnjenja i obavještenja o stanju u predmetima, te u većini slučajeva nakon prve intervencije ombudsmena preduzeli aktivnosti u ostvarivanju zaštite prava podnosioca žalbi.

Slično kao i u prethodnom izvještajnom periodu, građani su se Instituciji ombudsmena najčešće obraćali zbog dužine trajanja postupka ostvarivanja prava na penziju, odnosno nepostupanja fondova za penzijsko i invalidsko osiguranje u zakonom predviđenim rokovima⁸⁰. Takvi su žalbeni navodi posebno isticali u slučajevima u kojima je bila potrebna saradnja između različitih nosilaca osiguranja, odnosno ostvarivanja prava na srazmjernan dio penzije koji se regulira odredbama sporazuma između BiH i drugih zemalja s kojima BiH ima potpisane sporazume⁸¹.

Nadležni fondovi su u svojim izjašnjenjima Instituciji ombudsmena navodili da strani nosioci osiguranja ne dostavljaju na vrijeme ili uredno popunjenu dokumentaciju za donošenje rješenja po zahtjevu stranke što se odražava na dužinu trajanja postupka u pojedinačnim predmetima, zbog čega su ombudsmeni u nekoliko slučajeva takve žalbe prosljedili ombudsmenima drugih država radi preduzimanja radnji i mjera prema nosiocima osiguranja u tim državama⁸². Određeni broj žalbi upućenih Instituciji ombudsmena odnosi se i na neodlučivanje drugostepenog organa po žalbama na prvostepene odluke kantonalnih administrativnih službi u zakonom predviđenim rokovima⁸³, te obustavljanje isplate penzije ili ukidanje prava zbog spoznaje o novim činjenicama nakon provedene revizije⁸⁴.

Instituciji ombudsmena se i dalje obraćaju građani zbog nezadovoljstva načinom obračuna penzije. To su slučajevi u kojima ombudsmeni, nažalost, mogu samo zatražiti pojašnjenje Federalnog zavoda PIO/MIO ili Fonda PIO RS, te stranke uputiti na mogućnost žalbe na prvostepeno rješenje, odnosno pokretanje upravnog spora.

U slučajevima pokretanja upravnih sporova koji se odnose na ocjenu zakonitosti rada nadležnih fondova za penzijsko i invalidsko osiguranje, Institucija ombudsmena je u nekoliko slučajeva

⁸⁰ Ž-BL-04-310/12, Ž-BL-04-449/12, Ž-BL-04-768/12, Ž-SA-04-1189/12, Ž-SA-04-482/10

⁸¹ Ž-SA-04-384/12, Ž-SA-04-31/12, Ž-SA-04-387/12, Ž-BL-04-711/12

⁸² Ž-BL-04-711/12, Ž-SA-04-384/12

⁸³ Ž-SA-04-1326/11, Ž-BL-04-747/12

⁸⁴ Ž-SA-04-78/12

uputila preporuku nadležnim sudovima da pristupe donošenju presude, odnosno odluče o meritumu u predmetnoj upravnoj stvari i donesu presudu bez vraćanja predmeta na ponovno odlučivanje, imajući u vidu da se radi o imovinskom ali i socijalnom pravu⁸⁵.

Značajan broj žalbi Instituciji ombudsmena upućen je na ostvarivanje prava na porodičnu penziju. Institucija ombudsmena je, po žalbi na postupanje Federalnog zavoda PIO/MIO, Administrativna služba Livno, kojem se podnositeljica žalbe obratila sa zahtjevom za porodičnu penziju nakon smrti muža, ali je odbijena zbog dugovanja koji je njen suprug imao na ime neuplaćenih doprinosa, odgovornoj strani predložila vansudsko poravnanje koje je nakon intervencije ombudsmena i postignuto⁸⁶.

Institucija ombudsmena je povodom žalbe koja se odnosi na neuplaćivanje doprinosa, preporukom broj P-6/12, Vladu Federacije BiH pozvala da razmotri problem u kojem se nalazi podnositelj žalbe i druge osobe za koje je uplatu doprinosa vršila nekadašnja Služba za zajedničke poslove republičkih organa u periodu 1992. - 2.2.1996., te da u skladu s tim preduzme mjere koje smatra odgovarajućim, a u svrhu omogućavanja tim osobama da ostvare prava po osnovu penzijskog osiguranja. Preporuka je realizirana, te je stranka dobila privremeno rješenje po kojem mu se isplaćuje penzija⁸⁷.

3.2.3. Pravo na rad

U Odjelu veliki broj zaprimljenih žalbi odnosi se na kršenja prava na rad i prava iz radnog odnosa. Od ukupnog broja žalbi registriranih u ovom odjelu 320 se tiče prava iz radnih odnosa. U ovom izvještajnom periodu broj žalbi povećan je u odnosu na 2011. godinu⁸⁸ za 13,1 % ili su registrirane 42 žalbe više.

U odnosu na generalno teško ekonomsko stanje u BiH, u posljednje vrijeme primijećeno je da **broj žalbi koje se odnose na konkursne procedure sve veći**, te da se žaliooci sve češće obraćaju tvrdnjama da procedure zapošljavanja nisu u skladu sa zakonom, odnosno da su neregularne i netransparentne. Veliki broj građana je u svojoj žalbama Instituciji ombudsmena ukazivao i na **nepoštivanje procedura prilikom zapošljavanja državnih službenika** od svih nivoa vlasti, kako i na državnom i na entitetskom nivou i u Brčko Distriktu BiH.⁸⁹

Nadalje, Instituciji ombudsmena obraćaju se i građani koji ukazuju na nezakonite postupke privatnih poslodavaca.⁹⁰ Naime, poslodavci izbjegavaju svoje zakonske obaveze i na taj način krše prava na rad zaposlenika tako što ne uplaćuju doprinose za zdravstveno i penzijsko osiguranje, ne isplaćuju ugovorene plaće, zahtijevaju od zaposlenika prekovremeni rad koji nije plaćen, ne poštuju odredbe važećih zakona o radu kao i kolektivnih ugovora u pogledu otkaznog roka ili isplate otpremnina. U navedenim i sličnim slučajevima, a s obzirom na zakonski mandat, odnosno činjenicu da ne može djelovati prema privatnim preduzećima, Institucija ombudsmena upućuje građane da se obrate nadležnim inspekcijama rada. Ukoliko nadležne inspekcije rada u zakonskom roku ne izvrše inspeksijski nadzor po zahtjevu stranke ili o tome ne obavijeste stranku, Institucija ombudsmena djeluje prema inspekciji u svrhu izvršenja zakonom raspoloživih mjera. Dakle, u radu na predmetima koji se tiču oblasti radnih odnosa, Institucija ombudsmena **ostvaruje saradnju s nadležnim inspeksijskim organima**.

⁸⁵ P-57/12 Ž-SA-04-217/11, P-62/12 Ž-SA-02-596/11, P-129/12 Ž-BL-04-169/12

⁸⁶ Ž-LI-04-45/12

⁸⁷ Ž-SA-04-1157/11

⁸⁸ 320 žalbi iz radnih odnosa

⁸⁹ Ž-SA-04-1190/12; Ž-SA-04-170/12; Ž-SA-04-950/12

⁹⁰ Neposredni kontakti građana.

Zbog žalbi koje su se odnosile na konkursnu proceduru za dostavljanje dokumentacije suprotno važećim zakonima, kao što su **uvjerenja o neosuđivanosti ili osuđivanosti građana**, kao i **ljekarsko uvjerenje**, ombudsmeni su uputili i saopćenje za javnost, jer se navedena dokumentacija traži protivno važećim domaćim zakonima i međunarodnim konvencijama.⁹¹

U dva predmeta⁹² zatraženo je i dostavljanje **kopija fakultetskih diploma čija ovjera ne može biti starija od šest mjeseci**. I u ovom slučaju Institucija ombudsmena reagirala je i izdala saopćenje za javnost⁹³ kojim je ukazano organizacijama i institucijama u Bosni i Hercegovini da trebaju smatrati validnim ovjerene kopije fakultetskih diploma bez obzira na datum ovjere budući da se činjenice navedene u fakultetskoj diplomi ne mijenjaju.

Veliki broj žalbi u ovoj godini odnosio se na **postupak zapošljavanja u javnim ustanovama**, odnosno u **osnovnim i srednjim školama u BiH**. Jedan od takvih primjera je i predmet podnositeljice žalbe⁹⁴ koja je aplicirala za posao nastavnika u jednoj od škola u općini Lopare. U ovom slučaju ne samo što je tekstom konkursa traženo dostavljanje uvjerenja o nekažnjavanju, već je u konkretnom slučaju došlo do kršenja odredbi Zakona o osnovnom obrazovanju i vaspitanju Republike Srpske⁹⁵, zbog čega je Institucija ombudsmena uputila preporuku. Ona je djelimično uvažena i to u segmentu koji se odnosi na dostavljanje uvjerenja o nekažnjavanju. Zakon o osnovnom obrazovanju i vaspitanju RS-a nije poštovan ni u osnovnoj školi u Novom Gradu⁹⁶, zbog prijema u radni odnos sekretara škole, te su ombudsmeni izdali preporuku. Međutim, škola je odbila ispoštovati preporuku, jer je sudski postupak u toku. O navedenom je obaviješteno Ministarstvo prosvjete i kulture RS-a, koje je tražilo izjašnjenje od škole, i navelo da će obavijestiti ombudsmene po dobivanju odgovora.

Kako Institucija ombudsmena ima mogućnost vršenja monitoringa pred sudovima, građani se nerijetko obraćaju zahtjevima za praćenje postupaka, posebno radnih sporova pred nadležnim sudovima. Međutim, u odnosu na kapacitete osoblja i broj žalbi, nije moguće udovoljiti svim zahtjevima.

U ovoj godini Institucija ombudsmena je u manjem broju slučajeva vršila i monitoring postupaka pred sudovima⁹⁷, te izuzetno monitoring stečajnog postupka po obraćanju predstavnika grupe radnika „Vranica“ d.d. Sarajevo⁹⁸. Radnici su se obratili zahtjevima koji su usmjerni ka ostvarivanju prava iz radnog odnosa, odnosno isplate neisplaćenih plaća, doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje, za zdravstveno osiguranje i ostalih dugovanja. U ostvarivanju svojih zahtjeva, radnici su se obraćali relevantnim institucijama vlasti, te se Institucija ombudsmena obraćala Vladi Federacije BiH, Tužilaštvu Kantona Sarajevo i Općinskom sudu u Sarajevu. U konačnici pred Općinskim sudom u Sarajevu pokrenut je stečajni postupak.

Značajan broj žalbi u 2012. godini odnosi se na rad Kliničkog centra Univerziteta u Sarajevu. Dio žalbi odnosio se na premještanje u okviru organizacionih radnih jedinica, odnosno klinika⁹⁹. Po okončanju istražnog postupka utvrđeno je da Klinički centar Univerziteta u Sarajevu i dalje prakticira rješavanje raspoređivanja svojih zaposlenika na način da sačinjava nove ugovore, iako je Institucija ombudsmena u više navrata tokom sastanaka s upravom ukazivala da bi raspored i

⁹¹ Saopćenje za javnost od dana 31.05.2012.godine

⁹² Ž-SA-04-256/12 i Ž-SA-04-279/12

⁹³ Saopćenje za javnost od dana 11.07.2012. godine

⁹⁴ Ž-SA-04-1067/12; P-177/12

⁹⁵ „Službeni glasnik RS“ broj: 74/08, 71/09 i 104/11

⁹⁶ Ž-BL-04-569/12; P-160/12

⁹⁷ Ž-SA-04-1460/11 i Ž-SA-06-1196/10

⁹⁸ Ž-SS-04-332/12

⁹⁹ Ž-SA-04-175/12, Ž-SA-04-226/12

premjesta zaposlenika trebalo da bude urađeno donošenjem odgovarajućih rješenja, a da bi se zaključivanje novih ugovora na već postojeći ili aneksa ugovora trebalo izbjegavati. Nadalje, žalbe zaposlenika podnošene su zbog povrede prava koja su vezana za smanjenja radne sposobnosti usljed dugodišnjeg rada¹⁰⁰; raspored na drugo radno mjesto bez prethodnog obavještenja¹⁰¹; mobing zaposlenika od neposredno pretpostavljenog¹⁰²; žalba u vezi s pravom na odmor u toku radnog vremena i nepravilnog obračunavanja plaća zaposlenicima koji rade u turnusima¹⁰³.

Institucija ombudmena zaprimila je žalbe¹⁰⁴ povodom raspisivanja konkursa u školama na području Kantona Sarajevo, a u vezi s primjenom *Pravilnika s kriterijima za iskazivanje prestanka potrebe za zaposlenicima koji su djelimično ili potpuno ostali bez radnih zadataka i postupak popune upražnjenih radnih mjesta u osnovnim i srednjim školama kao javnim ustanovama na području Kantona Sarajevo*¹⁰⁵. Naime, podnosioci žalbe ukazali su na sporni član 11. stav 8. prema kojem prednost na konkursima u prosvjeti imaju kandidati koji su na dan 11.12.2009. bili zaposleni na određeno vrijeme. Pod ovim se podrazumijeva da kandidati koji nisu bili zaposleni na navedeni datum nemaju prioritet prilikom zapošljavanja, što ukazuje na diskriminirajuća svojstva pomenutog člana i dovođenje aplikanata u neravnopravan položaj. Navedeni član izazvao je nezadovoljstvo među prosvjetarima, te je zbog toga pokrenuta inicijativa za njegovu izmjenu. U postupku rada po žalbama, Institucija ombudmena došla je do saznanja da je Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo formiralo komisiju radi izmjene Pravilnika. Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo je početkom ove godine donijelo novi Pravilnik s kriterijima za prijem zaposlenika u predškolske ustanove, osnovne i srednje škole na području Kantona Sarajevo. U Pravilniku je definirano sedam kriterija koji će se bodovati kod kandidata: najviše bodova nosit će stručna sprema, zatim bodovi koji se dobivaju na radni staž ili vrijeme provedeno na birou za zapošljavanje, a slijedi bodovanje uspjeha na fakultetu, zvanje i stručni ispit kojima će na kraju biti pridodati bodovi osvojeni na intervjuu.

3.2.3.1. Pitanje otpremnina u Republici Srpskoj

Institucija ombudmena se već duže vremena bavi problemima građana koji su se obratili Komisiji za provođenje člana 182. Zakona o radu Republike Srpske, sa zahtjevom za priznavanje prava na otpremninu. Ogroman broj žalbi upućenih tokom 2009., 2010. i 2011. godine ukazuju na to da suštinski nije došlo do poboljšanja stanja, dok se registriju određeni proceduralni pozitivni pomaci u radu Komisije.

Tokom 2012. Institucija je zaprimila manji broj žalbi u odnosu na prethodne godine. Ombudsmeni konstatiraju da Komisiji nedostaju ljudski i materijalni resursi kako bi se o svim zahtjevima odlučilo, odnosno u slučaju priznavanja prava, i isplatite tzv. otpremnine, ali istovremeno sve te okolnosti ne umanjuju dužnost i obavezu Republike Srpske, odnosno države, da omogući puno provođenje Zakona o radu Republike Srpske¹⁰⁶.

¹⁰⁰ Ž-SA-04-1112/12

¹⁰¹ Ž-SA-04-1398/12

¹⁰² Ž-SA-02-1187/12

¹⁰³ Ž-SA-04-572/12.

¹⁰⁴ Ž-SA-04-1002/12

¹⁰⁵ "Službene novine Kantona Sarajevo", broj 34/09

¹⁰⁶ "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 55/07

3.2.3.2. Specijalni izvještaj, pitanje radnopravnog statusa povodom provođenja člana 143. Zakona o radu Federacije BiH

U Instituciji ombudsmena je u toku 2012. godine registriran određeni broj žalbi koje ukazuju da i u Federaciji BiH postoje kršenja prava u vezi s radnopravnim statusom ljudi koji su se zatekli u radnom odnosu na dan 31.12.1991., a koji su se u zakonskom roku obratili poslodavcu radi uspostavljanja tzv. radnopravnog statusa. Bez obzira što su svi pojedinačni slučajevi u mnogo čemu različiti, relevantne činjenice su identične u svim predmetima. Naime, nesporno je da podnosioci žalbe ispunjavaju uslove iz člana 143. Zakona o radu FBiH, odnosno da su se 31.12.1991. zatekli u radnom odnosu, da su se u zakonskom roku obratili poslodavcu radi uspostavljanja radnopravnog statusa i da u međuvremenu nisu zasnovali radni odnos kod drugog poslodavca. Rješenjima nadležnih komisija za provođenje člana 143. Zakona o radu FBiH podnosiocima žalbi priznat je status zaposlenika na čekanju i naloženo poslodavcima da riješe njihov radnopravni status, ali poslodavci ili njihovi pravni slijednici nisu postupili u skladu s rješenjima. Pojedini podnosioci žalbe zatražili su i sudsku zaštitu, odnosno izvršenje rješenja nadležnih komisija, kako bi se putem izvršnog postupka pred nadležnim sudom poslodavci obavezali da im na osnovu priznatog statusa zaposlenika na čekanju priznaju sva prava koja im, upravo zbog takvog statusa, pripadaju. No, nadležni sudovi odbacivali su takve prijedloge za izvršenje kao nepodobne za izvršenje, jer akti/odluke Komisije nemaju svojstvo izvršnih isprava, odnosno nepodobne su za izvršenje, u skladu sa Zakonom o izvršnom postupku FBiH. Navedene odluke su deklarativnog karaktera, po mišljenju suda, te nije utvrđena obaveza za izvršenika i vrijeme ispunjenja obaveze. Dakle, poslodavci ih nisu pozvani na posao ili su čak preduzeća prestala da rade bez pravnog sljednika, tako da im je, u skladu sa Zakonom, prestao radni odnos, ali istovremeno, iako imaju pravo na otpremninu, niko im to pravo nije priznao i nakon toga eventualno isplatio otpremninu.

Ombudsmeni su Preporukom¹⁰⁷ Ministarstvu rada i socijalne politike u Vladi Federacije BiH preporučili da preduzmu sve neophodne aktivnosti i mjere kako bi se u Federaciji BiH osigurala institucionalna zaštita i ostvarivanje prava iz člana 143. Zakona o radu. Institucija ombudsmena od nadležnih organa nije primila povratnu informaciju, odnosno u konkretnom slučaju, osim što nije ispoštovana preporuka ombudsmena, nije ostvarena ni saradnja s resornim ministarstvom, odnosno s Vladom Federacije BiH.

3.2.3.3. Problem s Upravom za indirektno oporezivanje BiH

Instituciji ombudsmena obratili su se žalbama u različitim periodima od 2005. do kraja 2010. godine bivši radnici Republičke uprave carina Republike Srpske i Carinske službe Brčko Distrikta BiH. Imajući u vidu pozitivne propise, ombudsmeni su izdali i uputili specijalni izvještaj Upravi za indirektno oporezivanje (u daljnjem tekstu: Uprava). Specijalnim izvještajem preporučeno je Upravi da razmotri u roku od 90 dana status zaposlenika na raspolaganju kroz provedeni postupak organizacionog restrukturiranja, s obzirom na presude Suda BiH kojim se poništavaju rješenja Uprave. Naime, Sud BiH je u većini slučajeva donio pravosnažne presude, kojima su podnosioci žalbi djelimično uspjeli u radnim sporovima pokrenutim protiv Uprave, i to u dijelu njihovih tužbenih zahtjeva kojima je traženo poništenje rješenja kojima se regulira njihov radnopravni status u Upravi. Nakon izrade i dostavljanja Specijalnog izvještaja s preporukom, ombudsmeni su i dalje zapimali žalbe koje imaju identičan činjenični osnov, zbog čega je i urađen Specijalni izvještaj. Ombudsmeni su u cijelosti iskoristili zakonska ovlaštenja u konkretnim pojedinačnim slučajevima, ali ne mogu zanemariti činjenicu da Uprava nije

¹⁰⁷ broj P-5/12

postupila po presudama Suda BiH, a da su, prilikom redovnih izvršnih postupaka kod prvostepnih sudova, sudovi zauzeli stav da su presude nepodobne za prinudno izvršenje.

3.2.4. Ekologija i zaštita okoliša

U okviru Institucije ombudsmena postoji odjel koji se bavi pitanjem okoliša i njegove zaštite kao neophodne i aktuelne teme u Bosni i Hercegovini. U BiH nije jasno definirana politika djelovanja u ovoj oblasti što otvara pitanja izvršavanja međunarodno preuzetih obaveza.

Međunarodni ugovori iz oblasti zaštite okoliša su okvirne konvencije kojima stranke preuzimaju obaveze i kojima se stvara pravni okvir za postupno usvajanje dodatnih protokola s detaljnim i konkretnim obavezama te oni kojima se uređuje zaštita pojedinih komponenti okoliša, a koji imaju regionalni ili globalni značaj. BiH je ratificirala brojne konvencije i protokole: Okvirnu konvenciju UN-a o klimatskim promjenama, Protokol iz Kjota, Konvenciju o kontroli prekograničnog kretanja opasnog otpada i njegovog odlaganja, Konvenciju UN-a o biološkoj raznovrsnosti, Protokol iz Kartagene o biološkoj sigurnosti, Protokol o vodi i zdravlju itd. Jedna od značajnih je Konvencija UNECE-a o pristupu informacijama, učešću javnosti u procesu odlučivanja i pristupu pravosudnim organima iz oblasti okoliša-Arhus, 1998. Danska. Ova konvencija se nerijetko skraćeno naziva Arhuska konvencija.

Arhuska konvencija predstavlja međunarodnopravni okvir za reguliranje oblasti zaštite okoliša, a odnosi se na pristup informacijama i sudskim instancama, te učešću javnosti u odlučivanju u ekološkim pitanjima. **Bosna i Hercegovina je potpisnica Arhuske konvencije od 15. septembra 2008.**¹⁰⁸

Institucija ombudsmena učestovala je na radionicama i edukacijama za primjenu Arhuske konvencije, kao npr. prisustvo okruglom stolu održanom u Centru za edukaciju sudija i tužilaca FBiH o temi: Primjena trećeg stuba Arhuske konvencije održanog u okviru projekta: „*Pružanje obuke za stručnjake iz oblasti pravosuđa u nacionalnom i međunarodnom okolišnom zakonodavstvu i olakšanje pristupa javnosti u pravnim pitanjima vezanim za zaštitu okoliša*“.

Posredstvom Odjela Institucija ombudsmena je tokom 2012.godine nastavila kontinuirano raditi na provođenju Zakona o zaštiti i dobrobiti životinja BiH¹⁰⁹ kojim se bavila u prethodnom izvještajnom periodu. Također, predstavnik Institucije ombudsmena učestvovao je i na konferenciji Saveza općina i gradova Federacije BiH pod nazivom "Problemi u vezi s primjenom Zakona o zaštiti i dobrobiti životinja sa aspekta lokalnih zajednica" koja je održana u Sarajevu 14.03.2012. Institucija ombudsmena uputila je Vijeću ministara BiH preporuku da razmotri potrebu za izradom strategije ili akcionog plana za provođenje Zakona o zaštiti i dobrobiti životinja¹¹⁰. Vijeće ministara BiH zadužilo je Ured za veterinarstvo BiH da s ciljem rješavanja problema nastalih zbog povećanog broja pasa na ulicama pripremi informaciju o preduzetim mjerama. Ombudsmeni BiH do danas nisu primili odgovor o daljnjim aktivnostima u vezi s realizacijom preporuke.

O važnosti zaštite okoliša svjedoče i obraćanja građana povodom raznih problema s kojima se susreću kada je u pitanju ova oblast. Povodom žalbe mještana jednog sela na području općine Kakanj, zbog neadekvatnog držanja životinja u jednom domaćinstvu gdje je postojala mogućnost izbijanja zaraze, ombudsmeni BiH uputili su preporuku Općini Kakanj, Upravi za inspeksijske poslove ZDK, Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede ZDK,

¹⁰⁸ „Službeni glasnik BiH-MU“, broj 8/08

¹⁰⁹ „Službeni glasnik BiH“, broj 25/09

¹¹⁰ P-102/12; Ž-SA-04-1146/11

Federalnom ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, radi provođenja Zakona o dobrobiti životinja i propisa koji se odnose na veterinarstvo¹¹¹. Ombudsmeni BiH nisu primili odgovor u vezi s navedenom žalbom.

Jedna od žalbi koja se odnosi na zaštitu okoliša je i ona Udruženja građana „Organizacija sport ribolovaca Konjic“¹¹², koji smatraju da JP Elektroprivreda BiH ne treba ponovo da dobije okolinsku dozvolu zbog uticaja na okoliš. Predmet je još uvijek u radu.

Povodom žalbe Udruženja privatnih šumovlasnika Sanski Most, upućena je preporuka Parlamentu Federacije BiH u svrhu donošenja Zakona o šumama FBiH, a što je bitno i zbog zaštite okoliša, sprečavanja nelegalne sječe, uništavanja šuma, te obnove šumskog fonda¹¹³. Ova preporuka imala je dva aspekta - prvi je povreda prava na imovinu, a drugi je bila zaštita okoliša, šuma, cjeloukupnog ekosistema. Ukazane su i obaveze koje BiH ima po osnovu Bernske konvencije, odnosno Konvencije o zaštiti evropskih divljih vrsta i prirodnih staništa Vijeća Evrope prema kojoj vlasti BiH, između ostalog, treba da provode različite mjere (zaštita, provođenje akcionih planova, izvještavanja Stalnog komiteta za provođenje Bernske konvencije). Ombudsmeni BiH primili su odgovor kojim se ukazuje da je Komisija za ljudska prava Doma naroda Parlamenta FBiH nakon uvida preporuku dostavila predsjedavajućem i zamjeniku predsjedavajućeg Doma naroda u daljnju proceduru.

3.2.5. Pravo na socijalnu zaštitu

Posredstvom Odjela Institucija ombudsmena bavila se predmetima koji se odnose na sistem socijalne zaštite. Suština sistema socijalne zaštite je osigurati društvenu stabilnost države na način da se najugroženijim kategorijama društva obezbijedi pristup neophodnoj pomoći. Dakle, BiH ima obavezu osigurati progresivno ostvarenje socijalnih prava i to na pravedan, primjeren i nediskriminatorski način. Iako je općepoznato da ekonomska kriza u svijetu, a i u BiH, doživljava svoj vrhunac, broj zaprimljenih žalbi koje se odnose na pitanje socijalne zaštite je manji za 33% u odnosu na 2011. godinu kada je bilo je zaprimljeno 79 žalbi koje su se odnosile na ovu oblast, dok su **tokom 2012. godine zaprimljene 53 žalbe**.

Iako Institucija ombudsmena ima relativno mali broj žalbi koje su registrirane u potkategoriju socijalne zaštite, **to ne predstavlja realnu sliku aktuelnog problema jer se vrlo često u ovom domenu povreda prava kvalificira u druge oblasti** kao npr. povreda prava na rad, penziju i slično.

Na cijeloj teritoriji BiH može se navesti podatak da postoji 20 zakona koji se odnose na oblast socijalne zaštite, pod čime se podrazumijevaju zakoni na nivou entiteta i na nivou kantona.

Kada govorimo o nivou kantona, koji usvajaju zakone iz oblasti socijalne zaštite, evidentno je da oni nisu uvijek usklađeni sa Zakonom o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice s djecom Federacije BiH. Prava iz socijalne zaštite **građani ostvaruju u zavisnosti od ekonomske mogućnosti kantona**, odnosno od sredstava predviđenih budžetom za tu namjenu, koja često nisu dovoljna za ostvarivanje svih potreba građana kantona iz domena socijalne zaštite. Dakle, može se zaključiti da socijalna davanja nisu jednaka na nivou kantona, što građane dovodi u nejednak položaj.

¹¹¹ Ž-SA-05-545/12; P-127/12

¹¹² Ž-SA-04-1238/12

¹¹³ Ž-SA-05-1014/12; P-176/12

Generalna zapažanja Institucije ombudsmena, a prilikom analiziranja predmeta koji se odnose na socijalnu zaštitu, jesu da je situacija u ovoj oblasti izuzetno teška, te da se nemali broj građana nalazi u stanju socijalne potrebe.¹¹⁴

Građani su se žalili i što ne primaju jednokratnu novčanu pomoć, što ukazuje na povećan broj građana koji se nalaze u stanju socijalne potrebe. Tako je u predmetu¹¹⁵ nakon intervencije Institucije ombudsmena Općina Jezero odgovorila da će zahtjev žalioaca, kao i više desetina istih zahtjeva za jednokratnu pomoć, biti riješeno u skladu s punjenjem budžeta ove općine.

Iz oblasti socijalne zaštite žalbe su se često odnosile na rad centara za socijalni rad, posebno na rad stručnih radnika te nezadovoljstvo njihovim rješenjima prilikom utvrđivanja lične invalidnine, određivanja novčane pomoći te ostalih prava iz socijalne zaštite. Institucija ombudsmena saraduje s centrima za socijalni rad koji je obavještavaju o preduzetim mjerama iz svoje nadležnosti.

U ovoj godini je nakon dužeg vremena, a u vezi s predmetom¹¹⁶ Općinsko vijeće Livno donijelo Odluku o dodjeli i prodaji stanova na kojima općina ima pravo raspolaganja, čime je omogućeno osobama koje se nalaze u potrebi socijalnog stanovanja da mogu riješiti stambeni problem.

3.2.6. Pravo na zdravstvenu zaštitu

Kada govorimo o zdravstvenoj zaštiti, **sve je veći broj građana koji traže zaštitu prava zbog onemogućavanja ostvarivanja prava na zdravstvenu zaštitu.** Razlozi zbog kojih su se građani obraćali iz oblasti zdravstvene zaštite su različiti, a najčešće zbog činjenice da poslodavci nisu izvršili uplate doprinosa za PIO/MIO, što zaposlenicima onemogućava pristup zdravstvenoj zaštiti.

Zatim, postoje obraćanja građana čijim zahtjevima za osiguranje preko člana porodice nije udovoljeno zbog neizmirenih doprinosa.¹¹⁷ Nadalje, u jednom predmetu¹¹⁸ tražena je pomoć za nabavku očne proteze koju žaliteljica nije mogla kupiti, zbog teške ekonomske situacije, te je, zahvaljujući intervenciji ombudsmena, Centar za socijalni rad u Prijedoru obezbijedio sredstva za kupovinu proteze. Zbog neodobravanja troškova liječenja, u Centru za srce Tuzla BiH¹¹⁹ je nakon intervencije Institucije ombudsmena, žalioocu odobrena refundacija ugradnje aparata ICD kao i troškovi liječenja u bolnici.

Evidentiran je slučaj¹²⁰ kršenja prava na izbor porodičog ljekara i neovlaštenog izuzimanja i prebacivanja zdravstvenog kartona žaliteljice, njenog supruga i djeteta u drugu ambulantu, u kojem je, na zahtjev poslodavca, preispitivano korištenje bolovanja i liječenja u ambulanti, koja nije i ambulanta prema mjestu prebivališta žaliteljice i njene porodice. Nakon izdate preporuke kojom je naloženo Zavodu zdravstvenog osiguranja Zeničko-dobojskog kantona i ambulanti porodične medicine „Centar” Zenica da otklone radnje i postupanja koja su dovela do kršenja prava žaliteljice i njene porodice na slobodan izbor ljekara prema određenim zakonskim

¹¹⁴ Ž-LI-04-271/12; Ž-LI-04-230/11

¹¹⁵ Ž-BL-04-553/12

¹¹⁶ Ž-LI-04-99/10

¹¹⁷ Ž-LI-04-11/12

¹¹⁸ Ž-BL-04-184/12

¹¹⁹ Ž-SA-04-1152/12

¹²⁰ Ž-SA-06-227/12; P-185/12

propisima¹²¹. Načelnik Službe za porodičnu medicinu izvijestio je Instituciju da je provedena preporuka Institucije ombudsmena i da je riješeno pitanje liječenja podnositeljice žalbe. Međutim, žaliteljica je obavijestila Instituciju da nije postupljeno po preporuci, odnosno da je njen zdravstveni karton vraćen u izabranu ambulantu, ali ne i ljekaru kojeg je ona odabrala, a da zdravstveni kartoni muža i djeteta nisu vraćeni u raniju ambulantu iz čega se može zaključiti **da je preporuka djelimično ispoštovana.**

U istom predmetu primijećeno je da je Naredbom o ispunjavanju osnovnih uslova za priznavanje porodične medicine Zeničko-dobojskog kantona, kao podzakonskim aktom, propisano da će se do donošenja kantonalnog propisa pacijenti raspoređivati po timovima i ambulantom prema gravitacionom području odlukom direktora doma zdravlja. Kako kantonalni propis nikada nije donesen, može se konstatirati da se podzakonskim aktom derogira pravo utvrđeno postojećim zakonskim propisima, što je nedopustivo.

3.2.7. Komunalne usluge

U protekloj godini Institucija ombudsmena zaprimila je 71 žalbu koja se odnosila na komunalne usluge i djelatnosti. Svaki građanin mora imati odgovarajući životni standard što podrazumijeva snabdijevanje pitkom vodom, plinom, električnom energijom, odlaganje komunalnog otpada i slično. Upravo su to i razlozi zbog kojih su se građani obraćali žalbama.¹²² Generalno zapažanje Institucije ombudsmena u vezi sa zaprimljenim žalbama jeste monopolsko ponašanje javnih preduzeća. Na taj način, javna preduzeća mogu bez opravdanog razloga obustavljati¹²³ ili neredovno obavljati usluge ili povećavati cijene. Isto tako građani nemaju mogućnost da ponuđene uslove odbiju, odnosno da se za pružanje datih usluga obrate drugim subjektima. U jednom od predmeta korisnik usluga podnio je tužbu protiv Elektrodistribucije ZP "Elektrokrajine" a.d. Banja Luka, jer mu je obustavljena isporuka električne energije i pored redovnog plaćanja, te je zatražen monitoring Institucije, koja je prisustvovala zakazanom ročištu.¹²⁴

Zbog loše ekonomske situacije mnogi građani sve teže ispunjavaju svoje obaveze, jer nisu u mogućnosti redovno plaćati račune. Žalbom se obratila penzionerka koja nije mogla plaćati redovno komunalne usluge prema J.P. „Komunalno“ Livno¹²⁵ i našla se pred opomenom pred isključenje. Zahvaljujući intervenciji ombudsmena, komunalno preduzeće pristalo je da prihvati plaćanje u ratama za nastalo dugovanje, te je na taj način pokazalo spremnost da pomogne podnositeljici žalbe kao i građanima koji se nađu sličnim situacijama.

Sve veći broj građana obraća se ombudsmenima tražeći pomoć zbog dugovanja koja imaju prema javnim preduzećima, bilo da su to neplaćeni računi za plin, električnu energiju i vodu. U navedenim slučajevima bitno je istaći da, ukoliko se utvrdi da u predmetu postoji sudska odluka koja utvrđuje potraživanja prema određenom preduzeću, Institucija ombudsmena smatra da nema prostora za djelovanje, jer se radi o izvršenju sudske odluke.

Instituciji ombudsmena **još uvijek se obraćaju povratnici zbog problema u snabdijevanju energentima** koji su bitni za pristojan život, te se na taj način sprečava obnova i povratak građana, jer se godinama odugovlači posebno s uvođenjem električne energije u stambene objekte čak i u slučajevima gdje je priključak bio i prije rata.¹²⁶

¹²¹ Član 64. Zakona o zdravstvenom osiguranju i član 16. Zakona o pravima, obavezama i odgovornostima pacijenata

¹²² Ž-MO-04-31/12; Ž-MO-04-59/12; Ž-MO-05-91/12; Ž-MO-04-164/12; Ž-MO-05-128/12

¹²³ Ž-LI-04-173/12 i Ž-LI-04-174/12

¹²⁴ Ž-BL-04-228/12

¹²⁵ Ž-LI-04-56/12

¹²⁶ Ž-MO-04-92/12; Ž-MO-04-59/12; Ž-MO-05-62/12

Nadalje, zbog poplava i izlivanja voda u BiH vrlo često dolazi do zagađivanja okoliša u slučajevima kada se u blizini vodotoka nalaze neuređeni kanalizacioni sistemi. Zbog toga, ombudsmeni su uputili preporuku¹²⁷ Općini Cazin, u kojoj su ukazali na važnost održavanja protočnosti krakova rijeka i kanala. Naime, Zakonom o vodama propisana je obaveza jedinica lokalne samouprave za provođenje propisa koji se odnose na vode, što na posredan način zahtijeva da se reguliraju i komunalne djelatnosti propisane posebnim zakonom.

Žalbe koje su se odnosile na komunalne djelatnosti vrlo često su i u nadležnosti Ombudsmena za potrošače BiH, te je tako Institucija ombudsmena u prošloj godini ovoj instituciji prosljedila 11 žalbi na daljnje postupanje.¹²⁸

ILUSTRATIVNI PRIMJERI

Predmet Ž-SA-04-950/12

Podnosilac žalbe obratio se zbog konkursne procedure za prijem u radni odnos u JU Muzej Unsko-sanskog kantona Bihać na radno mjesto administrator. Nakon provođenja istražnog postupaka Institucija ombudsmena donijela je preporuku pod brojem P-178/12 zato što je utvrdila da komisija za prijem kandidata nije provela postupak na pravilan način, jer su bodovani i dokumenti koja nisu ni traženi konkursom i na taj način došlo je do favoriziranja primljene kandidatkinje. Također, u postupku istraživanja, Institucija ombudsmena utvrdila je da je zatraženo i uvjerenje o nekažnjavanju. Institucija ombudsmena pozvala se na mišljenje Agencije za zaštitu podataka BiH i saopćenje ombudsmena BiH prema kojem institucija ili organizacija, prilikom zapošljavanja, od kandidata nema pravo tražiti uvjerenje o nekažnjavanju. Muzej je dostavio pozitivan odgovor, navedeno je da je oglas za prijem u radni odnos poništen, da je to objavljeno u dnevnim novinama i da će Muzej ponovo raspisati konkurs uz uvažavanje preporuka ombudsmena BiH.

Predmet Ž-SA-04-178/12

Podnosilac žalbe obratio se zbog konkursne procedure za prijem u radni odnos državnog službenika, odnosno pomoćnika načelnika u jednoj od službi u Općini Novi Travnik. Navodi žalbe podnosioca ukazuju da je konkursna procedura okončana bez izabranog kandidata, iako se podnosilac žalbe nalazi jedini na listi uspješnih kandidata Agencije za državnu službu FBiH, za popunu radnog mjesta pomoćnika načelnika pri službi. Obavještenjem Agencije za državnu službu FBiH podnosilac žalbe informira se da je općinski načelnik izvijestio Agenciju za državnu službu FBiH da neće tražiti mišljenje Agencije o postavljenju kandidata, jer nema namjeru donijeti rješenje o postavljenju kandidata na navedenu poziciju. Nadalje, podnosilac žalbe je na obavještenje Agencije za državnu službu FBiH izjavio žalbu Odboru državne službe za žalbe FBiH. Odbor uvažava žalbu podnosioca i predmet vraća prvostepenom organu na ponovni postupak. U postupku istraživanja, Institucija ombudsmena se u više navrata obraćala načelniku Općine, koji je uredno dostavljao svoja izjašnjenja. Suština njegovih izjašnjenja može se sumirati na način da načelnik Općine smatra da podnosilac žalbe nije dovoljno dobar kandidat da bi bio zaposlen na mjesto pomoćnika, iako prema mišljenju Agencije ispunjava uslove konkursa. Nakon okončanja postupka istraživanja, Institucija ombudsmena je u predmetu podnosioca žalbe utvrdila da načelnik nije poštovao zakonske procedure, te je donijela preporuku koju je uputila Općini Novi Travnik, Odboru državne službe za žalbe FBiH i Agenciji za državnu službu FBiH i preporučila da načelnik Općine Novi Travnika postupi u skladu s određenim zakonskim propisima. Agencija za državnu službu FBiH dostavila je odgovor da je postupila u skladu s preporukom i izdala

¹²⁷ Ž-SA-05-920/12

¹²⁸ Ž-SA-04-565/12; Ž-SA-05-1085/12; Ž-SA-04-853/12; Ž-SA-04-1227/12; Ž-SA-05-927/12

mišljenja o postavljenju podnosioca žalbe na poziciju pomoćnika načelnika. Kako načelnik Općine Novi Travnik nije postupio po preporuci, Institucija ombudsmena je, u skladu sa svojim zakonskim ovlaštenjima, uputila obavještenje neposredno višem organu, odnosno Općinskom vijeću. Općinsko vijeće dostavilo je odgovor u kojem obrazlaže da je za poslove zapošljavanja isključivo nadležan načelnik. Dakle, ovaj primjer navodi se kao očigledan u pogledu negiranja Općine Novi Travnik preporuka ombudsmena BiH.

Predmeti Ž-LI-04-173/12, Ž-LI-04-174/12

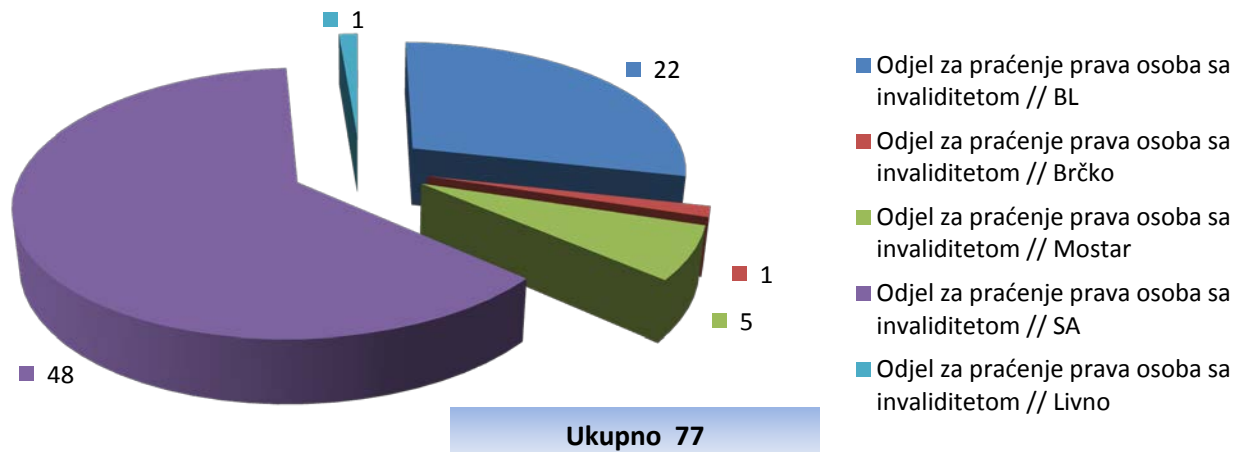
Žalioci su u žalbama istakli da im je JP „Komunalac“ Drvar isključio vodu, iako redovno plaćaju račune. Razlog za isključenje je to što nekoliko stanara ne plaćaju račune. U postupku istraživanja, ukazano je da se komunalne usluge u pravilu ne mogu uskratiti korisniku. Odnosno, izuzetno mogu, ali pod uslovom da tehničke mogućnosti dozvoljavaju uskraćivanje komunalnih usluga, a da se time ne ugrožavaju drugi korisnici komunalnih usluga. Nakon reagiranja Institucije ombudsmena odgovorna strana izvršila je priključenje na vodovodnu mrežu zgrada u kojima žive žalioци, a neuredne platiše je utužila.

Predmet Ž-LI-04-45/12

Žaliteljica je nakon smrti muža koji je vodio samostalnu trgovačku radnju ostala bez primanja pa je podnijela zahtjev za porodičnu penziju. Zahtjev je odbijen jer je muž ostao dužan 20.000 KM na ime doprinosa. Nakon intervencije ombudsmena, žaliteljica i Federalni zavod MIO-Administrativna služba u Livnu postigli su vansudsko poravnanje pa je stranka ostvarila pravo na penziju uz određene mjesečne odbitke.

3.3. ODJEL ZA PRAĆENJE PRAVA OSOBA S INVALIDITETOM

Odjel za praćenje prava osoba s invaliditetom (u daljnjem tekstu: Odjel) Institucije ombudsmena za ljudska prava BiH rješava individualne i grupne žalbe u vezi s kršenjem prava osoba s invaliditetom, pokreće i rješava po službenoj dužnosti uočena kršenja prava osoba s invaliditetom, te s ciljem osiguranja njihove zaštite donosi preporuke kojima ukazuje domaćim organima vlasti na obavezu poštivanja svih obaveza utvrđenih zakonodavstvom u BiH, kao i obaveza koje je BiH preuzela ratifikacijom Konvencije UN-a o pravima osoba s invaliditetom s Fakultativnim protokolom, Standardnim pravilima za izjednačavanje mogućnosti za osobe s invaliditetom, Akcionim planom Vijeća Evrope za promoviranje i puno učešće osoba s invaliditetom u društvu, na ravnopravnoj osnovi s drugima.

Dijagram 12: Pregled zaprimljenih žalbi u Odjelu za praćenje osoba s invaliditetom u 2012. godini po uredima

3.3.1. Analiza zaprimljenih žalbi

U odnosu na ukupan broj predmeta koji su bili u radu Odjela, na kršenja prava osoba s invaliditetom odnosi se **136 žalbi** od kojih je preneseno iz 2010. i 2011. godine 59 žalbi, a tokom 2012. godine zaprimljeno je ukupno 77 žalbi, od čega 22 žalbe u Glavnom uredu Banja Luka, jedna u Uredu Brčko, jedna u uredu Livno, pet u Uredu Mostar i 48 u Uredu Sarajevo.

Tokom 2012. godine ukupno su riješene 94 žalbe, a ostale su neriješene 42 žalbe, od čega 19 žalbi iz 2010. i 2011. godine i 23 žalbe iz 2012. godine.

R.br.	Način okončanja	Predmet i 2012.	Predmeti 2010. i 2011.	Ukupno
1	U toku intervencije ombudsmena	18	19	37
2	Preporukom ombudsmena	0	9	9
3	Nezainterasiranost stranke za dalje vođenje postupka	10	4	14
4	Neprihvatljiva žalba	17	1	18
5	Na drugi način	8	7	15
6	Nenadležnost i ustupanje predmeta nadležnom organu	1	0	1
7	Proslijeđen drugom uredu ombudsmena	0	0	0
8	Specijalnim izvještajem	0	0	0
9	Ukupno	54	40	94

Tabela 9: Prikaz postupanja ombudsmena po žalbama u Odjelu za praćenje prava osoba s invaliditetom prema načinu okončanja predmeta

Od ukupno 18 neprihvatljivih žalbi, 12 žalbi bilo je neosnovano, jedna žalba odnosila se na već razmatrane činjenice, jedna žalba na nekorištenje – propuštanje korištenja redovnih pravnih sredstava i jedna žalba na narušavanje legitimnih prava treće osobe, te žalbe na ostale slučajeve.

Od 136 žalbi koje su bile u radu, u toku 2012. godine arhivirane su ukupno 94 žalbe, pri čemu je arhivirano iz 2010. godine 14 žalbi, 2011. godine 26 žalbi i iz 2012. godine 54 žalbe.

Poredeći broj predmeta/žalbi koje su zaprimljene tokom 2012. godine, može se konstatirati da je u odnosu na 2011. godinu došlo do smanjenja broja žalbi, jer je **Institucija ombudsmena reagirala promptno na uočene probleme izradom Specijalnog izvještaja o pravima osoba s invaliditetom**¹²⁹. Federalno ministarstvo rada i socijalne politike je tokom realiziranja preporuka iz izvještaja u prethodnom periodu podnosiocima žalbi izvršilo isplate naknada i preduzelo mjere na efikasnijem vođenju drugostepenog postupka, a tokom 2011. godine izvršena je isplata 15.533 osoba s invaliditetom (korisnici prema „starom zakonu“), što u novčanim sredstvima iznosi 43,995.832,97 KM. Za preostali dug prema korisnicima koji iznosi 14,078.183,72 KM Ministarstvo je sačinilo Prijedlog zakona o načinu izmirenja obaveza nastalih na osnovu Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice s djecom.

Kako su u toku 2012. godine rješavane žalbe i iz prethodnih godina, uočeno je da su žalbe podnošene iz sljedećih razloga: zbog nalaza i ocjena zdravstvenog stanja¹³⁰, neisplaćivanje naknada za ličnu invalidninu¹³¹, utvrđivanja prestanka prava na ličnu invalidninu¹³², neisplate invalidnine i ortopedskog dodatka¹³³, propusta u toku priznavanja prava po osnovu invaliditeta,¹³⁴ dugotrajnog vođenja drugostepenog postupka po žalbama¹³⁵, neisplaćivanja troškova smještaja osoba s invaliditetom u ustanove¹³⁶, žalbe na troškove Instituta za ocjenu radne sposobnosti¹³⁷, nerješavanje o pravima u zakonskom roku¹³⁸, zbog arhitektonskih barijera¹³⁹, stambenog zbrinjavanja¹⁴⁰, odbijanja zahtjeva za sufinansiranje nabavke pomagala¹⁴¹, ostvarivanja prava na zdravstvenu zaštitu¹⁴², raspoređivanje na druge poslove zbog umanjene radne sposobnosti¹⁴³, neadekvatne zaštite prava boraca¹⁴⁴ i dr.

U Odjelu u 2012. godini izdato je ukupno 10 preporuka, od čega su dvije preporuke realizirane, jedna nije realizirana, u pet slučajeva s odgovornim organima uspostavljena je saradnja¹⁴⁵, dok za dvije preporuke nije dostavljeno izjašnjenje - odgovor¹⁴⁶.

¹²⁹ http://www.ombudsmen.gov.ba/materijali/publikacije/Invaliditet_BOS.pdf

¹³⁰ Ž-SA-02-54-1/10, Ž-SA-02-139/12, Ž-SA-02-421/12,

¹³¹ Ž-SA-02-83/10, Ž-SA-02-190/10, Ž-SA-02-254/10, Ž-SA-02-111/11, Ž-SA-02-9/12, Ž-SA-02-17/12, Ž-SA-02-192/12, Ž-SA-02-373/12, Ž-SA-02-461/12, Ž-SA-02-1395/12,

¹³² Ž-SA-02-145/10, Ž-SA-02-226/10., Ž-SA-02-81/11, Ž-SA-02-200/11, Ž-SA-02-53/12, Ž-SA-02-283/12, Ž-SA-02-913/12,

¹³³ Ž-SA-02-161/10,

¹³⁴ Ž-SA-02-162/10, Ž-SA-02-185/10, Ž-SA-02-186/10, Ž-SA-02-161/12, Ž-SA-02-362/12, Ž-SA-02-411/12, Ž-SA-02-686/12, Ž-SA-02-1179/12, Ž-SA-02-1306/12, Ž-MO-02-161/12, Ž-MO-02-51/12, Ž-MO-02-44/12, Ž-MO-05-25/12.

¹³⁵ Ž-SA-02-21/12, Ž-SA-02-22/12,

¹³⁶ Ž-SA-02-528/12,

¹³⁷ Ž-SA-02-695/12, Ž-SA-02-1399/12,

¹³⁸ Ž-SA-02-837/12, Ž-SA-02-1117/12, Ž-SA-02-1193/12, Ž-SA-02-1345/12,

¹³⁹ Ž-SA-02-1045/12, Ž-SA-02-1240/12, Ž-BL-02-81/12, Ž-BL-437/12

¹⁴⁰ Ž-SA-02-1323/12, Ž-SA-02-1397/12,

¹⁴¹ Ž-LI-02-152/12

¹⁴² Ž-BL-02-554/11

¹⁴³ Ž-SA-04-1112/12

¹⁴⁴ Ž-MO-02-65/12,

¹⁴⁵ P-97/12, P-117/12, P-159/12, P-214/12, P-215/12

¹⁴⁶ P-65/12, P-156/12

I u ovoj godini zaprimljene su žalbe koje se odnose se **na dug period čekanja da Institut za medicinsko vještačenje zdravstvenog stanja** (u daljnjem tekstu: Institut) **provede vještačenje zdravstvenog stanja**, ili da okonča postupak po žalbi izjavljenoj na rješenje Instituta o ocjeni invalidnosti¹⁴⁷. Kao i u prethodnim izvještajnim periodima evidentirano je da Institut ne dostavlja izjašnjenja na traženje Institucije ombudsmena, niti realizira izdate preporuke Institucije, zbog čega su ombudsmeni, u skladu sa svojim nadležnostima, preduzeli mjere i o tome obavijestili osnivača - Vladu Federacije BiH¹⁴⁸.

Također, Institut još nikada Instituciji ombudsmena nije dostavio izjašnjenja o razlozima i okolnostima zbog kojih u slučajevima revizije zdravstvenih stanja korisnika nakon donošenja novih nalaza i mišljenja dolazi do umanjenja postotka invaliditeta u odnosu na prvobitni nalaz, a što za posljedicu ima gubitak ranije stečenih prava. Posebno napominjemo da je iz žalbenih navoda i iz razgovora s klijentima – osobama s invaliditetom **evidentan visok stepen nezadovoljstva odnosom stručnih timova Instituta koji rade reviziju ocjene zdravstvenog stanja**, a za koje se navodi da rade površno, da ne rade sve neophodne provjere, zbog čega nemaju ni objektivnu sliku zdravstvenog stanja, da ne tretiraju adekvatno i jednako sve osobe s invaliditetom, kao i da često ne rade kao timovi, nego u ime tima jedan ljekar radi reviziju i ocjenu stanja.

Nastavlja se dosadašnja praksa Instituta da ne provodi vještačenja zdravstvenog stanja sve dok pojedinci - korisnici prava ne izvrše uplatu troškova vještačenja, iako o tome postoji presuda Ustavnog suda Federacije BiH¹⁴⁹ kojom je utvrđeno da je Uredba o plaćanju troškova medicinskog vještačenja iz oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja u nesaglasnosti sa Ustavom FBiH, te stav Suda da se presuda ne može primjenjivati od 6.9.2011. do zakonskog reguliranja ove materije, a najkasnije u roku od tri mjeseca od dana objavljivanja presude u službenim glasilima.

Iako su ombudsmeni 9.12.2011. uputili preporuku Vladi Federacije BiH, Federalnom zavodu za PIO/MIO osiguranje Mostar i Institutu za medicinsko vještačenje zdravstvenog stanja u Sarajevu da Vlada FBiH što prije regulira pitanje plaćanja troškova medicinskog vještačenja, to do sada nije urađeno.

Također je uočena pojava da se u posljednje vrijeme pojavljuju žalbe osoba, bivših pripadnika HVO-a, kojima je nakon rata priznat status ratnog vojnog invalida kao posljedice ranjavanja i zarobljavanja s pripadajućim pravima. Isti status potvrđen je tokom 2006. godine, ali su nakon revizije koju je provelo Federalno ministarstvo za pitanja boraca i invalida odbrambeno-oslobodilačkog rata FBiH donesena rješenja kojima se ukida status RVI-a s pripadajućim pravima, zbog čega su prinuđeni voditi postupke pred sudovima i podnositi žalbe za zaštitu prava Instituciji ombudsmena.¹⁵⁰

Treba navesti da je u 2012. godini po službenoj dužnosti, ali i na osnovu pojedinačnih žalbi Institucija ombudsmena rješavala žalbe **koje se odnose na problematiku pristupačnosti**.¹⁵¹ Ovim putem ističemo da je BiH potpisnica i niza međunarodnih dokumenata kojima se štite prava osoba s invaliditetom, a kao jedno od osnovnih prava navodi se i pravo na pristupačnost. Konvencija UN-a o pravima osoba s invaliditetom koja je usvojena zajedno s Fakultativnim protokolom u članu 9. ističe obavezu države članice da osobama s invaliditetom omogući

¹⁴⁷ Ž-SA-02-1562/10, Ž-SA-02-1190/10,, Ž-SA-02-924/10,, Ž-SA-02-348/11,

¹⁴⁸ Ž-SA-02-654/11, Ž-SA-02-519/10,

¹⁴⁹ U-33/10 od 05.04.2011. godine

¹⁵⁰ Ž-SA-02-362/12, Ž-MO-02-25/12

¹⁵¹ Ž-SA 02- 1283/11, Ž-SA-02-1045/12, Ž-SA-02-1240/12, Ž-BL-02-81/12, Ž-BL-437/12, Ž-SA-02-733/12

nezavisno življenje i potpuno učešće u svim oblastima života. Također, potrebno je da država preduzima odgovarajuće mjere kako bi im osigurala pristup, na ravnopravnoj osnovi s drugim osobama, izgrađenom okruženju, prijevozu, informacijama i komunikacijama, uključujući informacijske i komunikacijske tehnologije i sisteme, kao i ostaloj opremi, prostorima i uslugama namijenjenim javnosti, kako u urbanim tako i u ruralnim područjima. Te mjere, koje uključuju identifikaciju i uklanjanje prepreka i barijera pristupačnosti, odnose se, između ostalog na (a) građevine, puteve, prijevoz i druge zatvorene i otvorene prostore, uključujući škole, stambene objekte, zdravstvene ustanove i radna mjesta; (b) informacije, komunikacije i druge usluge, uključujući elektronske usluge i službe hitnih intervencija.

Države potpisnice također su dužne preduzeti odgovarajuće mjere radi:

- (a) razvijanja, širenja i praćenja provođenja minimalnih standarda i smjernica za pristupačnost prostora i usluga otvorenih ili namijenjenih javnosti;
- (b) osiguravanja da privatna pravna lica koja pružaju prostore, sredstva i usluge otvorene ili namijenjene javnosti vode računa o svim aspektima pristupačnosti za osobe s invaliditetom;
- (c) pružanja obuke svim relevantnim subjektima i akterima o pitanjima pristupačnosti s kojima se suočavaju osobe s invaliditetom;
- (d) osiguravanja natpisa na Braillevom pismu i u lako čitljivom i razumljivom obliku u zgradama i drugim prostorima otvorenim za javnost;
- (e) osiguravanja oblika lične pomoći i posrednika, uključujući vodiče, čitače i tumače znakovnog jezika, kako bi se olakšao pristup javnim objektima i prostorima otvorenim za javnost;
- (f) promoviranja drugih odgovarajućih oblika pomoći i podrške osobama s invaliditetom, kako bi im se osigurao pristup informacijama;
- (g) promoviranja pristupačnosti osobama s invaliditetom novih informacijskih i komunikacijskih tehnologija i sistema, uključujući internet;
- (h) promoviranja oblikovanja, razvoja, proizvodnje i distribucije dostupnih informacijskih i komunikacijskih tehnologija i sistema u ranoj fazi, tako da te tehnologije i sistemi postanu pristupačni uz minimalne troškove.

Razmatrane žalbe uglavnom su se odnosile na postojanje arhitektonskih barijera, neoznačenih i neozvučenih pješačkih prelaza pa su aktivnosti Institucije bile usmjerene na zahtjeve prema organima da u skladu s postojećim zakonodavstvom **osiguraju primjene tehničkih rješenja u projektiranju i građenju građevina**, kojima se osobama s invaliditetom i osobama smanjene pokretljivosti osiguraju nesmetan pristup, kretanje, boravak i rad u tim građevinama na jednakom nivou kao i ostalim osobama, posebno građevinama upravne i slične namjene, zdravstveno-socijalne i rehabilitacijske namjene, odgojne i obrazovne namjene, kulturne namjene, građevinama u kojoj učestalo borave osobe s invaliditetom, prostorima i površinama javne namjene (pješački trg, ulica, staza u parku, dječjem igralištu i šetalištu, pješački mostovima, ulični prijelazima i sl. i građevinama saobraćajne, sportske, zabavne, vjerske i sakralne namjene).

Također je po službenoj dužnosti provjeravan način osiguranja mehanizama pristupačnosti osoba s invaliditetom izbornom procesu¹⁵², prilikom čega je utvrđeno da je dostupnost izbornih mjesta osobama s invaliditetom i način njihovog glasanja uz pomoć druge osobe osigurana donošenjem Uputstva o vrstama, načinu i rokovima za određivanje biračkih mjesta¹⁵³ i Pravilnika o načinu provođenja izbora u BiH¹⁵⁴, čime je osigurano učešće u političkom i javnom životu iz člana 29. Konvencije UN-a o pravima osoba s invaliditetom u formalnom smislu, ali je

¹⁵² Ž-SA-02-733/12

¹⁵³ Član 6. Stav 3. - Sl. glasnik BiH, br.30/10

¹⁵⁴ Članovi 35.stav 1. i 2. i član 38. stav 1. Sl. glasnik BiH, br.30/10,71/10 i 22/11

izostala mogućnost provjere da li se navedeni podzakonski akti i dosljedno provode tokom izbornog procesa.

Osiguranje pristupačnosti je stalni zadatak i obaveza organa vlasti na svim nivoima države, jer je Bosna i Hercegovina tek započela aktivnosti na provođenju Konvencije UN-a, koju je ratificirala.

Želimo istaći podršku i zahvalnost Federalnom ministarstvu rada i socijalne politike koje je svojom spremnošću, saradnjom i određenim finansijskim sredstvima pomoglo u organizaciji i realizaciji projekata koje su provodile nevladine organizacije u BiH, kao što su „Stanovanje u lokalnoj zajednici uz podršku“, „Pokušaj biti ja“ aktivno učestvovalo u kampanji „Djelujmo zajedno“ i dr., te na taj način potaklo saradnju i stvaranje partnerstva među postojećim udruženjima osoba s invaliditetom i ublažilo posljedice socijalne isključenosti, te doprinijelo senzibiliziranju javnosti za prisustvo osoba s invaliditetom u zajednici i probleme s kojima se svakodnevno susreću, ali i naglaskom na mogućnosti kojima takve osobe raspolažu.

Za svaku pohvalu je i rad postojećih organizacija i udruženja koja okupljaju osobe s invaliditetom, a koje kroz svoje projekte doprinose sagledavanju postojećeg stanja i okruženja u kojem žive osobe s invaliditetom, te svojim aktivnostima ukazuju na stanje u oblasti zakonodavstva, njegove primjene, predlaganju mjera i izmjena zakona, te doprinose unapređenju stanja u svim segmentima, od inkluzije u obrazovanju, socijalne uključenosti, zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja, ukazivanja na barijere i njihovo otklanjanje.

Također, želimo ukazati na značaj, izuzetne napore i finansijsku pomoć koju organizacija SHIA - Sweden organisations of Disabled Persons International Aid Association, Predstavništvo u BiH, preuzima u provođenju projekta "Monitoring prava osoba s invaliditetom i provođenja Konvencije UN-a o pravima osoba s invaliditetom", čiji rezultati i pokazatelji će, osim zakonodavnog okvira, uspostaviti bazu podataka osoba s invaliditetom, snimiti postojeće stanje u BiH na bazi anketa koje su provela udruženja, te educirati osobe s invaliditetom i njihova udruženja o procesu i izradi izvještaja u sjeni o stanju u Bosni i Hercegovini.

ILUSTRATIVNI PRIMJERI

Predmet Ž-MO-02-161/12.

Podnosilac žalbe nije imao saznanja o stanju postupka u predmetu pred Kantonalnim sudom Sarajevo, u kojem se odlučuje o njegovim pravima po osnovu invalidnosti. Na traženje Institucije, došao je odgovor predsjednice Kantonalnog suda Sarajevo da je određen termin kada će se predmet/konkretan slučaj uzeti u rad, čime je otklonjena povreda prava iz žalbe.

Predmet Ž-SA-02-596/12

Podnosilac žalbe dostavio je žalbu u kojoj navodi da mu je firma uručila odluku o prestanku radnog odnosa, koju je prihvatio uz otpremninu i preporuku za invalidsku penziju, ne znajući za posljedice otkaza. Nakon obraćanja udruženju invalida za pomoć, utvrđeno je da se radi o osobi s mentalnim smetnjama koja nije u stanju sagledati posljedice otkaza, a u međuvremenu nije ostvarila ni invalidsku penziju. Nakon ispitivanja žalbenih navoda i dostavljene dokumentacije Institucija ombudsmena BiH uspostavila je kontakt s direktorom firme i predsjednicom udruženja invalida ZHŽ, koji su pokazali spremnost da pronađu zajedničko rješenje i prevaziđu nastalu situaciju.

Predsjednica Udruženja invalida ZHŽ obavijestila je Instituciju da je, nakon kompletiranja medicinske dokumentacije i zajedničke posjete komisiji za utvrđivanje zdravstvenog stanja,

podnosiocu žalbe utvrđena ocjena i stepen invaliditeta od 100% te da će ostvariti pravo na invalidsku penziju.

Predmet Ž-SA-04-1045/12

Žaliteljica, koja je majka djeteta koje je 100% invalid, koje ne čuje, ne hoda, ne govori i koja bez pomoći roditelja ne može ništa samostalno uraditi, obratila se Instituciji ombudsmena navodeći da živi na prvom spratu kuće, te da stepenice predstavljaju veliki problem za zdravstveno stanje djeteta, jer nisu u mogućnosti izvoditi dijete u šetnju. Neophodna je izgradnja pristupne rampe za šta nemaju sredstva. Nakon upućivanja akta Institucije ombudsmena podnositeljica žalbe obavijestila je Instituciju da je Općina Stari grad Sarajevo osigurala finansijska sredstva za izgradnju prilazne rampe.

Predmet Ž-SA- 02- 375/11

U žalbi dijela članova Udruženja osoba s invaliditetom s područja Kantona Sarajevo navodi se da je Skupština udruženja na sjednici donijela odluku o opozivu člana i predsjednika Upravnog odbora, jer više od polovine mandata nije bio u državi, a time nije ni obavljao svoje dužnosti. Opoziv ranijeg člana i imenovanje novoga izglasani su i usvojeni jednoglasno na sjednici Skupštine. Udruženje je 2010. godine podnijelo zahtjev Kantonalnom ministarstvu pravde za upis promjena u registar udruženja, sa svim propisanim obrascima i Odlukom Skupštine.

Kako predsjednica Udruženja nije bila zadovoljna odlukama koje je donijela Skupština Udruženja, od 2010. godine opstruira realizaciju donesenih odluka u čemu je podržavaju kantonalna ministarstva nadležna za socijalnu politiku, pravdu i upravu.

Podnosioci žalbe smatraju da službene osobe resornih ministarstava, zbog neregularnog postupanja, omogućavaju da pojedini članovi Udruženja koriste prostorije, pečat i imovinu na način koji nije i opći stav članova Skupštine Udruženja, što dovodi do kršenja ljudskih prava i sloboda, zloupotrebi, samovoljnim postupcima, greškama i načinu provođenja zakona koji vodi do nepravедnog ishoda za dio članstva Udruženja.

Nakon izdavanja tri preporuke, zbog nesaradnje, neprovođenja preporuke u smislu izvršenja obaveza nadzora nad praćenjem rada udruženja iz segmenta socijalnih djelatnosti, i nadzora u osiguranju funkcioniranja udruženja u skladu s relevantnim zakonodavstvom, te neizvršavanja preporuke od nadležnih ministarstava u pogledu preispitivanja odgovornosti službenih osoba za donesene odluke i učinjena kršenja procedura i pozitivnog zakonodavstva, kao i otklanjanja dilema i nejasnoća u pogledu svojih nadležnosti i suštine nadzora koji je propisan Zakonom o udruženjima i fondacijama, kao *lex specialis* zakonu, **preporuke do danas nisu ispoštovane**, iako Ministarstvo za rad i socijalnu politiku Kantona Sarajevo i pored spoznaje o problemima u funkcioniranju udruženja redovno doznava finansijska sredstva iz kojih se finansira rad udruženja. Proizilazi da je ostavljeno na volju Ministarstvu da, zavisno od situacije i slučaja koji je u pitanju, proizvoljno odluči kada će i da li će vršiti nadzor, a kada se traži da spriječi dalje nezakonitosti i razjedinjavanje interesa članova udruženja, ono se ponaša kao nenadležni organ.

3.4. ODJEL ZA PRAĆENJE PRAVA NACIONALNIH, VJERSKIH I DRUGIH MANJINA

Odjel za praćenje prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina (u daljnjem tekstu: Odjel) formiran je 2009. godine radi zaštite prava pripadnika nacionalnih, vjerskih i drugih manjina. U nadležnost Odjela spada primanje i razmatranje žalbi u kojima podnosioci navode da su im povrijeđena prava kao pripadnicima manjina. Između ostalog, Odjel, u ime Institucije ombudsmena, priprema izvještaje koji se odnose na provođenje Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina i Evropske povelje o regionalnim i manjinskim jezicima¹⁵⁵, različite dokumente i upitnike proslijeđene od organa vlasti u BiH a koji se odnose na pitanja manjina¹⁵⁶. Isto tako, Odjel, po uputstvima ombudsmena, učestvuje u sačinjavanju odgovora na pitanja medija i drugih zainteresiranih lica o pravima manjina uz saradnju sa službenicima za informiranje Institucije ombudsmena.

U 2012. godini Odjel je **registrirao 17 žalbi** koje su se odnosile na povrede prava manjina, a kao i u prethodnim godinama¹⁵⁷, **taj broj ne može biti objektivan indikator stanja prava ovih grupa, kao ni broja njihovih obraćanja**. Naime, određen broj žalbi se, s obzirom da pripadnici manjina navode da su izloženi diskriminaciji, registrira u nadležnost Odjela za eliminaciju svih oblika diskriminacije¹⁵⁸, te u jednom broju predmeta koji se odnose na ekonomsko-socijalna prava u nadležnost Odjela za ekonomska, socijalna i kulturna prava¹⁵⁹.

Naravno, postoji i suprotni primjeri, kada bismo mogli utvrditi da su određeni predmeti koji su registrirani u Odjelu spadali jednim dijelom u nadležnost drugih odjela, kao na primjer Odjela za praćenje prava djece¹⁶⁰.

Navedene dileme s kojima se Institucija ombudsmena suočava pri registraciji predmeta i davanju predmeta u rad različitim odjelima nisu neobične uzimajući u obzir kompleksnost legislative u BiH, te brojne probleme koji prate bosanskohercegovačko društvo u postratnom i periodu tranzicije, te nisu rijetki slučajevi da se pojedine osobe koje upućuju žalbe Instituciji ombudsmena mogu svrstati u više kategorija.

Svakako, moramo uzeti u obzir i da je Institucija ombudsmena relativno nedavno 2009. godine formirala sve odjele, te da se tek četiri godine vrši registracija predmeta po odjelima i da će u narednom periodu biti otklonjene i razriješene sve eventualne dileme pri davanju predmeta u nadležnost pojedinih odjela.

Uvidom u zaprimljene žalbe evidentno je da su u 2012. godini **najviše bile zastupljene žalbe koje se odnose na političko-građanska prava manjina**. Tako je u 2012. godini Institucija ombudsmena zaprimila žalbu Vijeća nacionalnih manjina Federacije BiH¹⁶¹, Savjeta nacionalnih manjina u Narodnoj skupštini Republike Srpske¹⁶², kao i žalbu na način izbora članova Vijeća nacionalnih manjina BiH¹⁶³.

¹⁵⁵ U prethodnom periodu Institucija ombudsmena učestvovala je u izradi periodičnih izvještaja koje BiH dostavlja Vijeću Evrope

¹⁵⁶ Institucija ombudsmena je u 2012. godini dostavljala odgovore na materijale koji se odnose na provođenje akcionih planova za zapošljavanje i zdravstvenu zaštitu Roma

¹⁵⁷ Godišnji izvještaji Institucije ombudsmena iz 2010. i 2011. godine

¹⁵⁸ Kao primjer možemo navesti broj Ž-SA-06-386/12

¹⁵⁹ Kao primjer možemo navesti predmet Ž-SA-05-965/12

¹⁶⁰ Predmet Ž-BL-03-831/12

¹⁶¹ Broj predmeta Ž-SA-03-58/12

¹⁶² Broj predmeta Ž-BL-03-324/12

¹⁶³ Broj predmeta Ž-SA-03-1309/12.

Navedene žalbe imaju svoje specifičnosti i odnose se na odluke koje donose predstavnička tijela; bilo da su u pitanju njihovi akti kojima se reguliraju status i naknade članova Vijeća nacionalnih manjina Federacije BiH¹⁶⁴, ili se odnose na odluke koje su donijela predstavnička tijela jedinica lokalne samouprave, u ovom predmetu Skupštine općine Doboj, povodom izmjena statuta kojima se uređuje broj mjesta zagarantiranih pripadnicima nacionalnih manjina¹⁶⁵, kao i načina izbora članova¹⁶⁶ Vijeća nacionalnih manjina iz grupa koje nisu izričito navedene u Zakonu o zaštiti pripadnika nacionalnih manjina¹⁶⁷.

Institucija ombudsmena, uzimajući u obzir specifičnosti tih predmeta, kao i činjenicu da se odluke predstavničkih tijela mogu razmatrati samo u posebnim slučajevima (kada npr. predstavničko tijelo donosi odluke van svoje nadležnosti ili krši druge propise), pomno je pratila i razmatrala ove i slične predmete, a uzimajući u obzir da se radi o funkcioniranju, izboru ili predmetima upućenim od konsultativnih tijela.

Tom prilikom Institucija ombudsmena uzima u obzir i Komentar broj 2. Savjetodavnog komiteta za Okvirnu konvenciju za zaštitu nacionalnih manjina¹⁶⁸ Vijeća Evrope koji se odnosi na djelotvorno učešće pripadnika nacionalnih manjina u kulturnom, socijalnom i ekonomskom životu i u javnim poslovima, a u vezi s članom 15. Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina koji glasi: "*Strane ugovornice stvorit će uslove potrebne za djelotvorno učešće pripadnika nacionalnih manjina u kulturnom, društvenom i ekonomskom životu i javnim odnosima, a posebno onim koji se na njih odnose.*"

Institucija ombudsmena je već navedenu tematiku razmatrala u prethodnom periodu, provodeći istragu u 2010. godini o donošenju zakona na kantonalnom nivou o pravima pripadnika nacionalnih manjina¹⁶⁹. Iz tog razloga Institucija ombudsmena će i dalje nastaviti i u skladu sa svojim nadležnostima saradivati s različitim konsultativnim mehanizmima.

Isto tako, u 2012. godini prisutne su žalbe koje su se odnosile na primjenu Izbornog zakona BiH, odnosno na izbor pripadnika nacionalnih manjina u općinska vijeća i skupštine općina¹⁷⁰, koje je Institucija ombudsmena razmotrila, te nije utvrdila povrede prava.

Odjel za manjine je u toku 2012. godine, za razliku od prethodnih godina, aktivnije prišao otvaranju *ex officio* predmeta, istraživao nabavku i distribuciju udžbenika djeci pripadnicima romske nacionalne manjine¹⁷¹, zastupljenost tema koje se odnose na manjine u programima javnih emitera¹⁷², te pitanje registracije određenih vjerskih grupa¹⁷³.

Navedene teme uzimali smo zbog njihove aktuelnosti. Nesporna je činjenica da se ne može očekivati poboljšanje stanja romske populacije ukoliko vlasti u BiH ne pronađu programe i mjere koje će za posljedicu imati što veći broj djece Roma koja se upisuju i završavaju osnovnu i srednju školu, te se isto tako upisuju i na fakultete.

¹⁶⁴ Ž-SA-03-58/12

¹⁶⁵ Ž-BL-03-324/12

¹⁶⁶ Ž-SA-03-1309/12

¹⁶⁷ "Službeni glasnik BiH", br. 12/03, 76/05 i 93/08

¹⁶⁸ Usvojen 27.02.2008. godine

¹⁶⁹ Godišnji izvještaj Institucije ombudsmena za 2010. godinu.

¹⁷⁰ Tako je Institucija ombudsmena, osim navedenog predmeta koji se odnosio na Statut Skupštine općine Doboj, razmatrala i žalbu broj Ž-SA-03-347/12 koja se odnosila na statut Općinskog vijeća Ilijaš, te Ž-SA-03-367/12 koja se odnosi na više predstavničkih tijela u jedinicama lokalne samouprave

¹⁷¹ Predmet broj Ž-SA-03-43/12

¹⁷² Predmet broj Ž-SA-03-44/12

¹⁷³ Predmet broj Ž-SA-03-1307/12

Navedena tematika izuzetno je kompleksna, te je jedna od njenih komponenti i obezbjeđivanje udžbenika i školskog pribora. Ipak, ta mjera nije sama po sebi dovoljna nego je potrebno učesće šire zajednice, nevladinog sektora i samih roditelja. Kao dobar primjer aktivnosti koje treba preduzeti možemo navesti tekst "Podrška obrazovanju Romske djece u Bijeljini"¹⁷⁴, u kojem su opisana iskustva UNHCR-a i nevladine organizacije *Suedost* u provođenju programa koji je za cilj imao povećanje broja romske djece upisane u osnovnu školu u Općini Bijeljina.

Isto tako način na koji kroz medije javnost biva upoznata s problemima s kojima se suočavaju manjine, posebno Romi, od suštinske je važnosti, ne samo zbog uklanjanja predrasuda, već i posvećivanja dovoljno pažnje javnosti problemima s kojima se susreću različite grupe, te prezentiranju šire javnosti brojnih drugih aktivnosti (počevši od kulturnih događaja, publicistike, različitih folklornih smotri i slično). Ombudsmeni posebno žele istaći kao pozitivan primjer pojavu portala manjine.ba, koji tematiku nacionalnih manjina i drugih grupa čini dostupnim mlađim ljudima koji su skloniji tražiti informacije putem interneta, te drugih publikacija kao što je časopis za promociju romske zajednice u BiH "Amaro Drom".

Institucija ombudsmena nastavila je kao i u prethodnom periodu, u okviru svojih nadležnosti, pratiti realizaciju akcionih planova za rješavanje pitanje Roma, posebno Akcionog plana za stambeno zbrinjavanje Roma, te je, u okviru projekta "Stambeno zbrinjavanje Roma u BiH u 2012. godini", Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH potpisalo ugovore i memorandume u ukupnoj vrijednosti od 2.150.000, KM.¹⁷⁵

Na kraju se moramo osvrnuti na temu koja je najviše spominjana u javnosti i u izvještavanju o pravima manjina u 2012. godini u BiH, a **odnosi se na provođenje presude Evropskog suda za ljudska prava Sejdić i Finci protiv BiH**. Ombudsmeni BiH zalažu se za poštivanje i provođenje presuda svih sudova, te se nadamo da će ona biti provedena u 2013. godini.

ILUSTRATIVNI PRIMJERI

Predmet Ž-SA-03-43/12

Institucija ombudsmena otvorila je *ex officio* istragu u vezi s nabavkom i distribucijom udžbenika djeci romske nacionalne manjine. Navedena istraga otvorena je na osnovu više izvještaja objavljenih u medijima, a posebno teksta na internet portalu "Žurnal", objavljenog 12.12.2011. U toku istrage u predmetu Institucija ombudsmena kontaktirala je Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke, Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Tuzlanskog kantona, Ministarstvo za obrazovanje, nauku kulturu i sport Zeničko-dobojskog kantona i Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Srednjobosanskog kantona, kao i Udruženje "Zemlja djece" Tuzla. Prilikom razmatranja navedenog problema Institucija ombudsmena uzela je u obzir i Revidirani akcioni plan BiH o obrazovnim potrebama Roma. Institucija ombudsmena će u narednom periodu donijeti odluku u ovom predmetu uzimajući u obzir kompleksnost navedene tematike, te činjenicu da navedenu tematiku treba sagledati u širem kontekstu mjera potrebnih za obezbjeđivanje većeg učesća Roma u obrazovanju.

Predmet Ž-BL-03-324/12

Predmet se odnosio na izmjene statuta Skupštine općine Dobož, radi eventualne izmjene statuta Općinskog vijeća Ilijaš. Institucija ombudsmena nakon provedene istrage nije utvrdila povrede prava pripadnika nacionalnih manjina zagarantiranih Izbornim zakonom BiH, odnosno

¹⁷⁴ Objavljen na veb-stranici Evropskog centra za prava Roma iz Budimpešte, 18.6.2007., čiju su autori Meredoc McMinn i Danijela Čolaković

¹⁷⁵ Saopćenje objavljeno na veb-stranici Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH 20.12.2012.

odredbama Izbornog zakona BiH kojima je zagarantirano odborničko, odnosno vijećničko mjesto za pripadnike nacionalnih manjina u mjestima u kojima su, prema popisu iz 1991. godine, kao pripadnici nacionalnih manjina izjasnilo preko 3% stanovnika te jedinice lokalne samouprave.

3.5. ODJEL ZA ZAŠTITU PRAVA PRITVORENIH/ZATVORENIH OSOBA

Odjel za zaštitu prava pritvorenih /zatvorenih osoba (u daljnjem tekstu: Odjel) razmatra pritužbe i žalbe pritvorenika i zatvorenika, kao i *ex officio* pokreće istrage u slučajevima kršenja osnovnih ljudskih prava ove kategorije, a sve s ciljem ostvarenja zahtjeva za humanim postupanjem, odsustvom svake vrste diskriminacije, očuvanju tjelesnog i duševnog integriteta navedenih osoba, istovremeno vodeći računa o potrebi održavanja reda, discipline, sigurnosti, tretmana, resocijalizacije i prevaspitanja u zavodu kao i buduće socijalne reintegracije takvih osoba u građansko društvo.

Izvršenje krivičnih sankcija ključna je komponenta u ocjenjivanju efikasnosti i poštivanja međunarodnih standarda za zaštitu ljudskih prava. Osim toga, efikasan i pouzdan sistem izvršenja krivičnih sankcija osigurava poštivanje pojedinačnih prava lica na izdržavanju kazne, sigurnost javnosti, te povećava povjerenje građana u pravosudni sistem u cjelini.

Ombudsmeni su i u ovom izvještajnom periodu demonstrirali snažno zalaganje za promoviranje poštivanja ljudskih prava i osiguranje usklađenosti propisa i prakse s međunarodnim standardima u oblasti zatvorskog sistema, praćenju stanja u ustanovama za izvršenje krivičnih sankcija s ciljem izrade sveobuhvatne analize i izvještaja koji bi trebali biti osnova nadležnim institucijama za rješavanje uočenih problema, odnosno unapređenju stanja u navedenim ustanovama.

U 2012. godini ombudsmeni su **zaprimili 170 pojedinačnih žalbi pritvorenih i zatvorenih osoba**. Od navedenog broja okončano je ukupno 98 i upućeno 14 preporuka. Kao i prethodnih godina, ugrožavanja i kršenja prava pritvorenih/zatvorenih osoba najčešće se odnose na nezadovoljstvo kvalitetom pružene zdravstvene zaštite, na pitanja uskraćivanja korištenja vanzavodskih pogodnosti, pitanje premještaja u drugi zavod, nezadovoljavajuće uslove smještaja i tretmana, na neki vid zlostavljanja, odnosno na nekorektno ponašanje osoblja ili nasilje od drugih zatvorenika, u manjoj mjeri na posjete članova porodice, pitanja u vezi s mišljenjem na tekstove zakona ili pravilnika, utvrđivanje u kojoj je fazi postupak po apelaciji pred Ustavnim sudom BiH te na smještaj osoba s mentalnim poremećajima i invaliditetom.

Uporedi li se ovaj broj s podacima iz prošle odnosno prethodnih godina, može se zaključiti da je iz godine u godinu **sve veći broj obraćanja osuđenih i pritvorenih osoba koje traže pomoć ove institucije**.¹⁷⁶ Ovdje je potrebno naglasiti da je daleko veći broj ukupnog postupanja po žalbama zatvorenika od prikazanih jer se zatvorenici svakodnevno obraćaju telefonom, a jednako tako se ne otvara novi predmet u slučaju kada se zatvorenici obraćaju po drugom osnovu u odnosu na onaj u registriranoj žalbi.

Ne iznenađuje podatak da najviše zaprimljenih žalbi dolazi iz Kazneno-popravnog zavoda Zenica, jer je u ovom zavodu smješten najveći broj zatvorenika, njih 800.

Ombudsmeni cijene da je kontinuiran porast pritužbi uzrokovan, između ostalog, čestim obilaskom ustanova u zatvorskom sistemu, te sve većom informiranošću osoba lišenih slobode o ovlaštenjima ombudsmena za zaštitu ljudskih prava.

U proteklom periodu sistem izvršenja krivičnih sankcija bio je predmet posebnog interesa ombudsmena s posebnim akcentom na izvršenje zatvorskih kazni. S tim u vezi ombudsmeni su, s ciljem utvrđivanja napretka i jačanja postignutog u izvršenju krivičnih sankcija, sačinili

¹⁷⁶ U 2009. - 91, 2010. - 118, 2011. - 125 i 2012. - 170

Specijalni izvještaj o stanju ljudskih prava u ustanovama za izvršenje krivičnih sankcija u BiH koji je prezentiran u septembru 2012. godine uzimajući kao polaznu osnovu stanje u tim ustanovama prezentirano u Specijalnom izvještaju ombudsmena iz 2009. godine. U ovom izvještaju date su sveobuhvatne preporuke za unapređenje općih uslova izdržavanja zatvorske kazne koje nisu opteretile kazneno-popravne ustanove nerealnim zahtjevima, tako da su date preporuke dobrim dijelom u cijelosti ili djelimično ispoštovane dok je u manjem broju potpuno izostala njihova realizacija o čemu će u nastavku biti riječi.

Izradi ovog izvještaja prethodile su nenajavljene posjete svim kazneno-popravnim zavodima u BiH. Pojedini segmenti ovog izvještaja prikazani su detaljnije a neki znatno kraće. Razlog tome je što su u nekim aspektima zatvorskog života češće uočene nepravilnosti a u nekim rjeđe ili nikako.

Ombudsmeni BiH odlučili su da u ovom izvještaju posebnu pažnju posvete pitanju zakonodavstva, s obzirom da je u Instituciji ombudsmena zaprimljen značajan broj žalbi u kojima osuđene osobe ukazuju na to da je **zakonodavstvo izvor kršenja njihovih prava**, te da stvara uslove da osuđene osobe budu različito tretirane. Ovakav pristup ombudsmena je pojačan činjenicom da je problem u segmentu izvršenja krivičnih sankcija prepoznalo i Vijeće ministara BiH kroz usvajanje Strategije za reformu sektora pravde u BiH,¹⁷⁷ koja probleme vezane za izvršavanje krivičnih sankcija razvrstava u tri podgrupe od kojih se prva odnosi na neusklađen pravni okvir koji utvrđuje sistem izvršenja krivičnih sankcija, što dovodi do nedosljednosti u provođenju propisa i zakona u BiH.

Analiziranjem relevantnog zakonodavstva o izvršenju krivičnih sankcija u BiH¹⁷⁸, uključujući i pravila o kriterijima za upućivanje osuđenih lica u kazneno-popravne zavode,¹⁷⁹ *uočeno je da postoji neusaglašenost odredbi unutar navedenog zakonodavstva u segmentu upućivanja na izdržavanje kazne zatvora, premještaja osuđenih osoba, korištenja vanzavodskih pogodnosti i uslovnog otpusta.*

S tim u vezi ombudsmeni su dali preporuku Federalnom ministarstvu pravde da, s ciljem osiguranja ujednačenog tretmana osuđenih osoba u postupku upućivanja na izdržavanje kazne zatvora, tretira kao relevantan kriterij prebivališta odnosno boravišta bez obzira na entitet a što bi u konačnici omogućilo kvalitetniji kontakt osuđene osobe s porodicom. Isto tako preporučeno je Federalnom ministarstvu pravde i Ministarstvu pravde Republike Srpske da uz koordinaciju Ministarstva prave BiH preduzmu mjere na usklađivanju zakonodavstva o izvršenju krivičnih sankcija u dijelu kojim se regulira pitanje dužine izdržane kazne kao uslova za premještaj osuđenih osoba, kao i usklađivanje odredbi koje uređuju pitanje premještaja osuđenih osoba iz jednog entiteta u drugi. Također, ovim ministarstvima preporučeno je da usklade zakonske odredbe o uslovima za korištenje vanzavodskih pogodnosti kao i pitanje uslovnog otpusta te da osiguraju praktičnu primjenu usaglašenog zakonodavstva.

¹⁷⁷ Strategija za reformu sektora pravde u BiH za period od 2008.-2012., stub 2: Izvršenje krivičnih sankcija, strana 24.

¹⁷⁸ Zakon BiH o izvršenju krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera ("Službeni glasnik BiH", br. 12/10 - Prečišćeni tekst), Zakon o izvršenju krivičnih sankcija Republike Srpske ("Sl. glasnik RS", br. 12/10), Zakon o izvršenju krivičnih sankcija u Federaciji BiH ("Službene novine Federacije BiH", br. 44/98, 42/99, 12/09, **42/11**), Zakon o izvršenju krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera u Brčko Distriktu BiH ("Službeni glasnik Brčko distrikta" BiH 31/11).

¹⁷⁹ Pravilnik o kriterijima za upućivanje osuđenih lica na izdržavanje kazne zatvora («Službene novine Federacije BiH», broj 36/11), Pravilnik o kriterijima za upućivanje osuđenih lica na izdržavanje kazne zatvora Službeni glasnik Republike Srpske broj 28/08, Pravilnik o kriterijima za upućivanje osuđenih lica na izdržavanje kazne zatvora ("Službeni glasnik BiH", broj 47/09 - prečišćeni tekst, 37/11).

3.5.1. Zdravstvena zaštita

U dijelu koji se tiče zdravstvene zaštite, po ocjeni ombudsmena, zdravstvena politika u zatvorima u BiH gotovo ne postoji, te se pitanja vezana za zdravstvenu zaštitu zatvorenika tretiraju samo kao jedno od pitanja unutar zatvorskog sistema, pa je praktično uređenje ove oblasti prepušteno upravama kazneno-popravnih zavoda što rezultira različitim nivoom zdravstvene zaštite koja je osigurana zatvorenicima. Nadalje, **u veoma malom broju kazneno-popravnih zavoda osiguran je standard zapošljavanja kvalificiranog ljekara opće prakse** (KPZ Banja Luka, Zenica, Bijeljina, i Tuzla) već se uglavnom koristi mogućnost definirana Evropskim zatvorskim pravilima da se ljekar opće prakse angažira honorarno uz uslov dolaska u ustanovu¹⁸⁰. Upravo na ovakav **način organiziranja zdravstvene zaštite zatvorenici su imali najviše žalbi**, ukazujući da obim angažmana doktora nije dovoljan s obzirom na broj zatvorenika.

U sklopu razmatranja pitanja zdravstvene zaštite zatvorenika, ombudsmeni konstatiraju da među zatvorskom populacijom postoji nizak nivo znanja o zaraznim bolestima, što je često razlog nerazumijevanja i sukoba unutar zatvorske populacije, posebno u slučajevima HIV pozitivnih zatvorenika i onih koji boluju od hepatitisa.

U tom smislu ombudsmeni su dali preporuku entitetskim ministrstvima pravde Pravosudnoj komisiji Brčko Distrikta BiH da uz koordinaciju Ministarstva pravde BiH definiraju minimum standarda za zdravstvenu zaštitu zatvorenika, posebno u pogledu ostvarivanja prava na specijalističke preglede i medicinske intervencije koji zahtijevaju značajna finansijska sredstva.

3.5.2. Uslovi smještaja

Kada je riječ o smještaju ombudsmeni ukazuju da je u svim kazneno-popravnim zavodima prisutno nastojanje uprava da unaprijede uslove smještaja zatvorenika u skladu s Evropskim zatvorskim pravilima. Nažalost, u nekim ustanovama i pored uloženi sredstava u protekle tri godine ombudsmeni ne mogu potvrditi da je došlo do unapređenja ovog segmenta zatvorskog sistema. Ovo se posebno odnosi na KPZ Doboje – gdje su uložena značajna sredstva u proširenje kapaciteta kroz nadzidižavanje jednog sprata, i KPZ Tuzla – u smislu izgradnje novog objekta na Kozlovcu gdje zbog loše izvedenih građevinskih radova ovi objekti ne pružaju minimum standarda posebno u segmentu higijene.

Ombudsmeni primjećuju da je **i dalje prisutan problem da je određeni broj kazneno-popravnih zavoda smješten u zgradama koje su građene i služile su za potpuno druge namjene**, kao što je slučaj KPZ-a Bijeljina, te KPZ-a Sarajevo. Ombudsmeni također primjećuju nastojanja ministarstava pravde da i dalje rade na povećanju kapaciteta i poboljšanju kvaliteta smještaja osuđenih osoba, ali bez postojanja dugoročne strategije koja bi trebalo da bude zasnovana na određenim kriterijima uključujući i kriterij gustine naseljenosti stanovništva koje gravitira određenim ustanovama.

Nužno je ukazati da je, što se tiče kapaciteta ustanova, stanje mnogo teže u Federaciji BiH. Prema podacima Federalnog ministarstva pravde, čak 932 osuđenika čekaju na izvršenje kazne,

¹⁸⁰ Po osnovu ugovora o djelu, ljekar je angažiran u KPZ-u Doboje, KPZ-u Foča, KPZ-u Istočno Sarajevo, KPZ-u Trebinje, KPZ-u Bihać, KPZ-u Mostar, KPZ-u Sarajevo, KPZ-u Busovača, KPZ-u Orašje.

jer u zatvorima nema mjesta. Situacija u Republici Srpskoj je po tom pitanju mnogo bolja jer je procenat popunjenosti 71,03%.

Prema podacima Federalnog ministarstva pravde, u sedam kazneno-popravnih ustanova uključujući i dva odjeljenja kapaciteta 1844 (za osuđene osobe 1520 i za pritvorenike 324), broj osuđenih osoba na izdržavanju kazne je 1901 a pritvorenih 265.

Ministrstvo pravde Republike Srpske bilježi da je u šest kazneno-popravnih ustanova ukupan kapacitet 1373, a da je s 31.12.2012. u tim ustanovama bilo 923 osuđene osobe i 139 pritvorenika.

Jasno je da je, po pitanju sigurnosti i discipline, obaveza ustanova za izvršenje krivičnih sankcija da osiguraju punu bezbjednost svake osuđene osobe i da svako narušavanje bezbjednosti bude odmah istraženo, procesuirano i sankcionirano.

Kazneno-popravna ustanova	Kapacitet			Popunjenost na dan 31.10.2012.			Procentualna popunjenost		
	Osuđ.	Pritv.	Ukupno	Osuđ.	Pritv.	Ukupno	Osuđ.	Pritv.	Ukupno
Banja Luka	303	80	383	295	38	333	97,36	47,50	72,43
Foča	395	-	395	371	-	371	93,92	-	93,92
I.Sarajevo	159	44	203	84	36	120	52,83	81,82	67,33
Bijeljina	77	50	127	68	24	92	88,31	48,00	68,16
Doboj	134	66	200	80	16	96	59,70	24,24	41,97
Trebinje	35	30	65	25	25	50	71,43	83,33	77,38
	1103	270	1373	923	139	1062	77,26	56,98	71,03

Tabela 10: Ukupan kapacitet i popunjenost kapaciteta KPU-ova u Republici Srpskoj na dan 31.12.2012.

	Banja Luka		Istočno Sarajevo	
	kapacitet	popunjenost	kapacitet	popunjenost
<i>Odjeljenje osuđenica</i>	-	-	22	17
<i>Odjeljenje maloljetničkog zatvora</i>	-	-	20	3
<i>Odjeljenje vaspitno-popravnog doma</i>	16	7	-	-

Tabela 11: Ukupan kapacitet i popunjenost za žene i maloljetnike na dan 31.12.2012.

Ombudsmeni ukazuju da nadležne vlasti prilikom izdavanja urbanističkih saglasnosti i građevinskih dozvola za izgradnju objekata u blizini prostora u kojim su već smješteni KPZ-i ne vode računa o općem interesu, a to je da se ustanovama za izvršenje krivičnih sankcija mora osigurati puna bezbjednost. Tako je izdata dozvola za izgradnju tržnog centra „Tempo“ u Istočnom Sarajevu uz sami objekat KPZ-a Istočno Sarajevo. Ovim činom su, po ocjeni ombudsmena, usložnjeni sigurnosni aspekti, što nameće potrebu za dodatnim angažmanom osoblja u KPZ-u.

Ombudsmeni su prilikom posjete ustanovama konstatirali **da postoji napredak u segmentu opće sigurnosti**, te da ni u jednoj ustanovi nije registriran nijedan slučaj bjekstva, a smanjen je broj zloupotreba vanzavodskih pogodnosti. I u segmentu lične sigurnosti osuđenih osoba ombudsmeni bilježe napredak jer se osuđene osobe ne žale da su izložene zlostavljanju od osoblja zatvora.

Žalbe osuđenih osoba najčešće se odnose na ugrožavanje njihove sigurnosti od drugih osuđenih osoba koje se manifestiraju kroz ucjene, obavezu obavljanja određenih poslova za druge osuđenike, verbalne uvrede, prijetnje i slično. U ustanovama su registrirani slučajevi fizičkog zlostavljanja osuđenih osoba od drugih osuđenika, te su ombudsmeni posebnu pažnju posvetili kako bi provjerili preduzimaju li uprave ustanova mjere u slučaju da je došlo do kršenja pravila discipline. Tako su ombudsmeni, a vezano za žalbu osuđenih osoba srpske nacionalnosti u KPZ-u Zenica, izdali preporuku o čijoj je realizaciji Uprava dostavila izjašnjenje, u kojem su detaljno izneseni svi incidenti prema osuđenim osobama srpske nacionalnosti s obrazloženjem preduzetih mjera. S ciljem provjera navoda iz izjašnjenja, izvršena je ponovna posjeta KPZ-u Zenica gdje je posebna pažnja posvećena evidencijama vezanim za žalbe osuđenih osoba u cjelini, sa osvrtom na evidentiranje žalbi osuđenih osoba srpske nacionalnosti. Na osnovu spoznaja, ombudsmeni su sačinili informaciju i dostavili je nadležnim organima na daljnje postupanje.

Ombudsmeni posebno žele ukazati na **problem upućivanja na izdržavanje kazne osoba osuđenih za ratne zločine**, gdje je, zakonodavstvo uzročnik problema na terenu, koji se manifestiraju na način da se osuđene osobe često upućuju na izdržavanje kazne u ustanove koje su udaljene od njihovog mjesta prebivališta, odnosno boravišta. Situacija je dodatno usložnjena ukoliko je osuđena osoba upućena na izdržavanje kazne u KPZ u drugi entitet, gdje se dešavaju situacije da izdržava kaznu zajedno sa osuđenim osobama koje su u toku ratu izgubile nekog srodnika u svojstvu civila. Ovakva situacija stvara mogućnost za netoleranciju i netrpeljivost između osuđenih osoba, što se u konačnici manifestuje verbalnim a nekad i fizičkim nasiljem.

Uprave zatvora su, nažalost, u rješavanju navedenih problema uglavnom prepuštene same sebi, i instrumenti koje imaju na raspolaganju su većinom usmjereni na trenutnu intervenciju s ciljem zaustavljanja kršenja prava osuđenih osoba od drugih osuđenika i nisu predviđeni za dugotrajnije djelovanje.

Pitanje premještaja je u direktnoj vezi s pitanjem upućivanja osuđenih osoba na izdržavanje kazne, gdje, nažalost, nije osigurano poštivanje principa da se prilikom upućivanja, ali i premještaja nastoji osigurati da se osuđena osoba uputi u ustanovu koja je njenom bliža prebivalištu ili boravištu. Na ovaj način krše se Evropska zatvorska pravila, koja se odnose na raspored i smještaj osuđenih osoba i za posljedicu imaju otežan kontakt s porodicom, što se odražava i na socijalnu rehabilitaciju.

3.5.3. Ishrana

Po pitanju kvalitete hrane i higijenskih uslova u kojim se ona priprema i servira samo su se osuđenici u Odjeljenju Igman žalili na kvalitet i količinu hrane, dok su se osuđenici islamske vjeroispovijesti smješteni u KPZ-u Doboj žalili da im se u hranu stavlja svinjetina. Provjerom navoda žalbe utvrđeno je da je do ovakvih situacija dolazilo zbog postupanja osuđenih osoba koje su angažirane kao pomoćno osoblje u kuhinji, te je Uprava zatvora preduzela mjere s ciljem otklanjanja ovih radnji tako da se meso selektira i razdvaja. Uglavnom, u svim ustanovama angažirano je veoma profesionalno osoblje u kuhinji a neke ustanove kao što su KPZ-i Bijeljina, Busovča, Bihać i Zenica imaju mogućnost korištenja proizvoda dobivenih vlastitom proizvodnjom organiziranom u okviru radnog angažmana osuđenika.

3.5.4. Radne i druge aktivnosti

U vezi s radnim i drugim aktivnostima osuđenih osoba, ocjena je da su mogućnosti za radno okupacionu terapiju manje od potreba. Mali broj osuđenih osoba uglavnom je angažiran na rad u kotlovnici, vešeraju, u kuhinji, te na održavanju čistoće objekta i zatvorskog kruga, a zanemarljiv je broj osuđenih osoba koje rade na zavodskim ekonomijama.

3.5.5. Kontakt s vanjskim svijetom

Ombudsmeni su prilikom posjete kazneno-popravnim ustanovama utvrdili da je ostvarivanje prava osuđenih osoba na posjete članova porodice i advokata u većini ustanova na zadovoljavajućem nivou. Međutim, prisutna je i praksa da je obavljanje posjete u kazeno-popravnim ustanovama različito, te je u nekim za vrijeme posjete obavezno prisustvo straže, što otvara pitanje kriterija za restrikciju komunikacija i posjete, dok u drugim zavodima to nije slučaj. Ombudsmeni su uočili i da postoji razlika od ustanove do ustanove u odnosu na korištenje slobodnih posjeta, i da je u nekim ustanovama utvrđena mogućnost dvije ovakve posjete u toku mjeseca, a u drugim samo jedna.

Ombudsmeni ukazuju i na pozitivan primjer odnosa uprave KPZ-a prema posjetama, i to na primjeru KPZ-a Foča, u kojem je opremljena posebna prostorija prilagođena za posjete djece osuđenim osobama.

Ombudsmeni primjećuju da je i pitanje pristupa informacijama putem televizije različito riješeno i da je u nekim ustanovama ograničen pristup, dok je u drugim ustanovama osiguran pristup kablovskoj televiziji. Različita je praksa i s mogućnošću da osuđene osobe donesu vlastiti radio i TV prijemnik.

3.5.6. Vjerske potrebe

Ombudsmeni primjećuju da su kazneno-popravne ustanove osigurale obavljanje vjerskih potreba zatvorenicima i pritvorenicima.

Pitanje angažmana vjerskih službenika s ciljem zadovoljavanja vjerskih potreba osuđenih osoba uređeno je na različitim principima: u nekim ustanovama se ove usluge vjerskih službenika plaćaju i zaključuju se ugovori dok ih u drugim obavljaju bez naknade.

3.5.7. Postupanje po žalbama

Posjeta ustanovama bila je prilika da ombudsmeni razmotre koliko su uspostavljeni mehanizmi žalbenih postupaka efikasni s pozicije osuđenika. Tom prilikom konstatirano je da postoje različiti načini evidentiranja žalbi osuđenih osoba u okviru samih ustanova, od toga da se u nekim ustanovama vode evidencije žalbi u okviru molbenih raporta koji se upućuju direktoru ustanove, što je posebno karakteristično za ustanove u Republici Srpskoj i u nekim ustanovama u Federaciji BiH (KPZ Bihać). Ovakvo evidentiranje žalbi otežava njihovo selektiranje u odnosu na prava na koja se osuđene osobe žale, jer je nesporno da postoji pravna razlika između molbe i žalbe, uključujući i zakonsku osnovu za to.

Pored obraćanja ustanovama u kojim se nalaze na izdržavanju kazne, osuđene osobe obraćaju se i ministarstvima pravde, ombudsmenu i drugim institucijama. U nekim ustanovama osuđenici se mogu obraćati ombudsmenima otvorenim pismima, koje registriju u svojoj evidenciji, gdje ustanova zadržava kopiju žalbe i dodaje svoje izjašnjenje u odnosu na navode žalbi. Obrazloženje uprave za ovakvo postupanje je da se nastoje prevenirati pojave zbog kojih

osuđene osobe podnose žalbe. U nekim ustanovama osuđene osobe žalile su se da im se osoblje obraća riječima: “uzalud se vi obraćate ombudsmenima, oni vam ne mogu pomoći”. Prilikom posjeta ustanovama stekao se dojam da u korespondenciji osuđenika nije osiguran minimum privatnosti i da je u nekim ustanovama ova korespondencija potpuno pod nadzorom uprave zatvora.

Ombudsmeni su nakon posjete svim kazneno-popravnim zavodima došli do zaključka da ne postoji ujednačen sistem zaprimanja, evidentiranja i rješavanja pritužbi osuđenih osoba, odnosno da postupak po njihovim žalbama uglavnom zavisi od domišljatosti zatvorskih uprava.

Ukazujući na manjkavost zaštite prava osoba lišenih slobode putem pritužbe upravitelju, **preporučeno je entitetskim ministarstvima pravde i Pravosudnoj komisiji Brčko Distrikta BiH da, uz koordinaciju Ministarstva pravde BiH, sačine okvir za postupanje po žalbama koje će osigurati jasno razdvajanje žalbi od molbi**, unificirano postupanje i evidenciju žalbi, te osiguranje povjerljivosti informacija iz tih žalbi.

Vrlo često, zatvorenici ističu da ih tokom posjeta zatvorima sudija izvršenja nije obišao i da nisu nikada razgovarali s njim iako sudije imaju obavezu obići zatvorenike, razgovarati s njima i uputiti ih u njihova prava i načine ostvarivanja tih prava. Ova situacija ne pruža razloge za zadovoljstvo te ombudsmeni smatraju da je nužno pritužbe zatvorenika učiniti djelotvornim pravnim sredstvom, kakvo je zakonodavac imao na umu pri donošenju ZIKS-a.

3.5.8. Osoblje

Ombudsmeni sa zabrinutošću primjećuju da je u svim ustanovama za izvršenje krivičnih sankcija prisutan **problem nedostatka osoblja u odnosu na broj osuđenih osoba**. Posebno je zabrinjavajuće stanje **u oblasti prevaspitne službe i tretmana**, a što dovodi u pitanje cilj koji se želi ostvariti izvršenjem krivične sankcije. Ombudsmeni ukazuju na povećanje broja osuđenika koji kaznu zatvora izdržavaju u ustanovama za izvršenje krivičnih sankcija ali da ono ne prati povećanje broja zaposlenika, naročito stražara i odgajatelja. Naprotiv, u tom smislu bilježi se čak stagnacija, a razlog je nedostatak novca. Tako da imamo situaciju da su ljudi otišli u penziju ili su internom preraspodjelom otišli iz ustanove a na njihova mjesta nisu primljeni novi zaposlenici. U većini ustanova u Federaciji BiH popunjenost je do 70% u odnosu na sistematizaciju.

KPU	Služba osiguranja		Služba tretmana		Zdravstv. služba		Priv. Instr. služba		Opća služba		UKUPNO		%
	Sis.	Pop	Sis.	Pop	Sis.	Pop	Sis.	Pop	Sis.	Pop	Sis.	Pop	Procent
Banja Luka	128	125	25	23	6	3	35	29	27	26	221	206	93,21
Foča	148	117	19	17	6	5	65	62	38	31	276	232	84,06
I. Saraj.	83	68	21	19	5	3	47	41	13	9	170	140	82,35
Bijeljina	69	63	12	8	3	2	21	18	22	18	127	109	85,83
Doboj	67	63	9	6	4	2	8	4	17	15	105	90	85,71
Trebinje	39	35	7	4	3	0	3	2	10	6	62	47	75,81
Ukupno:	534	471	93	77	27	15	179	156	127	105	961	824	85,74

Tabela 12: Stanje popunjenosti osoblja u Republici Srpskoj

Zavod	Ukupno sistem. po pravilnicima o sistematizaciji	U tretmanu zaposleno	U tretmanu predviđeno	U osiguranju zaposleno	U osiguranju predviđeno	U zdravstvenoj službi zaposleno	U zdravstvenoj službi predviđeno
Zenica	558	24	41	235	300	18	21
Sarajevo sa Ustikolinom	196	3	10	129	135	4	7
Mostar	114	6	11	59	61	2	7
Tuzla	163	12	16	103	104	4	6
Bihać	80	5	9	36	39	2	5
Orašje	60	3	4	48	46	2	2
Busovača	60	2	3	43	45	2	2
UKUPNO	1231	55	94	653	730	34	50

Tabela 13: Stanje popunjenosti osoblja u Federaciji BiH

Logično je da se nedostatak službenika velikim dijelom odražava i na kvalitet individualnog rada sa zatvorenici jer ponekad, uprkos upornom traženju zatvorenika, službenik tretmana ne može odmah reagirati na molbe za razgovor pa je moguć i protek vremena od mjesec dana do obavljanja traženog razgovora, kada povod više i nije aktuelan.

Nažalost, u oblasti edukacije, a posebno supervizije osoblja u ustanovama, nisu napravljeni značajniji pomaci u odnosu na prethodne godine. Osoblje u ustanovama ima djelimičnu podršku iz resornih ministarstava koja i sama imaju problem nedostatka stručnog kadra.

Kada su u pitanju žene kao osjetljiva kategorija osuđeničke populacije, ombudsmeni bilježe da su uslovi izvršenja krivičnih sankcija prema ženama u značajnoj mjeri poboljšani jer je u vrijeme posjete KPZ-u Istočno Sarajevo upravo otvoren novoizgrađeni objekat za žene, dok su i u KPZ-u Tuzla preduzete određene mjere po preporukama ombudsmena, ali i drugih institucija s ciljem unapređenja položaja osuđenica. Objekat u Istočnom Sarajevu izgrađen je u skladu sa standardima koji osiguravaju potpunu mogućnost uživanja prava osuđenica u skladu s Evropskim pravilima, gdje je posebno uređen prostor za žene s bebama i malom djecom. Nažalost, u navedenim ustanovama je i dalje prisutna praksa da su žene radno angažirane na tradicionalno ženskim poslovima, kao što je šivanje i ručni radovi, ili obavljaju pomoćne poslove u kuhinji i na održavanju higijene.

U toku posjeta ustanovama u FBiH utvrđeno je da se istek mandata direktorima u značajnoj mjeri odražava na kvalitet i sigurnost procesa izvršenja krivičnih sankcija, zbog čega je veliki broj osuđenih osoba uputio žalbe Instituciji ombudsmena. Činjenica da je direktorima i zamjenicima direktora KPZ-a Zenica, Tuzla, Orašje, Busovača, Sarajevo i Mostar istekao mandat, a novo imenovanje nije izvršeno niti je određen vršilac dužnosti, podiže i pitanje zakonitosti postupanja u ovim ustanovama, posebno sa aspekta preduzimanja mjera koje bi trebale osigurati nesmetano provođenje postupka izvršenja krivičnih sankcija. Navedena situacija posebno je zabrinjavajuća u KPZ-u Tuzla u kojem je mjesto direktora upražnjeno više od godinu dana.

Radi navedenog ombudsmeni su uputili preporuku Vladi FBiH i Federalnom ministarstvu pravde da bez daljnjeg odgađanja preduzmu sve potrebne mjere kojima će osigurati imenovanje direktora kazneno-popravnih zavoda u Federaciji BiH.

Navedeni aspekti izvršenja krivično-pravnih sankcija podrazumijevaju stalnu potrebu usavršavanja i materijalnog ulaganja s ciljem poboljšanja sigurnosti zatvorskog sistema, a time i društvene zajednice u cjelini.

ILUSTRATIVNI PRIMJERI

Predmet Ž-SA-07-1238/11

Podnosilac žalbe, između ostalog, ističe da je nakon kraćeg boravka u I. paviljonu prebačen u IV. kažnjenički paviljon bez navođenja razloga za takvo postupanje. Nakon godine provedene u I. paviljonu, podnosilac žalbe obaviješten je da je protiv njega podnesena disciplinska prijava zbog planiranja i organiziranja napada na osuđenu osobu. Međutim, iako je osuđeni obaviješten da nema potrebe za njegovim pojavljivanjem pred disciplinskom komisijom, ostaje u IV. paviljonu. Žalbeni navodi odnose se i na činjenicu da osuđeni za ubistvo njegovog sina ispisuje poruke na zidovima paviljona i čekaonice za posjete s pogrđnim sadržajem upućene žaliocu, a što su u nekoliko navrata primijetili i članovi njegove porodice prilikom posjete. Nakon provedenog istražnog postupka ombudsmeni su dali preporuku KPZ-u Zenica da preduzme sve potrebne mjere s ciljem preispitivanja daljnjeg boravka osuđenog u IV. paviljonu KPZ-a Zenica.

U vezi s realizacijom date preporuke, direktor KPZ-a Zenica informirao je ombudsmene da u navedenom kontekstu premještaj osuđenog u IV. paviljon nije disciplinska mjera, niti je to "kažnjenički paviljon", kako to ističe osuđeni. To je paviljon u koji se smještaju i raspoređuju osuđenici koji za vrijeme izdržavanja kazne zatvora bitno ugrožavaju sigurnost ustanove, zdravlje i život ljudi u ustanovi i izvan nje, konstantno krše disciplinu kao i osobe za koje se utvrdi da sve ranije radnje i odgojne mjere nisu uspješne (informacija da se dovodi u vezu s planiranjem bjekstva, konstantan konflikt sa osuđenim koji je učestvovao u ubistvu njegovog sina...). Da je odluka stručnog tima ispravna, svjedoči i činjenica da je osuđeni i pored pojačanih mjera osiguranja u IV. paviljonu uspio da unese mobilni telefon s kojim se duže vrijeme koristio, a što je zabranjeno. Imajući u vidu izneseno, Uprava Zavoda smatra da osuđeni i dalje treba boraviti u IV. paviljonu.

Predmet Ž-SA-07-500/12

Podnosilac žalbe ističe da je Uprava KPZ-a Zenica u dva navrata (u junu i decembru 2011. godine) PU Visoko upućivala službeni dopis kako bi se ona nakon provjere na terenu gdje je nastanjen sa sigurnosnog aspekta izjasnila o mogućnosti da na području općine Visoko koristi vanzavodske pogodnosti. Nadalje ističe da su ga službenici KPZ-a Zenica usmeno obavijestili o dostavljenom negativnom mišljenju ali mu je, na njegovo traženje, da lično izvrši uvid u dostavljeni dokument to onemogućeno. Uprava policije PS Visoko dostavila je tražene akte.

Predmet Ž-SA-07-779/12

Žalilac ističe da nema nikakvih primjedbi na uslove izdržavanja kazne u KPZ-u Doboj. Njegovi žalbeni navodi odnose se na vrijeme kada je bio na izdržavanju kazne u KPZ-u Tunjice u Banjoj Luci. Svoje tvrdnje obrazlaže na način da je tada prilikom pretresa sobe nađen mobilni telefon zbog čega je bio pretučen. Ističe da ga je tom prilikom načelnik istrage natjerao da klekne na koljena i da ga je tukao po leđima. Ističe da je tada kažnjen samicom sedam dana te da mu nije omogućen pristup doktoru ni advokatu. Nakon incidenta mokrio je krv a također se žali i na trnjenje prstiju. Budući da se žalbeni navodi ne odnose na KPZ Doboj, ombudsmeni su odlučili ovaj slučaj evidentirati i navesti u svom Specijalnom izvještaju o stanju ljudskih prava u ustanovama za izvršenje krivičnih sankcija. Ipak se KPZ Doboj izjasnio o ovom slučaju navodeći da imenovani nije vođen na ljekarski pregled po dolasku u KPZ Doboj nego kada je osjetio

tegobe i to da je 3.7.2012. sproveden u Opću bolnicu Sv. apostol Luka u Doboju kod radiologa i 17.7.2012. kod neurologa. U prilogu je dostavljena kopija nalaza.

Predmet Ž-SA-07-166/12

Podnosilac žalbe ističe da je osoba starije životne dobi, srčani bolesnik, da je prije nekoliko mjeseci izgubio svijest, da u zavodu ne dobiva odgovarajuću zdravstvenu zaštitu a ličnu higijenu ne može održavati sam. S ciljem provjere iznesenih navoda, Institucija ombudsmena uputila je zahtjev za izjašnjenje KPZ-u Dboj. U odgovoru direktora KPZ-a Dboj koji je Instituciji ombudsmena dostavljen 2.3.2012. navodi se da je on, pošto se radi o osobi starije životne dobi, smješten u zavodski stacionar koji u sklopu sobe ima i prostor za obavljanje fizioloških potreba kao i tuš. Nisu tačni navodi da u ustanovi ne dobiva odgovarajuću zdravstvenu zaštitu što se može vidjeti iz zdravstvenog kartona i nalaza koje je osuđenik obavio van ustanove. Također nisu istiniti navodi da ne može sam obavljati ličnu higijenu jer je pokretan i svaki dan koristi šetnju van stacionara. Uprava ističe da će osuđenik za mjesec dana završiti izdržavanje kazne zatvora u ovoj ustanovi.

3.6. ODJEL ZA PRAĆENJE PRAVA DJECE

Odjel za praćenje prava djece (u daljnjem tekstu: Odjel) vrši prijem i registriranje žalbi zbog kršenja prava i sloboda djece i postupa po tim žalbama, prima građane koji im se obrate radi pružanja pomoći u zaštiti prava i sloboda djece, prate stanje prava i sloboda djece, priprema izvještaj o stanju prava djece, blagovremeno izvještava ombudsmene o uočenim problemima u ostvarivanju i zaštiti ljudskih prava i sloboda djece, prate funkcioniranje zakonodavne, izvršne i sudske vlasti od značaja za ostvarivanje prava djece, te saraduje sa ostalim odjelima, posebno u slučajevima kada su kršenja prava djece vezana za kršenje prava građana. Posebna pažnja posvećuje se zaštiti prava i sloboda djece, posebno ugroženih kategorija izbjeglica, raseljenih osoba i socijalno ugroženih kategorija, afirmaciji prava i sloboda djece, analizi ključnih uzroka nefunkcioniranja struktura vlasti kod donošenja odluka koje se tiču djece i uklanjanju prepreka za dosljednu primjenu međunarodnih konvencija koju je ratificirala BiH, a posebno Konvencije o pravima djeteta.

3.6.1. Analiza zaprimljenih žalbi

Odjel je pri Instituciji ombudsmena počeo raditi polovinom 2009. godine i u odnosu na prethodne godine nije bilo velikih odstupanja, odnosno i dalje se **najveći broj žalbi** u Odjelu **tiče prava djece na obrazovanje, prava na zdravstvenu zaštitu, prava na načine održavanja ličnih odnosa i kontakata s drugim roditeljem s kojim dijete ne živi i s njegovim bližim srodnicima, prava na zaštitu od nasilja, posebno zapuštanja i zanemarivanja djeteta**, a kao odgovorni organi u žalbama se navode: centri za socijalni rad, sudovi, škole, rjeđe prosvjetne/obrazovne inspekcije, nadležna resorna ministarstva iz oblasti socijalne zaštite i obrazovanja. Svakako treba naglasiti da nerijetko u postupanjima po žalbama iz drugih odjela, ombudsmeni dođu do saznanja o kršenju/ugrožavanju prava djeteta. U 2012. godini u Odjelu su **zaprimljene 124 žalbe**, na koje je uslijedilo osam preporuka.

3.6.2. Obrazovanje

Tokom 2009. godine Instituciji ombudsmena obratio se Sindikat srednje škole Stolac, nezadovoljan radom Vlade HNŽ-a zbog neisplaćenih plaća¹⁸¹. Kako su navodi žalbe otvorili pitanje zaštite dječijih prava, odnosno pitanje da li će se na takav način djeci uskratiti pravo na obrazovanje, registriran je predmet¹⁸². Institucija ombudsmena pratila je dešavanja u vezi s problemima škole, a posebno aktivnosti nadležnih tijela, kojima bi se trebalo osigurati srednje obrazovanje u Općini Stolac u skladu s međunarodnim standardima. Ombudsmeni su od resornog ministra prosvjete, nauke, kulture i sporta Hercegovačko-neretvanskog kantona zatražili da dostavi sve relevantne činjenice i informacije u vezi s pomenutim problemima. Kako u konkretnom slučaju nije ostvarena saradnja sa Institucijom ombudsmena ni nakon izdavanja preporuke, ni nakon upoznavanja predsjednika Vlade Heregovačko-neretvanskog kantona, **ovakav oblik nesaradnje i ignoriranja** prezentire se i uvrštava u godišnji izvještaj o aktivnostima Institucije ombudsmena za 2012. godinu.

Ombudsmeni koriste priliku da ukažu na činjenicu da **ostvarivanje radnih prava prosvjetnih radnika nikada ne smije biti na štetu djece**, odnosno da, ako se djeci uskraćuje pravo na obrazovanje i ne pohađaju školu, usljed štrajka i protesta prosvjetnih radnika, ta odluka

¹⁸¹ Ž-BL-01-446/09

¹⁸² Ž-BL-01-446/09

prosvjetnih radnika nije u najboljem interesu djece i na takav se način krše prava djece. Uvažavajući sve otrežavajuće okolnosti u kojima prosvjetni radnici djeluju i rade, kao i ostvarivanje njihovih radnih prava, ombudsmeni ukazuju na odredbu člana 3. Konvencije UN-a o pravima djeteta da se u svim akcijama koje u vezi s djecom preduzimaju javne ili privatne ustanove socijalne zaštite, sudovi, državna uprava ili zakonodavna tijela **mora prvenstveno voditi računa o interesima djeteta.**

U žalbi roditelja djece I. razreda iz pojedinih naselja općine Jajce¹⁸³ ombudsmeni doznaju da djeca iz navedenih naselja ne pohađaju nastavu jer im nije osiguran prijevoz do škole. Ono što je izuzetno zabrinjavajuće jeste da se sa istim problemom susreću već nekoliko godina, posebno otkako je uvedeno devetogodišnje osnovno obrazovanje. Problem je vrlo brzo riješen zahvaljujući postignutom dogovoru kantonalne i lokalne vlasti s direktorima škola na tom području. Instituciji ombudsmena roditelji su potvrdili informaciju da pohađaju školu i imaju organiziran prijevoz. Međutim, imajući u vidu da se, prema riječima i roditelja i nadležnih organa, na početku svake školske godine **javljaju problemi u organiziranju prijevoza**, u konkretnom slučaju pronađeno je trenutno rješenje, te stoga ombudsmeni na ovaj način žele upoznati nadležne organe u BiH o ovom problemu s ciljem pronalaženja trajnog rješenja. Postupajući po pojedinačnim žalbama i u svakodnevnom radu s građanima, primijećeno je da u BiH postoji mnogo problema u organiziranju i plaćanju prijevoza za djecu. Ombudsmeni koriste priliku da apeliraju na nadležne organe svih nivoa vlasti da je obaveza svih nas da se u svakom trenutku i u svakoj lokalnoj zajednici omogućimo pohađanje škole, pa to svakako podrazumijeva i organiziranje **besplatnog prijevoza za djecu.**

Institucija ombudsmena zaprimila je žalbu Romkinje¹⁸⁴, majke petoro djece, nezadovoljne radom Općine Zavidovići, sve zbog nehumanih uslova života svoje porodice. U postupku istraživanja, između ostalog, ustanovljeno je da podnositeljica žalbe ima djecu školskog uzrasta koja ne pohađaju školu, usljed čega je zatraženo ponovno izjašnjenje nadležnih organa, s ciljem zaštite dječjih prava. U više navrata je u konkretnom predmetu ostvarena korespondencija s nadležnim općinskim i kantonalnim službama, s ciljem preduzimanja odgovarajućih mjera da djeca podnositeljice žalbe pohađaju školu. Kako je navela nadležna služba za upravu društvenih djelatnosti i opću upravu Općine, podnositeljica žalbe ne želi da njena djeca pohađaju školu, a iz nadležnog ministarstva su naveli da *osim podnošenja prekršajne prijave protiv roditelja* ne postoje drugi raspoloživi pravni mehanizmi kako bi se djeca uključila u nastavni proces. Imajući u vidu sve navedene okolnosti konkretnog slučaja, ombudsmeni su, rukovodeći se osnovnim principima Konvencije UN-a o pravima djeteta, pozvali ministricu da učini dodatne napore kako bi djeci bilo omogućeno da se uključe u obrazovno-odgojni proces i da s tim u vezi razmotre preduzimanje represivnih mjera protiv roditelja. Podnositeljici žalbe jasno je stavljeno do znanja da svoje postupke na štetu djeteta ne može pravdati činjenicom da joj nije riješeno stambeno pitanje i da je obrazovanje djece jedan od osnovnih preduslova za pravilan rast i razvoj djeteta.

Postupajući po anonimnoj pritužbi roditelja učenika jedne osnovne škole s područja Republike Srpske¹⁸⁵, zbog činjenica da je djeci/učenicima u posljednji momenat „otkazana“ ekskurzija, utvrđeno je da ekskurzija nije realizirana zbog propusta turističke agencije, da je kompletna procedura u vezi sa izborom turističke agencije obavljena u skladu s važećim Pravilnikom o izvođenju izleta, ekskurzija i škole u prirodi i da su u školi i resornom ministarstvu svjesni svih posljedica otkazivanja ekskurzije i kako se to na djecu/učenike reflektiralo. Povodom ovakvih

¹⁸³ Ž-BL-01-685/12

¹⁸⁴ Ž-BL-01-499/11

¹⁸⁵ Ž-BL-01-431/12

slučajeva Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Srpske uputilo je obavještenje svim osnovnim školama u vezi s ekskurzijama koje nisu realizirane zbog propusta turističkih agencija. Iz dostavljenog obavještenja nadležnog ministarstva proizilazi da su škole bile dužne održati roditeljske sastanke, upoznati ih s novonastalom situacijom, razlozima zbog kojih se eventualno ekskurzije mogu odgoditi za septembar ili da ostaje mogućnost da od agencije zahtijevaju povrat novca, a kao krajnju mogućnost navode i podnošenje tužbe za naknadu štete. Uprava osnovne škole održala je sastanak s roditeljima koji nisu pristali da njihova djeca putuju u septembru na ekskurziju.

Kada je u pitanju obrazovanje djece, prema pozitivnim propisima BiH, srednje obrazovanje nije obavezno, ali, uvažavajući najbolji interes djeteta i ostvarivanje prava na obrazovanje, svakako je u interesu svakog djeteta da završi srednje obrazovanje. Tokom postupka istraživanja, povodom izjavljene žalbe¹⁸⁶, došlo se do saznanja o ozbiljnim problemima, jer je dijete podnosioca žalbe isključeno iz škole i onemogućeno mu je daljnje školovanje. Institucija ombudsmena je u više navrata i na različite načine intervenirala u nadležnom ministarstvu obrazovanja, a sve s ciljem da nadležni organi prvenstveno vode računa o najboljem interesu djeteta. Ostvarena je dobra komunikacija s ministarstvom, a u drugostepenom postupku isto ministarstvo poništava odluku inspekcije, a djetetu je dozvoljen nastavak školovanja u školskoj 2011./2012. godini.

3.6.3. Zanemarivanje i nasilje

Institucija ombudsmena zaprimila je anonimnu prijavu o mogućem zanemarivanju, zapuštanju i zlostavljanju djece na teritoriji općine Mrkonjić Grad. Centru za socijalni rad ukazano je da su ombudsmeni svjesni s kojim se problemima susreću organi starateljstva, a da predstavljaju najvažniju kariku u lancu ostvarivanja i zaštite prava djece u jednoj lokalnoj zajednici. Ombudsmeni ponovno koriste priliku da **ukažu vlastima na težak položaja centara za socijalni rad u BiH**, kao i da se iz lokalnih općinskih budžeta uvijek malo/premalo izdvaja za ostvarivanje prava iz socijalne i dječije zaštite i time direktno ili indirektno umanjuje važnost i značaj centara za socijalni rad, odnosno ograničavaju se u obavljanju svojih dužnosti, obaveza itd. Stav ombudsmena je da treba preduzeti sve što je moguće da djeca ostanu u porodici, ali s druge strane, u konkretnom slučaju, konstatirano je da roditelji djece očigledno nemaju dovoljno kapaciteta i resursa da kvalitetno ili barem na zadovoljavajući način obavljaju roditeljske dužnosti i obaveze. Također, prema dosadašnjim iskustvima, veoma rijetko/gotovo nikako se ne koristi institut oduzimanja roditeljskog prava, a i to je jedan od mehanizama da se dijete zaštiti od zloupotreba i različitih vrsta nasilja. Shodno tome, Centar je pozvan da ozbiljno razmotri mišljenje ombudsmena i da preduzme više, a nakon toga, Centar donosi zaključak da se maloljetna djeca povjere drugoj osobi na čuvanje u skladu s članom 205. Porodičnog zakona RS, a i roditelji djece su se s ovim činom saglasili. Ombudsmeni koriste priliku da pohvale rad Centra za socijalni rad Općine Mrkonjić Grad, uvažavajući ograničena finansijska sredstva za rad i nedostatak stručnog kadra, ali s konstatacijom da se uz malo dobre volje i koordiniranim radom svih nadležnih na području jedne lokalne zajednice, može obezbijediti zaštita i ostvarivanje prava djece kada god je to neophodno.

Uvažavajući činjenicu da Odjel pri Instituciji ombudsmena predstavlja nacionalni mehanizam koji treba da osigura ujednačavanje pristupa u ostvarivanju i zaštiti prava djece na teritoriji cijele BiH, ombudsmeni su uputili **Preporuku o zaštiti djece od vršnjačkog nasilja u školama** u

¹⁸⁶ Ž-MO-01-35/12

FBiH i Brčko Distriktu BiH kojom se Ministarstvu obrazovanja i nauke Federacije BiH nalaže da u saradnji s ministarstvima u kantonima i Odjelom za obrazovanje u Vladi Brčko Distrikta BiH preduzme sve neophodne mjere i aktivnosti da se osigura da se disciplina u školi provodi na način primjeren ljudskom dostojanstvu djeteta, uključujući i pravno definiranje postupanja u slučajevima vršnjačkog nasilja, kao i da Ministarstvo civilnih poslova BiH, imajući u vidu međunarodne obaveze BiH, preduzme aktivnosti koordinacije s ciljem ujednačavanja postupanja u slučajevima vršnjačkog nasilja na teritoriji cijele BiH¹⁸⁷. Naime, u Republici Srpskoj postoji Protokol o postupanju u situacijama vršnjačkog nasilja u obrazovnim institucijama, koji su potpisali 2008. godine ministri prosvjete i kulture, unutrašnjih poslova i zdravlja i socijalne zaštite ovog entiteta. Povodom izdate preporuke, nadležni organi izjasnili su se i izrazili spremnost za preduzimanje preporučenih aktivnosti, ali do danas nisu preduzete konkretne aktivnosti i ombudsmeni ocjenjuju da po preporukama ombudsmena nije postupljeno.

Kako je to i ranije pomenuto, veoma često se u predmetima koji su registrirani u drugim odjelima, dolazi do saznanja da se krše i/ili ugrožavaju prava djeteta. U predmetu koji je registriran u Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije¹⁸⁸, podnositeljica žalbe obratila se Instituciji ombudsmena za pomoć, zbog nasilja u porodici. Kako navodi, podnositeljica žalbe i njena djeca su godinama trpjeli fizičko i psihičko nasilje od supruga i oca. Tokom postupka istraživanja, ustanovljeno je da su sve relevantne i nadležne institucije upoznate sa slučajem, odnosno da su preduzimale radnje u skladu sa zakonom i suprug podnositeljice žalbe oglašen je krivim za krivično djelo nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici, ali maltretiranje se nastavlja, s tim da su u pitanju verbalne prijetnje, a podnositeljicu žalbe najviše brine činjenica što je bivši suprug uznemirava na poslu, te se plaši da će ostati bez posla. Svjesna činjenice da su nadležni učinili sve što su i trebali učiniti, u skladu s pozitivnim propisima, podnositeljica želi da se i njoj i njenoj djeci u što većoj mjeri pomogne. Ombudsmeni izražavaju posebnu zabrinutost da se, i pored preduzimanja svih neophodnih mjera, problemi podnositeljice žalbe nisu mogli u potpunosti riješiti.

3.6.4. Konfliktni razvodi

U radu na pojedinačnim žalbama, posebno u neposrednoj i pismenoj korespondenciji sa centrima za socijalni rad, kao jedan od gorućih problema u zaštiti i ostvarivanju prava djece nameće se *problem tzv. visokokonfliktnih razvoda*, odnosno prava djece tokom sudskih i upravnih postupaka između roditelja (kontakti i viđanje roditelja s kojim dijete ne živi, neslaganja oko ostvarivanja roditeljskog prava, starateljstva, izdavanja putnih isprava, sporovi oko izdržavanja, podjela imovine, raspolaganje imovinom itd.). Posebno problem predstavljaju izvršenja rješenja organa uprave, centara za socijalni rad, ali nerijetko i sudskih odluka, s obzirom da i takva izvršenja zahtijevaju angažman organa starateljstva, tako da se veoma često javljaju problemi zbog upotreba sile od strane policije. Ombudsmeni žele upoznati nadležne vlasti **s problemima prilikom prinudnog izvršavanja rješenja centara za socijalni rad/organa i nepostojanja efikasnih mehanizama da se izvrše njihove odluke**, posebno u situacijama kada dijete trpi i prilikom izvršenja odluka kojim je određeno kontaktiranje/viđanje djeteta s roditeljem s kojim dijete ne živi. S obzirom na učestalost ovog problema u radu Odjela, ombudsmeni konstatiraju da je u pitanju problem koji dovodi u izrazito nepovoljan položaj velik broj djece. Također, uočeno je da postojeća **zakonska i stručna rješenja ne osiguravaju zaštitu djeteta** i njegovih prava u ovakvim i sličnim situacijama, kada je jedan roditelj istrajan u namjeri da drugog roditelja isključi iz djetetovog života ili da ga ometa u vršenju roditeljskih dužnosti.

¹⁸⁷ Ž-BL-01-350/11

¹⁸⁸ Ž-BL-06-69/11

3.6.5. Aktivnosti Odjela

3.6.5.1. Ombudsmen u vašoj školi

Odjel je, u saradnji s organizacijom Save the Children, u 2012. godini u okviru projekta „Jačanje kapaciteta Odjela za praćenje prava djece Institucije ombudsmena za ljudska prava BiH“ proveo niz aktivnosti na promoviranju prava djece. Jedna od tih aktivnosti je „Ombudsmen u vašoj školi“ u okviru koje su posjećene tri osnovne i tri srednje škole u općinama Zavidovići, Široki Brijeg i Kozarska Dubica. Ova aktivnost bila je realizirana u prethodnim godinama, a bit će nastavljena i u 2013. godini. Rezultati ovih aktivnosti su upoznavanje djece s pravima garantiranim Konvencijom o pravima djeteta, čime se postiže da su djeca senzibilizirana za djelovanje u skladu s Konvencijom o pravima djeteta, podstaknuta i motivisana da zauzmu aktivnu poziciju u borbi za ostvarivanje svojih prava, a svakako se dodatno educiraju o ulozi ombudsmena i o mehanizmima djelovanja ove institucije u slučajevima povrede ili zaštite prava djece, sa iskrenom željom i namjerom da djeca Instituciju ombudsmena prepoznaju kao partnera u ostvarivanju svojih prava. Značajno je istaknuti da su posjete lokalnim zajednicama „iskorištene“ kako bi se razgovaralo s predstavnicima lokalne/kantonalne vlasti, prvenstveno s predstavnicima centara za socijalni rad, ali i s predstavnicima drugih organa. Aktivnost „Ombudsmen u vašoj školi“ realizirana je i u ustanovama za djecu bez roditeljskog staranja i to u Majčinom selu u Međugorju i u javnoj ustanovi „Dom porodica“ Zenica, kao i u Banjoj Luci, s djecom iz Udruženja porodica s četvoro i više djece Banja Luka.

3.6.5.2. Istraživanja i specijalni izvještaji Odjela sačinjeni tokom 2012. godine

3.6.5.2.1. Specijalni izvještaj ZDRAVSTVENA ZAŠTITA DJECE U BiH

Ombudsmeni su ocijenili da je neophodno pristupiti izradi analize zdravstvene zaštite djece u Bosni i Hercegovini, s ciljem dobivanja podataka i informacija na osnovu kojih se može predstaviti realna slika trenutnog stanja zdravstvene zaštite djece na teritoriji cijele BiH. Istraživanje je zasnovano na direktnoj, usmenoj komunikaciji i korespondenciji s nadležnim organima za navedenu oblast, nevladinim organizacijama, kao i uvidom u aktuelno stanje ustanova za zdravstvenu zaštitu na nivou kantona u Federaciji BiH, u Republici Srpskoj, te u Brčko Distriktu BiH.

Ombudsmeni naglašavaju da bi svako dijete u BiH trebalo imati jednako pravo pristupa i jednake mogućnosti u ostvarivanju zdravstvene zaštite, bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi. Jednak pristup i jednake mogućnosti podrazumijevaju osiguranje jednakih uslova i prilika za svu djecu, a za što je jedan od preduslova dobra saradnja i koordinacija svih nadležnih organa. Kroz istraživanje o zdravstvenoj zaštiti djece u BiH utvrđeno je da su procedure za ostvarivanje prava na pristup zdravstvenoj zaštiti u suprotnosti s odredbama Konvencije o pravima djeteta, kojom se uređuje pitanje zdravstvene zaštite, a ta zaštita mora biti osigurana svakom djetetu do 18 godina. Analiza situacije pokazala je da u okviru zdravstvene zaštite djece u BiH nije osiguran jednak pristup i jednake mogućnosti, uz osiguranje jednakih uslova za svu djecu, kao i da utvrđena cijena participacije za usluge iz zdravstvene zaštite djece u BiH predstavlja ograničavajući faktor osiguranja da sva djeca uživaju jednake usluge. Zatim, ustanove koje pružaju usluge zdravstvene zaštite suočavaju se i s problemom nedostatka određenih obrazovnih profila, kao i dodatne edukacije postojećeg kadra, a analiza situacije pokazala je da nisu uspostavljene dodatne mjere uključivanja djece s psihofizičkim teškoćama, kao i djece iz marginaliziranih grupa. Tokom 2013. godine ombudsmeni će pratiti realizaciju preporuka iz ovog specijalnog izvještaja.

3.6.5.2.2. Specijalni izvještaj MLADI I DJECA U SUKOBU SA ZAKONOM

Izradom specijalnog izvještaja „Mladi i djeca u sukobu sa zakonom“ ombudsmeni su željeli ukazati na relevantni pravni okvir koji uređuje oblast maloljetnika u sukobu sa zakonom, predstaviti stvarno stanje u praksi, ukazati na prednosti i nedostatke utvrđene provođenjem istraživanja, te izdati preporuke nadležnim ustanovama i organima zakonodavne i izvršne vlasti, kako na nivou države BiH, tako i na nivou entiteta, s ciljem unapređenja stanja prava djece koja su u sukobu sa zakonom. Poseban osvrt dat je na prava djece koja se nalaze na izdržavanju kazne maloljetničkog zatvora i odgojnih mjera u nadležnim ustanovama, te unapređenje generalnog stanja u ovim ustanovama. Specijalni izvještaj je istraživačkog karaktera, a podrazumijevao je pravnu analizu i analizu stanja na terenu.

Ombudsmeni su, na osnovu dobivenih i prikupljenih podataka, izdali preporuke, kako nadležnim ustanovama pojedinačno, tako i generalne preporuke nadležnim organima na nivou BiH, FBiH, RS-a i Brčko Distrikta BiH. Izdate preporuke uglavnom se odnose na rješavanje problema, čije je postojanje uočeno na osnovu dobivenih podataka, kao npr. razdvajanje maloljetnih od punoljetnih osuđenika, što je problem u većem broju ustanova, reguliranje pitanja zdravstvene zaštite, te zapošljavanje ljekara u stalni radni odnos. Nadležnim organima vlasti ukazano je na potrebu prioritarnog usvajanja Zakona o zaštiti i postupanju s maloljetnicima u krivičnom postupku FBiH, planiranje i provođenje različitih stručnih edukacija i usavršavanja stručnjaka koji rade s ovom populacijom, te zapošljavanje dodatnog stručnog kadra.

3.6.5.2.3. Specijalni izvještaj PREPORUKE ZA UNAPREĐENJE ZAŠTITE PRAVA DJECE NA PRIVATNOST KADA SU PRAVA NARUŠENA OD MEDIJA U BiH

Opći cilj istraživanja o stanju kršenja prava djece na privatnost od medija u BiH bilo je utvrditi da li i u kojoj mjeri mediji u BiH to pravo krše. Specifičnim ciljevima istraživanja nastojao se utvrditi način izvještavanja o djeci u medijima uopće, s posebnim osvrtom na izvještavanje o djeci, žrtvama seksualnog zlostavljanja, utvrđivanje nivoa znanja predstavnika medija o Konvenciji o pravima djeteta i kodeksu novinara, kao i utvrđivanje u kojoj mjeri je nevladin sektor aktivan i upoznat sa stanjem u ovoj oblasti, te ispitati mišljenje stručnjaka/profesionalaca. Ombudsmeni su itekako svjesni činjenice da su upravo mediji ti koji učestvuju u stvaranju predstave o određenim pojavama u društvu. Samim tim, njima se i nameće i profesionalna i moralna obaveza da izvještavaju onako kako ih obavezuju kako sami zakoni, tako i odgovarajući strukovni kodeksi. Ombudsmeni su novinarima ukazali na neophodnost izbjegavanja senzacionalizma prilikom izvještavanja o djeci, prvenstveno uvažavajući njihovu ranjivost i posljedice koje iz takvog načina izvještavanja dodatno mogu nastati po cjelokupan psihofizički razvoj djeteta. Također, ombudsmeni su pozvali medijske kuće da svoje zaposlene stalno i dodatno educiraju po specijaliziranim oblastima o kojima izvještavaju. Ombudsmeni su, u ime djece, medijima ukazali na neophodnost poštivanja prava djece na privatnost i poštivanje dostojanstva djeteta žrtve bilo koje vrste nasilja. Obaveza svih nas je da djecu štitimo od potencijalno štetnih medijskih sadržaja i da ih zaštitimo od iskorištavanja za potrebe različitih vrsta oglašavanja, te da medijski prostor ispunimo pozitivnim sadržajima za djecu i o djeci.

3.6.5.3. Praćenje realizacije specijalnih izvještaja sačinjenih tokom 2010. i 2011. godine

Ombudsmeni su u tokom 2010. godine sačinili ***Specijalni izvještaj o participaciji djece i odraslih u interesu djece u školama***. Početkom 2012. godine ombudsmeni su podsjetili nadležne organe, Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Srpske i Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke da u svakodnevnom radu i planiranju aktivnosti imaju u vidu preporuke ombudsmena

BiH i da upoznaju škole, u onoj mjeri u kojoj je objektivno moguće, s preporukama ombudsmena. Osim toga, od njih je zahtijevano dostavljanje povratnih informacija o eventualnim pomacima u ostvarivanju principa participacije djece i odraslih u interesu djece u školama ili o preduzetim aktivnostima radi ostvarivanja istog cilja.

Instituciji ombudsmena za ljudska prava BiH su, na osnovu dostavljenog Specijalnog izvještaja o participaciji djece i odraslih u interesu djece u školama i instrukciji Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke, dostavili očitovanje na ovaj dokument **Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Bosansko-podrinjskog kantona Goražde, Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade kantona Sarajevo i Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Zeničko-dobojskog kantona**. Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Bosansko-podrinjskog kantona Goražde nije imalo ranije priliku vidjeti ili pročitati izvještaj. Međutim, naknadno su uputili svim školama s područja kantona preporuke ombudsmena. Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo, su, između ostalog, obavijestili Instituciju ombudsmena da su, s ciljem većeg uključivanja roditelja u rad školskog odbora, ali i kvalitetnijeg funkcioniranja škola u cjelini, u decembru 2011. godine donijeli Zakon o osnovnom odgoju i obrazovanju kojim se povećava broj roditelja-članova školskog odbora, te su, umjesto dosadašnjeg jednog roditelja, u rad školskog odbora uključena još dva roditelja. Na taj način školski odbor broji sedam, umjesto dosadašnjih pet članova školskog odbora. U decembru 2011. godine osnovano je i Udruženje vijeća roditelja osnovnih i srednjih škola Kantona Sarajevo, koje svoju djelatnost i rad obavlja u saradnji s ministarstvom. Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Zeničko-dobojskog kantona podržava saradnju s nevladinim sektorom, a ističu i da su saradnji sa OSCE-om u BiH izradili podzakonske-provedbene pravilnike, koji upravo reguliraju oblasti poput izbora i imenovanja direktora škola, formiranje i rad školskih odbora, osposobljavanju školskog menadžmenta.

Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Srpske obavijestilo je Instituciju ombudsmena da su u skladu s odredbama Zakona o osnovnom obrazovanju i vaspitanju Republike Srpske i odredbama Pravilnika o izboru i radu školskog odbora, tokom 2009. godine na prijedloge načelnika općina, skupština općina, zaposlenih radnika i savjeta roditelja, ministarstvo je imenovalo članove školskih odbora u svim osnovnim i srednjim školama u Republici Srpskoj, a kako je mandat članovima školskih odbora četiri godine, tokom 2013. godine, imenovat će se novi članovi školskih odbora. Napominju da su u svim školama izabrani puni sastavi školskih odbora (sedam članova), da su, po potrebi, donosili rješenja o izmjeni rješenja za članove školskih odbora kada je god to bilo potrebno, kao i da su davali saglasnosti za imenovanje vršioca dužnosti, ali su istovremeno zahtijevali da se u roku od od 60 dana od dana zaprimanja saglasnosti raspišu konkursi za izbor i imenovanje direktora škole, a čega su se školski odbori pridržavali. Odredbom člana 110. Zakona o osnovnom obrazovanju i vaspitanju definirano je da nastavnici, stručni saradnici i ostali radnici škole moraju obaviti ljekarski pregled prije početka redovne nastave, a u tu svrhu od nadležnog Ministarstva zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske pribavljen je spisak svih ustanova koje su nadležne za obavljanje sistematskih pregleda i proslijeđen svim školama. Osim toga, navode da uprava škole, naročito pedagozi i odjeljenke starješine, informiraju učenike o ulozi savjeta učenika i savjeta roditelja, a u školama postoje i informativni pultovi o njihovom radu. Također, obavijestili su Instituciju ombudsmena da se u školama u Republici Srpskoj organiziraju slobodne aktivnosti, da se u brojnim školama organiziraju produženi boravci, fakultativna nastava, da naročito osnovne škole organiziraju jednodnevne izlete. Kada je u pitanju preporuka ombudsmena da se uspostavi registar u kojem će se, bez diskriminacije, evidentirati povrede prava djece i način njihovog rješavanja, a koji će se kao zvaničan podatak dostavljati u godišnjem izvještaju u radu škole, ministarstvo je preporuku proslijedilo školama, te će se od njih naknadno tražiti povratne informacije.

Cijeneći izjašnjenja nadležnih na preporuke ombudsmena iz specijalnog izvještaja o participaciji djece i odraslih u interesu djece u školama, ombudsmeni ističu posebno zadovoljstvo što su napravljeni izvjesni pomaci, ali svakako koriste priliku da upoznaju nadležne da će i dalje pratiti provođenje preporuka, a Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke ponovo pozvati da nadležna kantonalna ministarstva upozna s preporukama ombudsmena i da ih u što većoj mjeri provedu.

Krajem 2011. godine Odjel objavio je specijalni izvještaj o temi: **“Analiza stanja prava djece i njihove primjene u oblasti predškolskog vaspitanja i obrazovanja”**. Sastavni dio izvještaja bio je određen broj generalnih preporuka.

Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Srpske se, u vezi s preporukom ombudsmena izjašnjava da su se prilikom usklađivanja Zakona o predškolskom vaspitanju i obrazovanju s Okvirnim zakonom BiH i to u dijelu kojim se predškolsko obrazovanje za djecu u godini pred polazak u školu propisuje kao obavezno, rukovodilo činjenicom da u Republici Srpskoj ne postoje ni prostorni ni kadrovski kapaciteti za uključivanje sve djece u predškolski program u godini pred polazak u školu. Svjesni važnosti ranog uključivanja djece u neke od predškolskih programa, kako ističu, Vlada Republike Srpske preuzela je obavezu finansiranja i osiguravanja sredstava za program u godini pred polazak u školu, najviše zbog činjenice da su mogućnosti lokalnih zajednica različite.

Imajući u vidu da pojedini kantoni nisu dostavili izjašnjenja na njihove preporuke, ombudsmeni koriste priliku da ukažu nadležnim organima da nadležna ministarstva iz oblasti obrazovanja u Srednjobosanskom, Zapadnohercegovačkom i Hercegovačko-neretvanskom kantonu nisu uspostavili saradnju sa Institucijom ombudsmena niti su postupili po njihovim preporukama. Tokom 2013. godine ombudsmeni će ponovo pozvati na provođenje preporuka ombudsmena u oblasti predškolstva.

Tokom 2010. godine provedeno je istraživanje o stanju u ustanovama za smještaj djece bez roditeljskog staranja, ustanovama za djecu društveno neprihvatljivog ponašanja i u dijelu ustanova za djecu s poteškoćama u razvoju. Istraživanje je rezultiralo izradom **Specijalnog izvještaja o pravima djece smještene u ustanove, s posebnim osvrtom na normative i standarde**. U okviru istraživanja organiziran je obilazak 33 ustanove u cijeloj BiH za koje su informacije dobivene od nadležnih ministarstava, nevladinih organizacija, građana, kroz rad na terenu i iz predmeta koji su bili zaprimljeni u Instituciji ombudsmena. Na osnovu rezultata istraživanja, uočeni su problemi i nedostaci u ovoj oblasti, te izdate preporuke. Međutim, izradom Izvještaja ne prestaju aktivnosti ombudsmena BiH, te je stoga u 2012. godini praćena realizacija preporuka i nadležnim organima na koje se upućene preporuke iz Izvještaja odnose, upućeni su dopisi, kojima su tražene informacije o realizaciji preporuka. Ministarstvo civilnih poslova BiH je u odgovoru istaklo da je, u saradnji s UNICEF-om i Evropskom unijom, pristupilo izradi SPIS projekta-Jačanje sistema socijalne zaštite i inkluzije djece u BiH, te da je taj projekat integrirani, intersektorski pristup zasnovan na primjerima iz prakse, planiranju, provođenju, monitoringu i evaluaciji.

Federalno ministarstvo zdravstva je dopisom istaklo da bi se uspostavljanjem Fonda socijalne zaštite, a što je jedna od preporuka u Izvještaju, svakako doprinijelo izjednačenosti i prava djece u oblasti ostvarivanja prava prositekljih iz propisa o socijalnoj zaštiti. U odgovoru Federalnog ministarstva rada i socijalne politike istaknuto je da je s ciljem razvijanja socijalne zaštite, koja

će moći optimalno odgovoriti potrebama djece, sačinjen „Dokument politike zaštite djece bez roditeljskog staranja i porodica pod rizikom od razdvajanja u Federaciji BiH 2006. - 2016. godina“, koji je 2008. godine usvojila Vlada FBiH i oba doma Parlamenta FBiH. Također se navodi da su Vlada FBiH i oba doma Parlamenta FBiH u 2011. godini usvojili Strategiju za izjednačavanje mogućnosti za osobe s invaliditetom u FBiH 2011. - 2015. godine. Iako se mjere u Strategiji ne odnosi eksplicitno na djecu, u nekim poglavljima, kao što su zdravstvena zaštita i obrazovanje, naglašeni su ciljevi koji se odnose na unapređenje položaja djece u ovim sektorima i stvaranje uslova za njihovo ravnopravno učešće u ovim društvenim vrijednostima. Strategija je okvir budućih djelovanja u oblasti invalidnosti.

Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Bosansko-podrinjskog kantona je u dopisu istaklo kako na području ovog kantona ne postoje ustanove za smještaj djece bez roditeljskog staranja, niti ustanove za smještaj djece s društveno neprihvatljivim ponašanjem, kao i djece s poteškoćama u razvoju, tako da ovo ministarstvo nije pratilo pomake u radu niti preduzimalo određene aktivnosti koje se odnose na poboljšanje uslova života i rada u njima.

Iz Unsko-sanskog kantona zaprimljeni su odgovori Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta i Ministarstva zdravstva i socijalne politike. Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta u odgovoru je istaklo da u djelovanju prema obrazovnim institucijama iz svoje nadležnosti pruža svaku moguću pomoć djeci, u formi preporuka kod ostvarivanja prava na upis, kod vanrednih polaganja i sticanja kvalifikacija, a također se navodi da će se Zakonom o obrazovanju odraslih, koji je u pripremi, regulirati mogućnost sticanja obrazovanja za djecu, koja to nisu ostvarila u redovnom obrazovanju. Ministarstvo zdravstva i socijalne politike navodi da su, kad je u pitanju socijalna zaštita, naknade za djecu bez roditeljskog staranja vraćene na iznos od 219 KM, te da, kad je u pitanju đачki internat, nema pomaka, te da se djeca i dalje smještaju putem javnog oglasa, bez provođenja postupka u skladu sa Zakonom o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice s djecom.

Iz Ministarstva prosvjete, nauke, kulture i sporta Hercegovačko-neretvanskog kantona ističu da su u obrazovni sistem uključena djeca s posebnim potrebama, te da se u školama provodi inkluzivna nastava. Također se ističe da na području ovog kantona nema ustanova za djecu društveno neprihvatljivog ponašanja, da takve djece ima i da im se pomoć pruža u SOS dječijem selu Mostar i drugim ustanovama.

Ombudsmeni koriste priliku da pohvale i podrže usvajanje Strategije za borbu protiv nasilja nad djecom u BiH za period od 2012. do 2015., koju je usvojilo Vijeće ministara BiH, kao i uspostavljanje Nezavisnog monitoring tima za praćenje te strategije. Nezavisni monitoring tim čine nevladine organizacije iz BiH koje imaju dugogodišnje iskustvo u oblasti zaštite prava djeteta.

3.6.5.4. Ostale aktivnosti odjela

Tokom 2011. godine finaliziran je i upućen podnesak o primjeni Konvencije o pravima djeteta u Bosni i Hercegovini Komitetu UN-a za prava djeteta, a u februaru 2012. godine on je prezentiran Komitetu UN-a za prava djeteta u Ženevi. U oktobru 2012. godine Komitet UN-a uputio je preporuke državi BiH. Uvažavajući značaj preporuka Komiteta, Institucija ombudsmena, mreža nevladinih organizacija pod nazivom „Snažniji glas za djecu“ i Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH su zajedničkom aktivnošću – organiziranjem okruglog stola u Parlamentarnoj skupštini BiH o temi „Preporuke Komiteta upućene državi BiH-kako dalje?“ obilježili

Međunarodni dan djeteta (20.11.). Tokom 2013. godine bit će dogovorene i provedene zajedničke aktivnosti, uz podršku Save the Children Internationala, s ciljem provođenja pojedinih preporuka Komiteta.

Osoblje Odjela je u 2012. godini posjetilo specijaliziranu instituciju za zaštitu dječijih prava Republike Hrvatske kako bi se osnažili pravници za djelovanje u ovoj oblasti, a posebno za proaktivno djelovanje u zaštiti dječijih prava i Odjela uopće, te u dovoljnoj i većoj mjeri senzibilizirali za rad s djecom i u vezi s djecom. Bilo je neophodno da osoblje Odjela razmijeni informacije i iskustva s kolegama iz Ureda pravobraniteljice za djecu RH, posebno vezano za rad po žalbama, izradu analiza, specijalnih izvještaja i preporuka, a svakako je značajno i uspostavljanje kvalitetnije saradnje između Ureda pravobraniteljice za djecu RH i Institucije ombudsmena BiH s ciljem realizacije novih ideja i vizija u radu Odjela, s akcentom na unapređenje postojeće prakse u oblasti zaštite prava djeteta u BiH. Iz istih razloga, osoblje Odjela je također prošlo edukaciju/obuku u radu s djecom, prvenstveno zbog aktivnosti u školama, u trajanju od dva dana, kao i dvodnevnu obuku za izradu ovogodišnjih analiza u oblasti zaštite prava djeteta.

Ombudsmeni i osoblje Odjela su i tokom 2012. godine aktivno učestvovali u radu Mreže ombudsmena za djecu Jugoistočne Evrope i Evropske mreže ombudsmena za djecu. Članice Mreže ombudsmena za djecu Jugoistočne Evrope su se na konferencijama u Crnoj Gori, koja je 2012. godine predsjedavala Mrežom, bavile pitanjem zaštite djece na internetu, odnosno zaštitom od štetnih sadržaja na internetu, kao i zaštitom djece od seksualnog iskorištavanja i zluopotrebe.

Predstavnici Institucije ombudsmena prisustvovali su i godišnjoj konferenciji Evropske mreže ombudsmena za djecu u Nikoziji (Kipar), a s članicama Mreže razmijenjena su iskustva i znanja u oblasti maloljetničke delinkvencije, što je bilo veoma značajno za izradu Specijalnog izvještaja ombudsmena BiH Mladi i djeca u sukobu sa zakonom.

ILUSTRATIVNI PRIMJERI

Predmet Ž-BL-01-622/12

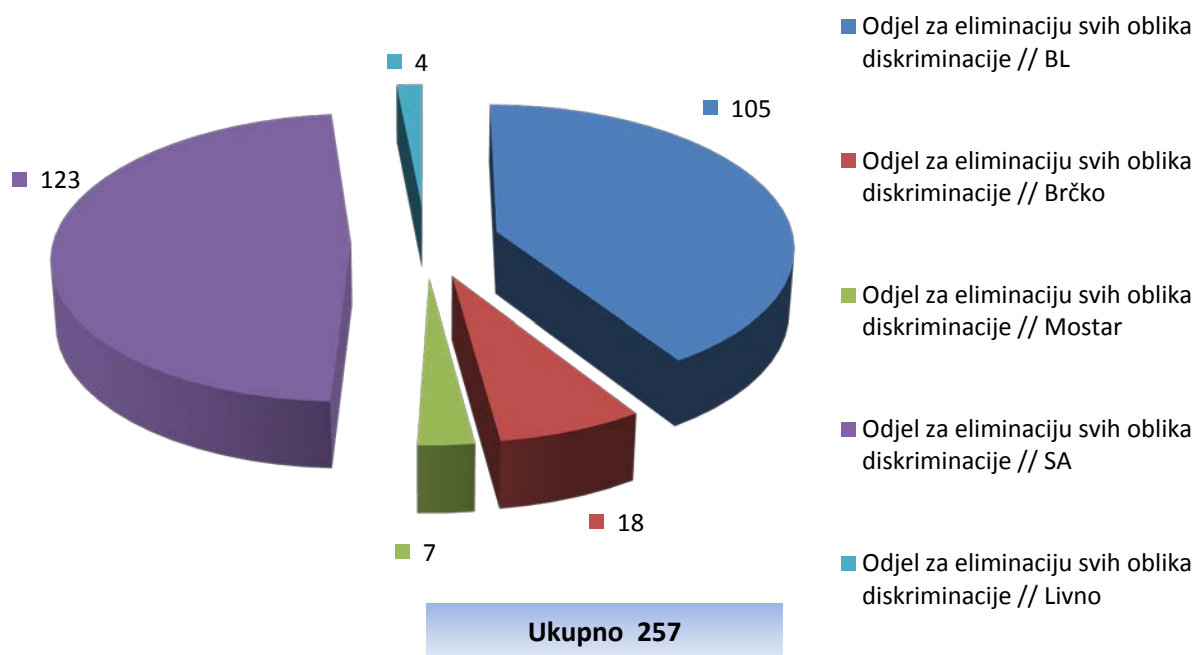
Roditelji djece iz općine Dobretići obavijestili su Instituciju ombudsmena da je nakon urgencije Institucije prema nadležnoj općini i Ministarstvu obrazovanja, nauke, kulture i sporta SBK-a problem prijevoza djece riješen i da od 10.9.2012. svi učenici imaju adekvatan prijevoz do škole.

Predmet Ž-BL-02-554/11

Slijepo dijete upućeno je u specijaliziranu ustanovu u Derventu na školovanje. Dijete je kategorizirano kao 100% invalid I. kategorije, kojem je neophodno da konstantno ima zdravstvenu zaštitu, a ostvaruje je u mjestu prebivališta – Ključu, a ne i u mjestu školovanja - Derventi. Podnosilac žalbe je osoba koja nije samovoljno otišla u Derventu na školovanje u ustanovu u kojoj se školuju slabovidna djeca, nego je to urađeno po odluci Centra za socijalni rad u Ključu, uz saglasnost ministra zdravstva Vlade USK-a, s obzirom da se porodica podnosioca žalbe nalazi u stanju kako socijalne tako i materijalne potrebe koju ostvaruje kod Centra za socijalni rad u Ključu (otac podnosioca žalbe također je invalid). Ombudsmeni su uputili preporuku ministru zdravstva Vlade USK-a da preduzme sve neophodne radnje i mjere u okviru svojih nadležnosti kako bi podnosilac žalbe ostvario pravo na zdravstvenu zaštitu u mjestu u kojem se školuje. Preporuka je ispoštovana.

3.7. ODJEL ZA ELIMINACIJU SVIH OBLIKA DIKRIMINACIJE

Odjel za eliminaciju svih oblika diskriminacije (u daljnjem tekstu: Odjel) uspostavljen je u januaru 2009. godine sa osnovnim ciljem da osigura ujednačavanje pristupa u ostvarivanju i zaštiti prava građana na cijeloj teritoriji BiH i preduzme efikasne mjere s ciljem sprečavanja bilo kojeg oblika diskriminacije. Kroz rad na pojedinačnim žalbama ili u postupcima istraživanja po službenoj dužnosti, ombudsmeni nastoje ukazati na značaj što dosljednije primjene zabrane diskriminacije sadržane u međunarodnim konvencijama i domaćem zakonodavstvu kao i na značaj usklađivanja domaćeg zakonodavstva s međunarodnim standardima ljudskih prava. Kroz preporuke i ostale odluke ukazuje se odgovornim institucijama i službama na faktore koji onemogućavaju ravnopravan zakonski tretman prema svim građanima BiH i predlažu se odgovarajuće mjere za efikasnu pravnu intervenciju usmjerenu na zaštitu prava građana.

Dijagram 13: Pregled zaprimljenih žalbi u Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije u 2012. po uredima

Institucija ombudsmena članom 7. stav (2) tačka f. Zakona o zabrani diskriminacije obavezana je da uradi poseban izvještaj o svojim aktivnostima koje se odnose na primjenu navedenog zakona. U okviru tog izvještaja dati su detaljni pokazatelji o aktivnosti Odjela.

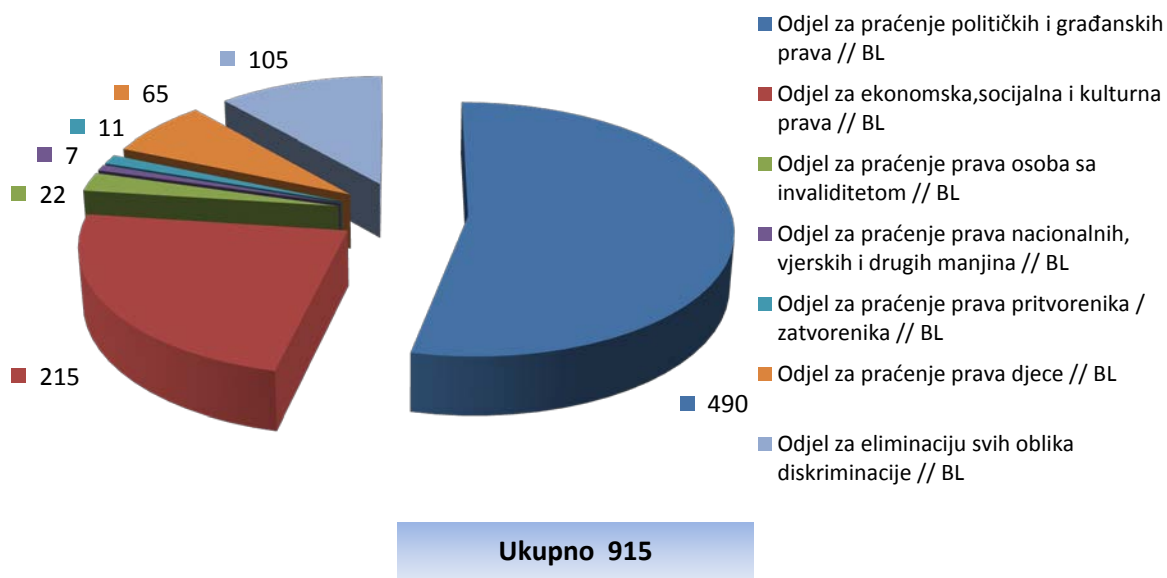
POGLAVLJE IV. POSTUPANJE PO PREDMETIMA - STRUKTURA ŽALBI I PREGLED RADA PO UREDIMA

4.1. GLAVNI URED BANJA LUKA

U Glavnom uredu Banja Luka (u daljnjem tekstu: Glavni ured), gdje je ujedno i sjedište Institucije ombudsmena za ljudska prava BiH, u 2012. godini **zaprimljeno je 915 žalbi**, što je za 149 žalbi više nego u prethodnoj godini (povećanje broja žalbi za 19,4%). Iz prethodnih godina preneseno je 270 žalbi. Od 915 zaprimljenih predmeta u 2012. godini riješeno je 649, a od 270 prenesenih žalbi iz ranijih godina riješene su 232 žalbe, tako da je u Uredu Banja Luka u 2012. godini ukupno riješen 881 predmet.

Najviše predmeta riješeno je u toku intervencije ombudsmena - 313 predmeta, 218 predmeta je riješeno na drugi način, neprihvatljivih žalbi je 147, predmeti koji su zatvoreni zbog nezainteresiranosti stranaka za dalje vođenje postupka - 126, specijalnim izvještajem su završena četiri predmeta, dok je šest predmeta proslijeđeno drugom uredu ombudsmena, 12 predmeta je ustupljeno drugom nadležnom organu i 55 predmeta riješeno je preporukama koje su realizirane.

Glavni ured izdao je 66 preporuka nadležnim organima radi otklanjanja povrede prava. Od toga je realizirano 20 preporuka, u 20 predmeta je ostvarena saradnja, dok u 23 predmeta nema odgovora, a djelimično je realizirana jedna preporuka. Dvije preporuke nisu realizirane.

Dijagram 14: Pregled zaprimljenih žalbi u Glavnom uredu Banja Luka za 2012. godinu po odjelima

4.1.1. Analiza zaprimljenih žalbi

U skladu s navedenim statističkim podacima, u Glavnom uredu je u 2012. godini **najviše žalbi** podneseno zbog kršenja ljudskih prava iz nadležnosti Odjela za praćenje političkih i građanskih prava- 490 žalbi.

U okviru Odjela za praćenje političkih i građanskih prava može se zaključiti da najveći **problemi postoje u funkcioniranju sudskih i upravnih organa**, što dokazuje veliki broj žalbi koje se odnose na rad navedenih organa. Na rad sudova u 2012. godini Glavni ured zaprimio je 163 žalbe, a na rad upravnih organa 127 žalbi.

Žalbe podnesene na rad sudskih organa, kao i prethodne godine, najviše se odnose na povredu prava na suđenje u razumnom roku, odnosno sporost i neefikasnost, neizvršavanje pravosnažnih sudskih presuda, nezakazivanje ročišta, odugovlačenje postupka, rad sudije. **Najviše žalbi odnosi se na Osnovni sud u Banjoj Luci, te Općinski i Kantonalni sud u Bijaću.**

Žalbe podnesene **na rad upravnih organa** odnose se na nepoštivanje zakonskih rokova prilikom **donošnja rješenja u upravnom postupku.**

Značajan porast broja žalbi u odnosu na prošlu godinu u Odjelu za praćenje političkih i građanskih prava odnosi se **na pravo pristupa informacijama koje je kao takvo garantirano** Zakonom o slobodi pristupa informacijama. Ukupno su podnesene 92 žalbe, a najčešći žalbeni navodi stranaka odnose se na neodlučivanje u zakonskom roku kao i nezadovoljstvo podnosilaca žalbi razlozima odbijanja pristupa informacijama.

Na rad policije, u Glavnom uredu u 2012. godini, primljeno je 38 žalbi koje se većinom odnose na rad službenika centara javne bezbjednosti. Zapaženo je da je **saradnja s navedenim organima veoma dobra**, da odgovaraju u ostavljenom roku i veoma detaljno.

Zatim, u Odjelu za ekonomska, socijalna i kulturna prava najveći broj povreda **odnosi se na povrede prava iz radnog odnosa** - ukupno 99 žalbi, što, prije svega, uključuje kršenje prava radnika od strane poslodavaca kroz **neuplaćivanje doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje, povredu Zakona o radu prilikom zasnivanja i prestanka radnog odnosa kao i uskraćivanje prava radniku koja mu pripadaju po osnovu radnog odnosa.** U navedenom odjelu 73 žalbe odnose se na prava iz penzijskog osiguranja, i to većinom na nedonošenje rješenja u zakonskom roku, te nezadovoljstvo utvrđenim iznosom penzije. U oblasti komunalnih usluga primljene su 23 žalbe.

U Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije u 2012. godini primljeno je 95 žalbi. U odnosu na 2011. godinu, znatno je povećan priliv žalbi. **Najviše žalbi odnosi se na mobing, diskriminaciju na osnovu nacionalnog i socijalnog porijekla te diskriminaciju prilikom zapošljavanja.**

U Odjelu za praćenje prava djece primljena je 61 žalba od kojih se najveći broj odnosi na pravo djece na obrazovanje, pravo na zdravstvenu zaštitu, pravo na načine održavanja ličnih odnosa i kontakata s drugim roditeljem s kojim dijete ne živi i s njegovim bližim srodnicima, pravo na zaštitu od nasilja, posebno zapažanje i zanemarivanje djeteta, a kao odgovorni organi u žalbama se navode centri za socijalni rad, sudovi, škole, rjeđe prosvjetne/obrazovne inspekcije, nadležna resorna ministarstva iz oblasti socijalne zaštite i obrazovanja.

ILUSTRATIVNI PRIMJERI

Predmet Ž-BL-04-91/12

Žalba se odnosi na Ministarstvo za izbjeglice i raseljene osobe RS-a, Komisija za provjeru zakonitosti zaključenih i obnovljenih ugovora i za utvrđivanje prava na obnovu ugovora o korištenju stana privremenih korisnika - nedonošenje rješenja o zahtjevu stranke za nadovjeru ugovora. Nakon preporuke Institucije, Ministarstvo je obavijestilo da je po zahtjevu podnositeljice žalbe doneseno rješenje.

Predmet Ž-BL-04-643/12

Podnosilac žalbe bio je nezadovoljan dužinom trajanja postupka pred Odjeljenjem za vojne evidencije učesnika Odbrambeno - otadžbinskog rata Banja Luka, navodeći da nije odlučeno o zahtjevu za priznavanje vojnog angažiranja u ratu koji je predao još 2009. godine. O spornom zahtjevu odlučeno je intervencijom Institucije ombudsmena.

Predmet Ž-BL-04-481/11

Podnositeljica žalbe ima prebivalište u Subotici, ali je ostvarila pravo na penziju u Federaciji BiH. U žalbi navodi da joj nije počela isplata srazmjernog dijela penzije iako je dostavila dopunu isplatnih podataka. Nakon intervencije ombudsmena, počela joj je isplata srazmjernog dijela penzije.

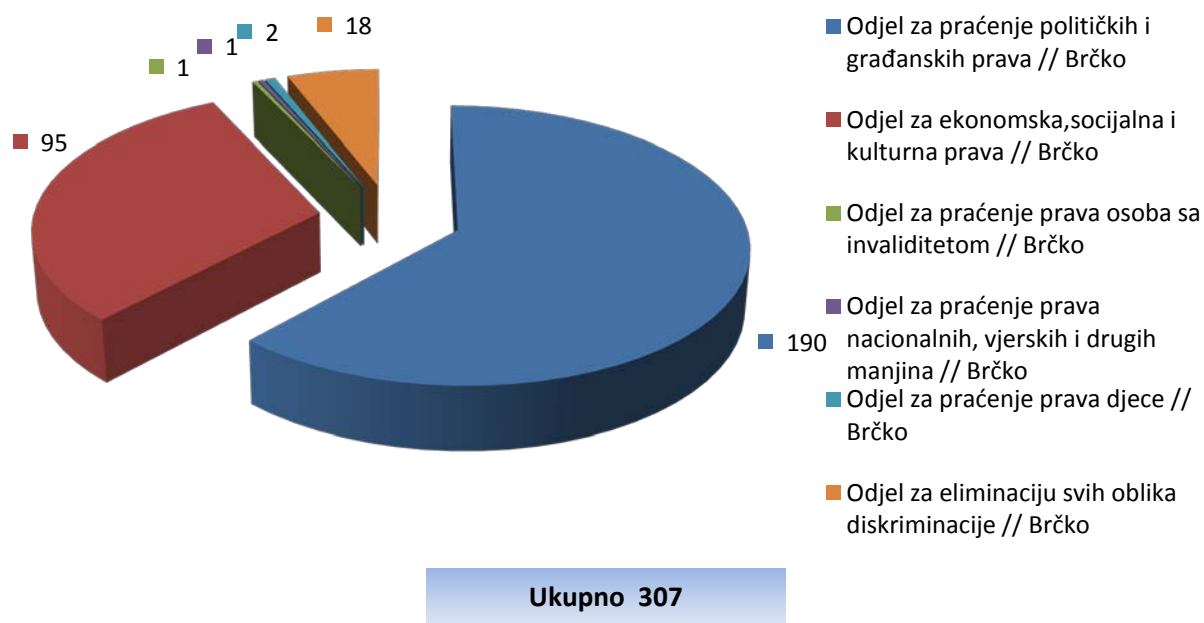
4.2. PODRUČNI URED BRČKO

Područni ured u Brčkom u 2012. godini **zaprimio je 307 žalbi**, što je za 138 žalbi manje nego u prethodnoj godini (smanjenje broja žalbi za 31%). Iz prethodnih godina prenesene su 373 žalbe, što znači da je **u radu bilo ukupno 680 žalbi**.

Ukupno su završena 302 predmeta, od čega su 142 predmeta koja su zaprimljena u 2012. godini i 159 predmeta prenesenih iz ranijih godina.

Najviše predmeta riješeno je u toku intervencije ombudsmena - 93 predmeta, dok je 90 žalbi okončano odlukom o neprihvatljivosti žalbe jer su žalbeni navodi bili neosnovani.

Značajno je napomenuti da je veliki broj preporuka koje su izdate ranijih godina ispoštovan. Naime, u 2010. i 2011. godini izdato je ukupno 55 preporuka, te je rad po ovim predmetima u 2012. godini uglavnom okončan. Dok je u ovom izvještajnom periodu izdato znatno manje preporuka.

Dijagram 15: Pregled zaprimljenih žalbi u Područnom uredu Brčko za 2012. godinu po odjelima

Iz Područnog ureda Brčko organizirano je **održavanje uredovnih dana u Uredu Institucije u Tuzli** kako bi se građanima s područja Tuzlanskog kantona i sjeveroistočnog dijela Republike Srpske omogućio lakši pristup Instituciji ombudsmena za ljudska prava BiH. Zaprimljene žalbe registrirane su u Uredu Brčko.

U ovom uredu u 2012. godini registrirano je **1212 kontakata s građanima**, uglavnom neposrednih razgovora, ali i telefonska i obraćanja elektronskom poštom.

4.2.1. Analiza zaprimljenih žalbi

Prema statističkim podacima, u Područnom uredu Brčko u 2012. godini najviše žalbi-190 zaprimljeno je u Odjelu za praćenje političkih i građanskih prava.

Analizom žalbi zaprimljenih u ovom odjelu može se zaključiti da najveći **problemi postoje u funkcioniranju sudskih i upravnih organa**, što dokazuje veliki broj žalbi koje se odnose na rad navedenih organa. Tako se 102 žalbe odnose na rad sudova, prije svega Općinskog suda u Tuzli i Kantonalnog suda u Tuzli¹⁸⁹, dok su na rad upravnih organa podnesene 33 žalbe¹⁹⁰. Žalbe

¹⁸⁹ Ž-BR-05-291/12, Ž-BR-05-265/12, Ž-BR-05-278/12, Ž-BR-04-244/11, Ž-BR-05-146/11, Ž-BR-05-270/12;

¹⁹⁰ Ž-BR-05-58/12, Ž-BR-05-25/12, Ž-BR-88/12, Ž-BR-05-109/12, Ž-BR-05-277/10

podnesene na rad sudskih organa, kao i prethodne godine, najviše se odnose na povredu prava na suđenje u razumnom roku¹⁹¹. Kada je u pitanju Općinski sud u Tuzli znatan broj predmeta po žalbama građana okončan je nakon intervencije Institucije ombudsmena na način da je zakazano ročište i inteziviran rad na sudskim predmetima radi njihovog okončanja.¹⁹² Međutim, primijetan je problem kada je u pitanju izvršni referat ovog suda gdje je evidentna neažurnost referata.¹⁹³

U odgovoru suda zbog čega nije okončan postupak u razumnom roku, između ostalog, navodi se da sud nema raspoloživih materijalno-tehničkih sredstava, da je **postupajući sudija prešao na drugu funkciju ili je duže vremena na bolovanju**¹⁹⁴.

Znatan broj žalbi izjavljen je i na rad Kantonalnog suda u Tuzli koji, na zahtjev Institucije da se izjasni na navode žalbe da se postupak vodi u neprimjerno dugom roku, uglavnom dostavlja tipske odgovore *da se u Kantonalnom sudu u Tuzli predmeti rješavaju prema Planu rješavanja starih predmeta koji je sud donio 13.1.2012. u skladu s Uputstvom Visokog sudskog i tužilačkog vijeća BiH te se ne može ni okvirno odrediti vrijeme kada bi mogla biti donesena odluka suda*.¹⁹⁵

Žalbe podnesene **na rad upravnih organa** u najvećem broju odnose se na dužinu trajanja upravnog postupka.

U Odjelu za ekonomska, socijalna i kulturna prava najveći broj registriranih žalbi odnosi se na povrede prava iz radnih odnosa - ukupno 29 žalbi zbog neuplaćivanja doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje, povrede Zakona o radu prilikom zasnivanja i prestanka radnog odnosa kao i uskraćivanje prava radnika koja mu pripadaju po osnovu radnog odnosa.¹⁹⁶

Iz oblasti socijalne zaštite registrirano je ukupno 25 predmeta koji se uglavnom odnose na **nemogućnost ostvarivanja prava iz oblasti socijalne zaštite** zbog neispunjavanja zakonom propisanih uslova za ostvarivanje ovih prava¹⁹⁷ ili finansijske nemogućnosti označenog organa uprave da odgovori na zahtjeve građana za pružanje pomoći.

Na području Brčko Distrikta BiH evidentna su i **obraćanja nezaposlenih građana** koji su tokom ratnih zbivanja ostali bez posla, pojedinačno i u okviru Udruženje radnika "Glas Radnika 1992." iz Brčkog zato što su nezadovoljni kriterijem preraspodjele novčanih sredstava koje je osigurala Vlada Brčko Distrikta BiH za socijalno zbrinjavanje radnika koji su ne svojom krivicom 1992. godine ostali bez posla.¹⁹⁸ Rad Ureda u Brčkom još je u fazi istrage po ovim žalbama.

25 žalbi izjavljeno je na rad zavoda za penzijsko i invalidsko osiguranje FBiH i RS, a zbog **dužine trajanja postupka pred ovim organima**.¹⁹⁹ Znatan broj postupaka okončan je nakon intervencije Institucije ombudsmena.²⁰⁰

Odjel za zaštitu svih oblika diskriminacije zaprimio je 18 žalbi najvećim dijelom zbog mobinga na radnom mjestu zaposlenih u javnim ustanovama²⁰¹, ali i po drugim osnovama²⁰².

U proteklom izvještajnom periodu potrebno je istaknuti ostvarenu **pozitivnu saradnju** s Pedagoškim zavodom Tuzlanskog kantona, Kantonalnom upravom za inspekcijske poslove Tuzlanskog Kantona, Federalnim zavodom za PIO/MIO Mostar, Osnovnim sudom Brčko Distrikta BiH, Općinom Ugljevik (načelnikom Općine).

¹⁹¹ Ž-BR-05-270/12, Ž-BR-05-245/12, Ž-BR-05-203/12, Ž-BR-05-278/12

¹⁹² Ž-BR-05-198/12, Ž-BR-05-19/12,

¹⁹³ Ž-BR-05-314/11, Ž-BR-05-207/12, Ž-BR-05-40/12, Ž-BR-05-201/12.

¹⁹⁴ Ž-BR-05-81/12, Ž-BR-05-138/12

¹⁹⁵ Ž-BR-05-269/12, Ž-BR-05-265/12, Ž-BR-05-291/12, Ž-BR-05-244/12, Ž-BR-05-253/12

¹⁹⁶ Ž-BR-04-49/12, Ž-BR-04-210/12,

¹⁹⁷ Ž-BR-04-159/12, Ž-BR-04-227/12, Ž-BR-04-193/12, Ž-BR-04-199/12

¹⁹⁸ Ž-BR-05-235/12

¹⁹⁹ Ž-BR-06-65/11, Ž-BR-04-126/10

²⁰⁰ Ž-BR-04-159/12, Ž-BR-04-227/12, Ž-BR-04-193/12, Ž-BR-04-199/12, Ž-BR-04-271/11

²⁰¹ Ž-BR-06-275/12, Ž-BR-06-248/12, Ž-BR-06-186/12, Ž-BR-06-187/12

²⁰² Ž-BR-06-86/12

ILUSTRATIVNI PRIMJERI

Predmet Ž-BR-05-198/12

Institucija je zaprimila žalbu zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku zbog dužine trajanja izvršnog postupka koji se vodi pred Općinskim sudom u Tuzli, a na osnovu pravosnažne i izvršne presude. Nakon intervencije Institucije zaprimljeno je obavještenje žalioaca da je izvršni postupak okončan.

Predmet Ž-BR-04-114/12

Predmet žalbe je povreda prava na adekvatno liječenje jer Dom zdravlja Tuzla nije priznavao žalioocu uputnicu za banjsko liječenje izdatu od Kliničkog centra u Tuzli. Nakon intervencije Institucije ombudsmena, žalilac je obavijestio Instituciju da je ostvario zaštitu svojih prava i da mu je omogućeno banjsko liječenje.

Predmeti Ž-BR-04-313/11 i Ž-BR-04-311/11

Predmet žalbe je povreda prava na rad u skladu sa zvanjem profesor biologije i hemije na području Tuzlanskog kantona, a zbog stava Ministarstva obrazovanja, nauke kulture i sporta Tuzlanskog kantona da su žaliteljice kao profesori dvopredmetne grupe predmeta, biologije i hemije, nestručne za radno mjesto profesora hemije u srednjoj školi. Nakon intervencije Institucije ombudsmena i ostvarene saradnje s Pedagoškim zavodom Tuzlanskog kantona, zaprimljeno je obavještenje da je, na prijedlog Pedagoškog zavoda Tuzlanskog kantona Ministarstvo obrazovanja, nauke kulture i sporta TK, donijelo Odluku o izmjeni nastavnih planova i programa u dijelu koji se odnosi na profil i stručnu spremu nastavnika predmeta – hemija na način kojim se otklanja povreda prava žaliteljica i njihovih kolega profesora biologije i hemije na području Tuzlanskog kantona.

Predmet Ž-BR-06-226/11

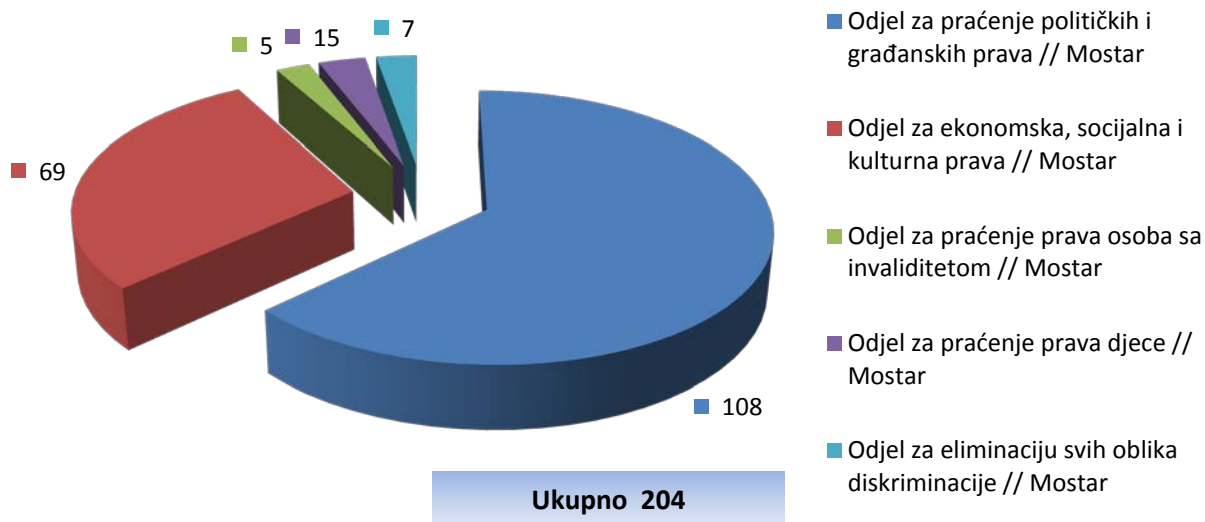
Žalba se odnosi na postupanje Centra za socijalni rad Bijeljina, odnosno postupajućeg radnika, u predmetu po prijavi žaliteljice zbog nasilja u porodici. Institucija ombudsmena je nakon provedenog istražnog postupka izdala Preporuku²⁰³ u kojoj je preporučeno *Centru javne bezbjednosti Bijeljina i Centru za socijalni rad Bijeljina: da preduzmu sve mjere kako bi se spriječilo nasilje u porodici i preveniralo eventualno nasilje te da o realizaciji preporuke u roku od 30 dana izvijeste Instituciju ombudsmena.*

²⁰³ P-209/12

4.3. PODRUČNI URED MOSTAR

U Područnom uredu Mostar su tokom 2012. godine zaprimljene 204 žalbe. Ako se uzmu u obzir žalbe iz prethodnih godina Ured je imao u radu ukupno 314 žalbi, od kojih je okončano 159, a upućeno je 10 preporuka.

Najveći broj žalbi zaprimljen je u Odjelu za praćenje političkih i građanskih prava – 108 žalbi, zatim u Odjelu za ekonomska, socijalna i kulturna prava – 69 žalbi, te u Odjelu za praćenje prava djece – 15 žalbi.

Dijagram 16: Pregled zaprimljenih žalbi u Područnom uredu Mostar za 2012. godinu po odjelima

4.3.1. Analiza zaprimljenih žalbi

Broj žalbi u Područnom uredu Mostar se i u ovom izveštajnom periodu mora uzeti uslovno, jer je nastavljena praksa izjavljivanja žalbi i registriranja predmeta koji obuhvataju veću grupu građana. Za primjer se mogu ilustrirati podnosioci sljedećih žalbi: žitelji naselja Zgoni II, Apsolventi FHN-Univerzitet "Džemal Bijedić" Mostar, sekretari srednjih škola sa VSS, Radnici preduzeća "Komunalno" Grude, NS Radom za boljitak, zaposlenici veterinarske stanice Mostar, prijeratni stanari zgrade "Željeznička", "Conram" d.o.o. Brčko, UUKOD "Tor" Mostar, Udruženje "Vaša prava BiH", JU Srednja Elektrotehnička škola Mostar, roditelji učenika OŠ Kruševo, roditelji učenika OŠ Biogranci, grupa stanara ulica Rudarska i Centar II Mostar, zaposlenici JU Gimnazija Mostar, zaposlenici JU Narodno pozorište Mostar, romska djeca Mostar (*ex officio*) i grupa zaposlenika preduzeća "Vinoplod" Mostar.

U Odjelu za praćenje političkih i građanskih prava građani su se najviše žalili na povredu prava iz imovinsko-pravnih odnosa – 51 registrirana žalba, na neopravdane zastoje nadležnih sudova u provođenju pojedinih procesnih radnji – 20 žalbi, na neprimjerena postupanja policije – 10 žalbi, kao i na kršenje odredbi Zakona o slobodi pristupa informacijama – 10 žalbi.

Od ukupnog broja žalbi u Odjelu za ekonomska, socijalna i kulturna prava najveći broj ukazuje na povredu prava iz oblasti rada – 52 žalbe, prava na penziju – 8 žalbi, obrazovanje – 6 žalbi, komunalne usluge – 5 žalbi i socijalnu zaštitu – 3 žalbe.

I u 2012. godini nastavilo se otežano komunicirati s pojedinim odjelima Gradske uprave Mostara i predsjedavajućim Gradskog vijeća Mostara.

Analizirajući žalbe iz oblasti imovinsko – pravnih odnosa, građani su se žalili zbog prava na imovinu i mirno uživanje imovine, obnove imovine, onemogućavanje pristupa naselju, a također je zatražena pomoć ove institucije kada je u pitanju bespravna gradnja.²⁰⁴

Kada se govori o pravima iz radnog odnosa, to su najčešće grupne žalbe, jer radnicima nije reguliran radnopravni status u preduzeću u kojem je pokrenut stečaj, što je slučaj preduzeća “Granit” Jablanica²⁰⁵ ili rješavaju svoja statusna pitanja nakon privatizacije²⁰⁶. Obraćali su se i zaposlenici gimnazije, kao i preduzeća radi ostvarivanja isplate zaostalih potraživanja iz radnog odnosa.²⁰⁷ Također, jedan od predmeta u protekloj godini podnesen je zbog mobinga.²⁰⁸

Uredu u Mostaru obraćali su se i roditelji učenika u osnovnim školama radi boljeg kvaliteta nastave, s ciljem poboljšanja prava na obrazovanje.²⁰⁹

U ovom izvještajnom periodu iz Ureda Mostar proveden je monitoring u tri predmeta. Jedan od predmeta bio je pred Općinskim sudom Široki Brijeg²¹⁰, drugi pred Općinskim sudom u Čapljini²¹¹ (oba okončana), a dok je za treći koji se vodi pred Općinskim sudom u Mostaru postupak još u toku²¹².

Nadalje, gotovo svim seminarima, okruglim stolovima, kao i drugim sastancima prisustvovala je predstavnicu Institucije, iako ovaj ured već drugu godinu radi bez šefa Ureda/Odjela za ekonomska, socijalna i kulturna prava.

ILUSTRATIVNI PRIMJERI

Predmet Ž-MO-05-119/12

Stranke su ukazale na problem odugovlačenja procedure pred sudom i otežano pribavljanje relevantnih informacija o stanju predmeta u Kantonalnom sudu Mostar. Institucija ombudsmena uputila je preporuku da se predmet podnosioca žalbe prioritarno uzme u rad.

Predmet Ž-MO-04-26/12

U svojstvu bivše direktorice pravne osobe koja je davno prestala s radom, od podnositeljice žalbe se tokom proteklih godina u kontinutetu tražilo plaćanje poreza. Nakon intervencije iz Institucije, Federalno ministarstvo finansija Sarajevo donijelo je konačnu odluku u konkretnom slučaju, poslije čega je uslijedila i adekvatna reakcija Poreskne uprave FBiH, Kantonalnog poresknog ureda Mostar – Poreskne ispostave Grada Mostara. Podnositeljica žalbe je napokon dobila uvjerenje kojim je potvrđeno da više nema status poreskog obveznika, kojem se stavlja na teret dugovanje po osnovu javnih prihoda.

Predmet Ž-MO-05-91/12

Podnosilac žalbe koji se žalio na nemogućnost prilaza porodičnoj kući u naselju Malo Polje, jer je nezakonito odlagan otpad čitavom površinom pristupa nekretnini u vlasništvu. Poslije intervencije Institucije, došle su povratne informacije iz Odjela za privredu, komunalne i inspeksijske poslove Grada Mostara, da je u potpunosti očišćen pristupni put kući podnosioca žalbe.

²⁰⁴ Ž-MO-05-64/12; Ž-MO-05-98/12; Ž-MO-05-99/12; Ž-MO-05-160/12

²⁰⁵ Ž-MO-04-83/12; Ž-MO-04-100/12

²⁰⁶ Ž-MO-04-28/12

²⁰⁷ Ž-MO-05-181/12; Ž-MO-04-184/12

²⁰⁸ Ž-MO-06-8/12

²⁰⁹ Ž-MO-04-129/12; Ž-MO-04-154/12

²¹⁰ Ž-MO-05-196/10

²¹¹ Ž-MO-05-98/10

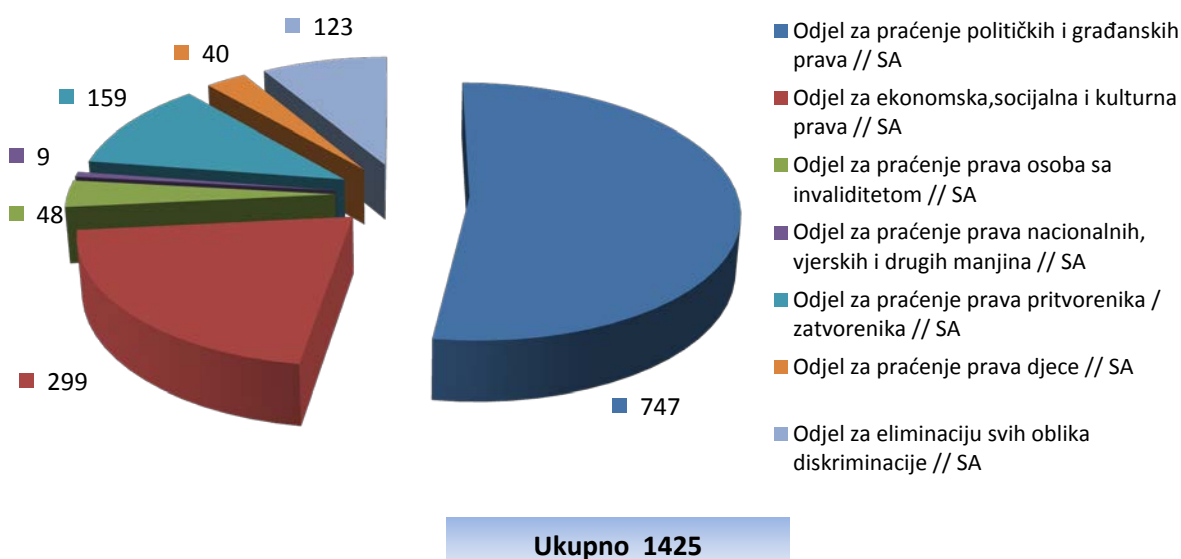
²¹² Ž-MO-05-106/12

4.4. PODRUČNI URED SARAJEVO

U područnom Uredu u Sarajevu u toku 2012. godine **zaprimljeno je 1425 žalbi**, što sa žalbama prenesenim iz prethodne godine čini ukupno 2502 predmeta u radu. U posmatranom izvještajnom periodu okončano je 1418 žalbi, što je znatno veći broj u odnosu na prethodnu godinu, od toga 367 žalbi koje su prenesene iz 2011. godine.

Od ukupnog broja predmeta zaprimljenih u 2012. godini u toku intervencije ombudsmena okončano je 226 predmeta, neprihvatljivih žalbi bilo je 269, a u 139 predmeta podnosioci žalbe nisu iskazali interes za dalje vođenje postupka. U 28 slučajeva Institucija ombudsmena nije bila nadležna za postupanje, te su predmeti okončani ustupanjem predmeta nadležnom organu, dok je u drugim predmeta postupano u skladu sa zakonskim ovlaštenjima ombudsmena.

U izvještajnom periodu Ured u Sarajevu izdao je 159 preporuka, što je više nego u prethodnom izvještajnom periodu.

Dijagram 17: Pregled zaprimljenih žalbi u Područnom uredu Sarajevo za 2012. godinu po odjelima

4.4.1. Analiza zaprimljenih žalbi

Analizom zaprimljenih žalbi utvrđeno je da je najveći broj žalbi zaprimljen u Odjelu za praćenje političkih i građanskih prava – 747. Najveći broj žalbi u ovom odjelu ukazuje da su se građani Instituciji ombudsmena obraćali sa žalbom **na pravosudne institucije** - 227, rad organa uprave - 165, kršenje Zakona o slobodi pristupa informacijama - 111 i kršenje Zakona o vladinim, ministarskim i drugim imenovanjima - 72.

Daljom analizom žalbi na rad pravosudnih institucija vidljivo je da su one podnesene zbog kršenja prava na suđenje u razumnom roku²¹³ i neizvršavanja pravosnažnih sudskih presuda²¹⁴.

Žalbe podnesene na rad **upravnih organa** u najvećem broju ukazuju na kršenje procesnih odredbi Zakona o upravnom postupku, odnosno nedonošenje odluka u zakonskim rokovima,

²¹³ Ž-SA-05-1066/12, Ž-SA-05-33/12, Ž-SA-05-140/12

²¹⁴ Ž-SA-02-9/12 (plaćanje ratne štete)

šutnju administracije, dugotrajne postupke odlučivanja u drugom stepenu, te često vraćanje predmeta prvostepenim organima na ponovno odlučivanje.

Kao i prethodne godine, i u 2012. godini najčešći razlozi obraćanja Instituciji ombudsmena u oblasti **primjene Zakona o slobodi pristupa informacijama** su nedonošenje rješenja po prijemu zahtjeva za pristup informacijama²¹⁵, nepoštivanje zakonskog roka za njegovo donošenje, donošenje rješenja bez formalnog elementa pouke o pravnom lijeku, te dužina trajanja postupaka odlučivanja u drugom stepenu²¹⁶.

U **oblasti ministarskih i vladinih imenovanja** u 2012. godini podnesena su 72 prigovora Instituciji ombudsmena zbog nepravilnosti procedura imenovanja i razrješenja. Kao i u prethodnom izvještajnom periodu, prigovori građana upućeni Instituciji ombudsmena najčešće se odnose na povrede u proceduri izbora i imenovanja upravnih odbora i nadzornih odbora u javnim preduzećima i javnim ustanovama, a manji broj odnosi se na povrede u proceduri izbora direktora za čije imenovanje je neophodno osigurati saglasnost vlade ili resornog ministarstva. Navodi u prigovorima tiču se imenovanja privremenih upravnih i nadzornih odbora, imenovanja na osnovu političkog opredjeljenja kandidata, sastava komisije za izbor, kriterija za izbor kandidata, osiguravanja principa zastupljenosti pri zapošljavanju, nejasnih konkursnih odredbi i dr.

U Odjelu za ekonomska, socijalna i kulturna prava u 2012. godini zaprimljeno je ukupno 299 žalbi. **Najveći broj žalbi ukazuje na povrede prava iz rada i u vezi s radom -169**, povrede prava na penziju - 62, prava na zdravstvo - 30, dok se manji broj žalbi odnosi na povrede prava socijalne zaštite, obrazovanja, zaštite okoliša i ratne štete.

Žalbe iz oblasti radnih odnosa u najvećem broju slučajeva tiču se prijava na konkurs²¹⁷, odnosno neispravnosti konkursnih procedura²¹⁸, zatim neisplaćivanja doprinosa za PIO/MIO, kao i plaća ostvarenih tokom rada²¹⁹.

U segmentu povrede prava vezanih za penzijsko i invalidsko osiguranje, najviše žalbi odnosi se na **dužinu trajanja postupka ostvarivanja prava na penziju**, a znatan broj žalbi ukazuje i na neodlučivanje drugostepenog organa po žalbama na prvostepene odluke kantonalnih administrativnih službi u zakonom predviđenim rokovima, obustavljanje isplate, te ukidanje prava nakon provedene revizije.

U Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije u 2012. godini zaprimljene su 123 žalbe. **Najveći broj žalbi odnosi se na diskriminaciju u oblasti zapošljavanja** u provođenju konkursnih procedura, zatim u oblasti radnih odnosa, gdje se pojava diskriminacije najčešće manifestira kao **mobing ili uznemiravanje na radnom mjestu**, a zabilježene su i žalbe koje se tiču diskriminacije prilikom premještaja na radna mjesta unutar radne organizacije. U segmentu diskriminacije na osnovu etničke pripadnosti, žalbe zaprimljene u Instituciji ombudsmena uglavnom se tiču neprimjene zakonom propisanih afirmativnih mjera.

U 2012. godini Odjel za praćenje prava osoba s invaliditetom zaprimio je 48 žalbi. Žalbe su najčešće podnošene **zbog nalaza i ocjena zdravstvenog stanja, neisplaćivanja naknada za ličnu invalidninu**, utvrđivanja prestanka prava na ličnu invalidninu, neisplate invalidnine i ortopedskog dodatka, propusta u toku priznavanja prava po osnovu invaliditeta, dugotrajnog

²¹⁵ Ž-SA-05-59/12

²¹⁶ Ž-SA-05-678/12

²¹⁷ Ž-SA-06-962/12

²¹⁸ Ž-SA-04-917/12

²¹⁹ Ž-SA-04-240/12

vođenja drugostepenog postupka po žalbama, neisplaćivanja troškova smještaja osoba s invaliditetom u ustanove, žalbe na troškove Instituta za ocjenu radne sposobnosti, nerješavanja o pravima u zakonskom roku, odbijanja zahtjeva za sufinansiranje nabavke pomagala, te ostvarivanja prava na zdravstvenu zaštitu.

U Odjelu za praćenje prava djece u 2012. godini zaprimljeno je 40 žalbi. Najveći broj zaprimljenih žalbi tiče se **prava održavanja ličnih odnosa i kontakata s drugim roditeljem s kojim dijete ne živi i s njegovim bližim srodnicima**²²⁰, gdje se kao odgovorna strana najčešće javljaju centri za socijalni rad, te sudovi²²¹ u pogledu dužine trajanja sudskih postupka koji se tiču prava djece.

Odjel za praćenje prava pritvorenika/zatvorenika u 2012. godini zaprimio je 159 žalbi. Pritvorene/zatvorene osobe, kao i u prethodnim godinama, Instituciji ombudsmena u najvećem broju slučajeva obraćali su se **zbog nemogućnosti ostvarivanja prava na vanzavodske pogodnosti**, ostvarivanja prava na zdravstvenu zaštitu, te mogućnosti premještaja u drugi kazneno-popravni zavod.

ILUSTRATIVNI PRIMJERI

Predmet Ž-SA-06-905/12

Žalba je podnesena radi konkursa koji je raspisan za prijem radnika u radni odnos u Javnoj ustanovi Srednja medicinska škola – Jezero Sarajevo. Od kandidata se, između ostalog, tražilo da dostave i uvjerenje o tome da se protiv kandidata ne vodi krivični postupak (ne starije od tri mjeseca). U postupku istraživanja Institucija ombudsmena skrenula je pažnju na odredbe *Zakona o zaštiti ličnih podataka u Bosni i Hercegovini*; na činjenicu da su konkursi, na kojima se u traženu dokumentaciju uvrštavaju i zaštićeni podaci, a kandidati odbijaju samo na osnovu njihovog nedostavljanja, nelegalni, što dovodi do pravne nesigurnosti kako za odbijenog, tako i za izabranog kandidata. JU Srednja medicinska škola – Jezero Sarajevo informirala je Instituciju ombudsmena da je u dnevnom listu "Oslobođenje" objavljena ispravka konkursa, kojom je brisana alineja u kojoj se traži dostava uvjerenja da se protiv kandidata ne vodi krivični postupak (ne stariji od tri mjeseca). Na ovaj način otklonjena je eventualna povreda procedure.

Predmet Ž-SA-05-57/12

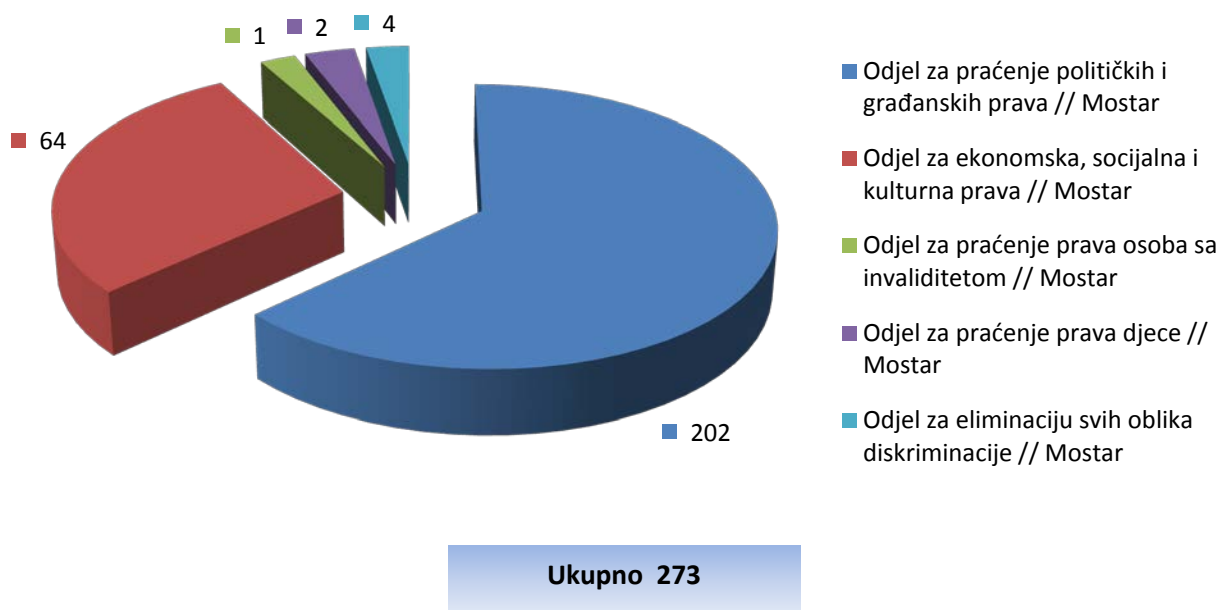
Žalba je podnesena zbog nedonošenja rješenja u skladu s odredbama Zakona o slobodi pristupa informacijama po zahtjevu, jer je podnesen zahtjev JU „Kantonalni centar za socijalni rad“ Sarajevo po kojem nije odlučeno. Nakon intervencije Institucije ombudsmena, odgovorni organ je postupio u skladu s odredbama ZoSPI-ja, na način da je donio rješenje kojim se podnosiocu zahtjeva odobrava pristup traženim informacijama.

²²⁰ Ž-SA-01-412/12

²²¹ Ž-SA-01-190/12

4.5. TERENSKI URED LIVNO

Terenski ured u Livnu (u daljnjem tekstu: Ured u Livnu) **zaprimio je 273 žalbe** u 2012. godini, što je za 36 žalbi više nego u prethodnoj godini. Iz prethodnih godina preneseno je 55 žalbi, pa je u izvještajnom periodu ukupno u radu bilo 328 predmeta. Od 273 zaprimljena predmeta u 2012. godini riješeno je 218, a od 55 prenesenih žalbi iz ranijih godina riješene su 53 žalbe. Dakle, od 328 predmeta koliko je bilo u radu u prošloj godini **riješeno je 271 predmet**. Ostalo je u radu 57 predmeta.

Dijagram 18 : Pregled zaprimljenih žalbi u Terenskom uredu Livno za 2012. godinu po odjelima

Od ukupnog broja riješenih predmeta – njih 271, tokom intervencije ombudsmena okončano je 175 predmeta, neprihvatljivih žalbi bilo je 48, a u 36 predmeta podnosioci žalbe pokazali su nezainteresiranost za dalje vođenje postupka. Na drugi način riješeno je devet predmeta, jedan predmet riješen je izdavanjem preporuke nadležnom organu, a u dva slučaja ombudsmeni su se oglasili nenadležnim za postupanje po žalbi, pa su podnosioci žalbi upućeni drugom nadležnom organu.

Ured u Livnu izdao je **dvije preporuke** nadležnim organima radi otklanjanja povrede prava. Jedna preporuka realizirana je u cijelosti, a po drugoj preporuci je u toku postupanje nadležnog organa. **Izdate su i tri preporuke** kojim se nadležni organi pozivaju na suradnju sa Institucijom ombudsmena. Jedna preporuka realizirana je a po druge dvije u ostavljenom roku nismo zaprimili izjašnjenje nadležnih organa. Postoji usmeno obećanje da će na ove dvije preporuke biti dostavljeni odgovori.

Ukupno uzevši, treba konstatirati da **postoji dobra saradnja organa vlasti s Uredom u Livnu**. To se ogleda u spremnosti organa da daju pismene i usmene odgovore na traženje ovog ureda, a to se potvrđuje i spremnošću organa da riješe veliki broj predmeta nakon intervencije ombudsmena.

U Uredu Livno su iz nadležnosti Odjela za praćenje političkih i građanskih prava zaprimljene čak 202 žalbe, Odjela za ekonomska, socijalna i kulturna prava 64 žalbe, Odjela za eliminaciju svih oblika diskriminacije četiri žalbe, Odjela za praćenje prava djece dvije žalbe i Odjela za praćenje prava osoba s invaliditetom zaprimljena je jedna žalba.

4.5.1. Analiza zaprimljenih žalbi

Najviše žalbi podneseno je **protiv sudskih organa – 120**, protiv organa uprave – 53, policije – 21, po osnovu prava iz radnih odnosa – 20, prava na penziju – 17, komunalne usluge -13.

Veliki broj žalbi podnesenih protiv sudskih organa upućuje na neefikasnost sudskog sistema, koja se ogleda u sporosti u rješavanju predmeta i dugotrajnim postupcima izvršenja/neizvršenja pravosnažnih sudskih odluka. Posebnu pažnju privlače predmeti neizvršavanja presuda po osnovu radnog spora (neplaćeni doprinosi, neisplaćene plaće), kao i predugo trajanje stečajnog postupka. Primjetno je i dugo vođenje postupaka u predmetima za diobu nekretnina. U poređenju s prethodnim izvještajnim periodom, u ovoj godini zaprimljeno je 38 žalbi više.

Žalbe građana koje se odnose na rad upravnih organa prema broju nalaze se na drugom mjestu. U ovoj godini zaprimljen je jednak broj žalbi kao i u prethodnoj. Zbog nedostatka materijanih sredstava postoje očiti problemi u obnovi kuća i stanova povratnika. Posebno primjetan zastoj u procesu obnove bio je u izvještajnoj godini. Da bi se skrenula pažnja nadležnim državnim organima na važnost procesa obnove i povratka, te teškim prilikama u kojima se nalaze povratnici, ombudsmeni su otvorili predmet po službenoj dužnosti (*ex officio*), kada su preduzete određene aktivnosti (pismeni podnesci, sastanci), sve to u nadi da se nadležni organi još više angažiraju na rješavanju ovog problema.²²²

Rad upravnih organa posebno na općinskom nivou karakterizira sporost, odnosno neodlučivanje u zakonskom roku po zahtjevima građana. Neki predmeti riješeni su nakon dugotrajne intervencije ombudsmena. Kao poseban problem ističe se **neefikasnost inspekcijskih organa**.

Primjetan je prilično veliki broj žalbi na rad **policijskih organa**. Zaprimljeno je pet žalbi više nego u prethodnom izvještajnom periodu. Međutim, **žalbe upućene na rad policije pokazale su se uglavnom neosnovanim** ili podnosioci žalbi nakon zaprimanja odgovora policije nisu imali interesa za dalje vođenje postupka po žalbi. Žalbe su najvećim dijelom bile podnesene na istražne radnje koje provode policijski organi. Ostaje tek sporan predmet zadržavanja vozačke dozvole nakon isteka roka na koji je ona izuzeta zbog vožnje u pijanom stanju, a kao razlog nevraćanja vozačke dozvole je činjenica da podnosilac žalbe nije platio novčane kazne.²²³

U odnosu na prethodnu godinu ove godine je **iz oblasti radnih odnosa zaprimljeno šest žalbi manje**. U šest slučajeva podnosioci žalbi ostvarili su zaštitu prava, dok je u šest slučajeva utvrđena njihova neosnovanost. U tri slučaja a nakon izjašnjenja odgovorne strane podnosioci žalbi više nisu pokazali interes za dalje vođenje postupka, dok u tri slučaja nisu iscrpljena raspoloživa pravna sredstva. Po dvije žalbe utvrđena je nenadležnost ombudsmena jer se odgovorna strana nalazi u vlasništvu pravne osobe iz druge države.

Žalbe su podnesene zbog neplaćanja doprinosa, raspoređivanja na drugo radno mjesto bez rješenja, neprimanja plaća u vrijeme održavanja štrajka, neprijema u radni odnos po objavljenom konkursu, premještaja na drugo radno mjesto kao "kazna" za rad u sindikatu, neprimanja novčane naknade od Zavoda za zapošljavanje nakon prestanka radnog odnosa bez krivice radnika itd.

²²² Ž-LI-05-121/12

²²³ Ž-LI-05-256/12

Po osnovu povrede penzijskih prava, zaprimljeno je 17 žalbi, što je za 12 žalbi više nego u prethodnoj godini. Ostao je neriješen samo jedan predmet u kojem je izdata preporuka za saradnju organa sa Institucijom ombudsmena.²²⁴ Nakon intervencije ombudsmena u devet predmeta ostvarena je zaštita prava, za sedam žalbi je nakon provedene istrage utvrđena neosnovanost, dok je u jednom slučaju utvrđena neprihvatljivost žalbe jer njena podnositeljica nije nadležnom organu podnijela potpunu dokumentaciju.

Podneseno je 13 žalbi stranaka nezadovoljnih pružanjem **komunalnih usluga**, što predstavlja povećanje od šest žalbi u odnosu na prethodni izvještajni period. Podnosioci žalbi su nakon intervencije ombudsmena u sedam slučajeva ostvarili zaštitu prava. Nakon provedene istrage utvrđena je neosnovanost podnesenih žalbi u četiri slučaja, a rad po dvije žalbe je u toku.

Po osnovu prava na obrazovanje zaprimljeno je šest žalbi kao i u prethodnoj godini. Roditelji učenika podnosili su žalbe nezadovoljni postignutim uspjehom djece u školi, te odnosom nastavnog kadra prema djeci i roditeljima. U četiri slučaja ostvarena je zaštita prava, jedna žalba je neosnovana i u jednom slučaju žalilac nije pokazao interes za nastavljanje postupka po žalbi nakon zaprimanja odgovora tužene strane o neosnovanosti žalbe.

Po osnovu prava na socijalnu zaštitu zaprimljeno je šest žalbi, što je u odnosu na prethodnu godinu zaprimljeno pet žalbi manje. U tri slučaja ostvarena je zaštita prava a po tri žalbe utvrđena je njihova neosnovanost. Posebno treba istaći da je u predmetu iz 2010. godine²²⁵ nadležni općinski organ nakon dugo vremena donio Pravilnik o dodjeli i prodaji stanova na kojima općina ima pravo raspolaganja, čime je omogućeno osobama koje se nalaze u potrebi socijalnog stanovanja da prijavom na raspisani konkurs mogu riješiti stambeni problem.

Zbog sumnje na povredu odredbi **Zakona o zabrani diskriminacije** podnesene su četiri žalbe, što predstavlja isti broj podnesenih žalbi kao i prethodne godine. Žalbe su podnošene zbog postojanja sumnje na mobing u prosvjeti, zatim zbog diskriminacije na osnovu spola, obrazovanja i uskraćivanja radnih prava. Nakon izjašnjenja direktora škola žalilac nije pokazao interes za nastavljanje postupka po žalbi za mobing. U predmetu diskriminacije na osnovu spola²²⁶ izdata je preporuka koja je u fazi razmatranja i postupanja odgovornog organa. Žalba za uskraćivanje radnih prava pozitivno je riješena, a žalba zbog sumnje na diskriminaciju po osnovu obrazovanja je u fazi istrage.

Po povredama prava iz **imovinsko-pravnih odnosa** zaprimljene su tri žalbe što su četiri zaprimljene žalbe manje nego u 2011. godini. Dvije su žalbe neosnovane a u jednom slučaju je stranka odustala od žalbe zbog pokretanja sudskog spora.

Nezadovoljni radom **tužilaštva** podnosioci su podnijeli tri žalbe. Po tom osnovu su zaprimljene dvije žalbe manje nego u prethodnoj godini. Iz 2011. godine prenesene su u rad dvije žalbe koje su riješene nakon intervencije ombudsmena. Po žalbama iz 2012. godine, treba istaći da je jedna pozitivno riješena podizanjem optužnice, dok je jedna neosnovana. U predmetu broj: Ž-LI-142/12 žalilac se žali na predugo provođenje istražnih radnji, a ombudsmeni nastavljaju pratiti rad tužilaštva po podnesenoj žalbi.

²²⁴ Ž-LI-04-194/12, P-197/12

²²⁵ Ž-LI-04-99/10

²²⁶ Ž-LI-06-161/12 P-201/12

U skladu s pravom na slobodu pristupa informacijama, zaprimljene su dvije žalbe, za razliku od prethodne godine u kojoj Ured u Livnu nije imao žalbi po navedenom osnovu. Nadležni javni organi ne rješavaju zahtjeve u zakonskom roku i u formi rješenja, a u jednom slučaju nije omogućena dvostepenost u rješavanju jer je rješenje potpisao načelnik općine, a u pouci o pravnom lijeku je navedeno da se žalba na rješenje podnosi također načelniku. Međutim, nakon intervencije ombudsmena žalioци su ostvarili zaštitu svojih prava.²²⁷

Po osnovu povrede **prava djece** zaprimljene su dvije žalbe za razliku od prethodne godine u kojoj nismo imali zaprimljenih žalbi po ovom osnovu, s tim da je jedan predmet otvoren po službenoj dužnosti²²⁸ zbog zapuštanja djeteta od strane majke.

Nakon niza preduzetih aktivnosti u saradnji s ovlaštenim organima i nakon podizanja optužnice protiv majke, slučaj je okončan na način da su majka i dijete odselili u Švedsku radi spajanja porodice. U drugom slučaju²²⁹ radi se o prijetnjama koje je punoljetna osoba uputila maloljetnoj osobi. Istraga je u toku.

Po osnovu povrede prava na **zdravstvenu zaštitu** zaprimljene su dvije žalbe ili četiri žalbe manje nego u prethodnoj godini. Nakon provedene istrage utvrđena je neosnovanost podnesenih žalbi.

Ured u Livnu zaprimio je samo jednu zaprimljenu žalbu²³⁰ od **osobe s invaliditetom**, koja se pokazala neosnovanom.

ILUSTRATIVNI PRIMJERI

Predmet Ž-LI-05-97/12

Podnositeljica žalbe/časna sestra je po osnovu diskriminacije ishodila prvostepenu presudu na dan 7.12.2011. Tužena strana uložila je žalbu, a Kantonalni sud u Livnu do danas nije donio odluku po žalbi, iako u praksi taj sud predmete po žalbi rješava u roku od šest mjeseci.

Predmeti Ž-LI-05-50/12, Ž-LI-05-84/12, Ž-LI-05-146/10, Ž-LI-05-132/12, Ž-LI-05-229/12

Po navedenim predmetima, žalioци izražavaju nezadovoljstvo radom nadležnih organa u procesu obnove. Smatraju da pored problema objektivne prirode (nedostatak finansijskih sredstava za obnovu) postoje i problemi subjektivne prirode koji se tiču objektivnosti nadležnih pri odabiru korisnika pomoći u rekonstrukciji i slično.

Predmet Ž-LI-05-107/12

Povratnici srpske nacionalnosti podnijeli su prijavu Policijskoj upravi u Livnu da ih grupa "sakupljača sekundarnih sirovina" krade, skida ograde, uznemirava. Obratili su se ombudsmenima sa žalbom da policija ništa ne preduzima. Policija je dostavila obavještenje o tome da je Kantonalnom tužilaštvu u Livnu podnijela poseban izvještaj protiv pet osoba, zbog počinjenja krivičnog djela krađe i teške krađe.

Predmet Ž-LI-04-266/12

Podnosilac žalbe bio je zaposlenik u Općini Glamoč. Na prošlogodišnjim lokalnim izborima za načelnika općine prijavio se kao kandidat. U tom smislu imao je pravo odsustvovati s posla što

²²⁷ Ž-LI-05-219/12 i Ž-LI-05-243/12

²²⁸ Ž-LI-01-226/12

²²⁹ Ž-LI-01-269/12

²³⁰ Ž-LI-02-152/12

mu je načelnik i dozvolio. Međutim, nakon završenih izbora na kojima je ponovo izabran isti načelnik, žalocu je onemogućen povratak na ranije poslove. Postupak je u toku.

POGLAVLJE V. FUNKCIONIRANJE INSTITUCIJE OMBUDSMENA

5.1. Uvod

Imajući u vidu činjenicu da u 2012. godini nije došlo do povećanja budžeta Institucije ombudsmena, **i dalje je prisutan problem otvaranja** novih područnih i terenskih ureda Institucije. Naime, u okviru usvojenog budžeta Institucija ombudsmena nije mogla pronaći sredstva potrebna za zapošljavanje osoblja koje bi radilo u navedenim uredima, ni osigurati opremu neophodnu za rad.

Kao i u prethodnim godinama ombudsmeni su uložili dodatne napore da problem prisustva na terenu premoste ličnim radom na terenu, na teritoriji cijele BiH. Tako su ombudsmeni u toku 2012. godine, između ostalog, posjetili i općine: Ključ, Ribnik, Glamoč, Grahovo, Široki Brijeg, Zenica, Trebinje, Tuzla, Bihać, Livno, Mostar. Nastavljena je i praksa uredovnih dana u Tuzli gdje je, uz pomoć Općine Tuzla i UNDP-a, pored pomoćnice ombudsmana iz Područnog ureda Brčko Distrikt BiH koja je radila dva dana u toku sedmice, izvršen prijem dva pripravnika na određeno vrijeme, tako da se sada građani Općine Tuzla mogu obratiti sa žalbom tokom cijele sedmice. Bitno je naglasiti da je kroz niz uspješno realiziranih aktivnosti nastavljena uspješna saradnja s nevladinim sektorom, medijima i međunarodnim organizacijama.

5.2. Osoblje

U Instituciji ombudsmena za ljudska prava BiH **na dan 31.12.2012. bilo je 55 zaposlenika**, što je za dva uposlenika manje nego u 2011. godini. Posebno je potrebno ukazati na činjenicu da je Institucija ombudsmena u toku 2010. godine u jednom momentu imala čak 61 zaposlenog.

Osim navedenih 55 zaposlenika, u Instituciji ombudsmena su u toku 2012. godine bila zaposlena i tri diplomirana pravnik koji su bili angažirani na projektu jačanja kapaciteta Odjela za praćenje prava djece, realiziranom u saradnji sa Save the Children Norway-Regionalni ured za Jugoistočni Evropu, te Ambasdom Sjedinjenih Američkih Država.

Najveći problem i u 2012. godini predstavljala je nemogućnost popunjavanja upražnjenih pozicija pomoćnika ombudsmena u Glavnom uredu Banja Luka, te područnim uredima Sarajevo i Mostar.

5.3. Smještaj i tehnička opremljenost Institucije

Uprkos kontinuiranim naporima ombudsmena da se nađe trajno rješenje za smještaj Glavnog i područnih ureda Institucije ombudsmena, i u 2012. godini Institucija ombudsmena bila je smještena u iznajmljenim prostorima, osim u Brčko Distriktu BiH. Važno je napomenuti da je Institucija ombudsmena, postupajući u skladu s preporukama Vijeća ministara BiH, **u 2012. godini izvršila smanjenje troškova zakupa u svim uredima.**

Zbog nedostatka budžetskih sredstava u toku 2012. godine Institucija ombudsmena nije nabavljala novu opremu ni vozila, mada za tim postoji objektivna potreba, pogotovo po pitanju nabavke novih vozila, s obzirom na starost i amortiziranost vozila kojima ona trenutno raspolaže.

5.4. Budžet i finansije

Institucija ombudsmena je u toku 2012. godine kao i ostale institucije funkcionirala u okviru sredstava odobrenih budžetom utvrđenim Odlukom o privremenom finansiranju što ukazuje da su odobrena sredstva bila veoma ograničena. Koliko su smanjena sredstva pokazuje podatak da je realizirani budžet za 2012. godinu iznosio 2.386.000 KM, dok je za 2011. godinu iznosio 2.558.991 KM, odobreni budžet za 2013. godinu je 2.374.000 KM.

Ograničavanjem i stalnim smanjivanjem finansijskih sredstava konstantno se vrši pritisak na Instituciju ombudsmena.

Izvršavanje poslova otežalo je normalno funkcioniranje institucije u svim segmentima. Dodatnim angažiranjem ombudsmena finansijska sredstva su obezbijedena iz drugih izvora.

Instituciju ombudsmena je na 26. sjednici, održanoj 17.1.2013., Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH javno pohvalio i istakao usklađenost poslovanja s važećim zakonskim propisima i savjesno raspolaganje sredstvima u 2011. godinu. Ured za reviziju institucija BiH ranije je dostavio izvještaj i ocijenio finansijsko poslovanje Institucije ombudsmena BiH „pozitivnim mišljenjem“ što s javnom pohvalom za ovu instituciju predstavlja veoma dobar pokazatelj da se u cijelosti poštuju zakonski propisi i prihvatuju i usmene sugestije Ureda za reviziju.

5.5. Status Institucije

Instituciju ombudsmena su 2010. godine u status „A“ akreditirali Potkomitet za akreditacije (SCA) i Međunarodni koordinacioni komitet nacionalnih institucija za promociju i zaštitu ljudskih prava (ICC) sa sjedištem u Ženevi, uz preporuku da ombudsmeni iniciraju izmjene i dopune zakona kako bi se osigurala potpuna finansijska nezavisnost Institucije.

Pitanje efikasnosti funkcioniranja Institucije ombudsmena kao nacionalnog mehanizma za zaštitu ljudskih prava, a posebno pitanje nezavisnosti podložno je provjerama kroz proces reakreditacije koji provodi Međunarodni koordinacioni komitet nacionalnih institucija za promociju i zaštitu ljudskih prava (ICC). U procesu akreditacije i reakreditacije Institucija ombudsmena dužna je dokazati da funkcioniра u skladu s Pariskim principima kojima se utvrđuje nezavisnost.

Pariski principi predstavljaju značajan instrument koji obavezuje nacionalne institucije za zaštitu ljudskih prava da djeluju u skladu s ovim principima, a istovremeno obavezuju nadležne institucije vlasti da preduzmu mjere kako bi omogućili postojanje nacionalnog mehanizma za zaštitu ljudskih prava koji djeluje u skladu s Pariskim principima.

Postupajući po preporukama SCA, ombudsmeni BiH su početkom 2012. godine obavijestili Predstavnički dom PSBiH i Dom naroda PSBiH o potrebi da se pristupi izmjeni i dopuni zakona koji uređuju djelovanje Institucije ombudsmena.

Realizacija preporuka Međunarodnog koordinacionog komiteta nacionalnih institucija za promociju i zaštitu ljudskih prava (ICC) iz 2010. godine bila je predmet razmatranja ovog tijela na sjednici održanoj u Ženevi, u periodu od 19. do 23. novembra 2012., a u okviru redovnog procesa reakreditacije Institucije ombudsmena za ljudska prava BiH. SCA je odgodio donošenje odluke o statusu Institucije ombudsmena do naredne sjednice koja će biti održana u periodu od 13. do 17. maja 2013. , uz upućivanje Preporuka koje Institucija ombudsmena treba realizirati najkasnije do 10. marta 2013.

Ovim preporukama zahtijeva se da Institucija ombudsmena preduzme mjere s ciljem osiguranja adekvatnog finansiranja i finansijske nezavisnosti neophodne za nesmetano funkcioniranje

Institucije ombudsmena BiH, te da inicira aktivnosti usmjerene na izmjene Zakona o ombudsmenu BiH u dijelu koji se odnosi na sastav i izbor ombudsmena kako bi se u ovom procesu omogućio pluralizam i povećala transparentnost.

POGLAVLJE VI. SARADNJA S BH. I MEĐUNARODNIM INSTITUCIJAMA I ORGANIZACIJAMA

6.1. Saradnja sa institucijama i organizacijama u BiH

Ombudsmeni BiH su u 2012. godini poseban akcent stavili na intenziviranje saradnje s parlamentima kako na državnom tako i na entitetskom nivou. Posebno važne bile su rasprave članova parlamenata o redovnim i specijalnim izvještajima Institucije ombudsmena koje su otvorile prostor za bolje razumijevanje rada Institucije i dijalog o stanju ljudskih prava u BiH. Značajan partner Institucije u ostvarivanju strateških ciljeva u oblasti ljudskih prava je nevladin sektor s kojim je Institucija intenzivirala saradnju na istinski partnerskim odnosima. Također, Institucija ombudsmena prepoznala je potrebu u javnom prostoru za dodatnom edukacijom iz oblasti ljudskih prava, te je, shodno svojim mogućnostima, preko delegiranih predstavnika participirala na radionicama, okruglim stolovima, javnim raspravama i posebno se rado odazivala na pozive visokoškolskih ustanova koji su imali za cilj da studenata bolje upoznaju s funkcijom i mandatom Institucije ombudsmena za ljudska prava.

Ombudsmeni su kao i ranijih godina smatrali izuzetno važnim veće prisustvo ombudsmena u lokalnim zajednicama, jer upravo u svojim općinama građani ostvaruju većinu svojih prava koja su vezana za svakodnevni život. Međutim, imajući u vidu da su se u 2012. godini održavali i lokalni izbori u BiH, ombudsmeni su zauzeli stav da njihove posjete lokalnim zajednicama javnost ne bi percipirala isključivo kao aktivnost unapređenja i promoviranja ljudskih prava u tim sredinama, te su ih ograničili na manji broj općina nego u prethodnim godinama.

Posjete općinama: Ribnik, Bosanski Petrovac, Drvar, Ključ, Glamoč, Grahovo, Kozarska Dubica, Srebrenica i Zavidovići ombudsmeni su iskoristili kako bi razgovarali o problemima s kojima se ove općine susreću posebno u segmentu ostvarivanja osnovnih ljudskih prava njihovih građana; zaposlenja, povratka, zdravstvene i socijalne zaštite, prava na dom, funkcioniranje dobre uprave, biračkog prava i prava nacionalnih manjina što je posebno izraženo u općini Zavidovići u kojoj je registrirano oko 600 pripadnika romske manjine.

Kad je riječ o konsultativnim procesima, ombudsmeni su nastavili s dobrom praksom i saradnjom s resornim ministarstvima, pogotovo u segmentu provođenja preporuka ombudsmena i prikupljanja podataka vezano za izradu specijalnih izvještaja.

Institucija ombudsmena učestvovala je u nekoliko važnih javnih rasprava kao što je "Pružanje besplatne pravne pomoći u Bosni i Hercegovini", u organizaciji Ministarstva pravde BiH, koja je posebno značajna imajući u vidu institut besplatne pravne pomoći koji je, socijalno ugroženim kategorijama stanovništva, značajan vid zaštite njihovih prava. Nadalje, predstavnici Institucije dali su svoj doprinos u dijalogu vezanom za Strategiju tranzicijske pravde u BiH i Strukturiranom dijalogu o pravosuđu u okviru Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između EU i BiH (SSP).

Kao i prethodnih godina Institucija ombudsmena kontinuirano saraduje s Ministarstvom za ljudska prava i izbjeglice BiH, učestvujući u radnim grupama izrade instrumentarija za prikupljanje podataka o slučajevima nasilja nad djecom u BiH, u segmentu zaštite i zabrane diskriminacije, uspostave Nacionalnog preventivnog mehanizma (NPM-a) u skladu s Opcionim protokolom o prevenciji torture; kroz učešće u radu radionica ili u procesu izvještavanja prema komitetima UN-a gdje pored nezavisnih podnesaka osigurava i razmjenu informacija s ovim ministarstvom.

U svjetlu koordinacije aktivnosti u oblasti zaštite od diskriminacije, ostvarena je saradnja s Gender centrom RS-a i Gender centrom FBiH sa aspekta upoznavanja s djelovanjem Odjela za zabranu svih oblika diskriminacije i dodatnog promoviranja Godišnjeg izvještaja o pojavama diskriminacije u Bosni i Hercegovini, te senzibiliziranja rada Institucije u pogledu problema iz oblasti ravnopravnosti spolova, pogotovo diskriminacije na bazi spola.

Kao posebno važna pitanja koja zahtijevaju dodatnu pažnju Institucija ombudsmena identificira pitanje prava nacionalnih manjina, te su se u tom kontekstu predstavnici Institucije sastali sa Savezom i Savjetom nacionalnih manjina Republike Srpske i Vijećem nacionalnih manjina Federacije BiH. Najčešći problem s kojim se susreću predstavnici nacionalnih manjina je, kako je istaknuto, zapošljavanje u javnom sektoru, gdje je naglašeno da na godišnjem nivou mali broj ili nijedan pripadnik nacionalne manjine nije zaposlen putem Javnih konkursa, čak ni na pripravnička i volonterska radna mjesta.

U svjetlu uspostavljanja saradnje ili razmjene informacija, u toku 2012. godine održani su sastanci s Ministarstvom obrazovanja, nauke, kulture i sporta Zapadnohercegovačkog kantona, centrima za socijalni rad na području cijele BiH, Odjeljenjem za zdravstvo i ostale usluge Vlade Brčko Distrikta BiH, Fondom za povratak, policijom Brčko Distrikta BiH, policijom općine Srebrenica i mnogim drugim partnerima u institucijama vlasti sa zajedničkim ciljem unapređivanja stepena poštivanja ljudskih prava u BiH.

6.2. Saradnja s nevladinim i civilnim sektorom

Posmatrajući ostvarenu saradnju Institucije ombudsmena u 2012. godini s nevladinim sektorom i civilnim društvom, može se konstatirati da se ona odvijala kontinuirano, na partnerskim osnovama i u nekoliko glavnih segmenata/tematskih blokova koji su bili u fokusu interesovanja ovih organizacija. Prije svega, u oblasti zaštite od diskriminacije, prava djece, borbe protiv korupcije, trgovine ljudima, nasilja nad ženama i slobode pristupa informacijama.

Kada govorimo podizanju svijesti o zabrani svakog oblika diskriminacije, Institucija ombudsmena preduzela je značajan broj aktivnosti kako bi informirala nevladine organizacije o svom mandatu kao centralne institucije za zaštitu od diskriminacije i provedenim aktivnostima s tim u vezi.

U tom kontekstu održan je i radni sastanak s nizom organizacija/udruženja : Savezom slijepih Republike Srpske, Centarom za ljudska prava Univeziteta u Sarajevu, Udruženjem žena Banja Luka, Udruženjem "Nova Generacija", NVO Zdravo da ste, Udruženjem medijatora BiH, Inicijativom mladih za ljudska prava, Helsinškim parlamentom građana, Savezom paraplegičara, oboljelih od dječije paralize i ostalih tjelesnih invalida gdje su razmijenjena iskustva i izazovi s kojim se ove organizacije suočavaju u svjetlu provođenja Zakona o zabrani diskriminacije. Svoje predstavnike Institucija ombudsmena imala je i na Okruglom stolu o temi „Saradnja institucija vlasti i civilnog društva u borbi protiv diskriminacije“ u organizaciji Centra za informativno-pravnu pomoć Zvornik gdje je jedna od tema bila i "Pravni i politički okvir za ravnopravnost". U segmentu istraživanja dat je doprinos i ostvarena saradnja sa centrom za društvena istraživanja „Analitika“ i Sarajevskim otvorenim centrom koji se bavi pitanjima prava LGBT populacije.

Oblast zaštite prava djeteta u fokusu je rada Institucije ombudsmena i njene saradnje s NVO, posebno imajući u vidu činjenicu da Odjel za praćenje prava djeteta od 2009. godine provodi

projektne aktivnosti u saradnji s organizacijom Save the Children, u 2012. izdvajamo nekoliko segmenata djelovanja:

- Podržavanje rada Dnevnog centra Mostar s aktivnostima zajedničkog zagovaranja prihvatne stanice u Mostaru u saradnji s NVO "Altruist"
- Učešće u javnim raspravama o Etičkom kodeksu istraživanja s djecom i o djeci u BiH, Jačanje uloge organizacija civilnog društva u monitoringu Državne strategije za borbu protiv nasilja nad djecom u BiH 2011.-2014. Godina, uz organizaciju NVO „Vesta“ i „Zemlja djece“
- Učešće na stručnim skupovima koji se bave problemom vršnjačkog nasilja, institutuom vršnjačke medijacije, sigurnosti djece, mladih i djece u sukobu sa zakonom i realizacije bliže saradnje sa SOS dječijim selima u BiH

Institucija ombudsmena učestvovala i u javnoj raspravi o temi „Seksualno nasilje i odgovornost“ u zajedničkoj organizaciji Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju (ICTY), Švicarske asocijacije TRIAL i Medice iz Zenice, a uz podršku UN Women i Misije OSCE-a u BiH. Cilj ove rasprave bio je podstaknuti dijalog između različitih grupacija: asocijacija žrtava različitih kategorija, predstavnika izvršne vlasti i predstavnika sudova i tužilaštava, a kako bi se istakli izazovi, praznine i naponi u zadovoljenju žrtava, a posebno preživjelim žrtvama seksualnog nasilja u BiH. Fokus je stavljen na prava žrtava i načine na koji mogu biti zadovoljeni, a posebno sa aspekta obaveze države da osigura postizanje krivične pravde, odnosno da goni i kažnjava odgovorne za zločine.

U ovom kontekstu ostvarena je i saradnja s mrežom bosanskohercegovačkih nevladinih organizacija protiv trgovine ljudima RING s posebnim akcentom na prevenciju i pomoć žrtvama trgovine ljudima.

Već treću godinu Institucija učestvuje i podržava aktivnosti koje provodi Fondacija lokalne demokratije i napore ove organizacije da konkretnim koracima doprinese punom provođenju Zakona o zaštiti od nasilja u porodici i podigne svijest o problemu nasilja nad ženama u Bosni i Hercegovini .

U 2012. godini ombudsmeni BiH bilježe povećan interes NVO-a za oblast transparentnosti rada javne uprave, borbe protiv korupcije i u tom kontekstu provođenja Zakona o slobodi pristupa informacijama.

Udruženje građana „Zašto ne“ ugostilo je međunarodnu konferenciju organiziranu u saradnji sa Centrom za istraživanje, transparentnost i odgovornost (CRTA) iz Srbije i Metamorphosis iz Makedonije koja je održana u Sarajevu, pod nazivom "Politička odgovornost i nove tehnologije odnosno POINT", u kojoj su učestvovali i predstavnici Institucije.

Radna sesija o otvaranju javnih podataka u svijetu i u BiH, s posebnim fokusom na obavezu propisanu Zakonom o ombudsmenu za ljudska prava BiH, odnosno da svi organi i tijela vlasti saraduju sa Institucijom ombudsmena i da na traženje dostavljaju podatke, uključujući one koji su zavedeni kao povjerljivi ili tajni, kao i mandat Institucije u skladu sa Zakonom o slobodi pristupa informacijama, bila je sastavni dio ove konferencije.

Diskusija LACON mreže u organizaciji „Centra za civilno društvo Kyodo“, o temi Krivično zakonodavstvo u odnosu na slobodan pristup informacijama, prijedlog amandmana na Zakon o finansiranju političkih stranaka, i prijedlog principa na kojima treba zasnovati Zakon o zaštiti zviždača, bila je jedna u nizu sličnih diskusija koje su organizirali Antikorupcijska mreža u BiH

ACCOUNT i Transparency international na kojima su predstavnici Institucije iznijeli svoja iskustva u svjetlu zaprimljenih žalbi građana BiH.

U sklopu redovnih promotivnih aktivnosti Institucije ombudsmena upriličen je sastanak i s nevladinim organizacijama koje pokrivaju područje istočne Hercegovine. Cilj sastanka bio je upoznavanje učesnika s ulogom i iskustvima Institucije ombudsmena za ljudska prava BiH, ali i realne mogućnosti za kvalitetnu saradnju u širokoj oblasti promoviranja i zaštite osnovnih ljudskih prava u BiH.

6.3. Saradnja s međunarodnim institucijama i organizacijama

Segment međunarodne saradnje Institucije ombudsmena treba posmatrati u kontekstu saradnje koju ostvaruje i razvija s predstavnicima međunarodnih institucija i organizacija u BiH i saradnje koja se ostvaruje na međunarodnom planu shodno obavezama koje sa sobom nosi ICC **međunarodni status „A“** u kojem je akreditirana Institucija ombudsmena, te u svjetlu opredjeljenja ombudsmena da jačaju regionalnu saradnju i redovnim aktivnostima u okviru međunarodnih mreža čija je Institucija ombudsmena članica.

U 2012. godini Institucija ombudsmena, u skladu s definiranjem svojih prioriteta na međunarodnom planu, posebno u svjetlu procesa reakreditacije Institucije koji je počeo u ovoj godini, učestvovala je na 25. godišnjem sastanku Međunarodnog koordinacionog komiteta nacionalnih institucija za promociju i zaštitu ljudskih prava (ICC) koji je bio posvećen prezentaciji prioriteta UN Ureda visokog komesara za ljudska prava (OHCHR-a) za 2012. godinu, temama kao što su nacionalne institucije za zaštitu ljudskih prava (NHRI) i biznis i ljudska prava, NHRI i okoliš, NHRI i monitoring – s fokusom na obaveze iz Opcionog protokola Konvencije protiv torture (OPCAT), NHRI i tranzicijska pravda i NHRI i praćenje provođenja preporuka iz procesa Univerzalnog periodičnog pregleda (UPR-a).

Unutar Evropske grupe ombudsmeni su podržali niz inicijativa od uspostave sekretarijata Evropske grupe do zajedničkih izjava članica na teme kao što su: prava osoba s invaliditetom, sprečavanje diskriminacije na osnovu spola, podrška statusu i ulozi NHRI u sistemu zaštite ljudskih prava UN-a.

U skladu sa svojim kapacitetima, Institucija ombudsmena intenzivirala je saradnju sa OHCHR-om kroz participaciju u mnogobrojnim istraživanjima vezano za nasilje nad ženama, diskriminaciju, zaštitu prava starijih osoba i druge teme iz oblasti ljudskih prava, kao i razmjenu iskustava na međunarodnoj konferenciji koja je upravo obrađivala problem jačanja i koordinacije aktivnosti između mehanizama zaštite ljudskih prava na međunarodnom, regionalnom i nacionalnom nivou održanoj u Ženevi.

U okviru **Mreže ombudsmena Mediterana (AOM)**, predstavnici Institucije učestvovali su na 6. godišnjem sastanku koji je bio posvećen aktivnijoj ulozi ombudsmena prema javnoj administraciji, načinu na koji ombudsmen pristupa ugroženim grupama (djeca, invalidi, žene, starije osobe) i izazovima s kojima se ombudsmeni susreću kada su u pitanju prava migranata.

Kao punopravna članica **Evropske mreže ombudsmena za djecu (ENOC)**, Institucija ombudsmena učestvovala je na godišnjem sastanku ove mreže koji je u cijelosti bio posvećen problemu maloljetničkog pravosuđa, razmjeni dobrih praksi i međunarodnoj perspektivi u sagledavanju ovog problema, što je bilo značajno iskustvo imajući u vidu da je Odjel za praćenje

prava djeteta u tom trenutku bio u procesu izrade Specijalnog izvještaja Djeca i mladi u sukobu sa zakonom.

U Crnoj Gori održana je VII. konferencija **Mreže ombudsmena za djecu Jugoistočne Evrope** (CRONSEE) o temi ZAŠTITA DJECE NA INTERNETU na kojoj je Institucija ombudsmena prezentirala rad Odjela za praćenje prava djeteta podržavajući generalni zaključak konferencije da institucije koje se bave segmentom zaštite prava djeteta treba najviše da rade na prevenciji i da zagovaraju da se edukacija djece o njihovoj zaštiti na internetu inkorporira u redovni obrazovni sistem.

Svakako jedna od tema iz oblasti ljudskih prava koja je u 2012. godini bila u fokusu OSCE-ODIHR, Vijeća Evrope i Evropske komisije su prava manjina i jačanje principa transparentnosti uprave. S tim u vezi Institucija ombudsmena učestvovala je u nekoliko stručnih skupova koji su iz različitih uglova obrađivali ovu problematiku, posebno sa aspekta važnosti garantiranja prava manjina kao jedne od obaveza na putu pridruživanja EU potencijalnih zemalja kandidatkinja. Neki od tih skupova su:

Regionalna konferencija "Ostvarivanje prava manjina u regionu Balkana: trendovi, izazovi i perspektive", održana je u Skoplju.

Inicijalna konferencija o temi "Najbolji primjeri iz prakse u integraciji Roma, promocija ljudskih prava i zaštite manjina u jugoistočnoj Evropi, uz regionalne inicijative za inkluzivno obrazovanje", održana je u Budvi, s posebnim naglaskom na najboljim primjerima iz prakse u integraciji Roma.

Seminar regionalnog karaktera u organizaciji Evropske komisije i instrumenta TAIEX, koji je održan u Stockholmu, s ciljem da se naglasi važna uloga koju institucije ombudsmena imaju u procesu pridruživanja Evropskoj uniji. Poseban naglasak stavljen je na vladavinu prava i dobru upravu, a jedan od instrumenata za uspostavljanje dobre uprave je i veća transparentnost rada javnih organa. Učesnicima seminara predočeni su i evropski standardi kada je u pitanju zakonodavstvo koje uređuje slobodan pristup informacijama i zaštitu ličnih podataka.

Konferencija pod nazivom „Saradnja parlamenata i nezavisnih regulatornih tijela u Jugoistočnoj Evropi“ održana je u Beogradu u organizaciji OSCE-a i bila je povod i za radnu posjetu zaštitniku građana Republike Srbije. Stručni skupovi u regionu prilika su za jačanje regionalne saradnje ombudsmena s prostora bivše Jugoslavije, zasnovane na dogovorenim principima Izjavom o saradnji potpisanom u Srajevu, 18.maja 2010.

S obzirom da je ICC ombudsmena Republike Makedonije kao nacionalna institucija za ljudska prava (NHRI) akreditirao u statusu "B", to je bio povod da se u Skoplju organizira konferencija čiji cilj je bio da Institucija ombudsmena BiH, koja je akreditirana u status "A", prenese svoja iskustva iz procesa akreditiranja. Ovo se posebno odnosi na segment usklađivanja rada ombudsmena s međunarodnim standardima i najboljim praksama, kroz pregled pravnih, političkih i ekonomskih aspekata trenutnog institucionalnog okvira za zaštitu i promociju ljudskih prava, a pritom uzimajući u obzir političke i socio-ekonomske specifičnosti u zemlji.

Potreba za produbljivanjem i jačanjem saradnje između regionalnih tijela za ravnopravnost s ciljem što efikasnije borbe protiv diskriminacije, rezultirala je održavanjem regionalnog okruglog stola u Beogradu o temi "Primjena pravila o teretu dokazivanja u diskriminacionim stvarima u postupcima pred tijelima za ravnopravnost". Jedan od zaključaka ove konferencije, na kojoj su ombudsmeni aktivno učestvovali, jeste da je nedovoljno razvijena sudska praksa kada su u

pitanju postupci po tužbama za zaštitu od bilo kojeg oblika diskriminacije, kao i da je relativno mali broj tužbi podnesen pred nadležnim sudovima zbog diskriminacije, te da problem predstavlja čak i formalna evidencija ove vrste predmeta u sudovima.

U oblasti diskriminacije Institucija ombudsmena ostvarila je i blisku saradnju sa češkom NVO "Poradna pro obćanstvi, obćanska a lidska prava", a jedna od aktivnosti, gdje su razmijenjena iskustva Institucije u provođenju Zakona o zabrani diskriminacije, jeste i učešće u radu radionica o temi „Borba protiv diskriminacije kroz strateško parničenje“, održanih u Pragu i Brnu.

Okončanjem saradnje na projektu Vijeća Evrope „Peer to Peer“, u kojem je Institucija aktivno učestvovala u 2012. godini, Vijeće Evrope razvilo je projekat koji u fokus stavlja migracije i zaštitu prava interno raseljenih osoba. U vezi s tim je u Beogradu održana konferencija za ombudsmene iz Južnog Kavkaza i Jugoistočne Evrope o ulozi ombudsmena u podršci i zaštiti prava interno raseljenih osoba (IDP), što je još jedna od aktivnosti u kojoj su participirali predstavnici Institucije ombudsmena.

Participacijom na međunarodnoj konferenciji u Ljubljani pod nazivom "Okupljanje čuvara: Evaluacija i unapređenje nadzora nad obavještajnim službama na zapadnom Balkanu" u organizaciji Centra za demokratsku kontrolu oružanih snaga (DCAF), a u kojoj su učestvovali predstavnici parlamenata iz regije, nevladinog sektora, institucija ombudsmena i medija, okončan je period intenzivnih aktivnosti na međunarodnom planu u 2012. godini.

Kada je riječ o aktivnostima na polju međunarodne saradnje unutar granica BiH, u 2012. godini Institucija ombudsmena sarađivala je s partnerskim organizacijama koje po prirodi svoga djelovanja i mandata podržavaju aktivnosti i rad ombudsmena. To su u prvom redu: OSCE, Vijeće Evrope, agencije UN-a sa svojim predstavništvima u Bosni i Hercegovini (UNICEF, UNHCR, UNDP, UN Women), Ambasada SAD-a, Delegacija Evropske komisije u BiH, ICMP, NATO.

Saradnja s organizacijom Save the Children nastavljena je i u 2012. godini kroz realizaciju projektnih aktivnosti Odjela za praćenja prava djece, zatim podrške koju Save the Children pruža kako bi se osnažilo međunarodno prisustvo i vidljivost Institucije ombudsmena, posebno kada je riječ o izvještavanju pred Komitetom UN-a za prava djece i učešću u radu Evropske mreže ombudsmena za djecu (ENOC), kao i kroz podršku organizaciji i obilježavanju 20. novembra, Dana djeteta.

U oblasti zaštite prava djece Institucija ombudsmena ostvarila je i značajnu saradnju sa UNICEF-om u BiH participirajući u njihovim aktivnostima, istraživanjima, konsultacijama koje su se u 2012. godini ticale:

- poboljšanja zaštite djece od nasilja
- pristupa djece pravdi s posebnim akcentom na djecu i mlade u sukobu sa zakonom
- sistema institucionalnog zbrinjavanja djece bez roditeljskog staranja
- povećane mogućnosti djece za rano učenje
- zaštite prava djeteta u svjetlu izrade Izvještaja o napretku BiH na putu prema EU

Institucija ombudsmena je i u 2012. godini nastavila saradnju s Misijom OSCE-a u BiH u nekoliko segmenata:

- Realizacija projektnih aktivnosti usmjerenih na jačanje kapaciteta Institucije kroz organizaciju dva stručna seminara o upravljanju ljudskim potencijalima i unapređenju interne i eksterne komunikacije Institucije ombudsmena i jačanju kapaciteta Institucije u oblasti zaštite od diskriminacije

- Intenziviranje saradnje na radnom nivou i s terenskim uredima Institucije ombudsmena i Misije OSCE-a
- Realizacija promotivnih aktivnosti u formi učešća na lokalnim radiostanicama, a vezano za podizanje svijesti o provođenju Zakona o zabrani diskriminacije i mandata Institucije
- Podrške u promociji Izvještaja o stanju ljudskih prava u ustanovama za izvršenje krivičnih sankcija u BiH

Iniciranje aktivnosti vezane za jačanje mehanizama zaštite Zakona o slobodi pristupa informacijama

Kada govorimo o saradnji s Uredom Vijeća Evrope u Sarajevu, ona je, prije svega, podrazumijevala sastanke s monitoring misijama:

- Savjetodavnim komitetom Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina Bosni i Hercegovini Vijeća Evrope
- Delegacijom Parlamentarne skupštine Vijeća Evrope
- Kongresom lokalnih i regionalnih vlasti pri Vijeću Evrope
- Monitoring misija vezana za Okvirnu konvencija za zaštitu nacionalnih manjina Vijeća Evrope

U drugom segmentu Institucija ombudsmena participirala je u aktivnostima Vijeća Evrope vezanim za oblast obrazovanja i promocije profesionalizma i tolerancije u bh. medijima s posebnim naglaskom na govor mržnje.

Posebnu zahvalnost ombudsmeni BiH duguju Ambasadi Kraljevine Norveške koja je podržala projekat izrade i redizajna trojezične veb-stranice Institucije kako bi se omogućio lakši i jednak pristup informacijama i dokumentima Institucije ombudsmena svim građanima u BiH. Aktivnosti na realizaciji uspostave nove veb-stranice su u toku.

Također, Institucija ombudsmena želi se zahvaliti Uredu UNDP-ja u Sarajevu koji je podržao projekat jačanja kapaciteta i ljudskih resursa Ureda ombudsmena u Brčko Distriktu BiH, a koji svojim djelovanjem pokriva i Tuzlu, kao najmnogoljudniju općinu u FBiH.

Dugogodišnji partner Institucije ombudsmena je Ambasada Švicarske u BiH koja je finasijskom pomoći posredstvom OSCE-a podržala izgradnju kapaciteta Institucije i razvoj i unapređivanje sposobnosti njenih zaposlenika. U tom smislu zahvalni smo Ambasadi Švicarske ali i Ambasadi SAD-a koja je prepoznala značaj inicijative ombudsmena za pružanje prilike za osposobljavanje i edukaciju mladih ljudi kroz rad u Instituciji u trenutku kada država nema jasnu viziju i plan stručnog osposobljavanja mladih ljudi, a posebno u segmentu edukacije u oblasti ljudskih prava. Ombudsmeni se nadaju da će u budućnosti imati priliku da zajedno s drugim institucijama razviju okvir za kontinuirano stručno osposobljavanje i usavršavanje u oblasti zaštite i promocije ljudskih prava.

POGLAVLJE VII. SARADNJA S MEDIJIMA

Imajući u vidu da su mediji značajan partner Institucije ombudsmena BiH u promoviranju ljudskih prava, ombudsmeni posebnu pažnju pridaju razvoju profesionalne saradnje, podjednako s elektronskim i štampanim medijima, na jednakim osnovama na teritoriji cijele BiH. Na ovaj način nastoji se blagovremeno informirati građane o mnogobrojnim pitanjima iz oblasti ljudskih prava.

Istovremeno, teme koje mediji afirmiraju u svom prostoru, naročito kroz istraživačko novinarstvo, ombudsmenima su poslužile kao korisna osnova za rad na utvrđivanju kršenja ljudskih prava i pokretanje postupka po službenoj dužnosti. Stoga su ombudsmeni pažljivo pratili izvještavanja medija, posebno kada se radilo o ranjivim kategorijama društva, kao što su djeca, stari, osobe s invaliditetom i dr. U tom smislu, mediji su, pored promotivne, odigrali i značajnu ulogu na otkrivanju kršenja ljudskih prava u situacijama kada sami akteri nisu bili u prilici da se direktno obrate Instituciji.

Saradnju s medijima, također, moguće je posmatrati sa aspekta preporuka koje su ombudsmeni dali u pogledu zaštite prava na privatnost djece u medijskom prostoru BiH, čemu je prethodilo opsežno istraživanje, čiji su rezultati sadržani u specijalnom izvještaju objavljenom u protekloj godini.

Pažnju ombudsmena u 2012. godini zavređuje i problematika s kojom se sami novinari sreću u radu, kao što je slobodan pristup informacijama, mobing, verbalni napadi itd. S tim u vezi, ombudsmeni su održali sastanak s predstavnicima udruženja novinara, te su tokom istraživačkog rada na izradi specijalnog izvještaja razgovarali s predstavnicima stručne javnosti o pitanjima vezanim za struku.

Poštujući princip transparentnosti, ombudsmeni su tokom 2012. godine nastojali odgovoriti na sve zahtjeve, ali istovremeno i zainteresirati medije za teme iz oblasti ljudskih prava koje imaju širi značaj za građane. Spremnost ombudsmena i njihovih pomoćnika da sarađuju s novinarima umnogome je doprinijela da se na zahtjeve odgovori u predviđenim rokovima, što je za cilj imalo blagovremeno informiranje javnosti o relevantnim temama iz oblasti ljudskih prava.

U 2012. godini Institucija je zaprimila i odgovorila na **153 zahtjeva medija** koji su podrazumijevali davanje komentara ili odgovora na određena pitanja, kao i učešće u programima elektronskih medija. U saopćenjima za javnost ombudsmeni su predstavili stavove institucije po pojedinim pitanjima, a naročito u vezi s dodatnim mandatima institucije (diskriminacija, konkursne procedure, zaštita prava ranjivih kategorija stanovništva). Pored navedenog, ombudsmeni su imali i značajan broj obraćanja u medijima na osnovu direktnih kontakata s novinarima povodom njihovog učešća na javnim događajima u organizaciji domaćih i međunarodnih institucija i nevladinih organizacija koji su tretirali različite oblasti u vezi sa ostvarivanjem ljudskih prava. Ove izjave nisu obuhvaćene navedenom statistikom, kao ni pojedinačne izjave za medije tokom pres-konferencija. Institucija ombudsmena BiH u 2012. godini organizirala je **pet pres-konferencija** povodom prezentacije specijalnih izvještaja Institucije, kao i obilježavanja značajnih datuma sa aspekta poštivanja ljudskih prava.

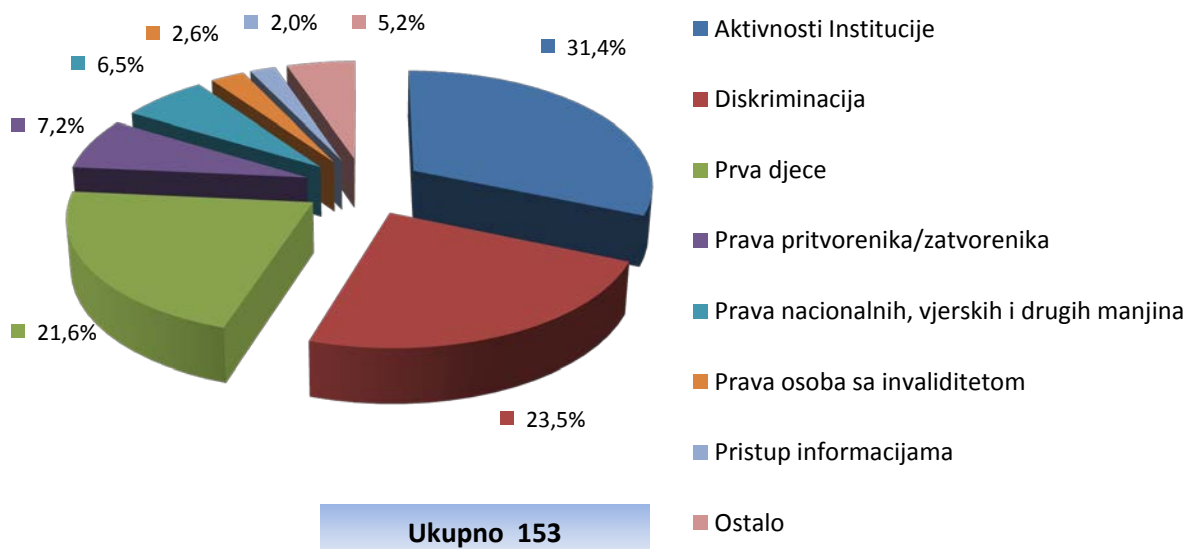
Iako je interes medija za aktivnosti ombudsmena u 2012. godini zadržao približno isti nivo kao u 2011. godini, razlika je primjetna u pogledu tema koje su pobudile interes javnosti.

U okviru aktivnosti Institucije, mediji su najviše zanimanja pokazali za konkretne predmete u radu, preporuke koje su ombudsmeni izdali na otklanjanju utvrđenih kršenja prava građana, statističke pokazatelje o broju zaprimljenih žalbi, ali i ocjenu ombudsmena o stanju po oblastima, posebno kada su u pitanju ekonomsko-socijalna, te politička i građanska prava - 48, npr. prava iz oblasti radnih odnosa, imovinsko-pravni odnosi, uprava, pravosuđe itd.

Diskriminacija, a naročito mobing kao jedan od njenih oblika, bio je predmet na koji se odnosio veći broj zahtjeva novinara - 36. Moguće je pretpostaviti da je upravo značaj koji je ovoj temi dat u medijskom prostoru BiH uticao na veliki porast obraćanja građana po ovoj osnovi Instituciji ombudsmena BiH u 2012. godini. Na ovaj način su ombudsmeni, u saradnji s medijima, aktuelizirajući navedenu problematiku, građane informirali o mehanizmima zaštite od diskriminacije. Poseban doprinos u tom pogledu imao je i prvi godišnji izvještaj Institucije o diskriminaciji u BiH, ali i prva presuda za mobing u BiH koja je također imala odjeka u javnosti. S aspekta ostvarenih kontakata ombudsmena s medijima, iako u malom i nedovoljnom procentu, značajno je napomenuti da su prava LGBT populacije bila predmet medijske pažnje tokom 2012. godine. Također, tokom 2012. godine nastavljena je saradnja Odjela za eliminaciju svih oblika diskriminacije Institucije ombudsmena i Misije OSCE-a u BiH na promociji Zakona o zabrani diskriminacije kroz nekoliko zapaženih gostovanja predstavnika Institucije u radijskim emisijama o ovoj temi.

Posebna pažnja koju su ombudsmeni i Odjel za praćenje prava djece, u saradnji s organizacijom „Save the Children“, posvetili djeci i poštivanju njihovih prava, rezultirala je izradom tri specijalna izvještaja, koji su široj javnosti prezentirani na pres-konferencijama u Banjoj Luci, Sarajevu i Mostaru (opširnije u poglavlju Odjel za praćenje prava djece). Pored ovih aktivnosti, različiti aspekti poštivanja dječijih prava bili su tema brojnih medijskih istupa predstavnika Institucije. Tako je u 2012. po ovoj osnovi odgovoreno na 33 zahtjeva medija.

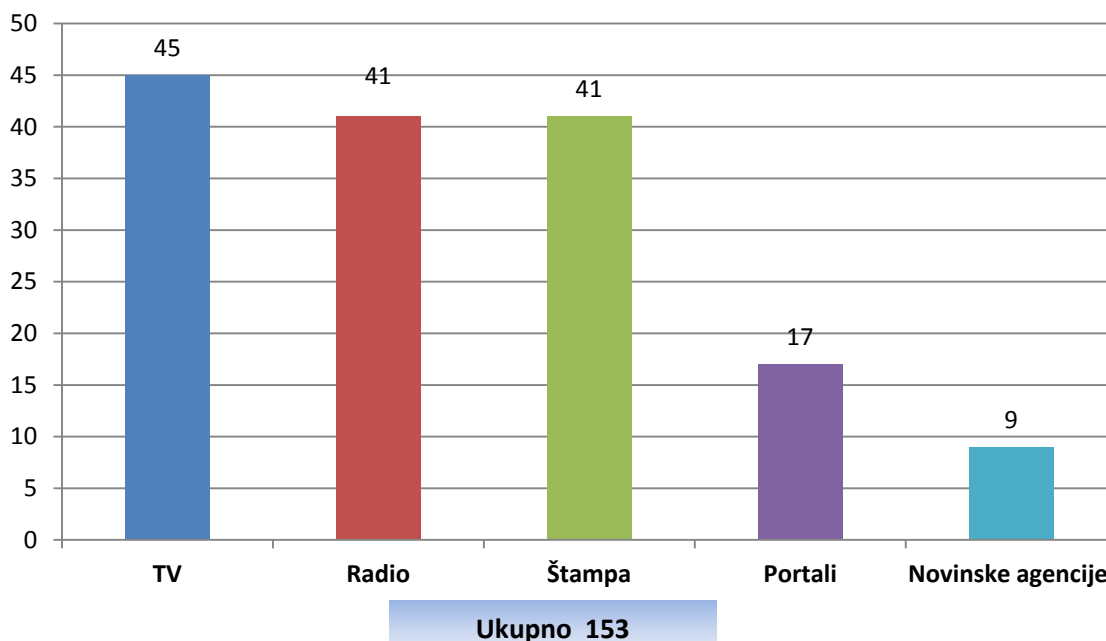
U odnosu na 2011. godinu, **uočen je pomak u pogledu zainteresiranosti medija za prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina, a naročito romske populacije**, što se ogleda u većem broju obraćanja medija o ovoj temi. U značajnoj mjeri, kada su u pitanju mediji, pažnja je posvećena i ostvarivanju prava osoba smještenih u kazneno-popravne zavode u BiH. Nešto manja medijska pažnja u odnosu na 2011. godinu posvećena je pravima osoba s invaliditetom, što ukazuje na potrebu veće promocije poštivanja prava ove kategorije stanovništva. Osim navedenih, u medijskim istupima ombudsmena i njihovih saradnika predstavljene su i ostale teme koje su razmatrane sa stanovišta zaštite i unapređenja ljudskih prava.

Dijagram 19: Procentualni pregled zahtjeva medija po oblastima ljudskih prava

Najviše istupa u protekloj godini ombudsmeni i njihovi pomoćnici imali su u elektronskim medijima. Prvenstveno se radi o izjavama i gostovanjima u programima televizijskih kuća, a potom i u radijskim emisijama. Slijede izjave za štampane medije, portale i novinske agencije. Ipak, pojedinačno posmatrano, ombudsmeni i njihovi pomoćnici imali su jednak broj obraćanja u odnosu na radio-stanice i štampane medije. Ovim je prekinut trend iz 2011. godine koji je karakterizirao porast interesa televizijskih kuća i radio-stanica u odnosu na štampane medije, te je došlo do ujednačavanja u pogledu interesiranja za aktivnosti Institucije ombudsmena BiH.

Kada je riječ o televizijskim kućama, najveću zainteresiranost za rad ombudsmena iskazao je BHRT, dok su u podjednakoj mjeri zastupljene lokalne radio-stanice s područja cijele BiH. Nešto veći interes u odnosu na štampane medije pokazao je magazin Start.

Dijagram 20: Medijski interes za rad Institucije ombudsmena BiH s obzirom na vrstu medija

Veću medijsku pažnju, a samim tim informiranost građana, ombudsmeni su nastojali osigurati kroz veće prisustvo u područnim uredima Institucije. Na ovaj način izvršena je dodatna

promocija njihovog rada i mogućnosti obraćanja građana u nekom od ureda Institucije u Livnu, Mostaru ili Brčko Distriktu BiH, pored sarajevskog ureda i sjedišta Institucije u Banjoj Luci, koji su i tokom prethodne godine bili medijski najzastupljeniji.

Javnost je redovno informirana o aktivnostima ombudsmena kroz **50 pojedinačnih informacija**, objavljenih na veb-prezentaciji Institucije ombudsmena BiH (www.ombudsmen.gov.ba), a koje su koristili i štampani i elektronski mediji. Informacije su u najvećem broju pratile aktivnosti ombudsmena i njihovih pomoćnika, a obuhvatale su posjete lokalnim zajednicama, saradnju s mrežom ombudsmena, domaćim i međunarodnim organizacijama, projektne aktivnosti, učešće na konferencijama u zemlji i inozemstvu, predavanjima i specijalističkim seminarima. Pored navedenih informacija, na veb-prezentaciji Institucije objavljeni su i specijalni izvještaji, te ostale relevantne publikacije. Građanima je također omogućeno da se obrate Instituciji koristeći obrazac žalbe koji se nalazi na naslovnoj stranici veb-prezentacije. Svjesni manjkavosti veb-prezentacije u pogledu trojezičnosti, što se nastojalo nadomjestiti naizmjeničnim objavljivanjem informacija na bosanskom, hrvatskom i srpskom jeziku, te koristeći isti princip u pogledu objavljivanja specijalnih izvještaja Institucije, a što je uzrokovano nedostatkom sredstava u budžetu, ombudsmeni su već krajem 2012. godine preduzeli aktivnosti na izradi nove veb-stranice Institucije koja bi trebalo da bude puštena u rad tokom 2013. godine. Nova stranica bi, osim modernijeg dizajna, trebalo da zadovolji principe paralelne upotrebe sva tri jezika konstitutivnih naroda.

POGLAVLJE VIII . TABELARNI PRIKAZ PREPORUKA

Broj preporuke	Broj predmeta	Odgovorna strana	Povreda prava	Datum izdavanja preporuke	Relaizacija	Zaprimljen odgovor
P-1/12	Ž-BL-05-210/11,	PREDUZEĆE ZA VODOVOD I KANALIZACIJU "15. APRIL" AD VIŠEGRAD -- VIŠEGRAD	03 - Pristup informacijama	04-01-12	Ostvarena saradnja	DA
P-2/12	Ž-BL-04-841/10,	OŠ "VUK KARADŽIĆ" BRATUNAC -- BRATUNAC	03 - Pristup informacijama	04-01-12	Realizirana	DA
P-3/12	Ž-MO-05-193/10,	GRAD MOSTAR -PREDSJEDNIK GRADSKOG VIJEĆA GRADA MOSTARA	19 - Uprava	04-01-12	Nema odgovora	NE
P-4/12	Ž-SA-05-859/11,	STOMATOLOŠKI FAKULTET UNIVERZITETA U SARAJEVU -- SARAJEVO	03 - Pristup informacijama	22-11-11	Realizirana	DA
P-5/12	SPECIJALNI IZVJEŠTAJ OMBUDSMENA BOSNE I HERCEGOVINE U VEZI S PROVOĐENJEM ČL.143 ZAKONA O RADU Ž-BL-04-113/10, Ž-BL-04-14/10, Ž-BL-04-818/10, Ž-SA-05-286/10,	MINISTARSTVO RADA I SOCIJALNE POLITIKE U VLADI FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVNE	10 - Radni odnosi	29-12-11	Nema odgovora	NE
P-6/12	Ž-SA-04-1157/11,	VLADA FEDERACIJE BiH -- SARAJEVO	25 - Penzije	16-01-12	Realizirana	DA
P-7/12	Ž-SA-05-1223/11,	VIJEĆE MINISTARA BiH -- SARAJEVO	19 - Uprava	19-01-12	Realizirana	DA
P-8/12	Ž-SA-04-1146/11,	GRAD MOSTAR, VLADA HNK, OPĆINE S PODRUČJA HNK	14 - Ekologija zaštita okoliša	25-01-12	Nema odgovora	NE
P-9/12	Ž-SA-04-1146/11,	OPĆINA TRAVNIK , VLADA SBK I OPĆINE S PODRUČJA SBK	14 - Ekologija zaštita okoliša	25-01-12	Ostvarena saradnja	DA
P-10/12	Ž-BL-04-549/11,	JU OSNOVNA ŠKOLA "ŠTURLIĆ" -- ŠTURLIĆ	10 - Radni odnosi	01-02-12	Realizirana	DA
P-11/12	Ž-BL-01-608/11,	JU OSNOVNA ŠKOLA "MLADEN STOJANOVIĆ" G.PODGRADCI -- GORNJI PODGRADCI-GRADIŠKA	13 - Prava djeteta	03-02-12	Realizirana	DA
P-12/12	Ž-SA-05-509/11, Ž-SA-05-952/11,	FILOZOFSKI FAKULTET UNIVERZITETA U SARAJEVU-SARAJEVO, KANTONALNA UPRAVA ZA INSPEKCIJSKE POSLOVE-GLAVNI I KANTONALNI PROSVJETNI INSPEKTOR, MINISTARSTVO OBRAZOVANJA I NAUKE KANTONA SARAJEVO	10 - Radni odnosi	13-02-12	Nije realizirana	DA
P-13/12	Ž-SA-05-771/11, Ž-SA-05-772/11,	PARLAMENTARNA SKUPŠTINA BiH -- SARAJEVO	22 - Vladina i ministarska imenovanja	02-02-12	Realizirana	DA

P-14/12	Ž-BL-05-709/11,	FOND PIO RS, FILIJALA BANJA LUKA I FILIJALA BIJE LJINA	03 - Pristup informacijama -- 03-2 - odbijanje pristupa informacijama	03-02-12	Realizirana	DA
P-15/12	Ž-BL-06-610/11,	INTERNET PORTAL WWW.TUZLARIJE.NET - UREDNIK, TUZLA	01 - Diskriminacija -- 01-11 - Na osnovu etničke pripadnosti	03-02-12	Realizirana	DA
P-16/12	Ž-BL-02-554/11,	MINISTARSTVO ZDRAVSTVA VLADE UNSKO-SANSKOG KANTONA - BIHAĆ	12 - Osobe sa invaliditetom	03-02-12	Realizirana	DA
P-17/12	Ž-BL-04-500/11,	ZP"ELEKTROKRAJINA" AD BANJA LUKA PJ "ELEKTRODISTRIBUCIJA" BANJA LUKA	21 - Komunalne usluge	03-02-12	Ostvarena saradnja	DA
P-18/12	Ž-BL-05-183/11,	REPUBLIČKA UPRAVA ZA GEODETSKE I IMOVINSKO-PRAVNE POSLOVE -PJ BANJALUKA	09 - Sudovi --09-3 Izvršenje presuda	03-02-12	Ostvarena saradnja	DA
P-19/12	Ž-SA-04-478/11,	MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA KANTONA SARAJEVO - SARAJEVO	10 - Radni odnosi	06-02-12	Nije realizirana	DA
P-20/12	Ž-SA-07-1217/11,	KAZNENO-POPRAVNI ZAVOD DOBOJ - DOBOJ	07 - Zatvori	09-02-12	Ostvarena saradnja	DA
P-21/12	Ž-SA-05-810/11,	Vлада BPK KANTONA GORAŽDE , MINISTARSTVO ZA SOCIJALNU POLTIKU, ZDRAVSTVO, RASELJENA LICA I IZBJEGLICE BPK GORAŽDE	22 - Vladina i ministarska imenovanja	10-02-12	Ostvarena saradnja	DA
P-22/12	Ž-SA-05-3/12,	JU "KANTONALNI CENTAR ZA SOCIJALNI RAD", SARAJEVO ,MINISTRARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA KANTONA SARAJEVO- SARAJEVO	19 - Uprava	29-02-12	Realizirana	DA
P-23/12	Ž-BR-04-335/11,	OPĆINA BRATUNAC -- BRATUNAC	19 - Uprava	19-03-12	Nije realizirana	DA
P-24/12	Ž-MO-04-10/11,	GRAD MOSTAR - GRADONAČELNIK GRADA MOSTARA	25 - Penzije	28-02-12	Nema odgovora	NE
P-25/12	Ž-MO-04-126/11, Ž-MO-04-136/11, Ž-MO-04-98/11,	FEDERALNO MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE, VODOPRIVREDE I ŠUMARSTVA SARAJEVO -- SARAJEVO	10 - Radni odnosi	28-02-12	Realizirana	DA
P-26/12	Ž-SA-05-1161/11,	OPĆINA VOGOŠĆA , MINISTARSTVO PROSTORNOG UREĐENJA I ZAŠTITE OKOLIŠA KANTONA SARAJEVO	15 - Imovinsko pravni	17-02-12	Realizirana	NE
P-27/12	Ž-BL-04-553/11,	JU UNIVERZITET U SARAJEVU-GRAĐEVINSKI FAKULTET -- SARAJEVO	10 - Radni odnosi	02-03-12	Ostvarena saradnja	DA
P-28/12	Ž-BL-05-67/12,	OSNOVNI SUD PRIJEDOR -- PRIJEDOR	09 - Sudovi -- 09-2 - dužina trajanja postupka (član 6)	02-03-12	Realizirana	DA
P-29/12	Ž-BL-05-748/11,	VIJEĆE MINISTARA BiH -- SARAJEVO	22 - Vladina i ministarska imenovanja	02-03-12	Nije realizirana	DA
P-30/12	Ž-BL-06-649/11,	JU UMJETNIČKA ŠKOLA BIHAĆ - BIHAĆ, MINISTARSTVO OBRAZOVANJA, NAUKE, KULTURRE I SPORTA USK - BIHAĆ	01 - Diskriminacija	13-03-12	Ostvarena saradnja	DA
P-31/12	Ž-BL-04-86/12,	MINISTARSTVO PROSVJETE I KULTURE REPUBLIKE SRPSKE -- BANJA LUKA	10 - Radni odnosi	13-03-12	Realizirana	DA

P-32/12	Ž-BL-05-738/11,	OPĆINA VELIKA KLADUŠA -- VELIKA KLADUŠA	03 - Pristup informacijama -- 03-1 - neodlučivanje u zakonskom roku	13-03-12	Nema odgovora	NE
P-33/12	Ž-BL-01-688/11,	JU CENTAR ZA SOCIJALNI RAD DOBOJ -- DOBOJ	13 - Prava djeteta	13-03-12	Realizirana	DA
P-34/12	Ž-BL-01-446/09,	MINISTARSTVO PROSVJETE, ZNANOSTI I KULTURE HNŽ -- MOSTAR	13 - Prava djeteta	14-03-12	Nema odgovora	NE
P-35/12	Ž-SA-01-861/11,	INSTITUT ZA MEDICINSKO VJEŠTAČENJE -SARAJEVO-ODJELJENJE ZA DRUGOSTEPENI POSTUPAK	23 - Zdravstvo	16-03-12	Nema odgovora	NE
P-36/12	Ž-SA-05-94/12,	MEDICINSKI FAKULTET UNIVERZITETA U SARAJEVU -- SARAJEVO	03 - Pristup informacijama -- 03-2 - odbijanje pristupa informacijama	19-03-12	Djelimično realizirana	DA
P-37/12	Ž-SA-05-1456/10,	REPUBLIČKA UPRAVA ZA GEODETSKE I IMOVINSKO PRAVNE POSLOVE -- BANJALUKA	03 - Pristup informacijama	02-03-12	Nije realizirana	DA
P-38/12	Ž-SA-05-1260/11,	OPĆINA TUZLA - TUZLA, KANTONALNA UPRAVA ZA INSPEKCIJSKE POSLOVE- TUZLA	19 - Uprava	26-03-12	Ostvarena saradnja	DA
P-39/12	Ž-SA-05-1260/11,	AGENCIJA ZA DRŽAVNU SLUŽBU F BiH-SARAJEVO	19 - Uprava	26-03-12	Nema odgovora	NE
P-40/12	Ž-SA-05-323/12,	OPĆINSKI SUD MOSTAR -- MOSTAR	09 - Sudovi	29-03-12	Realizirana	DA
P-41/12	Ž-SA-02-375/11,	MINISTARSTVO PRAVDE I UPRAVE KANTONA SARAJEVO -- SARAJEVO	12 - Osobe sa invaliditetom	29-03-12	Ostvarena saradnja	DA
P-42/12	Ž-SA-04-78/12,	FEDERALNO MINISTARSTVO ZA PITANJA BORACA I INVALIDA ODBRAMBENO-OSLOBODILAČKOG RATA - SARAJEVO	25 - Penzije	29-03-12	Realizirana	DA
P-43/12	Ž-SA-05-1187/11,	MINISTARSTVO PROSVJETE I KULTURE RS – BANJA LUKA	22 - Vladina i ministarska imenovanja	29-03-12	Ostvarena saradnja	DA
P-44/12	Ž-SA-05-127/12,	UPRAVNI ODBOR FONDA ZA PROFESIONALNU REHABILITACIJU I ZAPOŠLJAVANJE OSOBA S INVALIDITETOM FBIH - SARAJEVO	22 - Vladina i ministarska imenovanja	29-03-12	Realizirana	DA
P-45/12	Ž-SA-05-1220/11,	VLADA TUZLANSKOG KANTONA I MINISTARSTVO ZDRAVSTVA TK- TUZLA	21 - Komunalne usluge	29-03-12	Nema odgovora	NE
P-46/12	Ž-SA-05-1175/11,	MINISTARSTVO ZA PITANJE BORACA I RATNIH VOJNIH INVALIDA USK - BIHAĆ	03 - Pristup informacijama	29-03-12	Realizirana	DA
P-47/12	Ž-SA-05-399/11,	OPĆINSKI SUD U BUGOJNU -- BUGOJNO	09 - Sudovi	02-04-12	Realizirana	DA
P-48/12	Ž-SA-04-1271/11,	MINISTARSTVO ZA RAD, SOCIJALNU POLITIKU I IZBJEGLICE KANTONA SARAJEVO I MINISTARSTVO ZA RAD, SOCIJALNU POLITIKU I IZBJEGLICE ZE-DO KANTONA - ZENICA	24 - Socijalna zaštita	30-04-12	Ostvarena saradnja	DA
P-49/12	Ž-BL-05-162/12,	JU OSNOVNA ŠKOLA "VUK STEFANOVIĆ KARADŽIĆ" DOBOJ -- DOBOJ	03 - Pristup informacijama -- 03-2 - odbijanje pristupa informacijama	02-04-12	Ostvarena saradnja	DA

P-50/12	Ž-BL-05-568/10,	REPUBLIČKA UPRAVA ZA GEODETSKE I IMOVINSKO-PRAVNE POSLOVE RS - BANJA LUKA	09 - Sudovi	03-04-12	Ostvarena saradnja	DA
P-51/12	Ž-SA-05-1314/11,	JP ELEKTROPRIVREDA BIH -- SARAJEVO	03 - Pristup informacijama	27-03-12	Realizirana	DA
P-52/12	Ž-SA-04-552/11,	ODBOR DRŽAVNE SLUŽBE ZA ŽALBE FEDERACIJE BiH - SARAJEVO	10 - Radni odnosi	05-04-12	Ostvarena saradnja	DA
P-53/12	Ž-SA-05-291/12,	JU OŠ"AVDO SMAJLOVIĆ" -- SARAJEVO	19 - Uprava	27-04-12	Realizirana	DA
P-54/12	Ž-MO-05-143/10,	GRAD MOSTAR - GRADONAČELNIK GRADA MOSTARA	15 - Imovinsko pravni	27-04-12	Realizirana	DA
P-55/12	Ž-MO-05-178/11,	GRAD MOSTAR - GRADONAČELNIK GRADA MOSTARA	15 - Imovinsko pravni	27-04-12	Nema odgovora	NE
P-56/12	Ž-SA-04-178/12,	OPĆINA NOVI TRAVNIK -- NOVI TRAVNIK	10 - Radni odnosi	27-04-12	Nije realizirana	DA
P-57/12	Ž-SA-04-217/11,	FOND PIO MIO -- TUZLA	25 - Penzije	30-04-12	Realizirana	DA
P-58/12	Ž-BL-05-149/12,	OPĆINA PRNJAVOR-NAČELNIK OPĆINE I NAČELNICA ODJELJENJA ZA INSPEKCIJSKE POSLOVE - PRNJAVOR	19 - Uprava	10-05-12	Ostvarena saradnja	DA
P-59/12	Ž-BL-05-5304/08,	VLADA FEDERACIJE BiH -- SARAJEVO	15 - Imovinsko pravni	21-05-12	Realizirana	DA
P-60/12	Ž-BL-06-73/12,	"ELEKTROKRAJINA" AD BANJA LUKA -- BANJA LUKA	01 - Diskriminacija --01-03 - Mobbing	27-04-12	Realizirana	DA
P-61/12	Ž-SA-05-1001/11, Ž-SA-05-1062/11, Ž-SA-05-1109/11, Ž-SA-05-974/11, Ž-SA-05-997/11, Ž-SA-05-999/11,	VLADA SBK - PREMIJER VLADE SBK, MINISTARSTVO OBRAZOVANJA,NAUKE KULTURE I SPORTA SBK – TRAVNIK	22 - Vladina i ministarska imenovanja	08-05-12	Nema odgovora	NE
P-62/12	Ž-SA-02-596/11,	KANTONALNI SUD U SARAJEVU -- SARAJEVO	25 - Penzije	08-05-12	Ostvarena saradnja	DA
P-63/12	Ž-SA-05-311/12,	OPĆINA CENTAR SARAJEVO -SLUŽBA ZA UPRAVU ZA PROSTORNO UREĐENJE I KOMUNALNE POSLOVE – SARAJEVO	19 - Uprava	10-05-12	Realizirana	DA
P-64/12	Ž-SA-07-1238/11,	KAZNENO -POPRAVNI ZAVOD ZATVORENOG TIPA ZENICA- ZENICA	07 - Zatvori	08-05-12	Ostvarena saradnja	DA
P-65/12	Ž-SA-02-348/11,	INSTITUT ZA MEDICINSKO VJEŠTAČENJE ZDRAVSTVENOG STANJA KANTON SARAJEVO – SARAJEVO	12 - Osobe sa invaliditetom	06-07-12	Nema odgovora	NE
P-66/12	Ž-BL-04-757/11,	MINISTARSTVO PROSVJETE I KULTURE RS - BANJA LUKA	17 - Javne isprave	28-05-12	Realizirana	DA
P-67/12	Ž-SA-05-1516/10,	OPĆINA VITEZ - SLUŽBA ZA IMOVINSKO-PRAVNE POSLOVE, KATASTAR I URBANIZAM - VITEZ	15 - Imovinsko pravni	17-05-12	Nema odgovora	NE
P-68/12	Ž-SA-06-357/09,	TUŽILAŠTVO BiH -- SARAJEVO	01 - Diskriminacija -- 01-03 - Mobbing	21-05-12	Realizirana	DA
P-69/12	Ž-SA-05-1191/11,	OPĆINA DRVAR - OPĆINSKO VIJEĆE STRUČNA SLUŽBA OPĆINE DRVAR	03 - Pristup informacijama	21-05-12	Realizirana	DA

P-70/12	Ž-SA-05-644/11,	MINISTARSTVO PRAVDE FBiH -- SARAJEVO	03 - Pristup informacijama	21-05-12	Realizirana	DA
P-71/12	Ž-SA-05-33/11,	OPĆINSKI SUD VISOKO -- VISOKO	15 - Imovinsko pravni	22-05-12	Realizirana	DA
P-72/12	Ž-SA-06-534/12,	SREDNJA ŠKOLA STOLAC -OPĆA GIMNAZIJA- STOLAC	01 - Diskriminacija -- 01-14 - Na osnovu političkog ili drugog uvjerenja	13-06-12	Ostvarena saradnja	DA
P-73/12	Ex officio - Inicijativa za donošenje Zakona o izmjenama Zakona o prekršajima , Ž-BL-05-476/12,	NARODNA SKUPŠTINA RS - BANJA LUKA, SKUPŠTINA BRČKO DISTRIKTA - BRČKO I PARLAMENT FBiH – SARAJEVO	05 - Policija	29-05-12	Ostvarena saradnja	DA
P-74/12	Ž-SA-04-1306/11,	FEDERALNO MINISTARSTVO RADA I SOCIJALNE POLITIKE -KOMISIJA ZA PROVOĐENJE ČLANA 143. ZAKONA O RADU- SARAJEVO	10 - Radni odnosi	29-05-12	Ostvarena saradnja	DA
P-75/12	Ž-BL-04-335/12,	MINISTARSTVO RADA I BORAČKO- INVALIDSKE ZAŠTITE REPUBLIKE SRPSKE -KOMISIJA ZA PROVOĐENJE ČLANA 182 ZAKONA O RADU-- BANJA LUKA	10 - Radni odnosi	28-05-12	Realizirana	DA
P-76/12	Ž-BL-04-337/12,	MINISTARSTVO RADA I BORAČKO- INVALIDSKE ZAŠTITE REPUBLIKE SRPSKE -KOMISIJA ZA PROVOĐENJE ČLANA 182. ZAKONA O RADU-- BANJA LUKA	10 - Radni odnosi	28-05-12	Realizirana	DA
P-77/12	Ž-BL-05-85/12,	VLADA UNSKO-SANSKOG KANTONA -- BIHAĆ	22 - Vladina i ministarska imenovanja	29-05-12	Nema odgovora	NE
P-78/12	Ž-BL-04-91/12,	MINISTARSTVO ZA IZBJEGLICE I RASELJENA LICA RS - ODSJEK BANJA LUKA- BANJA LUKA	19 - Uprava	29-05-12	Realizirana	DA
P-79/12	Ž-SA-04-552/11,	FEDERALNO MINISTARSTVO OKOLIŠA I TURIZMA – SARAJEVO	10 - Radni odnosi	29-05-12	Ostvarena saradnja	DA
P-80/12	SPECIJALNI IZVJEŠTAJ u vezi s primjenom Zakona o prestanku primjene Zakona o korištenju napuštene imovine u Republici Srpskoj; Zakona o privremeno napuštenim nekretninama u svojini građana u Federaciji Bosne i Hercegovine; Zakona o	VLADA FBiH, PARLAMENT FBiH, MINISTARSTVO ZA LJUDSKA PRAVA I IZBJEGLICE BiH, MINISTARSTVO RASELJENIH OSOBA I IZBJEGLICA FBiH, VLADA RS, NARODNA SKUPŠTINA RS, MINISTARSTVO ZA IZBJEGLICE I RASELJENA LICA REPUBLIKE SRPSKE	09 - Sudovi -- 09-2 - dužina trajanja postupka (član 6)	29-05-12	Nema odgovora	NE

	izmjenama i dopunama Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima u Federaciji BiH; Ž-SA-05-299/12, Ž-SA-05-838/11					
P-81/12	Ž-SA-06-264/12,	UGOSTITELJSKI OBJEKAT "BRAZIL" SARAJEVO	01 - Diskriminacija -- 01-13 - Na osnovu veze sa nacionalnom manjinom	04-06-12	Realizirana	DA
P-82/12	Ž-SA-05-102/10,	OPĆINA DONJI VAKUF -- DONJI VAKUF	19 - Uprava	06-06-12	Nema odgovora	NE
P-83/12	Ž-SA-05-301/12,	OPĆINSKI SUD TUZLA -- TUZLA	09 - Sudovi -- 09-2 - dužina trajanja postupka (član 6)	04-06-12	Realizirana	DA
P-84/12	Ž-SA-05-303/12,	OPĆINA FOČA -- FOČA	03 - Pristup informacijama	04-06-12	Realizirana	DA
P-85/12	Ž-SA-05-632/11,	FEDERALNO MINISTARSTVO PRAVDE - UPRAVNI INSPEKTORAT - SARAJEVO	03 - Pristup informacijama -- 03-1 - neodlučivanje u zakonskom roku	06-06-12	Nije realizirana	DA
P-86/12	Ž-BL-06-292/12,	OSNOVNI SUD BANJA LUKA -- BANJA LUKA	01 - Diskriminacija --01-18 - Na osnovu društvenog položaja i pola	15-06-12	Realizirana	DA
P-87/12	Ž-SA-06-225/12,	ELEKTROPRIJENOS BOSNE I HERCEGOVINE A.D. BANJA LUKA	01 - Diskriminacija -- 01-11 - Na osnovu etničke pripadnosti	15-06-12	Realizirana	DA
P-88/12	Ž-SA-05-275/12,	OPĆINSKI SUD U SARAJEVU -- SARAJEVU	09 - Sudovi -- 09-3 - izvršenje presuda	15-06-12	Ostvarena saradnja	DA
P-89/12	Ž-MO-06-219/10,	SKUPŠTINA HERCEGOVAČKO- NERETVANSKOG KANTONA - MOSTAR	01 - Diskriminacija	18-06-12	Realizirana	DA
P-90/12	Ž-SA-05-257/11,	GRAD ISTOČNO SARAJEVO - SLUŽBA ZA INSPEKCIJSKE POSLOVE-ISTOČNO SARAJEVO	19 - Uprava	18-06-12	Ostvarena saradnja	DA
P-91/12	Ž-SA-05-1184/10,	AGENCIJA ZA PRUŽANJE USLUGA U ZRAČNOJ PLOVIDBI BOSNE I HERCEGOVINE - MOSTAR	03 - Pristup informacijama	18-06-12	Realizirana	DA
P-92/12	Ž-SA-05-229/11,	OPĆINA NOVI TRAVNIK -- NOVI TRAVNIK	15 - Imovinsko pravni	18-06-12	Nema odgovora	NE
P-93/12	Ž-SA-05-1074/11,	REGIONALNA ADVOKATSKA KOMORA TUZLA-TUZLA	09 - Sudovi	18-06-12	Ostvarena saradnja	DA
P-94/12	Ž-BL-04-542/11,	VETERINARSKI INSPEKTOR OPĆINE DOBOJ -- DOBOJ	19 - Uprava	15-06-12	Realizirana	DA
P-95/12	Ž-BL-04-406/12,	KOMISIJA ZA PROVOĐENJE ČL. 182 RS -- BANJA LUKA	10 - Radni odnosi	18-06-12	Ostvarena saradnja	DA
P-96/12	Ž-BL-05-186/12,	OSNOVNI SUD U BANJOJ LUCI- BANJA LUKA	09 - Sudovi -- 09-3 - izvršenje presuda	15-06-12	Nema odgovora	NE
P-97/12	Ž-SA-02-56/11,	OPĆINA GRAČANICA - GRAČANICA	12 - Osobe sa invaliditetom	19-06-12	Ostvarena saradnja	DA
P-98/12	Ž-SA-06-971/11,	MINISTARSTVO ODBRANE BiH -- SARAJEVO	01 - Diskriminacija -- 01-03 - Mobing	19-06-12	Realizirana	DA

P-99/12	Ž-SA-05-714/12,	VLADA FEDERACIJE BiH -- SARAJEVO, FEDERALNO MINISTARSTVO PRAVDE - SARAJEVO	22 - Vladina i ministarska imenovanja	29-06-12	Nema odgovora	NE
P-100/12	Ž-BL-01-651/11,	JU CENTAR ZA SOCIJALNI RAD GORNJI VAKUF-USKOPLJE -- GORNJI VAKUF-USKOPLJE, OPĆINSKI SUD U BUGOJNU - BUGOJNO	13 - Prava djeteta	02-07-12	Ostvarena saradnja	DA
P-101/12	Ž-SA-05-1219/11,	OPĆINA STARI GRAD -- SARAJEVO	19 - Uprava	02-07-12	Ostvarena saradnja	DA
P-102/12	Ž-SA-04-1146/11,	VIJEĆE MINISTARA BiH -- SARAJEVO	14 - Ekologija zaštita okoliša	02-07-12	Ostvarena saradnja	DA
P-103/12	Ž-SA-06-478/12, Ž-SA-06-718/12, Ž-SA-06-719/12,	MINISTARSTVO ZDRAVSTVA KANTONA SARAJEVO, FEDERALNO MINISTARSTVO ZDRAVLJA - SARAJEVO	01 - Diskriminacija	05-07-12	Nije realizirana	DA
P-103/12	Ž-SA-06-478/12, Ž-SA-06-718/12, Ž-SA-06-719/12,	MINISTARSTVO ZDRAVSTVA KANTONA SARAJEVO – SARAJEVO	23 - Zdravstvo	05-07-12	Nije realizirana	DA
P-104/12	Ž-SA-02-1562/10,	INSTITUT ZA MEDICINSKO VJEŠTAČENJE ZDRAVSTVENOG STANJA KANTON SARAJEVO - ODJELJENJE ZA POSTUPAK MEDICINSKOG VJEŠTAČENJA - SARAJEVO	12 - Osobe sa invaliditetom	06-07-12	Nije realizirana	DA
P-105/12	Ž-SA-04-380/12,	ZAVOD ZDRAVSTVENOG OSIGURANJA ZEDNIČKO-DOBOJSKOG KANTONA – ZENICA	23 - Zdravstvo	04-07-12	Realizirana	DA
P-106/12	Ž-SA-05-1192/11,	MUP TUZLANSKOG KANTONA – TUZLA	03 - Pristup informacijama	06-07-12	Realizirana	DA
P-107/12	Ž-SA-05-154/12,	KANTONALNI SUD U TUZLI – TUZLA	09 - Sudovi -- 09-2 - dužina trajanja postupka (član 6)	06-07-12	Realizirana	DA
P-108/12	Ž-SA-05-588/11,	INSTITUT ZA MEDICINSKO VJEŠTAČENJE - SARAJEVO	03 - Pristup informacijama -- 03-1 - neodlučivanje u zakonskom roku	06-07-12	Nije realizirana	DA
P-109/12	Ž-SA-04-689/12,	OPĆINA ZAVIDOVIĆI – ZAVIDOVIĆI	10 - Radni odnosi	06-07-12	Realizirana	DA
P-110/12	Ž-SA-05-588/12,	OPĆINSKI SUD U SARAJEVU – SARAJEVO	15 - Imovinsko pravni	06-07-12	Ostvarena saradnja	DA
P-111/12	Ž-BL-05-165/12,	FEDERALNO MINISTARSTVO FINANSIJA -- SARAJEVO	19 - Uprava	06-07-12	Nema odgovora	NE
P-112/12	Ž-BL-04-364/12,	KOMISIJA ZA PROVOĐENJE ČL. 182 RS -- BANJA LUKA	10 - Radni odnosi	09-07-12	Realizirana	DA
P-113/12	Ž-BL-05-396/12,	GRAD BANJA LUKA-GRADONAČELNIK - BANJA LUKA	22 - Vladina i ministarska imenovanja	09-07-12	Ostvarena saradnja	DA
P-114/12	Ž-SA-05-207/12,	OPĆINA ŽIVINICE – ŽIVINICE	22 - Vladina i ministarska imenovanja	10-07-12	Realizirana	DA
P-115/12	Ž-SA-05-1222/11, Ž-SA-05-898/11, Ž-SA-05-899/11,	MUP ZE-DO KANTONA -- ZENICA	22 - Vladina i ministarska imenovanja	10-07-12	Ostvarena saradnja	DA
P-116/12	Ž-SA-07-370/12,	FEDERALNO MINISTARSTVO PRAVDE - SARAJEVO	01 - Diskriminacija -- 01-11 - Na osnovu etničke pripadnosti	20-07-12	Nema odgovora	NE
P-117/12	Ž-SA-02-375/11,	MINISTARSTVO ZA RAD, SOCIJALNU POLITIKU I IZBJEGLICE KANTONA SARAJEVO - SARAJEVO	12 - Osobe sa invaliditetom	20-07-12	Ostvarena saradnja	DA

P-118/12	Ž-SA-06-1212/11,	MINISTARSTVO ODBRANE BiH I ZAJEDNIČKI ŠTAB ORUŽANIH SNAGA BiH - SARAJEVO- SARAJEVO	01 - Diskriminacija -- 01-10 - Na osnovu vjere	23-07-12	Ostvarena saradnja	DA
P-119/12	Ž-SA-05-388/12,	FEDERALNA UPRAVA ZA INSPEKCIJSKE POSLOVE – SARAJEVO	03 - Pristup informacijama -- 03-2 - odbijanje pristupa informacijama	23-07-12	Ostvarena saradnja	DA
P-120/12	Ž-SA-05-723/11,	OŠ "BRANKO RADIČEVIĆ" -- BRATUNAC	03 - Pristup informacijama -- 03-1 - neodlučivanje u zakonskom roku	23-07-12	Ostvarena saradnja	DA
P-121/12	Ž-SA-05-697/12,	MINISTARSTVO VANJSKIH POSLOVA BiH - SARAJEVO	17 - Javne isprave	23-07-12	Ostvarena saradnja	DA
P-122/12	Ž-SA-05-578/12,	STRUČNA SLUŽBA VLADE ZE-DO KANTONA -- ZENICA	03 - Pristup informacijama	23-07-12	Realizirana	DA
P-123/12	Ž-SA-05-1332/11,	"ZRAK" D.D. SARAJEVO PREDUZEĆE PRECIZNE MEHANIKE, OPTIKE, OPTOELEKTRONIKE I ELEKTROMEHANIKE – SARAJEVO	03 - Pristup informacijama	23-07-12	Realizirana	DA
P-124/12	Ž-SA-05-407/12,	AGENCIJA ZA BANKARSTVO FBiH -- SARAJEVO	03 - Pristup informacijama -- 03-2 - odbijanje pristupa informacijama	23-07-12	Realizirana	DA
P-125/12	Ž-BL-06-400/12,	ZAVOD ZA ZDRAVSTVENO OSIGURANJE USK-BIHAĆ – BIHAĆ	19 - Uprava	09-08-12	Ostvarena saradnja	DA
P-126/12	Ž-BL-06-402/12,	UDRUŽENJE TAKSISTA "ZENICA TAKSI" -- ZENICA	01 - Diskriminacija -- 01-16 - Na osnovu članstva u sindikatu ili drugom udruženju	13-08-12	Realizirana	DA
P-127/12	Ž-SA-05-545/12,	KANTONALNA UPRAVA ZA INSPEKCIJSKE POSLOVE ZE-DO KANTONA , OPĆINA KAKANJ - ODSJEK ZA INSPEKCIJE- KAKANJ, MINISTARSTVO ZA POLJOPRIVREDU, ŠUMARSTVO I VODOPRIVREDU ZDK, FEDERALNO MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE, VODOPRIVREDE I ŠUMARSTVA - SARAJEVO	19 - Uprava	17-07-12	Ostvarena saradnja	NE
P-128/12	Ž-SA-04-158/12,	JU UNIVERZITET U ZENICI - OJ MAŠINSKI FAKULTET U ZENICI - ZENICA	10 - Radni odnosi	01-08-12	Ostvarena saradnja	DA
P-129/12	Ž-BL-04-169/12,	KANTONALNI SUD BIHAĆ - BIHAĆ	25 - Penzije	13-08-12	Realizirana	DA
P-130/12	Ž-MO-06-75/11,	MEĐUNARODNA ZRAČNA LUKA - AERODROM MOSTAR -- MOSTAR	01 - Diskriminacija	10-08-12	Nije realizirana	DA
P-131/12	Ž-MO-04-107/11,	MINISTARSTVO ZDRAVSTVA, RADA I SOCIJALNE SKRBI HNK/Ž -- MOSTAR	10 - Radni odnosi	10-08-12	Nema odgovora	NE
P-132/12	Ž-SA-05-652/12,	OPĆINA VOGOŠĆA - VOGOŠĆA, NAČELNIK I PREDSDJEDAVALUĆI OV VOGOŠĆA	19 - Uprava	10-08-12	Nema odgovora	NE
P-133/12	Ž-SA-05-841/12,	MUP KANTONA SARAJEVO -- SARAJEVO	03 - Pristup informacijama	10-08-12	Realizirana	DA
P-134/12	Ž-SA-05-121/11,	JP"STAN"TRAVNIK -- TRAVNIK	03 - Pristup informacijama	13-08-12	Realizirana	DA
P-135/12	Ž-SA-05-277/12,	OPĆINA NOVO SARAJEVO -NAČELNIK I	19 - Uprava	13-08-12	Ostvarena saradnja	DA

		PREDSJEDAVAJUĆI OV OPĆINE N.SARAJEVO-SARAJEVO				
P-136/12	Ž-BL-05-285/12,	OSNOVNI SUD BANJA LUKA -- BANJA LUKA	09 - Sudovi -- 09-2 - dužina trajanja postupka (član 6)	14-08-12	Ostvarena saradnja	DA
P-137/12	Ž-SA-05-496/12,	OPĆINA CENTAR SARAJEVO - SARAJEVO	15 - Imovinsko pravni	14-08-12	Ostvarena saradnja	DA
P-138/12	Ž-LI-05-98/12,	OPĆINA LIVNO -NAČELNIK ISLUŽBA ZA GRADITELJSTVO, PROSTORNO UREĐENJE I STAMBENO KOMUNALNE POSLOVE - LIVNO	19 - Uprava	04-10-12	Realizirana	DA
P-139/12	Ž-SA-05-454/12,	OPĆINA STARI GRAD SARAJEVO -NAČELNIK I PREDSJEDNIK OV OPĆINE STARI GRAD SARAJEVO	15 - Imovinsko pravni	02-08-12	Realizirana	DA
P-140/12	Ž-SA-04-1031/11,	AGENCIJA ZA BANKARSTVO FBiH -- SARAJEVO	01 - Diskriminacija -- 01-17 - Na osnovu obrazovanja	14-08-12	Ostvarena saradnja	DA
P-141/12	Ž-SA-06-344/12,	AGENCIJA ZA DRŽAVNU SLUŽBU FBiH -- SARAJEVO	01 - Diskriminacija	15-08-12	Ostvarena saradnja	DA
P-142/12	Ž-SA-04-149/12,	FEDERALNO MINISTARSTVO PRAVDE - SARAJEVO	25 - Penzije	14-08-12	Nema odgovora	NE
P-143/12	Ž-SA-05-536/12,	KANTONALNI SUD U SARAJEVU -- SARAJEVO	09 - Sudovi -- 09-2 - dužina trajanja postupka (član 6)	16-08-12	Realizirana	DA
P-144/12	Ž-SA-05-425/12,	VLADA KANTONA SARAJEVO I SKUPŠTINA KANTONA SARAJEVO – SARAJEVO	22 - Vladina i ministarska imenovanja	01-10-12	Ostvarena saradnja	DA
P-145/12	Ž-SA-05-908/12,	VLADA KANTONA SARAJEVO -- SARAJEVO	22 - Vladina i ministarska imenovanja	01-10-12	Realizirana	DA
P-146/12	Ž-SA-05-341/12,	UPRAVNI ODBOR JU SPORTSKO-REKREACIONI CENTAR TEŠANJ – TEŠANJ	22 - Vladina i ministarska imenovanja	01-10-12	Ostvarena saradnja	DA
P-147/12	Ž-BL-05-387/12,	REPUBLIČKA UPRAVA ZA GEODETSKE I IMOVINSKO-PRAVNE POSLOVE RUGIP RS PODRUČNA JEDINICA ŠIPOVO – ŠIPOVO	03 - Pristup informacijama -- 03-1 - neodlučivanje u zakonskom roku	22-10-12	Realizirana	DA
P-148/12	Ž-BL-04-114/12,	FEDERALNO MINISTARSTVO ZDRAVSTVA - SARAJEVO	17 - Javne isprave	01-10-12	Ostvarena saradnja	DA
P-149/12	Ž-SA-05-920/12,	OPĆINA CAZIN – CAZIN	19 - Uprava	01-10-12	Nema odgovora	NE
P-150/12	Ž-SA-05-920/12,	VLADA USK - BIHAĆ I KANTONALNA UPRAVA ZA INSPEKCIJSKE POSLOVE USK – BIHAĆ	19 - Uprava	01-10-12	Nema odgovora	NE
P-151/12	Ž-SA-05-492/12,	OPĆINSKO VIJEĆE OPĆINE BOSANSKI PETROVAC	22 - Vladina i ministarska imenovanja	01-10-12	Ostvarena saradnja	DA
P-152/12	Ž-SA-05-981/12,	OPĆINA ZENICA - NAČELNIK I UPRAVA ZA IMOVINSKO-PRAVNE POSLOVE I KATASTAR NEKRETNINA – ZENICA	09 - Sudovi	04-01-12	Ostvarena saradnja	DA
P-153/12	Ž-SA-04-525/12,	MINISTARSTVO ZDRAVSTVA, RADA I SOCIJALNE SKRBI HNK/Ž -- MOSTAR	10 - Radni odnosi	01-10-12	Nema odgovora	NE

P-154/12	Ž-BL-04-515/12,	KOMISIJA ZA PROVOĐENJE ČL. 182 RS -- BANJA LUKA	10 - Radni odnosi	08-10-12	Realizirana	DA
P-155/12	Ž-BL-05-78/12,	FEDERALNI ZAVOD ZA PENZIJSKO OSIGURANJE MOSTAR	25 - Penzije	08-10-12	Ostvarena saradnja	DA
P-156/12	Ž-SA-02-1229/10,	ZAVOD ZDRAVSTVENOG OSIGURANJA SARAJEVO I VLADA KANTONA SARAJEVO	12 - Osobe sa invaliditetom	02-10-12	Nema odgovora	NE
P-157/12	Ž-SA-05-480/12,	UPRAVNI ODBOR MEDICINSKOG FAKULTETA UNIVERZITETA U SARAJEVU -- SARAJEVO	03 - Pristup informacijama	02-10-12	Ostvarena saradnja	DA
P-158/12	Ž-SA-05-914/12,	MINISTARSTVO ZA OBRAZOVANJE, NAUKU, KULTURU I SPORT – TUZLA	22 - Vladina i ministarska imenovanja	02-10-12	Nema odgovora	NE
P-159/12	Ž-SA-02-375/11,	VLADA KANTONA SARAJEVO, MINISTARSTVO ZA RAD, SOCIJALNU POLITIKU, RASELJENE OSOBE I IZBJEGLICE KS I MINISTARSTVO PRAVDE I UPRAVE KANTONA SARAJEVO -- SARAJEVO	12 - Osobe sa invaliditetom	26-09-12	Ostvarena saradnja	DA
P-160/12	Ž-BL-04-596/12,	JU OSNOVNA ŠKOLA "SVETI SAVA" NOVI GRAD -- NOVI GRAD	10 - Radni odnosi	11-10-12	Nije realizirana	DA
P-161/12	Ž-BL-06-491/12,	MUP RS - UPRAVA ZA PRAVNE I KADROVSKE POSLOVE – BANJA LUKA	01 - Diskriminacija -- 01-01 - Uznemiravanje	22-10-12	Ostvarena saradnja	DA
P-162/12	Ž-BL-06-151/12,	OPĆINA TUZLA-SLUŽBA ZA KOMUNALNE POSLOVE, IZGRADNJU I POSLOVE MJESNIH ZAJEDNICA -- TUZLA	01 - Diskriminacija -- 01-11 - Na osnovu etničke pripadnosti	22-10-12	Realizirana	DA
P-163/12	Ž-BL-06-359/12,	FOND ZA PENZIJSKO I INVALIDSKO OSIGURANJE REPUBLIKE SRPSKE - ODJELJENJE ZA RJEŠAVANJE O PRAVIMA U DRUGOM STEPENU -BANJA LUKA	01 - Diskriminacija -- 01-12 - Na osnovu nacionalnog ili socijalnog porijekla	11-10-12	Nije realizirana	DA
P-164/12	Ž-SA-06-446/12,	ZAVOD ZA TRANSFUZIJSKU MEDICINU FBiH - SARAJEVO	01 - Diskriminacija--01-19-Na osnovu polnog izražavanja ili orijentacije	02-10-12	Realizirana	DA
P-165/12	Ž-SA-05-824/12,	KANTON SARAJEVO - MINISTARSTVO ZA OBRAZOVANJE, NAUKU I MLADE KANTONA SARAJEVO	19 - Uprava	16-10-12	Realizirana	DA
P-166/12	Ž-SA-04-911/12,	JU DOM ZDRAVLJA KANTONA SARAJEVO -- SARAJEVO	10 - Radni odnosi	16-10-12	Realizirana	DA
P-167/12	Ž-SA-05-1153/11,	OPĆINA CAZIN - CAZIN	09 - Sudovi	16-10-12	Nema odgovora	NE
P-168/12	Ž-SA-05-598/12,	MUP KANTONA SARAJEVO I ODJELJENJE ZA UNUTRAŠNJU KONTROLU MUP-a KS - SARAJEVO	05 - Policija	16-10-12	Ostvarena saradnja	DA
P-169/12	Ž-SA-05-627/12,	SKUPŠTINA OPĆINE ISTOČNI STARI GRAD - ISTOČNI STARI GRAD HREŠA	22 - Vladina i ministarska imenovanja	16-10-12	Ostvarena saradnja	DA
P-170/12	Ž-SA-05-1012/11,	VLADA KANTONA SARAJEVO - SARAJEVO	22 - Vladina i ministarska imenovanja	16-10-12	Ostvarena saradnja	DA

P-171/12	Ž-SA-05-1346/11,	UNIVERZITET U TUZLI - TUZLA	22 - Vladina i ministarska imenovanja	16-10-12	Nema odgovora	NE
P-172/12	Ž-SA-05-132/12,	VLADA KANTONA SARAJEVO -- SARAJEVO	22 - Vladina i ministarska imenovanja	16-10-12	Ostvarena saradnja	DA
P-173/12	Ž-BL-01-253/12,	JU CENTAR ZA SOCIJALNI RAD BIHAĆ -- BIHAĆ	13 - Prava djeteta	16-10-12	Ostvarena saradnja	DA
P-174/12	Ž-BL-01-232/12,	OPĆINA RIBNIK - NAČELNIK OPĆINE- RIBNIK	13 - Prava djeteta	16-10-12	Realizirana	DA
P-175/12	Ž-SA-05-256/11,	FEDERALNO MINISTARSTVO PRAVDE - SARAJEVO	09 - Sudovi -- 09-3 - izvršenje presuda	24-10-12	Realizirana	DA
P-176/12	Ž-SA-05-1014/12,	PARLAMENT FEDERACIJE BiH - SARAJEVO	19 - Uprava	25-10-12	Ostvarena saradnja	DA
P-177/12	Ž-SA-04-1067/12,	JU OŠ "VELJKO ČUBRILOVIĆ" PRIBOJ OPĆINA LOPARE – LOPARE	10 - Radni odnosi	30-10-12	Djelimično realizirana	DA
P-178/12	Ž-SA-04-950/12,	JU MUZEJ UNSKO-SANSKOG KANTONA -- BIHAĆ	10 - Radni odnosi	14-11-12	Realizirana	DA
P-179/12	Ž-SA-05-622/12,	RADIO - TELEVIZIJA BiH - UPRAVNI ODBOR – SARAJEVO	22 - Vladina i ministarska imenovanja	08-11-12	Nije realizirana	DA
P-180/12	SPECIJALNI IZVJEŠTAJ O STANJU LJUDSKIH PRAVA U USTANOVAMA ZA IZVRŠENJE KRIVIČNIH SANKCIJA U BIHŽ-SA-07-1257/11, Ž-SA-07-370/12,	MINISTARSTVA PRAVDE BiH, FBiH I RS, PRAVOSUDNA KOMISIJA BD-a I UPRAVE KAZNENO - POPRAVNIH ZAVODA	01 - Diskriminacija--01-11- Na osnovu etničke pripadnosti	septembar 2012.	Ostvarena saradnja	DA
P-181/12	Ž-SA-04-211/12,	MINISTARSTVO ZA OBRAZOVANJE, NAUKU I MLADE KANTONA SARAJEVO – SARAJEVO	10 - Radni odnosi	28-11-12	Ostvarena saradnja	DA
P-182/12	Ž-SA-05-1206/12,	KANTONALNI SUD SARAJEVO - SARAJEVO	09 - Sudovi -- 09-2 - dužina trajanja postupka (član 6)	19-11-12	Ostvarena saradnja	DA
P-183/12	Ž-BL-05-156/10,	FOND ZA ZAŠTITU ŽIVOTNE SREDINE REPUBLIKE SRPSKE -- BANJA LUKA	22 - Vladina i ministarska imenovanja	05-01-11	Djelimično realizirana	DA
P-184/12	SPECIJALNI IZVJEŠTAJ "MLADI I DJECA U SUKOBU SA ZAKONOM "EX OFFICIO Ž-SA-01-1254/12,	PARLAMENT FBiH, VLADE ENTITETA I BD, MIN.PRAVDE BiH, FBiH i RS, MIN. ZDRAVLJA F BiH I RS I USTANOVE ZA SMJEŠTAJ MLADIH I DJECE U SUKOBU SA ZAKONOM U FBiH i RS --	13 - Prava djeteta	16-10-12	Ostvarena saradnja	DA
P-185/12	Ž-SA-06-227/12,	KANTONALNI ZAVOD ZDRAVSTVENOG OSIGURANJA ZE-DO KANTONA - ZENICA I AMBULANTA PORODIČNE MEDICINE "CENTAR" - ZENICA	01 - Diskriminacija -- 01-03 - Mobing	20-11-12	Nije realizirana	DA
P-186/12	Ž-BL-06-614/12,	UDRUŽENJE GRAĐANA "FRONT" TUZLA - TUZLA	01 - Diskriminacija -- 01-14 - Na osnovu političkog ili drugog uvjerenja	23-11-12	Nema odgovora	NE

P-187/12	Ž-BL-06-492/12,	MINISTARSTVO ODBRANE BiH -- SARAJEVO	01 - Diskriminacija -- 01-17 - Na osnovu obrazovanja	22-11-12	Realizirana	DA
P-188/12	Ž-SA-06-319/12,	AGENCIJA ZA DRŽAVNU SLUŽBU FBiH -- SARAJEVO	01 - Diskriminacija -- 01-01 - Uznemiravanje	22-11-12	Realizirana	DA
P-189/12	Ž-BL-04-790/12,	KOMISIJA ZA PROVOĐENJE ČL. 182 RS -- BANJA LUKA	10 - Radni odnosi	22-11-12	Nema odgovora	NE
P-190/12	Ž-BL-05-318/12,	MINISTARSTVO FINANSIJA REPUBLIKE SRPSKE - BANJA LUKA	22 - Vladina i ministarska imenovanja	26-11-12	Ostvarena saradnja	DA
P-191/12	Ž-SA-06-402/12,	STEČAJNI UPRAVNIK IP "KRIVAJA" D.O.O U STEČAJU - ZAVIDOVIĆI, , V.D. GENERALNI DIREKTOR	01 - Diskriminacija -- 01-03 - Mobing	23-11-12	Ostvarena saradnja	DA
P-192/12	Ž-SA-06-402/12,	V.D GENERALNI DIREKTOR IP "KRIVAJA" D.O.O U STEČAJU -ZAVIDOVIĆI	01 - Diskriminacija -- 01-03 - Mobing	23-11-12	Nema odgovora	NE
P-193/12	Ž-SA-06-402/12,	SINDIKALNA ORGANIZACIJA IP "KRIVAJA" SINDIKATA GRAFIČKIH, IZDAVAČKIH I MEDIJSKIH RADNIKA BIH	01 - Diskriminacija -- 01-03 - Mobing	23-11-12	Nema odgovora	NE
P-194/12	Ž-SA-05-132/12,	VLADA KANTONA SARAJEVO I MINISTARSTVO OBRAZOVANJA I NAUKE KANTONA SARAJEVO -- SARAJEVO	22 - Vladina i ministarska imenovanja	23-11-12	Nema odgovora	NE
P-195/12	Ž-LI-05-187/12,	OPĆINSKI SUD LIVNO -- LIVNO	09 - Sudovi -- 09-3 - izvršenje presuda	03-12-12	Realizirana	DA
P-196/12	Ž-LI-05-50/12,	FEDERALNO MINISTARSTVO RASELJENIH OSOBA I IZBJEGLICA - SARAJEVO	19 - Uprava	03-12-12	Realizirana	DA
P-197/12	Ž-LI-04-194/12,	VLADA KANTONA 10 -- LIVNO	25 - Penzije	04-12-12	Nema odgovora	NE
P-198/12	Ž-SA-05-937/12,	VLADA KANTONA SARAJEVO -- SARAJEVO	22 - Vladina i ministarska imenovanja	27-11-12	Ostvarena saradnja	DA
P-199/12	Ž-SA-05-603/12,	OPĆINA NOVI TRAVNIK -- NOVI TRAVNIK	19 - Uprava	27-11-12	Ostvarena saradnja	DA
P-200/12	Ž-LI-05-211/11,	SKUPŠTINA KANTONA 10 - LIVNO	19 - Uprava	12-12-12	Nema odgovora	NE
P-201/12	Ž-LI-06-161/12,	MEĐUŽUPANIJSKA KOORDINACIJA ZA OPĆINSKA MALONOGOMETNA NATJECANJA MJESNIH ZAJEDNICA-NASELJA -ČITLUK	01 - Diskriminacija -- 01-18 - Na osnovu društvenog položaja i pola	04-12-12	Ostvarena saradnja	DA
P-202/12	Ž-SA-04-1190/12,	JU OŠ "HAŠIM SPAHIĆ" ILIJAŠ -- ILIJAŠ	10 - Radni odnosi	30-11-12	Nije realizirana	DA
P-203/12	Ž-SA-04-957/12,	FEDERALNA UPRAVA ZA INSPEKCIJSKE POSLOVE - SARAJEVO	10 - Radni odnosi	30-11-12	Ostvarena saradnja	DA
P-204/12	Ž-SA-04-1112/12,	KLINIČKI CENTAR UNIVERZITETA U SARAJEVU -- SARAJEVO	10 - Radni odnosi	30-11-12	Ostvarena saradnja	DA
P-205/12	Ž-BL-05-239/12,	OPĆINSKI SUD VELIKA KLADUŠA -- VELIKA KLADUŠA	09 - Sudovi -- 09-1 - žalbe na rad sudija/sutkinja	20-11-12	Ostvarena saradnja	DA
P-206/12	Ž-SA-05-1042/12,	FEDERALNA UPRAVA ZA GEODETSKE I IMOVINSKO-	03 - Pristup informacijama	28-12-12	Nema odgovora	NE

		PRAVNE POSLOVE - SARAJEVO				
P-207/12	Ž-SA-05-577/12,	OPĆINA ZENICA - SLUŽBA ZA OPĆU UPRAVU I STAMBENE POSLOVE - ZENICA	19 - Uprava	28-12-12	Ostvarena saradnja	DA
P-208/12	Ž-SA-04-1336/12,	SREDNJOŠKOLSKI CENTAR PALE - ŠKOLSKI ODBOR I KOMISIJA ZA PRIJEM KANDIDATA - PALE	10 - Radni odnosi	28-12-12	Realizirana	DA
P-209/12	Ž-BR-06-226/11,	MUP RS - CENTAR JAVNE BEZBJEDNOSTI BIJE LJINA - PS BIJE LJINA, CENTAR ZA SOCIJALNI RAD BIJE LJINA – BIJE LJINA	16 - Nasilje	26-12-12	Ostvarena saradnja	DA
P-210/12	Ž-SA-06-732/12,	OPĆINA BOSANSKI PETROVAC -- BOSANSKI PETROVAC	01 - Diskriminacija -- 01-11 - Na osnovu etničke pripadnosti	28-12-12	Nema odgovora	NE
P-211/12	Ž-BL-06-627/12,	FEDERALNO MINISTARSTVO RASELJENIH OSOBA I IZBJEGLICA – SARAJEVO	01 - Diskriminacija -- 01-12 - Na osnovu nacionalnog ili socijalnog porijekla	26-12-12	Ostvarena saradnja	DA
P-212/12	SPECIJALNI IZVJEŠTAJ "ZDRAVSTVENA ZAŠTITA DJECE U BOSNI I HERCEGOVINI" EX OFFICIO - Ž-SA-01-1414/12,	MINISTARSTVA ZDRAVSTVA FBiH KANTONA I RS, ZAVODI ZDRAVSTVENOG OSIGURANJA KANTONA I FOND ZDRAVSTVENOG OSIGURANJA RS, VLADA FBiH, KANTONA, RS I BD BiH -- SARAJEVO, BANJA LUKA, BRČKO, MOSTAR	13 - Prava djeteta	28-12-12	Ostvarena saradnja	DA
P-213/12	Ž-SA-06-1260/12,	KJP "CENTAR SKENDERIJA" D.O.O. SARAJEVO – SARAJEVO	01 - Diskriminacija -- 01-12 - Na osnovu nacionalnog ili socijalnog porijekla	26-12-12	Nije realizirana	DA
P-214/12	Ž-SA-02-1190/10,	INSTITUT ZA MEDICINSKO VJEŠTAČENJE ZDRAVSTVENOG STANJA F BiH - SARAJEVO	12 - Osobe sa invaliditetom	28-12-12	Nije realizirana	DA
P-215/12	Ž-SA-02-924/10,	INSTITUT ZA MEDICINSKO VJEŠTAČENJE ZDRAVSTVENOG STANJA FBiH - SARAJEVO	12 - Osobe sa invaliditetom	28-12-12	Ostvarena saradnja	DA
P-216/12	Ž-BL-04-552/12,	ELEKTRODISTRIBUCIJA BANJA LUKA -- BANJA LUKA	21 - Komunalne usluge	28-12-12	Nema odgovora	NE
P-217/12	Ž-BL-04-140/12,	ELEKTRODISTRIBUCIJA BANJA LUKA -- BANJA LUKA	21 - Komunalne usluge	28-12-12	Ostvarena saradnja	DA
P-218/12	Ž-BL-05-377/12	OPĆINSKI SUD BIHAĆ - BIHAĆ	09 - Sudovi -- 09-3 - izvršenje presuda	31-12-12	Ostvarena saradnja	DA
P-219/12	Ž-SA-05-1364/12,	INSTITUT ZA MJERITELJSTVO BiH -- SARAJEVO	19 - Uprava	28-12-12	Nema odgovora	NE
P-220/12	Ž-SA-05-1221/12,	VLADA KANTONA SARAJEVO -- SARAJEVO	22 - Vladina i ministarska imenovanja	28-12-12	Ostvarena saradnja	DA
P-221/12	Ž-BL-04-48/12,	FEDERALNO MINISTARSTVO ZDRAVLJA -- SARAJEVO	23 - Zdravstvo	28-12-12	Realizirana	DA
P-222/12	Ž-BL-05-506/12,	OPĆINA ŠAMAC - SKUPŠTINA OPĆINE-- ŠAMAC	22 - Vladina i ministarska imenovanja	28-12-12	Realizirana	DA
P-223/12	Ž-BL-04-361/12,	JU DOM ZDRAVLJA BUŽIM -- BUŽIM	10 - Radni odnosi	28-12-12	Realizirana	DA

P-224/12	Ž-BL-05-669/11,	ADVOKATSKA KOMORA FBiH -SARAJEVO	03 - Pristup informacijama -- 03-2 - odbijanje pristupa informacijama	31-12-12	Realizirana	DA
P-225/12	Ž-BL-05-619/12,	OPĆINSKI SUD BIHAĆ -- BIHAĆ	09 - Sudovi	28-12-12	Realizirana	NE
P-226/12	Ž-SA-05-620/12,	MINISTARSTVO PRAVDE RS -- BANJALUKA	03 - Pristup informacijama	31-12-12	Ostvarena saradnja	DA
P-227/12	Ž-SA-06-405/12,	OPĆINA DONJI VAKUF -- DONJI VAKUF	01 - Diskriminacija -- 01-01 - Uznemiravanje	28-12-12	Realizirana	DA
228/12	SPECIJALNI IZVJEŠTAJ - Preporuke za unapređenje zaštite prava djece na privatnost kada su im prava narušili mediji u BiH	VIJEĆE MINISTARA BIH, PARLAMENTARNA SKUPŠTINA BIH	13 - Prava djeteta	decembar 2012.	Ostvarena saradnja	DA

ANEKS I – Pregled budžeta 2012

0304 Institucija ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine

Obrazac 2.

ZBIRNI PREGLED
rashoda budžeta po ekonomskim kategorijama
za period izvještavanja: od 01.01. do 31.12.2012.

Red.broj	Vrsta rashoda	Ekonomski kod	Odobreno budžetom za tekuću godinu	Izmjene: rebalans, prestrukt., rezerva (+,-)	Korigovani budžet (4+,-5)	Realizovano u tekućem periodu	Realizovano u prethodnoj godni	Indeks (7/6)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I	Tekući izdaci		2.388.000	87.931	2.464.584	2.451.186	2.637.559	1
1.	Bruto plate i naknade	611100	1.685.000	0	1.724.148	1.723.562	1.711.783	1
2.	Naknade troškova zaposlenih	611200	176.000	-912	175.088	170.388	233.998	1
3.	Putni troškovi	613100	71.000	3.230	74.230	73.450	81.149	1
4.	Izdaci za telefonske i PTT usluge	613200	55.000	5.400	60.400	58.818	58.006	1
5.	Izdaci za energiju i komunalne usluge	613300	20.000	1.000	21.000	20.920	19.284	1
6.	Nabavka materijala	613400	33.000	3.310	36.310	35.772	37.887	1
7.	Izdaci za usluge prevoza i goriva	613500	26.000	7.001	33.001	31.292	31.740	1
8.	Izdaci za zakupninu	613600	255.000	-1.500	253.500	253.067	256.724	1
9.	Izdaci za tekuće održavanje	613700	23.000	0	23.000	22.991	28.436	1
10.	Izdaci za osiguranje	613800	7.000	800	7.800	7.490	6.898	1
11.	Ugovorene i druge posebne usluge	613900	37.000	30.454	67.454	53.436	171.654	1
II	Kapitalni izdaci		0	2.000	2.000	1.974	8.169	
1.	Nabavka zemljišta	821100	0	0	0	0	0	
2.	Nabavka zgrada	821200	0	0	0	0	0	

3.	Nabavka opreme	821300	0	2.000	2.000	1.974	8.169	1
4.	Nabavka ostalih stalnih sredstava	821400	0	0	0	0	0	
5.	Nabavka sredstava u obliku prava	821500	0	0	0	0	0	
6.	Rekonstrukcija i investiciono održavanje	821600	0	0	0	0	0	
III	Tekući grantovi		0	0	0	0	0	
1.	Grantovi drugim nivoima vlasti	614100	0	0	0	0	0	
2.	Grantovi pojedincima	614200	0	0	0	0	0	
3.	Grantovi neprofitnim organizacijama	614300	0	0	0	0	0	
4.	Grantovi u inostranstvo	614700	0	0	0	0	0	
IV	Kapitalni grantovi		0	0	0	0	0	
1.	Kapitalni grantovi drugim nivoima vlasti	615100	0	0	0	0	0	
2.	Kapitalni grantovi pojedincima i neprofitnim organizacijama	615200	0	0	0	0	0	
V	Izdaci za kamate i ostale naknade		0	0	0	0	0	
1.	Kamate na pozajmice primljene kroz državu	616100	0	0	0	0	0	
2.	Izdaci za inostrane kamate	616200	0	0	0	0	0	
3.	Kamate na domaće pozajmljivanje	616300	0	0	0	0	0	
4.	Ostale naknade vezane za pozajmljivanje	616400	0	0	0	0	0	
SVE UKUPNO (I+II+III+IV+V):			2.388.000	89.931	2.477.931	2.453.160	2.645.728	1

ANEKS II - ZOSPI

1. Javni organi na nivou BiH koji su ispunili obavezu imenovanja službenika za informiranje i dostavili Vodič I Index registar u skladu s čl. 19. i 20. ZOSPI-ja

R.br.	Ime institucije	R.Br.	Ime institucije
1	Agencija za policijsku podršku	36	Komisija za koncesije
2	Agencija za državnu službu BiH	37	Komisija za uklanjanje mina
3	Agencija za forenzička ispitivanja	38	Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika BiH
4	Agencija za identifikacione dokumente, evidenciju i razmjenu podataka BiH	39	Konkurencijsko vijeće BiH
5	Agencija za javne nabavke BiH	40	Ministarstvo civilnih poslova BiH
6	Agencija za lijekove i medicinska sredstva	41	Ministarstvo finansija i trezora BiH
7	Agencija za nadzor nad tržištem BiH	42	Ministarstvo komunikacija i prometa BiH
8	Agencija za osiguranje depozita BiH	43	Ministarstvo odbrane BiH
9	Agencija za osiguranje u BiH	44	Ministarstvo pravde BiH
10	Agencija za poštanski promet BiH	45	Ministarstvo sigurnosti BiH
11	Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje	46	Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH
12	Agencija za rad i zapošljavanje BiH	47	Ministarstvo vanjskih poslova BiH
13	Agencija za razvoj visokog obrazovanja, i osiguranje kvaliteta BiH	48	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH
14	Agencija za sigurnost hrane BiH	49	Obavještajno-sigurnosna agencija BiH
15	Agencija za statistiku BiH	50	Odbor državne službe za žalbe
16	Agencija za unapređenje stranih investicija	51	Parlamentarna skupština BiH
17	Agencija za zaštitu ličnih podataka BiH	52	Pravobranilaštvo BiH
18	Arhiv BiH	53	Regulatorna agencija za komunikacije BiH
19	Centar za informiranje i priznavanje dokumenata iz oblasti visokog obrazovanja	54	Sekretarijat Predsjedništva BiH
20	Centar za uklanjanje mina	55	Služba za poslove sa strancima
21	Centralna banka BiH	56	Služba za zajedničke poslove institucija BiH
22	Centralna izborna komisija BiH	57	Služba za zajedničke poslove organa i tijela FBIH
23	Direkcija za civilno zrakoplovstvo BiH-BHDCA	58	Sud BiH
24	Direkcija za ekonomsko planiranje BiH	59	Tužilaštvo BiH
25	Direkcija za evropske integracije	60	Uprava BiH za zaštitu zdravlja bilja
26	Državna agencija za istrage i zaštitu	61	Uprava za indirektno oporezivanje
27	Državna regulatorna agencija za radijacijsku i nuklearnu sigurnost	62	Ured koordinatora za reformu javne uprave
28	Državna regulatorna komisija za električnu energiju	63	Ured za reviziju finansijskog poslovanja Institucija BiH
29	Elektroprivreda BiH	64	Ured za veterinarstvo BiH
30	Fond za povratak BiH	65	Ured za zakonodavstvo
31	Granična policija BiH	66	Ustavni sud BiH
32	Institucija ombudsmana za zaštitu potrošača u BiH	67	Vanjskotrgovinska komora BiH
33	Institut za akreditiranje BiH	68	Vijeće ministara BiH, Generalni sekretarijat
34	Institut za intelektualno vlasništvo BiH	69	Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH
35	Institut za standardizaciju BiH		

2. Javni organi na nivou BiH koji dostavljaju statističke podatke u skladu s članom 20. ZOSPI-ja

R.br.	Ime institucije	R.Br.	Ime institucije
1	Agencija za policijsku podršku	30	Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika BiH
2	Agencija za školovanje i stručno usavršavanje kadrova	31	Konkurencijsko vijeće BiH
3	Agencija za državnu službu BiH	32	Ministarstvo civilnih poslova BiH
4	Agencija za forenzička ispitivanja	33	Ministarstvo finansija i trezora BiH
5	Agencija za identifikacione dokumente, evidenciju i razmjenu podataka BiH	34	Ministarstvo komunikacija i prometa BiH
6	Agencija za javne nabavke BiH	35	Ministarstvo odbrane BiH
7	Agencija za nadzor nad tržištem BiH	36	Ministarstvo pravde BiH
8	Agencija za osiguranje depozita BiH	37	Ministarstvo sigurnosti BiH
9	Agencija za osiguranje u BiH	38	Ministarstvo spoljne trgovina i ekonomskih odnosa BiH
10	Agencija za poštanski promet BiH	39	Ministarstvo vanjskih poslova BiH
11	Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje	40	Obavještajno-sigurnosna agencija BiH
12	Agencija za rad i zapošljavanje BiH	41	Odbor državne službe za žalbe
13	Agencija za razvoj visokog obrazovanja, i osiguranje kvaliteta BiH	42	Parlamentarna skupština BiH-Sekretarijat
14	Agencija za sigurnost hrane BiH	43	Pravobranilaštvo BiH
15	Agencija za statistiku BiH	44	Sekretarijat Predsjedništva BiH
16	Agencija za unapređenje stranih investicija	45	Regulatorna agencija za komunikacije BiH
17	Agencija za zaštitu ličnih podataka BiH	46	Služba za poslove sa strancima
18	Arhiv BiH	47	Služba za zajedničke poslove institucija BiH
19	Centralna banka BiH	48	Sud BiH
20	Centralna izborna komisija BiH	49	Uprava BiH za zaštitu zdravlja bilja
21	Direkcija za civilno zrakoplovstvo BiH-BHDCA	50	Uprava za indirektno oporezivanje
22	Direkcija za ekonomsko planiranje	51	Ured koordinatora za reformu javne uprave
23	Direkcija za eVropske integracije	52	Ured za razmatranje žalbi BiH
24	Državna agencija za istrage i zaštitu	53	Ured za reviziju finansijskog poslovanja Institucija BiH
25	Granična policija BiH	54	Ured za veterinarstvo BiH
26	Institucija ombudsmena za zaštitu potrošača u BiH	55	Ustavni sud BiH
27	Institut za akreditiranje BiH	56	Vijeće ministara BiH, Generalni sekretarijat
28	Institut za intelektualno vlasništvo BiH	57	Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH
29	Institut za standardizaciju BiH		

3. Javni organi na nivou FBiH koji dostavljaju statističke podatke u skladu sa ZOSPI-jem

R.Br.	Nivo entiteta	R.Br.	Nivo kantona	R.Br.	Nivo općine
1	Agencija za bankarstvo FBiH	1	Kantonalni sud u Tuzli	1	Općina Čitluk
2	Federalni hidrometeorološki zavod	2	Kantonalno tužilaštvo Kantona Sarajevo	2	Općina Bihać
3	Komisija za vrijednosne papire Federacije BiH	3	Ministarstvo pravde i uprave Kantona Sarajevo	3	Općina Breza
4	Parlament Federacije BiH – Ured za odnose s javnošću	4	Ministarstvo unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo	4	Općina Bugojno
5	Služba za zajedničke poslove organa i tijela Federacije BiH	5	Ministarstvo unutrašnjih poslova Zeničko-dobojskog kantona	5	Općina Cazin
6	Vlada Federacije BiH	6	Ministarstvo za pravosuđe i upravu Zeničko-dobojskog kantona	6	Općina Čitluk -Služba za društvenu djelatnost, opću upravu i branitelje
7	Vrhovni sud Federacije BiH	7	Olimpijski bazen Otoka	7	Općina Donji Vakuf
				8	Općina Foča-Ustikolina
				9	Općina Fojnica
				10	Općina Gornji Vakuf-Uskoplje
				11	Općina Gračanica
				12	Općina Grude
				13	Općina Hadžići
				14	Općina Hadžići – Služba za opću upravu, društvene djelatnosti i zajedničke poslove
				15	Općina Ilijaš
				16	Općina Jajce
				17	Općina Kakanj
				18	Općina Ključ
				19	Općina Konjic
				20	Općina Lukavac
				21	Općina Maglaj
				22	Općina Novi Grad
				23	Općina Novi Travnik
				24	Općina Sanski Most
				25	Općina Sapna
				26	Općina Stari Grad
				27	Općina Tešanj
				28	Općina Usora
				29	Općina Vareš
				30	Općina Visoko
				31	Općina Zavidovići
				32	Općine Bosanska Krupa -Služba za opću upravu i društvene djelatnosti
				33	Općinski Sud u Sarajevu

4. Javni organi na nivou Republike Srpske koji dostavljaju statističke podatke u skladu sa ZOSPI-jem

R.Br.	Nivo entiteta	R.Br.	Nivo okruga	R.Br.	Nivo opštine
1	Fond za penzijsko i invalidsko osiguranje Republike Srpske	1	Okružni sud Banja Luka	1	Opština Han Pijesak
2	Fond zdravstvenog osiguranja Republike Srpske	2	Okružni privredni sud Doboj	2	Opština Istočna Ilidža
		3	Okružni Sud Doboj	3	Opština Kneževo
				4	Opština Milići
				5	Opština Pelagićevo
				6	Opština Prnjavor
				7	Opština Rudo
				8	Opština Sokolac
				9	Opština Teslić
				10	Opština Trnovo
				11	Opština Ugljevik
				12	Osnovni Sud Doboj
				13	Osnovni sud u Tesliću

**GODIŠNJI IZVJEŠTAJ O POJAVAMA
DISKRIMINACIJE U BOSNI I
HERCEGOVINI ZA 2012. GODINU**

SADRŽAJ

I. UVODNA RIJEČ	5
II. INSTITUCIJA OMBUDSMENA I ODJEL ZA ELIMINACIJU SVIH OBLIKA DISKRIMINACIJE	6
III. OBAVEZUJUĆA SNAGA ZABRANE DISKRIMINACIJE U BOSNI I HERCEGOVINI	7
3.1. Međunarodni standardi	7
3.2. Regionalni instrumenti	7
3.3. Domaći propisi	8
IV. AKTIVNOSTI PREDUZETE NA PROMOCIJI ZAKONA I SARADNJA SA INSTITUCIJAMA	10
V. POSTUPAK PO ŽALBI I STATISTIKE	13
5.1. Analiza zaprimljenih žalbi	13
VI. ZAPAŽANJA OMBUDSMENA U POGLEDU POJEDINIH OBLIKA DISKRIMINACIJE	15
6.1. Mobing	15
6.2. Diskriminacija na nacionalnoj osnovi	16
6.3. Diskriminacija na osnovu obrazovanja	17
6.4. Diskriminacija Roma	18
6.5. Ostali oblici diskriminacije	18
6.6. Ilustrativni primjeri	19
VII. MJERE ZA JAČANJE KAPACITETA ZA ZAŠTITU OD DISKRIMINACIJE	25

I. UVODNA RIJEČ

Svaki građanin Bosne i Hercegovine ima pravo da uživa ustavom i zakonom zagwarantirana prava bez diskriminacije po bilo kojem osnovu. Uslov za osiguranje pristupa navedenoj zaštiti je da država kao demokratska tvorevina uspostavi efikasan mehanizam zaštite kojem će se moći obratiti svaka žrtva diskriminacije i koji će osigurati da žalba građanina bude tretirana na ozbiljan i povjerljiv način, uz istovremeno puno uvažavanje njegovog digniteta.

Bosna i Hercegovina je jedna od država koja je svojim zakonodavstvom regulirala zabranu diskriminacije po svim osnovama i u svim oblastima života, te utvrdila i mehanizme zaštite. Međutim, u praksi, uživanje prava u Bosni i Hercegovini ne ostvaruje se na ravnopravnoj osnovi i u jednakoj mjeri za svakog pojedinca.

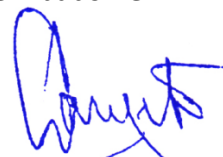
Godišnji izvještaj Institucije ombudsmena o pojavama diskriminacije predstavlja presjek aktivnosti Institucije za kalendarsku 2012. godinu i ukazuje na trendove pojava raznih oblika diskriminacije s kojima se građani suočavaju.

U skladu sa članom 7. stav (2) tačka f. Zakona o zabrani diskriminacije BiH, Institucija ombudsmena podnosi ovaj izvještaj Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine, Narodnoj skupštini Republike Srpske, Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine i Skupštini Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.

Sva javna tijela na nivou države, entiteta, kantona i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinske institucije i tijela, pravna lica s javnim ovlaštenjima kao i sva pravna i fizička lica u svim oblastima života obavezna su osigurati primjenu mjera iz ovog godišnjeg izvještaja, a propuštanje izvršenja ovih mjera čini ih odgovornim za kršenje ljudskih prava.

*U Banjoj Luci,
Mart, 2013. godine*

Ombudsmeni BiH

Ljubomir Sandić

Jasminka Džumhur

Nives Jukić

II. INSTITUCIJA OMBUDSMENA I ODJEL ZA ELIMINACIJU SVIH OBLIKA DISKRIMINACIJE

Institucija ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Institucija ombudsmena) nezavisna je institucija uspostavljena s ciljem promoviranja dobre uprave i vladavine prava, zaštite prava i sloboda fizičkih i pravnih lica, koja su garantirana Ustavom BiH i međunarodnim sporazumima, koji se nalaze u dodatku Ustava. Institucija ombudsmena pruža fizičkim i pravnim licima obavještenja o njihovim pravima i obavezama, mogućnostima sudske i druge zaštite, postupa po pojedinačnim i grupnim žalbama, predlaže pokretanje postupaka medijacije, izdaje preporuke kada utvrdi povredu prava i prati njihovo izvršavanje.

Osnov za rad i funkcioniranje Institucije ombudsmena su aneksi IV. i VI. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini od 14. decembra 1995., Zakon o zabrani diskriminacije, Zakon o slobodi pristupa informacijama i Zakon o ministarskim imenovanjima, imenovanjima Vijeća ministara i drugim imenovanjima Bosne i Hercegovine,¹ te entitetskim zakonima o vladinim i ministarskim imenovanjima.

Organi i institucije imaju obavezu saradnje s ombudsmenom i u tom smislu obavezni su pružati odgovarajuću pomoć u istrazi i provođenju kontrole, da mu omoguće pristup spisima ili dokumentima, obavljanju ličnih razgovora i razmatranja potrebnih spisa i dokumenata s ciljem provjera navoda žalbi.²

U okviru Institucije ombudsmena djeluje poseban Odjel za eliminaciju svih oblika diskriminacije čiji je cilj da kroz preporuke i ostale odluke ukazuje odgovornim institucijama i službama na faktore koji onemogućavaju ravnopravan zakonski tretman prema svim građanima BiH i predlaže odgovarajuće mjere za efikasnu pravnu intervenciju usmjerenu na zaštitu prava građana.

Postupak za zaštitu od diskriminacije pred Institucijom ombudsmena pokreće se podnošenjem žalbe na jednu od adresa, navedenih na zvaničnoj internetskoj stranici Institucije.³ Svaka fizička ili pravna osoba koja tvrdi da ima legitiman interes može se obratiti Instituciji ombudsmena bez ikakvih ograničenja. Nacionalnost, državljanstvo, mjesto boravka, spol, maloljetnost, etničko porijeklo, religija, pravna nesposobnost, zatvor bilo koje vrste, i uopće uzevši, posebni odnosi sa i zavisnost od nekog organa vlade ne mogu ograničiti pravo ulaganja žalbe Instituciji ombudsmena. Žalba mora biti potpisana i mora sadržavati elemente naznačene u obrascu, a ombudsmeni mogu odlučiti da prihvate žalbu podnesenu na manje formalan način, ukoliko ustanove da okolnosti to zahtijevaju. Rad Institucije ombudsmena po žalbi je besplatan za osobe koje joj se obrate i ne zahtijeva pomoć savjetnika ili advokata. Žalba Instituciji ombudsmena ili njena intervencija neće povući bilo kakve krivične, disciplinske ili druge sankcije za podnosioca žalbe kao ni bilo kakvu neugodnost ili diskriminaciju za njega.⁴

Rok za podnošenje žalbe Instituciji ombudsmena je 12 mjeseci nakon pojave činjenica, događaja ili odluka na koje se stranka žali, a rok za podnošenje tužbe sudu prema odredbama Zakona o zabrani diskriminacije je tri mjeseca od dana saznanja o učinjenoj povredi prava, a najduže jednu godinu od dana učinjene povrede.

¹ članovi 16. i 17. pomenutog zakona

² član 25. Zakona o ombudsmenu za ljudska prava BiH

³ www.ombudsmen.gov.ba

⁴ član 18. Zakona o ombudsmenu za ljudska prava BiH

III. OBAVEZUJUĆA SNAGA ZABRANE DISKRIMINACIJE U BOSNI I HERCEGOVINI

3.1. Međunarodni standardi

Zabrana diskriminacije sadržana je u međunarodnim konvencijama koje se direktno primjenjuju u domaćem pravnom sistemu, u evropskim instrumentima koji se ili direktno primjenjuju ili dobivaju pravnu snagu u postupku pridruživanja Bosne i Hercegovine Evropskoj uniji, u Ustavu Bosne i Hercegovine, u Zakonu o zabrani diskriminacije u Bosni i Hercegovini kao i u drugim domaćim propisima koji su usklađeni s prethodno navedenim zakonom.

Međunarodni sporazumi, koji sadrže zabranu diskriminacije, su:

- Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima (UDHR)⁵,
- Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (ICCPR)⁶,
- Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (ICESCR),
- Konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije (CERD)⁷,
- Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW)⁸,
- Konvencija koja se odnosi nadiskriminaciju u pogledu zapošljavanja i zanimanja (ILO-C-111),
- Konvencija o zaštiti prava radnika migranata i članova njihovih porodica,
- Konvencija o pravu djeteta (CRC),
- Konvencija o pravima osoba s invaliditetom i
- Konvencija UNESCO-a protiv diskriminacije u oblasti obrazovanja

3.2. Regionalni instrumenti

Zabrana diskriminacije je definirana i Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, koja se, zajedno s njenim protokolima, direktno primjenjuje i ima prioritet nad svim ostalim zakonima u BiH.

Evropska konvencija za zaštitu osnovnih ljudskih prava i sloboda (u daljnjem tekstu: EKLJP) nudi zaštitu prava svima onima koji su pod nadležnošću zemalja potpisnica. Jedan od najsnažnijih međunarodnih mehanizama za zaštitu ljudskih prava zbog posjedovanja striktnih mehanizama primjene, EKLJP garantira širok spektar uglavnom građanskih i političkih prava, uključujući:

- pravo na život (član 2.), život bez nasilja (član 3.), život bez ropstva (član 4.)
- slobodu mišljenja (član 9.), izražavanja (član 10.) i pravo na mirne skupove (član 11.)
- slobodu kretanja (4 Protokol, član 2.)

Svi ljudi koji žive u zemljama članicama Vijeća Evrope uživaju prava data Konvencijom, bez obzira na spol, rasu, boju kože, jezik, religiju, političko ili drugo opredjeljenje, nacionalno ili društveno porijeklo, pripadnost nacionalnoj manjini, vlasništvo ili neki drugi status. U vrijeme rata ili drugih javnih prijetnji naciji, države članice mogu se ograditi od obaveza u toj mjeri

⁵ Član 1. i 2

⁶ Član 2. ponavlja formulaciju iz Univerzalne deklaracije, dok u članovima 14., i 19. garantira jednakost svim osobama u sudskom postupku odnosno prava na učešće u javnom životu. Pakt u članu 26. utvrđuje da su: «Sve osobe jednake pred zakonom i imaju pravo, bez ikakve diskriminacije, na jednaku zakonsku zaštitu. Zakon treba da zabrani svaku diskriminaciju i da garantira svim osobama jednaku i djelotvornu zaštitu protiv diskriminacije bilo na osnovu rase, boje kože, spola, jezika, vjere, političkog i drugog mišljenja, nacionalnog i društvenog porijekla, imovine, roda ili bilo koje druge okolnosti».

⁷ Član 2.

⁸ Član 2.

koliko je potrebno, ali izuzimajući pravo na život i pravo na život bez mučenja ili ropstva. Generalni sekretar Vijeća Evrope mora biti obaviješten o bilo kojem odstupanju od obaveza. Nakon što je postala članica Vijeća Evrope od aprila 2002. godine, BiH je ratificirala EKLJP, te tako preuzela obavezu na regionalnom nivou da, u skladu s članom 1. EKLJP-a, osigura prava i slobode garantirane tim dokumentom svim osobama na svojoj teritoriji.

U članu 14. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda definira se da se “uživanje prava i sloboda predviđenih ovom konvencijom obezbjeđuje bez diskriminacije po bilo kojem osnovu, kao što su: spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, veza s nekom nacionalnom manjinom, imovno stanje, rođenje ili drugi status.”

Protokol 12. uz navedenu konvenciju koji je Bosna i Hercegovina ratificirala 29.7.2003., a koji je stupio na snagu 1. aprila 2005., proširuje zabranu diskriminacije s prava i sloboda predviđenih u Konvenciji na “uživanje svih prava predviđenih zakonom...” Prva presuda kojom se primjenjuje Protokol 12. je presuda u predmetu *Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine*.

Zabrana diskriminacije u pojedinim oblastima regulirana je i direktivama Evropske unije. Direktive predstavljaju zakonodavne akte EU kojima se od država članica zahtijeva određeni rezultat bez navođenja načina na koji je potrebno postići taj rezultat:

- “Direktiva o rasnoj jednakosti” – Direktiva Vijeća EU 2000/43/EC od 29. juna 2000., kojom se primjenjuje princip jednakog postupanja prema svim osobama bez obzira na rasno ili etničko porijeklo
- “Direktiva o zapošljavanju” – Direktiva Vijeća EU 2000/78/EC od 27. novembra 2000., kojom se uspostavlja opći okvir za jednako postupanje u pogledu zapošljavanja i struke
- “Direktiva o jednakoj plaći” – Direktiva Vijeća EU 75/117/EC od 10. februara 1975. o usklađivanju zakona država članica u pogledu primjene principa jednake plaće za žene i muškarce
- “Direktiva o ravnopravnosti spolova” – Direktiva Vijeća EU 2004/113/EC od 13. decembra 2004., kojom se primjenjuje princip jednakog postupanja prema ženama i muškarcima u pristupu i dobivanju dobara i usluga
- “Direktiva o teretu dokazivanja” – Direktiva Vijeća EU 97/80/EC od 15. decembra 1997. o teretu dokazivanja u slučajevima diskriminacije po osnovu spola
- “Direktiva o jednakom postupanju pri zapošljavanju” – (prerađena) – Direktiva 2006/54/EC Evropskog parlamenta i Vijeća EU od 5. jula 2006. o primjeni principa jednakih mogućnosti i jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pogledu zapošljavanja i struke. Ova direktiva predstavlja obavezu BiH kao države koja se nalazi na putu pridruživanja Evropskoj uniji.

3.3. Domaći propisi

Ustav BiH propisuje da će „Bosna i Hercegovina i oba entiteta osigurati najviši nivo međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda....“⁹, te da se „prava i slobode predviđeni u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i u njenim

⁹ Član II 1 i 2 Ustava BiH - Ljudska prava i međunarodni standardi

protokolima direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini. Ovi akti imaju prioritet nad svim ostalim zakonima“.¹⁰

Ustav BiH nadalje utvrđuje da „uživanje prava i sloboda, predviđenih u ovom članu ili u međunarodnim sporazumima navedenim u Aneksu I. ovog ustava, osigurano je svim licima u Bosni i Hercegovini bez diskriminacije po bilo kojem osnovu kao što je spol, rasa, boja, jezik, vjera, političko i drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, povezanost sa nacionalnom manjinom, imovina, rođenje ili drugi status.“

Zakonom o zabrani diskriminacije koji je stupio na snagu 5. augusta 2009. stvoren je sveobuhvatan okvir građanskih i upravnih propisa za zaštitu od diskriminacije. Pored zabrane različitog postupanja po bilo kojem osnovu, zakonom je napravljena distinkcija između neposredne i posredne diskriminacije, te su utvrđeni kao posebni oblici diskriminacije: uznemiravanje, spolno uznemiravanje, mobing, segregacija, izdavanje naloga drugima za vršenje diskriminacije, pomaganje drugima prilikom diskriminacije i viktimizacija. Zakonom je određena i oblast primjene, a kao centralna institucija za zaštitu od diskriminacije određena je Institucija ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine. Zakonom su, također, propisani upravni i sudski postupci za zaštitu od diskriminacije, te predviđene prekršajne odredbe za postupanja suprotna tom zakonu, uključujući nepostupanje po preporukama Institucije ombudsmena.

Nažalost, i prilikom primjene Zakona o zabrani diskriminacije ponovila se praksa da se zakoni veoma lako usvajaju, dok izostaju efikasne mjere s ciljem osiguravanja njihove primjene. Iako je članom 7. stav 5. Zakona o zabrani diskriminacije propisano da će u budžet Institucije ombudsmena za ljudska prava BiH biti uvrštena posebna budžetska stavka neophodna za funkcioniranje specijalnog odjela/specijalnih odjela za borbu protiv diskriminacije, to se u budžetu za 2010. i za 2011. godinu nije desilo, zbog finansijskih ograničenja koja su privremenim finansiranjem nametnuta Instituciji ombudsmena. Ova ograničenja naročito se odražavaju na pitanja promocije zakona, praćenja sudskih postupaka vezanih za diskriminaciju, provođenje istraživanja iz oblasti diskriminacije i usklađivanje zakona.

Ovakav pristup primjeni jednog novouspostavljenog mehanizma za koji na globalnom planu postoji veoma nizak nivo pravne prakse značajno utiče na efikasnost primjene zakona i umanjuje mogućnost Institucije ombudsmena da u potpunosti izvršava svoje Zakonom utvrđene obaveze. Kao rezultat, iako je od usvajanja Zakona prošlo više od dvije godine, donesena je svega jedna pravosnažna sudska presuda za diskriminaciju, i to od Kantonalnog suda u Mostaru,¹¹ kao i jedna nepravosnažna sudska presuda za diskriminaciju od Općinskog suda u Livnu.¹²

I pored svih napora koje je Institucija ombudsmena uložila u promociju Zakona o zabrani diskriminacije, a što se može vidjeti iz stalnog porasta broja žalbi koje se registrišu u Instituciji ombudsmena, i dalje je prisutna potreba za podizanje svijesti o ovom pravnom instrumentu, posebno u dijelu u kojem će se osigurati efikasna primjena odredbi zakona koje se odnose na sudsku zaštitu.

¹⁰ Član II. 1. i 2. Ustava BiH - Ljudska prava i međunarodni standardi

¹¹ Broj: P 58 0 P 056658 09 P

¹² Broj: 68 0 P 017561 11 P

IV. AKTIVNOSTI PREDUZETE NA PROMOCIJI ZAKONA I SARADNJA S INSTITUCIJAMA

Kako su ombudsmeni uočili nedostatak informiranosti građana o Zakonu o zabrani diskriminacije, u toku 2012. godine nastavljene su aktivnosti na promociji i informativnim kampanjama koje su usmjerene ka nadležnim institucijama i javnosti. Nažalost, ograničena sredstva i kapaciteti Institucije ombudsmena umanjile su mogućnost njenog djelovanja u promociji ovog zakona, tako da je ono u 2012. kao i u prethodnim godinama uglavnom bilo u sklopu aktivnosti koje su organizirale druge organizacije i institucije.

Predstavnici Institucije ombudsmena učestvovali su, 15. i 16. 3., a potom 9. 10. 2012., u Radionici u organizaciji Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH i Misije OSCE-a s ciljem izrade izvještaja o stanju ljudskih prava u BiH, a u skladu s članom 8. stav 3. Zakona o zabrani diskriminacije BiH. Radionica je bila podijeljena u četiri tematska modula, a kao rezultat razmijenjene su informacije i usvojeni prijedlozi za unapređenje stanja ljudskih prava u Bosni i Hercegovini (intenziviranje konsultativnih procesa s nevladinim organizacijama, poštivanje preporuka ombudsmena, efikasnije izvršavanje sudskih odluka i usklađivanje zakona sa Zakonom o zabrani diskriminacije BiH).

U organizaciji evropskih policijskih struktura i MUP-a RS-a, 21. i 22. marta 2012. organiziran je dvodnevni seminar o temi: "Krivična djela počinjena iz mržnje", namijenjen edukaciji tužilaca i policijskih inspektora na svim nivoima u BiH. Naglasak je stavljen na determiniranje mržnje kao pojave i njenog manifestiranja prilikom vršenja krivičnih djela, ali i praktično djelovanje policije na prevenciji, kao i prepoznavanje ove vrste pobuda prilikom saznanja o izvršenja krivičnih djela u zemljama iz kojih predavači dolaze, konkretno Ujedinjenog Kraljevstva, Španije, Austrije i Poljske.

Dana 27. marta 2012. održana je u Vitezu konferencija o temi: "Rodna pitanja u reformi sektora sigurnosti", koju je organizirala Alumni asocijacija George Marshall Centar u Bosni i Hercegovini u saradnji s George C. Marshall Centrom, te uz podršku Štaba NATO-a u Sarajevu, Centra za sigurnosne studije iz Sarajeva i drugih nevladinih organizacija. Na konferenciji je, između ostalog, zaključeno da je svijest o rodnom pitanju u oblasti sigurnosti veoma važna za stabilnost i mir u društvu, a posebno u postkonfliktnim društvima i procesima pomirenja.

Na Pravnom fakultetu Univerziteta u Bihaću, 5.4.2012., organiziran je Okrugli sto pod nazivom: „Kontroverze primjene novog zakona o sudskim taksama USK-a, moguća povreda osnovnog ljudskog prava na pristup sudu.“ Primjenom novog zakona o sudskim taksama u Unsko-sanskom kantonu predviđene su višestruko skuplje takse za razliku od drugih kantona, pa su predstavnici ombudsmena digli glas protiv takve odluke kojom se siromašni građani lišavaju mogućnosti da traže pravdu na sudu. Po završetku Okruglog stola data je izjava za TV USK i TV 037, u smislu da je pravo države da osigura naplatu sudskih troškova zbog pokretanja pravosudnog mehanizma po zahtjevu stranke, ali da to ne smije činiti nauštrb osnovnih ljudskih prava, te da treba koristiti druge mehanizme koji joj stoje na raspolaganju.

U Sarajevu je, 15. i 16. 5. 2012., održano nekoliko obuka u kojima su učestvovali pravnici zaposleni u Instituciji ombudsmena, a koji su bili posvećeni međunarodnim standardima za borbu protiv diskriminacije i praksi Evropskog suda za ljudska prava, istraživanju pojedinih

slučajeva uz predstavljanje iskustava tijela za ravnopravnost Slovenije, mobingu i sudskoj praksi rješavanja slučajeva diskriminacije.

Predstavnici Odjela za eliminaciju svih oblika diskriminacije učestvovali su u obilježavanju Dana protiv homofobije (16. i 17. 5. 2012.) u organizaciji Sarajevskog otvorenog centra. Prilikom diskusije i sastanaka s predstavnicima diplomatskog kora u Sarajevu i učesnicima skupa iz zemlje i inozemstva, predstavnici Institucije ombudsmena ukazali su na pojave diskriminacije s kojima se najčešće susreću pripadnici LGBT populacije, a koje se odnose na homofobične izjave i natpise u medijima, osudu i neprihvatanje od šire javnosti, nedostatak direktnije podrške vlasti i neprovođenje Zakona o zabrani diskriminacije u potpunosti.

U organizaciji Misije OSCE-a, 6. 6. 2012., predstavnici Odjela gostovali su u radijskoj emisiji RTV Unsko-sanskog kantona „Na zajedničkoj frekvenciji“, posvećenoj pojmu i borbi protiv diskriminacije. Nakon jednosatnog izlaganja svih učesnika (Misija OSCE-a, Udruženje osoba s invaliditetom USK-a) na pitanja slušalaca odgovarano je u skladu s nadležnostima Institucije ombusmena.

Tokom petodnevnog boravka u Češkoj Republici (10.-14.12.2012., Prag i Brno), predstavnici Institucije ombudsmena imali su priliku da se upoznaju s radom češkog ombudsmena a posebna pažnja posvećena je pitanju borbe protiv diskriminacije kroz strateško parničenje. Ista tema bila je predmet okruglih stolova koje je u Sarajevu (20. i 21. 6. 2012.) i Banjoj Luci (31. 10. – 1. 11. 2012.) organizirala češka nevladina organizacija „Poradna pro občanstvu, občanska a lidska prava“ uz podršku Ministarstva vanjskih poslova Republike Češke, u saradnji s nevladinom organizacijom 'Vaša prava BiH'.

Na sastanku s predstavnicima Misije OSCE-a u BiH, 24.10.2012. u Sarajevu, razgovarano je o pojedinačnim predmetima koji su imali medijsku pažnju, u kojima je Institucija ombudsmena utvrdila kršenje prava i izdala preporuke, a predstavnici Misije OSCE-a ponudili pomoć u praćenju izvršenja svojim kanalima komunikacije.

Na sastanku s predstavnicama nezavisne, nepolitičke i neprofitne organizacije “Sarajevski otvoreni centar” – SOC, 9. 11. 2012. u Sarajevu, ukazano je na nedostatak u terminologiji Zakona o zabrani diskriminacije BiH, kojim se zabranjuje diskriminacija na osnovu “spolnog izražavanja ili orijentacije”, umjesto “seksualne orijentacije i rodnog identiteta.” Na sastanku je istaknuto da je diskriminacija LGBT osoba u našem društvu prisutnija nego što to prikazuje broj zaprimljenih žalbi u nadležnim institucijama, te je zaključeno da je Institucija ombudsmena sa SOC-om i ranije imala dobru saradnju kroz učešće na obuci o zločinima iz mržnje i Zakonu o zabrani diskriminacije za LGBT aktiviste u BiH u organizaciji SOC-a i Misije OSCE-a, učešće na Prvoj školi LGBT prava za studente/studentice u organizaciji SOC-a uz podršku ILGA-Europe, te kroz rad Zavoda za transfuzijsku medicine Federacije BiH na uvođenju novog anketnog upitnika, te da svakako i dalje ostaje otvorena za različite vidove saradnje.

Tokom prezentacije izvještaja “Borba protiv krivičnih djela počinjenih iz mržnje - Analiza incidenata motiviranih predrasudama u Bosni i Hercegovini, s preporukama”, koji je izdala Misija OSCE-a u BiH, 13. 11. 2012. u hotelu Sarajevo, identificirano je da su ova djela najčešće usmjerena protiv sljedećih kategorija stanovništva i objekata: povratničkih zajednica, vjerskih i sakralnih objekata, pripadnika seksualnih manjina i Roma.

Institucija ombudsmena bila je, 20.3.2012., domaćin i organizator sastanka s predstavnicima nevladinih organizacija koje se bave zaštitom ljudskih prava i borbom protiv diskriminacije, koji je održan u sjedištu Institucije u Banjoj Luci. Cilj sastanka bio je da se organizacije civilnog društva upoznaju sa Izvještajem o pojavama diskriminacije za 2011. godinu, i da se stvori prostor za razmjenu iskustva i izazova s kojima se civilni sektor i Institucija ombudsmena suočavaju prilikom provođenja Zakona o zabrani diskriminacije BiH. Zaključeno je da postoji dobar pravni okvir, ali da treba jačati položaj i značaj civilnog društva, jačati odnose između vladinog i nevladinog sektora, osloboditi žrtve diskriminacije plaćanja sudskih troškova kada pokažu sudske postupke, ali i povećati aktivizam ugroženih kategorija.

Rad Institucije ombudsmena na suzbijanju diskriminacije promoviran je i saopćenjima za radijske i televizijske emisije, gostovanjima u emisijama i davanjem izjava, dostavljanjem informacija različitim naučno-istraživačkim centrima u zemlji i inozemstvu, dostavljanjem sugestija Uredu visokog komesara za ljudska prava Ujedinjenih naroda u procesu konsultacija pod nazivom „Povezivanje i sinergija o pitanjima nasilja nad ženama i djevojkama: međunarodni proces“ pred Vijećem za ljudska prava u Ženevi, (15. 11. 2012.), popunjavanjem upitnika vezanog za provođenje Preporuke CM/Rec(2010)5 Komiteta ministara Vijeća Evrope o mjerama preduzetim u borbi protiv diskriminacije po osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta (30. 11. 2012.), dostavljanjem komentara na Nacrt preporuke br. 14 Vijeća Evrope vezane za borbu protiv rasizma i rasne diskriminacije u zapošljavanju (20. 4. 2012.)

V. POSTUPAK PO ŽALBI I STATISTIKE

Postupak po pojedinačnim žalbama građana predstavlja najznačajniji vid zaštite ljudskih prava.

5.1. Analiza zaprimljenih žalbi

Tokom 2011. godine Institucija ombudsmena zaprimila je 191 žalbu, dok je u izvještajom periodu za 2012. godinu u Instituciji ombudsmena registrirano 257 žalbi. Dakle, evidentan je porast broja žalbi na diskriminaciju (za 33%), kao rezultat nastavka intenzivne promotivne kampanje koju su pokrenule i Institucija ombudsmena i druge organizacije iz domena zaštite ljudskih prava i borbe protiv diskriminacije. Poređenja radi, u 2010. godini zaprimljeno je 135 žalbi, a u 2009. godini 156 žalbi na diskriminaciju.

URED	ZAPRIMLJENI PREDMETI	PREDMETI U RADU	ZAVRŠENI PREDMETI
Banja Luka	105	42	63
Brčko	18	12	6
Mostar	7	6	1
Sarajevo	123	69	54
Livno	4	2	2
Ukupno u Odjelu	257	131	126

Tabela 1: Prikaz zaprimljenih žalbi u Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije u 2012. godini

U strukturi zaprimljenih žalbi daleko najveći broj žalbi odnosi se na povrede prava iz oblasti radnih odnosa, tačnije na mobing - 81. Dakle, u odnosu na 2011. godinu broj predmeta iz oblasti mobinga povećao se za 99%, odnosno za 40 predmeta.

Zatim, po brojnosti žalbi registriranih u Odjelu mogu se pomenuti žalbe na diskriminaciju po osnovu nacionalnog i socijalnog porijekla - 30, na osnovu etničke pripadnosti - 26, na osnovu obrazovanja - 19, uznemiravanja - 9, na osnovu društvenog položaja i spola - 13, na osnovu političkog ili drugog uvjerenja - 14, na osnovu članstva u sindikatu ili drugom udruženju i na osnovu veze s nacionalnom manjinom - po 3 žalbe.

Od 257 zaprimljenih žalbi riješeno je 126, dok je u radu iz 2012. godine ostao još 131 predmet. Iz 2010. i 2011. godine preneseno je 147 žalbi. Po pomenutim predmetima se tokom 2012. godine postupalo, te je arhivirano 69 predmeta. U radu pred Institucijom ombudsmena u Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije ostalo je 78 predmeta.

Dakle, u 2012. godini Odjel je postupao po 404 predmeta. Riješeno je ukupno 195 predmeta, dok je u radu ostala ukupno 209 predmeta.

Od ukupnog broja od 35 izdatih preporuka iz djelokruga Odjela, devet preporuka odnosi se na mobing, četiri preporuke odnose se na diskriminaciju na osnovu društvenog položaja i spola, po tri preporuke odnose se na uznemiravanje, diskriminaciju na osnovu etničke pripadnosti, diskriminaciju na osnovu nacionalnog i socijalnog porijekla, dvije preporuke na diskriminaciju na

osnovu političkog ili drugog uvjerenja, te po jedna preporuka za diskriminaciju na osnovu veze s nacionalnom manjinom i na osnovu obrazovanja.

OBLICI DISKRIMINACIJE / UREDI	SARAJEVO	BANJA LUKA	BRČKO	MOSTAR	LIVNO	UKUPNO
Uznemiravanje	4	5	0	0	0	9
Spolno uznemiravanje	0	0	0	0	0	0
Mobing	46	25	6	3	1	81
Segregacija	0	1	0	0		1
Izdavanje naloga i pomaganje drugima prilikom diskriminacije	0	2	0	0	0	2
Podsticanje na diskriminaciju	1	1	0	0	0	2
Na osnovu rase	0	0	0	0	0	0
Na osnovu boje kože	2	0	0	0	0	2
Na osnovu jezika	1	0	0	0	0	1
Na osnovu vjere	1	1	0	0	0	2
Na osnovu etničke pripadnosti	12	14	0	0	0	26
Na osnovu nacionalnog ili socijalnog porijekla	16	10	3	1	0	30
Na osnovu veze s nacionalnom manjinom	1	1	0	1	0	3
Na osnovu političkog ili drugog uvjerenja	4	8	1	1	0	14
Na osnovu imovnog stanja	0	1	0	0	0	1
Na osnovu članstva u sindikatu ili drugom udruženju	1	1	0	0	1	3
Na osnovu obrazovanja	6	10	2	0	1	19
Na osnovu društvenog položaja i spola	1	9	2	0	1	13
Na osnovu spolnog izražavanja ili orijentacije	3	1	0	0	0	4
Ostalo	24	5	3	1	0	33

Tabela 2: Prikaz zaprimljenih žalbi po uredima i oblicima diskriminacije

VI. ZAPAŽANJA OMBUDSMENA U POGLEDU POJEDINIH OBLIKA DISKRIMINACIJE

6.1. Mobing

U Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije u 2012. godini zaprimljena je 81 žalba koja se odnosi na mobing.

U odnosu na 2011. godinu kada je zaprimljena 41 žalba, u 2012. godini kao posmatranom izvještajnom periodu zaprimljena je 81 žalba, što je značajno povećanje broja pritužbi iz ove kategorije prava i to za 99%.

Iako je u broj obraćanja građana ovoj instituciji zbog mobinga znatno povećan, on i dalje nije stvarni pokazatelj stanja u BiH. Institucija ombudsmena dolazi do ovakvog zaključka na osnovu svjedočenja stranaka i medijskih natpisa kada najčešće na svjetlo izlaze najteže posljedice mobinga.

Činjenica je da ima puno građana koji su danas izloženi mobingu, ali se ne obraćaju Instituciji ombudsmena niti traže sudsku zaštitu iz straha da bi u tom slučaju mogli ostati bez posla. Upoređujući statistike iz prethodnih godina, evidentno je da je mobing u porastu čemu doprinosi teška ekonomska situacija, visoka stopa nezaposlenosti, loše uređeno tržište rada i nedostatak kapaciteta nadležnih inspekcija.

Žrtve mobinga su također izložene stresu jer mobing ostavlja posljedice po njihovo zdravlje, a uz žalbu Instituciji ombudsmena često se prilažu mišljenja psihologa, psihijataru ili drugih stručnih osoba, kao i iskazi svjedoka. Olakšavajuća okolnost za žrtvu mobinga ogleda se u činjenici da je teret dokazivanja na navodnom prekršiocu. U praksi, prekršilac je osoba na poziciji moći u odnosu na žrtvu i čini sve kako bi opovrgao postojanje mobinga, pozivajući se na svoja prava koja proizilaze iz raznih internih i općih akata.

Tokom provođenja postupka ispitivanja osnovanosti žalbi, ombudsmeni su uspješno saradivali s poslodavcima u javnom i privatnom sektoru koji su blagovremeno dostavljali tražena izjašnjenja i obavještenja o stanju u predmetima, a nadležne inspekcije rada su u svakom slučaju postupile po dopisima Institucije ombudsmena, te preduzele neophodne istražne radnje.

Slično kao i u prethodnom izvještajnom periodu, građani su se Instituciji ombudsmena najčešće obraćali zbog neprijateljskog okruženja na radnom mjestu, vrijeđanja i omalovažavanja od strane nadređenih, sprečavanja napredovanja u službi, selektivnog i nepotpunog ostvarivanja prava iz radnog odnosa u pogledu korištenja godišnjeg odmora, prava na stručno usavršavanje i naknada za rad.

Najčešće prijavljivani oblik mobinga je tzv. vertikalni mobing koji postoji kada pretpostavljeni zlostavlja jednog određenog radnika, dok se znatno manji broj žalbi odnosi na horizontalni mobing, tj. mobing između radnika na jednakom položaju u hijerarhijskoj ljestvici. U svakom slučaju, cilj mobinga je da se zaposleni prisile da napuste radno mjesto i tako ekonomski još više degradiraju.

Označeni odgovorni organi u svojim izjašnjenjima Instituciji ombudsmena navodili da su navodi podnosioca žalbi neistiniti, da se poslovi ponekad obavljaju u promijenjenim uslovima zbog specifičnosti rada, da se strogo poštuju odredbe Zakona o radu i kolektivnih ugovora te da su podnosioci žalbe svojim postupcima sami doprinijeli neprijateljskoj atmosferi i okruženju na radnom mjestu.

U nemalom broju slučajeva, Institucija ombudsmena obraćala se nadležnim inspekcijama rada, kako bi se sa što većom dozom izvjesnosti utvrdilo činjenično stanje te donijela odgovarajuća odluka, jer se iz neposrednog izjašnjavanja dvije suprotstavljene strane nije moglo doći do pouzdanog zaključka o postojanju odgovornosti.

Ono što je zajedničko za sve žrtve mobinga jeste da su posljedice višestruke. Problemi i nezdrava atmosfera na poslu su razlog stalnih bolovanja i povratak na posao je sve upitniji što može dovesti do dobrovoljnog otkaza zbog potpune iscrpljenosti ili do dobivanja otkaza. Nakon gubitka zaposlenja pojavljuju se novi problemi u vezi s pronalaženjem novog posla jer mobing dovodi do gubitka samopoštovanja i socijalne uloge, što se odražava i na poslovni i na porodični život.

Ako se žrtva mobinga odluči na pokretanje parničnog postupka protiv zlostavljača, već osiromašeni kućni budžet zbog izbivanja s posla, bolovanja, otkaza ili specijalističkih pregleda dodatno se umanjuje za troškove advokata i sudske takse, što dovodi do još težeg stanja žrtve.

U periodu izvještavanja, Institucija ombudsmena učestvovala je u ranije pokrenuta dva prekršajna postupka protiv poslodavaca, kada su žrtve bile izložene dodatnom kažnjavanju i posljedicama, zbog činjenice da su koristile pravne postupke za zaštitu od diskriminacije. U oba slučaja radi se o javnim organima, gdje su zaposleni trpjeli uznemiravanje na radnom mjestu od neposredno nadređenih kojim se degradirao njihov radni status. Ovakva mogućnost izričito je predviđena Zakonom o zabrani diskriminacije BiH, a Institucija ombudsmena pribjegava ovakvim mjerama u krajnjem slučaju, kada se radi o najtežim oblicima viktimizacije, tj. kada je osoba suočena s otkazom ili prijetnjom otkazom zbog činjenice da je stala u zaštitu svojih prava. Kao rezultat prijave ombudsmena, nadležni prvostepeni sudovi donijeli su odluke kojima se kažnjavaju odgovorne fizičke i pravne osobe visokim novčanim kaznama. U postupku po žalbi, drugostepeni sudovi ukinuli su prvostepene presude i vratili postupak na ponovno odlučivanje, zbog formalnih ali i suštinskih nedostataka. Nedovoljan senzibilitet sudija za suđenja u predmetima diskriminacije, a naročito mobinga, može obeshrabriti vjeru u djelotvornost pravnih lijekova koji žrtvi stoje na raspolaganju.

6.2. Diskriminacija na nacionalnoj osnovi

U Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije u 2012. godini zaprimljeno je 30 žalbi na diskriminaciju na osnovu nacionalnog i socijalnog porijekla.

U odnosu na 2011. godinu kada su zaprimljene 43 žalbe, u 2012. godini kao posmatranom izvještajnom periodu vidljivo je smanjenje broja pritužbi iz ove kategorije prava i to za 30%.

U 2012. godini najveći broj žalbi odnosio se na diskriminaciju po nacionalnoj osnovi kod postupaka zaposlenja i konkursnih procedura, imenovanja na rukovodeća mjesta, prava iz oblasti stanovanja te obavljanja privrednih aktivnosti i javnih usluga.

Institucija ombudsmena kao osnov za registraciju podnesene žalbe u bazi koristi isključivo navode stranke istaknute u samoj žalbi, dok se u praksi, kroz istragu, često dogodi da se ti navodi ne potvrde. Ovo je značajno kada se govori o diskriminaciji po nacionalnoj osnovi i teškoćama u utvrđivanju ove diskriminacije jer je potrebno dokazati da je neko drugačije tretiran u ostvarivanju nekog svog prava samo zbog svoje nacionalne pripadnosti. Kod dokazivanja ove vrste diskriminacije svakako značajan faktor predstavljaju statistički podaci koji su, nažalost, u BiH ograničeno dostupni zbog činjenice da je zadnji popis stanovništva bio 1991. godine. Činjenica je da Zakon o zabrani diskriminacije propisuje da je teret dokazivanja na subjektu koji je u žalbi označen kao kršilac prava, ali nedovoljno razvijena spoznaja snage ove zakonske odredbe umanjuje njenu primjenu u praksi, tako da Institucija ombudsmena u komunikaciji često dobiva parcijalne i uopćene odgovore čime se usporava postupak po žalbi. Ovakvo stanje za posljedicu ima da je žalba registrirana u Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije a da se u toku istrage utvrdi da zaista postoji povreda nekog prava žalioca, ali da se ne radi o slučaju diskriminacije ili se ona nije mogla dokazati.

Poseban problem predstavlja zastupljenost konstitutivnih naroda u organima javne vlasti. Ovaj princip zasnovan je na paritetu dominantnih etničkih grupa u Bosni i Hercegovini, prema popisu

iz 1991. godine, ali njegova primjena povezana je s različitim teškoćama koje se javljaju u praksi. Svaki građanin ima pravo da odbije da se izjasni po nacionalnoj osnovi prilikom zasnivanja radnog odnosa, što onda dovodi do nepotpunih ili nepreciznih statističkih podataka, na osnovu kojih bi se moglo utvrditi da li je jedna određena grupa dovedena u nepovoljniji položaj u odnosu na drugu. Niko također ne može zabraniti pojedincu da promijeni svoju etničku orijentaciju, što eventualno može postati predmet zloupotrebe prilikom konkurisanja na visoke javne dužnosti, kada rezultat imenovanja bude rukovođen razlozima oportunita a ne jednake zastupljenosti brojčano inferiornije etničke grupe.

Analizom stanja na terenu, i na bazi zaprimljenih žalbi, ombudsmeni utvrđuju da se povratnici i raseljene osobe često suočavaju sa socijalnim isključivanjem, nejednakim pristupom socijalnim uslugama uslijed nedostatka adekvatnih mjera koje osiguravaju održivi povratak, što se naročito odnosi na oblast zaposlenja. Ombudsmeni također uočavaju da u pojedinim slučajevima sudski i upravni postupci traju znatno duže kada su stranke ili podnosioci zahtjeva povratnici koji nastoje ostvariti neko svoje pravo. Iako se ne može sa sigurnošću utvrditi diskriminatorski motiv, prvenstveno zbog činjenice da u urbanim sredinama pravosudni i upravni organi postupaju u velikom broju predmeta što umanjuje njihovu efikasnost, ombudsmeni su u takvim slučajevima pošli od pretpostavke da se ne može isključiti diskriminatorski motiv i izdavali su preporuke da se postupci meritorno okončaju.

6.3. Diskriminacija na osnovu obrazovanja

U Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije u 2012. godini zaprimljeno je 19 žalbi na diskriminaciju na osnovu obrazovanja.

U odnosu na 2011. godinu kada je zaprimljeno 11 žalbi, u 2012. godini kao posmatranom izvještajnom periodu vidljivo je povećanje broja pritužbi iz ove kategorije prava i to za 72%.

Ombudsmeni nalaze da je povećanje broja žalbi iz ove kategorije prvenstveno vezano za probleme i nedoumice u primjeni Bolonjskog procesa u oblasti visokog obrazovanja, koji se javljaju prilikom konkurisanja na javne pozicije.

U postupanju po pojedinačnim žalbama građana, ombudsmeni su utvrdili da organi državne službe još nisu donijeli nove pravilnike o unutrašnjoj organizaciji usklađene sa Zakonom o visokom obrazovanju i zabranom diskriminacije građana na osnovu činjenice da su pojedini stekli diplome po „starom sistemu“ a pojedini po „Bolonjskom sistemu.“

Ombudsmeni BiH mišljenja su da činjenica da pravilnici organa države službe nisu usklađeni sa Zakonom i Ustavom ne znači da ta prava i odgovornosti ne postoje i da se zbog toga Zakon ne treba provoditi, jer je cilj funkcioniranja svih organa vlasti u BiH provođenje donesenih zakona, a ne propuštanje da se oni provode.

Ombudsmeni BiH također naglašavaju da se podzakonskim aktima ne može sužavati obim prava utvrđenih zakonom, jer bi takvo stanje moglo imati za posljedicu samovolju pojedinaca/predstavnika vlasti, a kod građana stvarati osjećaj pravne nesigurnosti i nepovjerenja u demokratske institucije koje funkcioniraju na principu legaliteta i vladavine prava.

Isključivanje iz učešća u javnoj konkurenciji za zapošljavanje na pozicije državnih službenika u organima državne službe osoba koje su visoko obrazovanje stekle po bolonjskom programu obrazovanja predstavlja diskriminaciju visokog obrazovanja stečenog po bolonjskom programu obrazovanja i onemogućavanje prava na zaposlenje pod jednakim uslovima za niz mladih i talentiranih kadrova, te njihovo dovođenje u neravnopravan položaj, usljed okolnosti na koje nisu mogli utjecati. Takvo postupanje suprotno je Ustavu BiH i Zakonu o zabrani diskriminacije BiH.

U pojedinim slučajevima grupa studenata s višom stručnom spremom medicinskog i laborantskog tehničara izjavila je žalbu zbog činjenice da ne mogu polagati stručni ispit za oblast zdravstva, niti obavljati pripravnički staž u zdravstvenim ustanovama, s obzirom da je pravilnikom njihova oblast svrstana u tehničke nauke. Institucija ombudsmena izdala je preporuku nadležnim ministarstvima (prosvjete i zdravstva) da u međusobnoj koordinaciji i u saradnji s predstavnicima studenata sastavi izmjene i dopune pravilnika kojima bi se ovoj kategoriji omogućio pristup tržištu rada za poslove za koje su se školovali, što je i urađeno.

6.4. Diskriminacija Roma

U Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije u 2012. godini zaprimljene su tri žalbe na diskriminaciju na osnovu veze s nacionalnom manjinom.

U odnosu na 2011. godinu kada je zaprimljeno devet žalbi, u 2012. godini kao posmatranom izvještajnom periodu vidljivo je smanjenje broja pritužbi iz ove kategorije prava i to za 67%.

Žalbe iz ove kategorije pretežno se odnose na diskriminaciju Roma, kao najbrojnije nacionalne manjine u BiH. Činjenica da je došlo do smanjenja obraćanja romske populacije Instituciji ombudsmena nikako ne upućuje na zaključak da je njihov položaj znatno poboljšan.

Romi su i dalje u nezavidnom ekonomsko-socijalnom položaju, jer većina njih ne može fizičku egzistenciju osigurati bez socijalne pomoći, u velikoj mjeri nisu zdravstveno osigurani, veoma mali broj ima posao ili stalan izvor prihoda a veliki broj romske djece ne ide u školu. Romi su također i najčešće diskriminirana nacionalna manjina, a do nejednakog tretmana ove populacije dolazi u oblasti zapošljavanja, obrazovanja, pružanja javnih usluga i pristupa mjestima javnog okupljanja. Broj izjavljenih žalbi Instituciji ombudsmena ne odražava ni približno stvarni broj slučajeva diskriminacije Roma, upravo zbog činjenice da žive na marginama društva, što utiče i na mogućnost korištenja pravnih lijekova i zakonskih mehanizama za zaštitu svojih prava.

Diskriminacija Roma proizilazi upravo iz duboko ukorijenjenih predrasuda i stereotipa o Romima koji se doživljavaju kao „prosjaci“, „razbojnici“, „neobrazovani“ ...što dodatno doprinosi njihovoj marginalizaciji.

Neophodno je da država nastavi preduzimati institucionalne napore, prvenstveno s ciljem obrazovanja Roma, jer je to od suštinskog značaja za oslobađanje njihovih potencijala i osiguravanje stručnosti mladim Romima koja im je potrebna da bi izbjegli začarani krug diskriminacije, isključenosti iz društva i siromaštva.

Ombudsmeni pozdravljaju činjenicu da mediji u Bosni i Hercegovini blagovremeno reaguju kod javnih incidenata diskriminacije Roma, što je značajan korak ka promjeni svijesti stanovništva i prihvatanju ove nacionalne grupe kao ravnopravne.

6.5. Ostali oblici diskriminacije

U izvještajnom periodu Institucija ombudsmena suočila se i s diskriminacijom na osnovu spola. Nekoliko općina organiziralo je ligu u malom fudbalu gdje su djeca mogla učestvovati ako sama ili preko oca imaju prebivalište u jednoj od općina učesnica. Davanje mogućnosti za nastup na turniru igračima koji vuku porijeklo po ocu iz mjesne zajednice, te uskraćivanje takve mogućnosti igračima koji vuku porijeklo po majci iz iste mjesne zajednice, predstavlja neposredan oblik diskriminacije prema čl. 3. tačka 1. Zakona o zabrani diskriminacije, i predstavlja direktan oblik diskriminacije prema čl. 4. tačka 1. Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini. Izdata je preporuka Međukantonalnoj koordinaciji za općinska takmičenja mjesnih zajednica – naselja (Liga Hercegovine) da, uzimajući u obzir nalaz i mišljenje ombudsmena, usklade propozicije takmičenja sa Zakonom o zabrani diskriminacije BiH i Zakonom o ravnopravnosti spolova BiH. Liga Hercegovine obavezala se da će do iduće sezone

takmičenja pravilnik biti izmijenjen, te je preduzela korake na poslovima koordinacije, u tom pravcu.

Iako su u Bosni i Hercegovini dekriminalizirani istospolni seksualni odnosi, a svi oblici diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije izričito zabranjeni zakonom, LGBT osobe se svakodnevno susreću sa stereotipima i predrasudama, a priznavanje njihovih prava zavisi od otvorenosti i spremnosti društvene većine da tolerira različitost i od političke volje državnih institucija i zvaničnika. U poređenju sa ostalim ugroženim kategorijama građana, pripadnici LGBT populacije se vrlo rijetko odlučuju za pokretanje postupka pred Institucijom ombudsmena, što je vjerovatno rezultat straha zbog osude okoline i tradicionalne netrpeljivosti društva i prema ovoj kategoriji građana kao i jakog utjecaja vjerskih organizacija. Prema saznanjima Institucije ombudsmena, nije bilo slučajeva diskriminacije po navedenim osnovama koji su dobili sudski epilog, a u periodu izvještavanja registrirano je ukupno 13 žalbi na diskriminaciju po osnovu društvenog položaja, spola i seksualne orijentacije, od čega su dva predmeta otvorena po službenoj dužnosti.

Jedan od karakterističnih primjera diskriminacije po ostalim osnovama, odnosno po osnovama koje nisu izričito nabrojane u zakonu, odnosi se na način apliciranja na javne konkurse u nadležnosti entitetske agencije za državnu upravu. Podnositeljica žalbe smatra da agencija treba da pojednostavi postupak apliciranja na javne funkcije i da ravnopravno tretira aplikacije putem interneta kao i one poslane poštom, jer i sama dostavlja određena obavještenja kandidatima putem interneta. Ombudsmeni BiH ocijenili su da građani imaju pravo tražiti od vlasti u Bosni i Hercegovini preduzimanje mjera kojima bi se omogućilo da apliciraju za posao putem interneta. Omogućavanje korištenja tih usluga može se smatrati primjerom dobre uprave, na način da omogućava građanima da apliciraju i ravnopravno učestvuju u konkursima i na taj način, ukoliko to smatraju prikladnijim i lakšim. U odgovoru na preporuku ističe se da će agencija kontinuirano raditi na poboljšanju informatičkog aspekta u realizaciji svih svojih aktivnosti pa i aktivnosti u provođenju konkursnih procedura, što se smatra ostvarenom saradnjom i djelimičnom realizacijom preporuke.

Koristeći se ovlaštenjima iz Zakona o zabrani diskriminacije BiH, Institucija ombudsmena je krajem izvještajnog perioda podnijela Inicijativu za izmjene i dopune Krivičnog zakona Federacije BiH, kako bi njime bila obuhvaćena i krivična djela počinjena iz mržnje. Ove izmjene i dopune trebalo bi da obuhvate definiciju mržnje u općem dijelu Krivičnog zakona, kvalificirane oblike za određena krivična djela gdje je predviđena strožija krivična sankcija ako je djelo počinjeno iz „predrasuda“ i uvrštavanje motiviranosti predrasudama kao otežavajuće okolnosti prilikom odmjerenja kazne za bilo koje krivično djelo. Takve izmjene i dopune usvojene su u krivičnim zakonima Republike Srpske i Brčko Distrikta BiH u 2010. godini. U januaru 2013. godine Parlament Federacije Bosne i Hercegovine pozvao je Instituciju ombudsmena da učestvuje u radu odbora zaduženog za pripremu izmjena i dopuna Krivičnog zakona Federacije BiH.

6.6. Ilustrativni primjeri

Predmet Ž-SA-06-264/12

Institucija ombudsmena otvorila je istragu po službenoj dužnosti zbog kršenja ljudskih prava i osnovnih sloboda, u vezi sa zabranom diskriminacije po osnovu veze s nacionalnom manjinom. Naime, tri osobe romske nacionalnosti izbačene su iz kafića u Sarajevu zato što im je osoblje reklo da ne mogu biti posluženi jer su Romi. Konobarica je tom prilikom rekla da ima naredbu od vlasnika objekta da ne poslužuje Rome. Izdata je Preporuka kojom je vlasniku ugostiteljskog objekta preporučeno da preduzme neophodne mjere kako bi se prilikom obavljanja

ugostiteljske djelatnosti u potpunosti poštivale odredbe Zakona o zabrani diskriminacije BiH. Preporuka je ispoštovana.

Predmet Ž-SA-06-225/12

Instituciji ombudsmena obratila se grupa zaposlenika Elektroprijenosa Bosne i Hercegovine a.d. Banja Luka sa žalbom na nejednak tretman od strane Uprave Kompanije u postupku isplate razlike plaća i dnevnica za period od 1.6.2006. do 31.12.2009., kada su 1333 radnika namirena, od toga: 770 na osnovu pravosnažnih presuda ili vansudskih nagodbi, te 563 zaposlenika na osnovu Odluke o obračunu i isplati razlike plaće i dnevnica¹³, dok za 76 pojedinaca, među kojima su i podnosioci žalbe, isplata nije izvršena. Izdata je Preporuka kojom se preporučuje da Kompanija odmah po njenom prijemu uspostavi saradnju sa Institucijom ombudsmena; da preduzme mjere koje će rezultirati jednakim tretmanom svih zaposlenika; dovodeći ih u jednakopravan položaj. Preporuka je ispoštovana.

Predmet Ž-SA-06-319/12

Žalilac se obratio Instituciji ombudsmena sa žalbom na rad Agencije za državnu službu Federacije BiH zbog isključivanja iz učešća u javnoj konkurenciji za zapošljavanje na pozicije državnih službenika u organima državne službe u FBiH osoba koje su visoko obrazovanje stekle po bolonjskom programu obrazovanja. Izdata je Preporuka, kojom je preporučeno da se odmah po njenom prijemu prekine praksa objavljivanja javnih konkursa u kojima se ne može ostvariti ravnopravan tretman visokog obrazovanja stečenog po bolonjskom programu obrazovanja i sistema visokog obrazovanja zasnovanog na stepenima stručne spreme. Preporuka je ispoštovana.

Predmet Ž-SA-05-509/11

Žalbeni navodi odnosili su se na inspeksijski nadzor koji je proveo prosvjetni inspektor Kantonalne uprave za inspeksijske poslove Kantona Sarajevo. Preporuka ombudsmena izdata je dekanu Filozofskog fakulteta s ciljem otklanjanja diskriminacije, jer je u postupku istrage utvrđeno da se podnosiocu žalbe prijeti otkazom zbog obraćanja Instituciji ombudsmena, čime se dovodi u nepovoljniji položaj zbog toga što koristi zakonsku mogućnost obraćanja Instituciji ombudsmena, a takvo postupanje je izričito zabranjeno čl. 18., 19. i 21. Zakona o zabrani diskriminacije BiH. Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu uputio je akt Instituciji ombudsmena, kojim je potvrđeno da preporuka ombudsmena neće biti ispoštovana. Institucija ombudsmena je nakon toga, shodno ovlaštenjima iz Zakona o zabrani diskriminacije BiH, podnijela Zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka protiv Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu, kao pravne osobe, i dekana Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu, kao odgovorne osobe u pravnoj osobi jer postoji osnovana sumnja da su propustili da postupe po preporuci ombudsmena BiH, kojom je preporučeno Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu i dekanu Filozofskog fakulteta u Sarajevu da ponište rješenje „Upozorenje pred otkaz“. U prekršajnom postupku je, nakon ulaganja žalbe na prvostepeno rješenje kojim je utvrđena odgovornost okrivljenih, drugostepeni sud vratio predmet na ponovno razmatranje.

¹³ broj 01-1958/11

Predmet Ž-SA-06-446/12

Žalbeni navodi odnosili su se na diskriminirajuće odredbe formulara Zavoda za transfuzijsku medicinu FBiH. Predmet je zaključen izdavanjem Preporuke Zavodu za transfuzijsku medicinu FBiH da uvede u primjenu novi formular, odnosno saglasnost davaoca krvi ili krvnih sastojaka, shodno Pravilniku o zasebnim tehničkim zahtjevima za krv i krvne sastojke, donesen 2011. godine, a nakon čega je Zavod dostavio informaciju da je Preporuka ispoštovana.

Predmet Ž-SA-06-405/12

Žalbeni navodi odnosili su se na Odluku o plaćama i naknadama u organima uprave Općine Donji Vakuf, usvojenu na sjednici održanoj 30.3.2012., čiji čl. 6. i 16. nisu u skladu sa Zakonom o plaćama i naknadama u organima vlasti Federacije Bosne i Hercegovine i Zakonom o zabrani diskriminacije BiH.¹⁴ Nakon okončanja postupka istrage, Institucija ombudsmena uputila je preporuku Općinskom vijeću Općine Donji Vakuf da preispita donesenu Odluku o plaćama i naknadama u organima uprave Općine Donji Vakuf u dijelu koji se odnosi na koeficijente za obračun plaća općinskog načelnika i pomoćnika načelnika, a s ciljem poštivanja principa "ista plaća za isto radno mjesto" i s ciljem otklanjanja diskriminacije općinskog načelnika i pomoćnika općinskog načelnika Općine Donji Vakuf, u odnosu na općinske načelnike i pomoćnike općinskih načelnika drugih općina u Srednjobosanskom kantonu. Preporuka je ispoštovana. Općinsko vijeće je na sjednici donijelo Odluku o izmjeni Odluke o plaćama i naknadama u organima uprave Općine Donji Vakuf.

Predmet Ž-SA-06-971/11,

Podnosilac žalbe tražio je zaštitu prava na slobodu nacionalnog opredjeljenja i zabranu diskriminacije.¹⁵ Institucija ombudsmena izdala je preporuku ministru odbrane BiH da preduzme sve mjere i aktivnosti kako bi se otklonila diskriminirajuća praksa na osnovu pripadnosti entitetskim vojskama prije integracije u Oružane snage BiH, da se sve osobe dovedu u ravnopravan položaj bez obzira iz koje entitetske vojske dolaze, te da im se osigura pravo na nacionalno opredjeljenje; da se postojeći način vođenja evidencije unaprijedi kako bi se spriječila diskriminacija i uklonila mogućnost povreda ljudskih prava pripadnika Oružanih snaga BiH, a posebno u segmentu samog statusa, te da se osigura da evidencija ne predstavlja prepreku napredovanja u službi; da se izračuna stepen rizika koji Ministarstvu odbrane BiH eventualno prijeti od osoba koje bi zahtijevale promjenu statusa a pripadale su određenim entitetskim komponentama, iako nisu one nacionalnosti za koje se pretpostavlja pripadnošću komponenti; da o svim preduzetim mjerama i aktivnostima izvijeste Instituciju ombudsmena. Institucija ombudsmena zaprimila je izjašnjenje ministra odbrane BiH, u kojem se navodi da su prihvaćene preporuke Institucije ombudsmena i dostavljen akt u kojem se nalaže svim

¹⁴ U žalbi se navodi da je amandmanom 2, usvojenim od Općinskog vijeća, član 6. izmijenjen na način da je za radno mjesto općinski načelnik platni razred I., umjesto koeficijenta 9, utvrđen koeficijent 7,80, s obrazloženjem da općinskom načelniku ne pripada koeficijent kao ministru u Vladi FBiH, već da mu kao izabranom zvaničniku pripada koeficijent kao poslaniku u Parlamentu FBiH, te shodno tome koeficijent 7,80. Amandmanom 3 je u članu 16. za radno mjesto pomoćnika načelnika, platni razred II., koeficijent 5,70 izmijenjen na koeficijent 4,60, uz obrazloženje da pomoćniku načelnika pripada koeficijent kao rukovodećim državnim službenicima. U žalbi je istaknuto da sve općine na području Srednjobosanskog kantona koje su usvojile Odluku o plaćama i naknadama u organima uprave (Travnik, Gornji Vakuf-Uskoplje, Novi Travnik i Fojnica) reguliraju koeficijente za plaću kako je predloženo od strane ovlaštenog predlagača i to koeficijent 9 za općinskog načelnika i koeficijent 5,70 za pomoćnika načelnika, te da su u tom smislu općinski načelnik i pomoćnici u Općini Donji Vakuf diskriminirani.

¹⁵ U toku istražnog postupka u predmetu je izdata preporuka P-175/11, od 21.11.2011. *Ministarstvu odbrane BiH i Zajedničkom štabu Oružanih snaga BiH da odmah uspostave saradnju sa Institucijom ombudsmena na način propisan Zakonom o ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine i da najkasnije u roku od sedam dana dostavi izjašnjenje i svu relevantnu dokumentaciju traženu aktom od 16.9.2011. i 21.10.2011.*

organizacionim jedinicama MOBiH i Zajedničkom štabu OSBiH da postupaju u skladu s preporukama Institucije ombudsmena.

Predmet Ž-SA-06-940/11

Institucija ombudsmena odlučila je po službenoj dužnosti, u skladu s čl. 2. i 23. Zakona o ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine¹⁶, pokrenuti istragu u vezi s Javnim oglasom za izbor i imenovanje članova Odbora državne službe za žalbe koji je objavila Agencija za državnu službu BiH. Vijeće ministara BiH je na 156. sjednici, održanoj 28.7.2011., na prijedlog Generalnog sekretarijata utvrdilo tekst Javnog oglasa za izbor i imenovanje članova Odbora državne službe za žalbe. Kao jedan od općih uslova konkursa naveden je uslov da je kandidatu prestala pravna posljedica presude za krivično djelo nasilja u porodici, izrečene pravosnažnom sudskom presudom, u skladu s krivičnim zakonima, a shodno članu 22. Zakona o državnoj službi u institucijama Bosne i Hercegovine¹⁷, tačka f)¹⁸. Formulacija člana 22. stav 1. tačka f) Zakona o državnoj službi u institucijama Bosne i Hercegovine, osim što je stvorila pravnu nesigurnost jer kandidati koji nisu počinili krivično djelo nasilja u porodici i koji nisu osuđeni ne mogu dokazati da ispunjavaju uslove konkursa, u suprotnosti je s odredbama zakona o krivičnim postupcima i Krivičnog zakona koji su na snazi u Bosni i Hercegovini. Ovakva odredba također je otvorila pitanje mogućeg postojanja diskriminacije na osnovu spola, jer statistički podaci ukazuju da su žrtve nasilja u porodici uglavnom žene i djeca, a počinioci nasilja u porodici osobe muškog spola.¹⁹ Po okončanju istražnog postupka, izdata je preporuka da Ministarstvo pravde BiH po hitnoj proceduri uputi inicijativu za izmjene i dopune Zakona o državnoj službi BiH. Ministarstvo pravde BiH obavijestilo je Instituciju ombudsmena, aktom od 1.6.2012., da je okončana procedura u vezi s Preporukom P-176/11, od 18.11.2011., u smislu brisanja tačke f) u stavu 1. člana 22. Zakona o državnoj službi BiH i da je tekst Zakona o izmjeni Zakona o državnoj službi u institucijama BiH objavljen u „Službenom glasniku BiH“, broj 40/12, od 28.5.2012., a što je potvrđeno i uvidom u tekst.

Predmet Ž-BL-06-292/12

Podnositeljica žalbe obratila se Instituciji ombudsmena navodeći kao razlog obraćanja prekršajni postupak koji se zbog nasilja u porodici vodi protiv njenog supruga pred Osnovnim sudom Banja Luka. Zatraženo je izjašnjenje Suda o navodima sadržanim u žalbi, u kojem je Sud naveo da predmete rješava hronološkim redom. Ombudsmeni su u konkretnom slučaju ocjenjivali odnos između općeg interesa ravnopravnog rješavanja zaostataka i pojedinačnog interesa koji se ogleda u veoma teškom porodičnom stanju podnositeljice žalbe koje je prijetilo eskalacijom. Utvrđujući prevagu pojedinačnog interesa podnositeljice žalbe i njene maloljetne djece, ombudsmeni su izdali preporuku Sudu, 30. 7. 2012., da predmet prioritarno uzme u rad. Sud je dostavio odgovor na preporuku u kojem je obavijestio Instituciju ombudsmena da je u pomenutom predmetu zakazao usmeni pretres čime je predmet riješen kao pozitivan.

¹⁶ „Službeni glasnik BiH“, broj 32/00, 19/02, 35/04 i 32/06

¹⁷ „Službeni glasnik BiH“, br. 19/02, 35/03, 4/04, 17/04, 26/04, 37/04, 48/05, 2/06, 32/07 i 43/09

¹⁸ „f) da su prema njemu prestale pravne posljedice presude za krivično djelo nasilja u porodici, izrečene pravosnažnom sudskom presudom, u skladu s krivičnim zakonima;“

¹⁹ „Statistički podaci o nasilju u porodici“, koje je sačinio Gender Centar Federacije BiH i koji se mogu pronaći na internet stranici Gender Centra FBiH

Predmet Ž-BL-06-435/10

Podnositeljica žalbe obratila se Instituciji ombudsmena zahtjevom za monitoring sudskog postupka pred Osnovnim sudom Banja Luka. U pitanju je parnični postupak po tužbi podnositeljice žalbe protiv poslodavca, a koji se odnosi na mobing na radnom mjestu. Pomenuti predmet do danas nije okončan. Imajući u vidu vrijeme podnošenja tužbe do danas, primjetno je kršenje člana 6. stav 1. EKLJP-a (pravo na suđenje u razumnom roku). Međutim, uvažavajući specifičnost predmeta (promjena postupajućeg sudije, veliki broj svjedoka, zatrpanost suda brojnim predmetima), može se primijetiti da je Sud u konkretnom predmetu u okviru svojih mogućnosti redovno zakazivao nastavke ročišta, detaljno ispitivao svjedoke i izvodio dokaze. U periodu izvještavanja predstavnici Institucije ombudsmena nisu imali opstrukcija u obavljanju svog mandata, s bilo koje strane.

Predmet Ž-SA-06-402/12

Žaliocu je onemogućeno otpočinjanje s radom u IP „Krivaju“ d.o.o. Zavidovići – u stečaju u skladu Ugovoru o radu, zbog članstva u Samostalnom sindikatu šumarstva, prerade drveta i papira Bosne i Hercegovine. Naime, iako su, prema žalbenim navodima, direktor DC „Energetika i održavanje“ i v.d. direktor IP „Krivaje“ više puta iskazivali potrebu za radnim angažmanom A.V., on nije, zbog stalnih pritisaka koje provode predstavnici novoformiranog Sindikata IP „Krivaje“, do dana podnošenja žalbe stupio na rad. U prilog tvrdnji dostavljena je i fotokopija Odluke Sindikalne organizacije IP „Krivaja“, Sindikata grafičkih, izdavačkih i medijskih radnika pod brojem, 05/12 od 13.1.2012., upućene Upravi IP „Krivaje“ u kojoj stoji da A.V. ne može biti pozvan na posao sve dok se ne zaposle svi radnici IP „Krivaje“. Dana 2.11.2012. izdate su preporuke i to kako slijedi: stečajnom upravniku P-191/12 da preduzme aktivnosti koje će rezultirati dovođenjem A.V. u jednak položaj sa ostalim zaposlenicima, koji sa IP „Krivajom“ - u stečaju imaju potpisan ugovor o radu; v.d. generalnog direktoru P-192/12 a po prijemu ove prepruke uspostavi saradnju sa Institucijom ombudsmena; Sindikalnoj organizaciji IP „Krivaje“ sindikata grafičkih, izdavačkih i medijskih radnika P-193/12 da poništi Odluku broj 05/12 od 13.1.2012. kojom se Upravi IP „Krivaje“ zabranjuje pozivanje A.V. na posao do zapošljavanja svih radnika IP „Krivaje“. Dana 6.12.2012. Institucija ombudsmena zaprimila je izjašnjenje stečajnog upravnika na preporuku P-191/12 u kojem stoji da će, s obzirom na postupak pred Općinskim sudom u Zenici koji se vodi po tužbi A.V. protiv IP „Krivaja“ d.o.o. Zavidovići – u stečaju, poslodavac postupiti u skladu s donesenom presudom. Dana 19.12.2012. Općinski sud u Zenici donio je presudu broj 43 0 Rs 067453 12 Rs kojom se tuženi obavezuje da A.V. omogući rad po osnovu Ugovora o radu, naprijed navedni broj. U obrazloženju Presude, između ostalog, stoji da činjenica da je tužilac bio član sindikata, što ga ne smije staviti u nepovoljniji položaj u odnosu na druge zaposlenike, niti Sindikat može uslovljavati tuženog kao poslodavca da nekog od zaposlenika ne angažira u skladu s ugovorom o radu, jer to nije uloga sindikata koji je institucija koja treba da štiti interese zaposlenika. Postupak je u toku.

Predmet Ž-BL-06-402/12

Ombudsmeni su imali priliku svojom preporukom utjecati na izmjenu općeg podzakonskog akta, tačnije Pravilnika o rasporedu taksi vozila na taksistajalištima, kriterijima za red prvenstva u raspoređivanju taksivozila na taksi stajalištima i rangiranju kandidata na listi prioriteta za raspored na taksistajališta. Spornim pravilnikom bilo je predviđeno da se djeca taksista buduju više nego kandidata koji to nisu, iako se kandidiraju za isto mjesto a jednako ispunjavaju ostale formalne uslove za obavljanje taksislužbe. Nakon provedene istrage pred Institucijom

ombudsmena, utvrđeno je, dakle, da je jedna kategorija građana favorizirana u odnosu na drugu, što predstavlja davanje prednosti zasnovano na jednom od zabranjenih osnova iz člana 2. Zakona o zabrani diskriminacije BiH, pa je izdata preporuka da se izmijeni sporni pravilnik, a da jedini kriterij za popunjavanje upražnjenog taksimjesta bude redoslijed podnesenih zahtjeva za raspored na taksistajalištu. Preporuka je ispoštovana, što je dokazano dostavljanjem kopije izmijenjenog pravilnika.

Predmet Ž-BL-06-763/12

U ostvarivanju svog mandata, Institucija ombudsmena saraduje i s organizacijama civilnog društva koje se bave zaštitom ljudskih prava. Podnositeljica žalbe zastupana po opunomoćeniku „Vaša prava BiH” obratila se 26. 10. 2012., navodeći da je osoba s invaliditetom i da treba da dobije nacionalno sportsko priznanje s obzirom da je 1984. godine na Evropskom prvenstvu kao članica atletske reprezentacije slijepih i slabovidnih SFRJ osvojila srebrenu medalju. U toku istrage po žalbi utvrđeno je da ona ispunjava uslove za priznavanje prava na ovo priznanje, pa će nadležnom ministarstvu biti upućena preporuka da joj se ono dodijeli, jer je utvrđeno da bi to priznanje dobila da nije osoba s invaliditetom.

VII. MJERE ZA JAČANJE KAPACITETA ZA ZAŠTITU OD DISKRIMINACIJE

Iako je zakonom iz 2009. godine predviđena obaveza postojanja posebne budžetske stavke za rad Odjela za eliminaciju svih oblika diskriminacije, to se do danas, dakle ni četiri godine nakon propisivanja zakonske obaveze, nije desilo. Ograničavanje finansijskih i kadrovskih kapaciteta Odjela nije značajnije utjecalo na rad po pojedinačnim žalbama građana, ali je ograničilo obavljanje drugih zakonom povjerenih nadležnosti kojima bi standardi ljudskih prava u zemlji bili dovedeni na nivo razvijenijih evropskih zemalja.

U nastojanju ostvarivanja stvarne jednakosti u društvu, državni organi mogu preduzeti i određene mjere koje se neće smatrati diskriminacijom ako su usmjerene na ispravljanje već postojećih nejednakosti. Takve mjere nazivaju se pozitivnim ili afirmativnim. Mjere pozitivne diskriminacije odnose se naročito na pripadnike ugroženih grupa poput osoba s invaliditetom, nacionalne manjine, žene, trudnice, omladinu, stare osobe, žrtve rata i slično. Institucija ombudsmena je kroz rad na pojedinim predmetima bila u prilici identificirati i preporučiti mjere pozitivne diskriminacije, a u narednom periodu bit će neophodno izvršiti reviziju različitih zakona i podzakonskih akata kako bi se *de facto* ostvarila ravnopravnost između grupa koje su kroz historiju bile obespravljene, što je obaveza i prema međunarodnim konvencijama i standardima.

U predstojećem periodu, a pod pretpostavkom obezbjeđenja adekvatnih kapaciteta, Institucija ombudsmena će se također fokusirati na prikupljanje i analizu statističkih podataka, monitoring i učešće u procesima kao prijatelj suda (*amicus curiae*) i provođenje istraživanja u oblasti diskriminacije, jer je ova obaveza propisana Zakonom o zabrani diskriminacije BiH kao i međunarodnim aktima u ovoj oblasti. U ovom procesu neophodno se upoznati s komparativnim iskustvima te ostvariti saradnju sa svim drugim institucijama i pravnim osobama u BiH koje su u posjedu podataka o slučajevima diskriminacije, a prvenstveno s pravosuđem, nevladinim organizacijama, ministarstvima i centrima za besplatnu pravnu pomoć.

Analiza zakona i predlaganje zakonskih i drugih rješenja nadležnim institucijama Bosne i Hercegovine naročito je osjetljiva aktivnost s obzirom da predložena rješenja mogu imati političke implikacije ili zahtijevati znatna budžetska izdvajanja. Cilj ovih aktivnosti bi u svakom slučaju bio da se pomogne zakonodavnim organima na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini, ukazujući na dijelove pravnog okvira koji su problematični sa aspekta zaštite jednakosti, a s ciljem postizanja usklađenosti sa uslovima koji za Bosnu i Hercegovinu u toj oblasti proizilaze iz pravnog naslijeđa Evropske unije.

Članom 8. Zakona o zabrani diskriminacije BiH propisane su nadležnosti Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH u provođenju ovog zakona. Ombudsmeni konstatiraju da navedeno ministarstvo nije uspostavilo centralnu bazu podataka za počinjena djela diskriminacije niti je donijelo pravilnik o načinu prikupljanja podataka o predmetima diskriminacije u ostavljenom zakonskom roku od 90 dana. Očekuje se da će pravilnik o načinu prikupljanja podataka u predmetima diskriminacije biti usvojen tokom marta 2013. nakon čega će biti organizirana obuka za sve nivoe administracije u BiH vezano za dostavljanje podataka o diskriminaciji nadležnom Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH, u kojoj će Institucija ombudsmena aktivno učestvovati.

Konačno, ombudsmeni konstatiraju da je u pogledu odgovaranja na dopise i pružanja traženih informacija saradnja sa institucijama na svim nivoima vlasti na zadovoljavajućem nivou dok bi broj ispoštovanih preporuka morao biti veći. Institucija ombudsmena je preventivni mehanizam za zaštitu ljudskih prava a poštivanje njenih preporuka je prvenstveno u interesu organa javne vlasti jer predstavlja najbolju garanciju da neće doći do skupih i štetnih procesa i naknada protiv države po presudama Evropskog suda za ljudska prava u Strazburu. U svrhu obezbjeđenja što većeg broja ispoštovanih preporuka, što oslikava nivo dosegnute kulture poštivanja ljudskih prava, neophodno je razmotriti uspostavljanje parlamentarnog nadzora nad izvršenjem preporuka ombudsmena, bilo formiranjem posebnog tijela/komisije, bilo održavanjem tematskih sjednica posvećenih isključivo ovoj temi.